

24 DAN RAMIRA
D R Z B
I ZORANA BUJASA

24TH RAMIRO AND
D R Z B
ZORAN BUJAS DAYS

Knjiga sažetaka
Book of abstracts

GODINA
Odsjeka za psihologiju FFZG

YEARS
Department of Psychology

Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
i Hrvatsko psihološko društvo
Department of Psychology
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb
and Croatian Psychological Association

24. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA

24TH RAMIRO AND ZORAN BUJAS DAYS

Međunarodni psihologijski znanstveni skup
International Scientific Psychology Conference

KNJIGA SAŽETAKA

BOOK OF ABSTRACTS

Zagreb, 11. – 13. travnja 2019.
April 11 - 13, 2019, Zagreb, Croatia

Zagreb, 2019.

24. DANI RAMIRA I ZORANA BUJASA

24TH RAMIRO AND ZORAN BUJAS' DAYS

Knjiga sažetaka / Book of abstracts

Urednice / Editors

Margareta Jelić, Jasmina Tomas

Programsko-organizacijski odbor / Scientific and organizing committee

Dinka Čorkalo Biruški (predsjednica), Vesna Buško, Nikola Erceg, Marijana Glavica, Aleksandra Huić, Dragutin Ivanec, Margareta Jelić, Željka Kamenov, Josip Lopižić, Antonija Maričić, Jasmina Mehulić, Antun Palanović, Jasmina Tomas, Andrea Vranić, Tena Vukasović Hlupić

Organizator / Organizer

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu /
Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Zagreb

Ivana Lučića 3
10000 Zagreb, Hrvatska
tel.: +385 1 6120-197
fax: +385 1 6120-037
<http://psihologija.ffzg.hr>

Suorganizator / Co-organizer

Hrvatsko psihološko društvo /
Croatian Psychological Association

DZ Maksimir, Švarcova 20
10000 Zagreb, Hrvatska
tel.: +385 1 2312-733
fax: +385 1 2311-912
<http://www.psihologija.hr>

ISSN 1849-6946

SADRŽAJ / CONTENTS

Zahvale / Acknowledgements	5
Riječ dobrodošlice / Words of welcome	6
Informacije o konferenciji / Conference information	8
Pregled programa / Program overview	10
Detaljni program / Detailed program	13
Plenarna predavanja / Keynote lectures	23
Simpoziji / Symposia	26
Počasni simpozij / Honorary symposium: 9 th International Psychometric Symposium Alija Kulenović	27
Simpozij 1 / Symposium 1: Obrazovne aspiracije učenika u prijelaznim točkama hrvatskog obrazovanja – longitudinalna perspektiva	37
Simpozij 2 / Symposium 2: Rodni stavovi i očekivanja nositelja obrazovnih procesa – oblici i područja utjecaja	42
Simpozij 3 / Symposium 3: Science denial, attitudes towards scientists and psychology of freedom	47
Simpozij 4 / Symposium 4: Izazovi odrastanja u višestručnim zajednicama: Pozitivni i negativni ishodi i procesi	52
Simpozij 5 / Symposium 5: Socijalnopsihološki izazovi integracije azilanata u hrvatsko društvo	57
Simpozij 6 / Symposium 6: Sportska psihologija: Od dijagnostike do intervencije	62
Simpozij 7 / Symposium 7: Razvojni rizici u adolescenciji	67
Simpozij 8 / Symposium 8: Jezične i čitalačke vještine	72
Usmena izlaganja / Oral presentations	78
Poster sekcija / Poster session	145
Okrugli stol / Round table	191
Predstavljanje knjiga / Book presentation	195
Predstavljanje projekata / Presentation of projects	197
Kazalo autora / Authors' index	199
E-mail adrese autora / Authors' e-mail addresses	204

ZAHVALE / ACKNOWLEDGEMENTS

Održavanje skupa ne bi bilo moguće bez financijske i materijalne pomoći pokrovitelja, sponzora i donatora, kojima se najljepše zahvaljujemo.

The Conference would not have been possible without financial and material contribution of our sponsors and donors, to whom we would like to offer our deepest gratitude.

Održavanje skupa financijski i materijalno su podržali:

The Conference was financially supported by:

Grad Zagreb, *pokrovitelj*

Hrvatska psihološka komora

ACO

Carlsberg Croatia d.o.o.

Coca-Cola HBC Hrvatska

DEA, obrt za usluge

Future Code d.o.o.

Končar - Elektroindustrija d.d.

Nestle Hrvatska

Podravka d.d.

Prava Formula d.o.o.

Profin d.o.o.

Ramiro d.o.o.

Selectio d.o.o.

Zagrebačka pivovara d.o.o.

RIJEČ DOBRODOŠLICE

Poštovane kolegice i kolege, dragi gosti i prijatelji,

Želimo vam srdačnu dobrodošlicu na 24. Dane Ramira i Zorana Bujasa! Ovogodišnja konferencija ima poseban značaj, jer u okviru njena održavanja obilježavamo važan jubilej Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu – naš 90. rođendan! Ponosni smo i radosni što ste odlučili pridružiti nam se i svojim dolaskom i sudjelovanjem omogućili da 24. Dani Ramira i Zorana Bujasa budu još jedan brižljivo slagan kamenčić u 90 godina starom mozaiku psihologijske znanstvene misli na Sveučilištu u Zagrebu i u Hrvatskoj. Tu je vrijednost prepoznao i Grad Zagreb, koji je pokrovitelj ovogodišnjeg skupa.

I ovogodišnja konferencija okuplja znanstvenice i znanstvenike, psihologe i psihologinje iz cijele Hrvatske, bližega susjedstva (Bosne i Hercegovine, Kosova, Makedonije, Slovenije, Srbije), ali i udaljenijih zemalja Europe i Sjeverne Amerike (Njemačka, Švicarska, Turska, Sjedinjene Američke Države, Velika Britanija) ustrajući u tradiciji žive i plodne razmjene istraživačkih rezultata i ideja domaćih i inozemnih kolegica i kolega. Na „Danima“ su tijekom proteklih gotovo pedeset godina trajanja uspostavljene mnoge znanstvene suradnje, razvijene značajne istraživačke mreže, produbljeni produktivni profesionalni kontakti i uspostavljena mnoga prijateljstva. Očekujemo i nadamo se da će i ovaj puta biti tako.

Ove godine smo počašćeni dolaskom naših plenarnih predavača iz inozemstva, profesora Fabrizia Butera sa Sveučilišta u Lausanni, Švicarska i posebno naše alumne, profesorice Radmile Prišlin sa San Diego State University, SAD. Njima se pridružuje naš kolega, izvanredni profesor Zvonimir Galić s Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Uz njih, bogati program 24. Dana Ramira i Zorana Bujasa nudi i tradicionalni, već 9. po redu psihometrijski simpozij, posvećen našem prerano preminulom kolegi i prijatelju Aliji Kulenoviću, te još osam simpozija u kojima je okupljeno 42 izlaganja, 14 tematskih sekcija sa 66 usmenih priopćenja, dvije poster sekcije s 45 radova, tri okrugla stola, predstavljanje novih projekata Hrvatske zaklade za znanost, te izložbu starih aparata i naprava za psihologijska mjerenja. Pozivamo vas da nam se, osim na znanstvenim sesijama, pridružite i u bogatom društvenom programu: dođite na otvorenje skupa u četvrtak navečer, te potom pronađite i pozdravite svoje kolege i prijatelje na koktelu dobrodošlice, a u petak navečer vas pozivamo da se zajednički opustimo uz večeru i ples.

Posebno se ističe da ćemo u petak, 12. travnja 2019. u 11 sati svečano obilježiti 90. obljetnicu Odsjeka za psihologiju Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, pod pokroviteljstvom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Želim nam svima uspješan rad, zanimljive i produktivne znanstvene rasprave, uzbudljive razmjene ideja i perspektive novih suradnji, obnovu starih i stvaranje novih prijateljstava, te ponovni susret na jubilarnim 25. Danima Ramira i Zorana Bujasa 2021. godine!

Predsjednica Programsko-organizacijskog odbora

Prof. dr. Dinka Čorkalo Biruški

WORDS OF WELCOME

Dear colleagues, guests and friends,

We wish you a very warm welcome to the 24th Ramiro and Zoran Bujas Days! This year's conference is of special significance because it marks the celebration of the 90th birthday of the Department of Psychology at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb! We are both proud and pleased that you have chosen to join us. Your attendance and participation has enabled the 24th Ramiro and Zoran Bujas Days to become another brilliant stone in the 90-year-old mosaic of scientific psychological thought at the University of Zagreb and in Croatia. The value of the conference is also recognized by the City of Zagreb, who is a patron of this year's conference.

This year's conference gathers scientists and psychologists from all over Croatia, together with close neighbours (Bosnia and Herzegovina, Kosovo, Macedonia, Slovenia, Serbia) as well as more distant countries in Europe and North America (Germany, Switzerland, Turkey, United States of America, Great Britain), thus building on a tradition of an active and fruitful exchange of research findings and ideas between domestic and foreign colleagues. Over the fifty year history of the "Days", many scientific collaborations have been established, significant research networks have been developed, productive professional contacts have been strengthened and many friendships have been created. We hope and indeed expect that this will also be true this year.

This year we are honoured with the participation of two international plenary speakers, professor Fabrizio Butera from the University of Lausanne and one of our own alumna, professor Radmila Prišlin from San Diego State University, USA. They are joined by our colleague, associate professor Zvonimir Galić from the Department of Psychology at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb. Together with our plenary speakers, the rich program of the 24th Ramiro and Zoran Bujas Days includes a traditional, 9-year running psychometric symposium dedicated to our deceased colleague and friend Alija Kulenović and eight additional symposia in which there are 42 presentations, as well as 14 thematic sections with 66 oral presentations, two poster sessions with 45 presentations, 3 roundtables, a presentation of new projects of the Croatian Science Foundation, and an exhibit of old instruments and devices for psychological measurement.

Alongside the scientific program, we hope you will join us in the rich social program. We warmly invite you to come to the opening ceremony on Thursday evening, which will be followed by a chance to greet and talk with colleagues at the welcome cocktail reception. On Friday evening, we will unwind together with dinner and dancing.

Of special note is the official celebration of the 90th anniversary of the Department of Psychology at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb, which will take place on Friday, April 12 2019 at 11:00 under the patronage of the Croatian Academy of Sciences and Arts.

I wish everyone a very fruitful and successful participation at the conference, with many opportunities for interesting and productive discussions, inspiring exchange of ideas and possibilities for new collaborations, the strengthening of old friendships and the establishment of new ones, and finally, that we all see each other again at the Jubilee Ramiro and Zoran Bujas Days in 2021!

Chair of the program and organizing committee

Prof. dr. Dinka Čorkalo Biruški

INFORMACIJE O KONFERENCIJI

Vrijeme i mjesto održavanja

11. - 13. IV. 2019.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Ivana Lučića 3, Zagreb

Otvorenje i domjenak dobrodošlice

Ceremonija otvaranja održat će se u četvrtak, 11. IV. 2019. u dvorani 7 u 18:00 sati. Tijekom ceremonije bit će dodijeljene nagrade Hrvatskog psihološkog društva. Domjenak dobrodošlice održat će se u 20:00 sati u auli ispred fakultetske knjižnice.

Stanke za kavu

Tijekom stanki sudionicima će biti ponuđena kava i grickalice u prostorima ispred dvorana D 1-3.

Svečana večera

Svečana večera održat će se u petak, 12. IV. 2019. s početkom u 20:00 sati u Restoranu MATIS ABSOLUT, Trg Stjepana Radića 3, Zagreb.

Obilježavanje 90. obljetnice Odsjeka za psihologiju održat će se u petak, 12. IV. 2019. u 11 sati u dvorani D-7.

Izložba „Što su mjerili naši stari?“

Izložba starih aparata i naprava za psihologijska mjerenja bit će otvorena u petak, 12. IV. 2019. od 10:30 sati u prostoriji A-203 (otvorena do nedjelje 14. 4.).

Poster

Poster će biti izloženi u auli ispred fakultetske knjižnice u petak, 12. IV. 2019. od 9:00 do 13:00 sati (Poster sekcija 1) i od 14:00 do 18:00 sati (Poster sekcija 2). Molimo autore iz Poster sekcije 1 da svoje postere postavu u 8:30 sati i uklone do 13:30 sati. Autore iz Poster sekcije 2 molimo da svoje postere postavu u 13:30 sati i da ih uklone do 18:30 sati.

Trajanje izlaganja

Plenarno predavanje – 45 min.
Usmeno priopćenje – 15 min.

Molimo autore izlaganja da svoje prezentacije u elektronskom obliku predaju studentima volonterima u dvoranama za izlaganje i to 15 min prije početka sekcije.

Napomene

Sažeci radova poredani su abecednim redom prema prezimenu prvog autora i vrsti izlaganja (plenarna predavanja, simpoziji, usmena izlaganja, poster, okrugli stol te knjiga predstavljena na 24. DRZB). Urednici knjige sažetaka samo su iznimno intervenirali u sadržaj sažetaka (kad ih je trebalo kratiti, odnosno prilagoditi traženom formatu i službenim jezicima skupa). Imena autora i ustanova napisani su tako kako su ih autori naveli prilikom prijave sažetaka.

CONFERENCE INFORMATION

Conference Date and Venue

April 11th-13th, 2019
Faculty of Humanities and Social
Sciences, Ivana Lučića 3, Zagreb

Opening Ceremony and Welcome Reception

Opening ceremony will be held on Thursday,
April 11th, 2019, in the room D-7 at 6 p.m.
The Croatian Psychological Association
Awards will be given during the Opening
ceremony. Welcome reception
will be held at 8 p.m. in the hall
in front of the Faculty library.

Coffee Breaks

Coffee and snacks will be offered during
the breaks, in front of the rooms D 1-3.

Conference Dinner

Conference dinner will be held on
Friday, April 12th, 2019 at 8 p.m. in
the Restaurant MATIS ABSOLUT, Trg
Stjepana Radića 3, Zagreb.

**Celebration of 90th anniversary of
the Department of Psychology will
be held on Friday, April 12th, 2019
in the room D-7 at 11 a.m.**

Exhibition „What was measured in the old days?“

Exhibition of old devices for
measurement in psychology will be
opened on Friday at 10:30 a.m. in
room A-203 (open until April 14th).

Poster Presentations

Poster presentations will be held at the hall
in front of the Faculty library, on Friday,
April 12th, 2019 from 9 a.m. to 1 p.m.
(Poster session 1) and from 2 p.m. to
6 p.m. (Poster session 2). The authors from
Poster session 1 are kindly requested to mount
their posters at 8:30 a.m. and to remove them
by 1:30 p.m. The authors from Poster session
2 are kindly requested to mount their posters
at 1:30 p.m. and to remove them by 6 p.m.

Presentation Duration

Keynote lecture – 45 minutes.
Oral presentation – 15 minutes.

We kindly ask presenters to give their
presentations in electronic format to
the person in charge in the lecture hall
15 minutes before the beginning of
their session.

Notes

Abstracts are sequenced according to the
alphabetical order of the first author's
surname and presentation type (keynote
lectures, symposia, oral presentations,
poster presentations, round tables, and
book presented at the Conference).
Editors have changed the received
abstracts only when they exceeded
the requested number of words or
needed language adjustments.
Authors' names and affiliations are written
as provided by the authors themselves
during the registration process.

PREGLED PROGRAMA / PROGRAM OVERVIEW

Četvrtak, 11. travnja 2019. / Thursday, April 11th 2019

VRJEME / TIME	DVORANA / ROOM D-1	DVORANA / ROOM D-2	DVORANA / ROOM D-3	KNJIŽNICA / LIBRARY	VUJEČNICA / MEETING ROOM	DVORANA / ROOM D-7	ATRIJ / ATRIUM
09.00 - 09.30							Registracija sudionika / Registration
09.30 - 10.00							
10.00 - 10.30	9th Psychometric Symposium Alija Kulenović						
10.30 - 11.00							
11.00 - 11.30		Simpozij / Symposium 1: Obrazovne aspiracije učenika		Sekcija / Session: Razvojnja psihologija			
11.30 - 12.00							
12.00 - 12.30	9th Psychometric Symposium Alija Kulenović						
12.30 - 13.00							
13.00 - 13.30							
13.30 - 14.00							
14.00 - 14.30	Sekcija / Session: Psihologija ličnosti 1	Simpozij / Symposium 2: Rodni stavovi nositelja obrazovnih procesa		Sekcija / Session: Kognitivna psihologija			
14.30 - 15.00							
15.00 - 15.30							
15.30 - 16.00							
16.00 - 16.30	Sekcija / Session: Psihologija ličnosti 2	Okrugli stol / Round table: Obrazovanje psihologa za sljedećih 90 godina		Sekcija / Session: Kognitivna psihologija / Stariji			
16.30 - 17.00							
17.00 - 17.30							
17.30 - 18.00							
18.00 - 18.30						Svečano otvaranje / Opening ceremony	
18.30 - 19.00							
19.00 - 19.30						Plenarno / Keynote lecture: Radmila Prišlin	
19.30 - 20.00							
20.00 - 20.30						Domjenak dobrodošlice / Welcome party	
20.30 - 21.00							

Petak, 12. travnja 2019. / Friday, April 12th 2019

VRIJEME / TIME	DVORANA / ROOM D-1	DVORANA / ROOM D-2	DVORANA / ROOM D-3	DVORANA / ROOM A-203	VIJEĆNICA / MEETING ROOM	DVORANA / ROOM D-7	ATRIJ / ATRIUM
09.00 - 09.30	Simpozij / Symposium 3: Science denial	Sekcija / Session: Psihologija obrazovanja 1	Simpozij / Symposium 4: Odrastanje u višestručnim zajednicama		Okrugli stol / Round table: Psihologija sporta i svakodnevni život		Poster sekcija 1 / Poster session 1
09.30 - 10.00							
10.00 - 10.30							
10.30 - 11.00							
11.00 - 11.30					Obilježavanje 90 godina Odsjeka za psihologiju FFZG		
11.30 - 12.00							
12.00 - 12.30							
12.30 - 13.00							
13.00 - 13.30							
13.30 - 14.00							
14.00 - 14.30	Sekcija / Session: Pozitivna psihologija	Sekcija / Session: Psihologija obrazovanja 2	Simpozij / Symposium 5: Izazovi integracije azilanata u hrvatsko društvo	Što su mjerili naši stari? Izložba starih aparata i naprava za psihologijska mjerenja / What was measured in the old days? An exhibition of old devices for measurement in psychology measurement in psychology	Simpozij / Symposium 6: Sportska psihologija		Poster sekcija 2 / Poster session 2
14.30 - 15.00							
15.00 - 15.30							
15.30 - 16.00							
16.00 - 16.30					Plenarno / Keynote lecture: Fabrizio Butera		
16.30 - 17.00							
17.00 - 17.30	Sekcija / Session: Partnerski odnos	Sekcija / Session: Psihologija obrazovanja 3	Sekcija / Session: Stavovi / Međugrupni odnosi		Okrugli stol / Round table: Kriza replikabilnosti u psihologiji		
17.30 - 18.00							
18.00 - 18.30							
18.30 - 19.00	Projekti HRZZ						
19.00 - 19.30							
19.30 - 20.00							
20.00 - 20.30							
20.30 - 21.00							

Subota, 13. travnja 2019. / Saturday, April 13th 2019

VRJEME / TIME	DVORANA / ROOM D-1	DVORANA / ROOM D-2	DVORANA / ROOM D-3	DVORANA / ROOM A-203	VIJEĆNICA / MEETING ROOM	DVORANA / ROOM D-7	ATRIJ / ATRIUM
09.00 - 09.30							
09.30 - 10.00	Simpozij / Symposium 7: Razvojni rizici u adolescenciji	Sekcija / Session: Klinička i zdravstvena psihologija 1	Sekcija / Session: Organizacijska psih. i profesionalna orijentacija	Što su mjerili naši stari? Izložba starih aparata i naprava za psihologijska mjerenja / What was measured in the old days? An exhibition of old devices for measurement in psychology measurement in psychology			
10.00 - 10.30							
10.30 - 11.00							
11.00 - 11.30							
11.30 - 12.00						Plenarno / Keynote lecture: Zvonimir Galić	
12.00 - 12.30							
12.30 - 13.00	Simpozij / Symposium 8: Jezične i čitalačke vještine	Sekcija / Session: Klinička i zdravstvena psihologija 2					
13.00 - 13.30							
13.30 - 14.00							
14.00 - 14.30	Zatvaranje DRZB / Closing ceremony						

DETALJNI PROGRAM / DETAILED PROGRAM

Četvrtak, 11. travnja 2019. / Thursday, April 11th 2019

VRIJEME / TIME	SEKCIJA / SESSION	MJESTO / ROOM
09.30 - 18.00	Registracija sudionika / Registration	■ Atrij / Atrium
10.00 - 11.30	<p>Symposium: 9th International Psychometric Symposium Alija Kulenović <i>Convenor:</i> Vesna Buško</p> <p>Gaja Zager Kocjan, Gregor Sočan Visualizing measurement invariance Una Mikac, Vesna Buško, Andrea Hildebrandt The structure of face cognition measures across time Ana Čosić Pilepić, Tamara Mohorić, Vladimir Takšić Different approaches to cross-cultural validation Franjo Prot, Dominik Žanetić, Hrvoje Sertić Metric properties of two alternate forms of Scale of Attitudes Toward Judo</p>	■ Dvorana / Room D-1
11.30 - 12.00	Stanka / Break	
12.00 - 13.30	<p>Symposium: 9th International Psychometric Symposium Alija Kulenović <i>Convenor:</i> Damir Ljubotina</p> <p>Dominik-Borna Čepulić, Werner Sommer, Andrea Hildebrandt What diffusion modeling reveals about individual differences in object cognition Blaž Rebernjak Testing mediation hypotheses with two wave panel data: Comparing classical and Bayesian approaches Gregor Sočan, Maja Krebl, Andreja Špeh, Aneja Kutin Assessment of predictive validity of a final high school examination for academic achievement in humanities and social sciences Nikola Erceg, Zvonimir Galić, Mitja Ružojić, Antun Palanović Can cognitive reflection measurement be improved? Psychometric properties of the longer Cognitive reflection test Krešimir Polgar, Damir Ljubotina Some correlates of cognitive ability tests performance under different time restriction</p>	■ Dvorana / Room D-1
11.00 - 12.30	<p>Simpozij 1: Obrazovne aspiracije učenika u prijelaznim točkama hrvatskog obrazovanja – longitudinalna perspektiva <i>Voditelji:</i> Boris Jokić</p> <p>Gordana Kuterovac Jagodić, Iris Marušić, Inja Erceg Prilagodba na prijelaz iz razredne u predmetnu nastavu u hrvatskom obrazovnom sustavu: bioekološki pristup Boris Jokić, Zrinka Ristić Dedić Dinamična priroda i promjene obrazovnih aspiracija učenika viših razreda osnovnih škola – longitudinalni nacrt miješanog modela Zrinka Ristić Dedić, Boris Jokić Uloga majki i očeva u obrazovanju djece na kraju osnovnog obrazovanja: dječja i roditeljska perspektiva Josip Šabić Visokoškolske aspiracije učenika osnovnih škola: uloga društvenog statusa, ograničenih mogućnosti i školskog konteksta</p>	■ Dvorana / Room D-2
11.00 - 12.30	<p>Usmena izlaganja – Razvojna psihologija 1 <i>Predsjedava:</i> Gordana Keresteš</p> <p>Dunja Anzelm, Tatjana Gutić The connection between rejection sensitivity and attachment to peers</p>	■ Knjižnica / Library

VRIJEME / TIME	SEKCIJA / SESSION	MJESTO / ROOM
11.00 – 12.30	<p>Tatjana Gutić, Dunja Anzelm, Ksenija Krstić Cognitive emotion regulation strategies and father-child attachment in children Maja Anđelinović Uloga osjetljivosti na odbijanje u povezanosti vršnjačkog i roditeljskog odbijanja te usamljenosti Mia Roje, Gordana Buljan Flander, Ana Raguž Kako otuđiti dijete: Iz iskustva otuđenih roditelja u Hrvatskoj Sandra Vučković, Silvija Ručević, Tijana Borovac, Dino Krupić Odnos izvršnih funkcija i problema u ponašanju kod djece rane osnovnoškolske dobi Silvija Ručević, Dino Krupić, Sandra Vučković, Tijana Borovac Raising a psychopath: Do parental psychopathic traits influence parenting practices and child psychopathic traits and problem behaviors?</p>	Knjižnica / Library
12.30 – 14.00	Stanka za ručak / Lunch break	
14.00 – 15.30	<p>Usmena izlaganja – Psihologija ličnosti 1 <i>Predsjedava:</i> Tena Vukasović Hlupić</p> <p>Damir Ljubotina, Lara Domović Jesu li mjere lokusa kontrole i potrebe za kontrolom u većoj mjeri pod kontrolom psihologa ili slučaja i sudbine? Jana Kiralj, Tena Vukasović Hlupić Aspekti motivacije, ličnosti i zadovoljstva životom igrača mrežnih video igara Daniela Šincek, Ivana Duvnjak, Marija Žigmundić Doprinosi osobina ličnosti objašnjenju rizičnih ponašanja na internetu Bernarda Veseličić, Ana Babić Čikeš, Jasmina Tomašić Humer, Matea Mijić Odnos sposobnosti emocionalne inteligencije, empatije i altruizma kod studenata Marija Džida Emocionalna i kognitivna empatija kao prediktori različitih prosocijalnih tendencija kod kasnih adolescenata</p>	Dvorana / Room D-1
14.00 – 15.30	<p>Simpozij 2: Rodni stavovi i očekivanja nositelja obrazovnih procesa - oblici i područja utjecaja <i>Voditeljica:</i> Aleksandra Huić <i>Diskutantica:</i> Željka Kamenov</p> <p>Manuela Ujević, Aleksandra Huić Stavovi odgojitelja o poučavanju znanosti u vrtiću i njihova povezanost sa stavovima prema rodnim ulogama Dora Petrović, Željka Kamenov Jesu li budući učitelji i učiteljice rodno pristrani? Interpretiranje i reagiranje na učeničko ponašanje u svjetlu rodnih uloga i stereotipa Ivana Jugović, Ana Maskalan, Iris Marušić, Josipa Mihić, Tea Pavin Ivanec Rodni stereotipi o nastavničkoj profesiji i socio-emocionalne kompetencije budućih nastavnica i nastavnika Helena Pađen, Aleksandra Huić Samoeфикаsnost kao medijator znanja nastavnika o homoseksualnim osobama i pružanja podrške homoseksualnim učenicima</p>	Dvorana / Room D-2
14.00 – 15.30	<p>Usmena izlaganja – Kognitivna psihologija 1 <i>Predsjedava:</i> Mirjana Tonković</p> <p>Ivan Tomić, Denis Vlašiček, Matej Pavlič, Dragutin Ivanec Kontekstualni efekti i preciznost vidnog radnog pamćenja Anja Podlessek, Luka Komidar, Gregor Sočan, Gregor Geršak, Marko Tkalčić The value of psychophysiological measures for predicting the accuracy of arithmetic task solution</p>	Knjižnica / Library

Četvrtak, 11. travnja 2019. / Thursday, April 11th 2019

VRIJEME / TIME	SEKCIJA / SESSION	MJESTO / ROOM
14.00 – 15.30	<p>Lea Alič, Anja Podlesek Growth curve modeling of cognitive enhancement in visual attention training Irena Pavlović, Sandra Ilić, Vera Novković, Kaja Damnjanović What constitutes the 'IR' in Parental Irrationality: The impact of involvement on outcome bias Kaja Damnjanović Relation between framing effect and outcome bias</p>	Knjižnica / Library
15.30 – 16.00	Stanka za kavu / Coffee break	
16.00 – 17.30	<p>Usmena izlaganja – Psihologija ličnosti 2 <i>Predsjedava: Denis Bratko</i></p> <p>Denis Bratko, Jelena Matić Bojić, Ana Butković, Tena Vukasović Hlupić, Martina Pocrnić Generalizirane predrasude, inteligencija i ličnost: studija blizanaca Martina Pocrnić, Denis Bratko, Ana Butković Rodne razlike u procjeni vlastitih i sposobnosti roditelja kod hrvatskih blizanaca Matej Pavlič, Matea Kramarić, Ana Butković Povezanost osobina ličnosti i kreativnosti: medijacijski efekti kreativne samoeфикаsnosti i kreativnog osobnog identiteta Maja Ribar, Anja Wertag, Denis Bratko Odnos samopoštovanja i narcizma sa psihopatijom - primjer supresijske situacije Nina Hadžiahmetović, Goran Opačić, Predrag Teovanović, Jadranka Kolenović-Đapo Efekt pristranosti uvjerenja na socijalno poželjno rezoniranje na silogizmima zasićenim stavkama ličnosti</p>	Dvorana / Room D-1
16.00 – 17.30	<p>Okrugli stol: Obrazovanje psihologa za sljedećih 90 godina <i>Voditeljica: Željka Kamenov</i></p>	Dvorana / Room D-2
16.00 – 17.30	<p>Usmena izlaganja – Kognitivna psihologija 2 <i>Predsjedava: Andrea Vranić</i></p> <p>Andrea Vranić, Marina Martinčević Trening strategije bizarnog predočavanja u osnaživanja pamćenja starijih osoba Marina Martinčević, Andrea Vranić Uloga kognitivne rezerve u starijoj životnoj dobi Adrijana Košćec Bjelajac, Jasminka Despot Lučanin, Damir Lučanin, Eva Anđela Delale, Marina Štambuk Kvaliteta spavanja starijih osoba u različitim uvjetima stanovanja Milica Vdovic, Jasna Milošević Đorđević, Živojin Đurić Znanstveni skepticizam: autoritarna anatomija</p>	Knjižnica / Library
18.00 – 19.00	Svečano otvaranje / Opening ceremony	Dvorana / Room D-7
19.00 – 20.00	<p>Plenarno predavanje / Keynote lecture <i>Predsjedava / Chairperson: Dinka Čorkalo Biruški</i></p> <p>Radmila Prišlin Group dynamics in the aftermath of successful minority influence</p>	Dvorana / Room D-7
20.00 – 22.00	Domjenak dobrodošlice / Welcome party	Atrij / Atrium

Petak, 12. travnja 2019. / Friday, April 12th 2019

VRIJEME / TIME	SEKCIJA / SESSION	MJESTO / ROOM
09.00 – 10.30	<p>Symposium 3: Science denial, attitudes towards scientists and psychology of freedom <i>Convenor:</i> Sara Prot</p> <p>Sara Prot, Craig A. Anderson, Douglas A. Gentile Science denial, anger and aggression towards scientists: Short-term and long-term causes</p> <p>Ksenija Bosnar, Franjo Prot, Goran Sporiš, Sara Prot, Andrej Bedeković Metric properties of two forms of the Attitudes towards Scientists Scale</p> <p>Franjo Prot, Sara Prot Preliminary validation of repeatedly measured alternate forms of the Attitudes toward Scientists Scale</p> <p>Goran Sporiš, Franjo Prot, Ksenija Bosnar Latent structure of the Scale of Attitudes towards Scientific Fields</p>	■ Dvorana / Room D-1
09.00 – 10.30	<p>Usmena izlaganja – Psihologija obrazovanja 1 <i>Predsjedava:</i> Vesna Vlahović-Štetić</p> <p>Andrea Kočiš, Iris Zeželj Doprinosi eksplicitnih i implicitnih akademskih rodnih stereotipa predviđanju školskih postignuća učenika i učenica osnovnih škola</p> <p>Tajana Ljubin Golub How to motivate oneself for studying in order to experience academic flow?</p> <p>Anela Nikčević-Milković, Sanja Tatalović Vorkapić Osobine ličnosti učenika, strategije samoregulacije učenja, obrazovna razina i rod kao prediktori akademskog uspjeha</p> <p>Maja Cukon, Melita Puklek Levpušček Odnos statističke anksioznosti, anksioznosti kao osobine ličnosti i akademske prokrastinacije</p>	■ Dvorana / Room D-2
09.00 – 10.30	<p>Simpozij 4: Izazovi odrastanja u višestručnim zajednicama: pozitivni i negativni ishodi i procesi <i>Voditeljica:</i> Dinka Čorkalo Biruški</p> <p>Vladimir Mihić, Bojana Bodroža, Dragana Jelić Prediktori stava prema multikulturalizmu i asimilaciji djece i mladih u multietničkim sredinama</p> <p>Marina Štambuk Prosocialno ponašanje u situacijama međuetničkih sukoba: Što određuje otpor vlastitoj grupi?</p> <p>Ena Uzelac, Margareta Jelić, Dinka Čorkalo Biruški, Lana Pehar, Tea Pavin Ivanec, Jasmina Tomašić Humer, Blaž Rebernjak Međuetnički odnosi hrvatskih adolescenata: uloga kontakta i doživljaja prijateljstva</p> <p>Lana Pehar, Dinka Čorkalo Biruški, Margareta Jelić, Tea Pavin Ivanec, Blaž Rebernjak, Jasmina Tomašić Humer, Ena Uzelac Longitudinalni efekti izravnog i proširenog međugrupnog kontakta na međugrupne ishode</p>	■ Dvorana / Room D-3
09.00 – 10.30	<p>Okrugli stol: Primjena psihologije sporta u svakodnevnom životu <i>Voditelji:</i> Luka Škrinjarić, Renata Barić, Rebeka Prosoli, Sanja Petrić</p>	■ Vijećnica / Meeting room
09.00 – 13.00	<p>Poster sekcija 1 / Poster session 1</p> <p>Marko Antolčić, Pavle Valerjev Utjecaj obrnute perspektive na fleksibilno mišljenje u šahu</p> <p>Ana Artuković, Ivona Čarapina Zovko Povezanost socijalne podrške i usklađenosti u izboru zanimanja između roditelja i adolescenata</p>	■ Atrij / Atrium

Petak, 12. travnja 2019. / Friday, April 12th 2019

VRIJEME / TIME	SEKCIJA / SESSION	MJESTO / ROOM
09.00 – 13.00	<p>Ivana Bahun, Tea Lukačić Međuodnos psihološke fleksibilnosti, traumatizacije u djetinjstvu, stila privrženosti i različitih psihopatoloških entiteta Tihana Brkljačić, Dolores Aladić, Klara Boraska, Vesna Bošković, Livia Božiček, Filip Sivrić Prijevod i validacija Skale ovisnosti o videoigrama Irena Burić, Angelica Moè What makes teachers enthusiastic? The interplay of positive affect, self-efficacy and job satisfaction Dorđe Čekrljija, Lana Vujaković, Biljana Mirković Ispitivanje odnosa preferencija boja sa samopoštovanjem i samozadovoljstvom Eteleva Durmishi Political psychology as a strategy for political emancipation: the case of Kosovo Marko Galić, Luka Mustapić, Tea Đula To je ono što te čini ponosnim i sretnim: dosjećanje finala Svjetskog prvenstva u nogometu Jelena Gerjević, Petra Klasić, Iva Černja, Maša Tonković Grabovac Čini li rukovodeća uloga razliku u doživljavanju (ne)ugodnih emocija na poslu? Doprinos novih načina rada i konflikta radne na obiteljsku ulogu Milana Janković, Marija Bojanić, Tamara Stanojković, Damir Bogdan The relationship between work characteristics and satisfaction with life - moderation by gender Iva Kapović, Lana Pehar Etnički identitet i unutargrupne norme o kontaktu kao odrednice međugrupnih stavova adolescenata Matea Kramarić Kojim uzrocima objašnjavamo kriminalno ponašanje? Validacija skale za ispitivanje atribucija kriminalnog ponašanja Marina Krešić, Ivona Čarapina Zovko Percipirana zapošljivost i promjene u intenzitetu traženja posla diplomata Igor Krnetić, Dragan Žuljević, Nikolija Rakočević Uputnik posvječenosti i akcije AAQ-II: strukturalna validacija prijedora Laura Kuhar, Sandra Nakić Radoš, Marijana Matijaš, Caroline J. Hollins Martin, Colin R. Martin Uloga simptoma posttraumatskog stresnog poremećaja i depresije u odnosu zadovoljstva porođajem i povezivanja s dojenčecom Ivana Macuka, Josipa Piuik Roditeljska akademska uključenost i školsko postignuće adolescenata Mateja Marić, Vanja Topić, Kristina Sesar Točnost procjene trajanja vremenskih intervala s obzirom na sklonost kašnjenju i spol Marija Međugorac, Zvezdan Penezić Mračna tetrada u odnosu s manipulativnim taktikama i empatijom Biljana Mirković, Katarina Suvajdžić, Jelena Dostanić Optimizam, pesimizam i Velikih pet kao prediktori načina suočavanja zaposlenih sa stresom</p>	<p>■ Atrij / Atrium</p>
10.30 – 11.00	<p>Stanka za kavu / Coffee break</p>	
10.30 –	<p>Što su mjerili naši stari? - izložba starih aparata i naprava za psihologijska mjerenja (otvorena do nedjelje 14. 4.) What was measured in the old days? – an exhibition of old devices for measurement in psychology (open until April 14th)</p>	<p>■ Dvorana / Room A-203</p>
11.00 – 12.30	<p>Obilježavanje 90 godina Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu pod pokroviteljstvom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti Promocija knjige Prilozi povijesti psihologije u Hrvatskoj</p>	<p>■ Dvorana / Room D-7</p>

Petak, 12. travnja 2019. / Friday, April 12th 2019

VRIJEME / TIME	SEKCIJA / SESSION	MJESTO / ROOM
12.30 – 14.00	Stanka za ručak / Lunch break	
14.00 – 15.30	Usmena izlaganja – Pozitivna psihologija <i>Predsjedava:</i> Margareta Jelić Jasmina Mehulić, Željka Kamenov Što je poniznost Hrvatima? Kvalitativno istraživanje konstrukta poniznosti Lana Lučić, Tihana Brkijačić, Ljiljana Kaliterna Lipovčan, Andreja Brajša Žganec, Zvezdana Prizmić Larsen Sreća i životni događaji: promjene u godini dana Milica Lazić, Veljko Jovanović, Vesna Gavrilov-Jerković Stabilnost subjektivne dobrobiti: primjena pristupa usmjerenog na osobe Veljko Jovanović, Vesna Gavrilov-Jerković, Milica Lazić, Ivan Jerković “Blago siromašnima...”: uloga sociodemografskih čimbenika u povezanosti između religioznosti i zadovoljstva životom Antonija Vrdoljak, Margareta Jelić Uloga roda i jasnoće pojma o sebi u odnosu implicitnog i eksplicitnog samopoštovanja	■ Dvorana / Room D-1
14.00 – 15.30	Usmena izlaganja – Psihologija obrazovanja 2 <i>Predsjedava:</i> Aleksandra Huić Aleksandra Huić, Valentina Kranželić, Ana Širanović, Ivana Jeđud Borić, Davorka Osmak Franjić Kontekstualne odrednice aktivne participacije učenika u školi Natalija Čurković, Sanja Fulgosi Povezanost ispita državne mature i kvalitete nastave u srednjim školama Vanja Putarek, Nina Pavlin-Bernardić, Anamari Nakić, Lana Horvat Dmitrović Motivacija za učenje matematike kod studenata elektrotehnike i računarstva Nina Pavlin-Bernardić, Vanja Putarek, Petra Pervan Motivacijska uvjerenja, ustrajnost i uključenost u matematiku kod učenika različitih gimnazijskih smjerova	■ Dvorana / Room D-2
14.00 – 15.30	Simpozij 5: Socijalnopsihološki izazovi integracije azilantata u hrvatsko društvo <i>Voditelj:</i> Dean Ajduković Margareta Gregurović, Drago Župarić-Ilić, Dean Ajduković, Jelena Matić Bojić Stavovi građana Hrvatske i njihova spremnost na integraciju azilantata Dean Ajduković, Dinka Čorkalo Biruški, Drago Župarić-Ilić, Margareta Gregurović, Jelena Matić Bojić Prediktori spremnosti na bliske odnose i prosocijalno ponašanje hrvatskih građana prema azilantima Helena Bakić, Dean Ajduković Što se u Zagrebu promijenilo u spremnosti na integraciju azilantata tijekom dvije godine? Drago Župarić-Ilić, Margareta Gregurović Kapacitet, potrebe i izazovi lokalnih zajednica u procesu integracije izbjeglica u hrvatsko društvo	■ Dvorana / Room D-3
14.00 – 15.30	Simpozij 6: Sportska psihologija - od dijagnostike do intervencije <i>Voditeljica:</i> Renata Barić Rebeka Prosloli, Marc Lochbaum, Renata Barić Emotional and cardiovascular reactions of parents during their child's sport competition Matea Karlović, Matija Jakšić, Renata Barić Utjecaj motivacijske popularne glazbe na neke psihološke i fiziološke procese tijekom izvođenja visoko intenzivnog intervalnog treninga	■ Vijećnica / Meeting room

Petak, 12. travnja 2019. / Friday, April 12th 2019

VRIJEME / TIME	SEKCIJA / SESSION	MJESTO / ROOM
	<p>Luka Škrinjarić, Sanja Petrić Prikaz slučaja: motivacija u timu - rad s MNK Futsal Dinamo Matej Fiškuš Mentalno zdravlje sportaša</p>	■ Vijećnica / Meeting room
15.30 – 16.00	Stanka za kavu / Coffee break	
16.00 – 17.00	<p>Plenarno predavanje / Keynote lecture <i>Predsjedava / Chairperson:</i> Margareta Jelić</p> <p>Fabrizio Butera Grading in education: From assessment to selection</p>	■ Dvorana / Room D-7
17.00 – 18.30	<p>Usmena izlaganja – Partnerski odnosi <i>Predsjedava:</i> Željka Kamenov</p> <p>Lucija Šutić, Margareta Jelić Suvremeni oblici datinga Ivana Hromatko, Meri Tadinac, Svjetlana Salkičević Pogodi tko dolazi na večeru! (O potencijalnim snahama i zetovima iz evolucijske perspektive) Dubravka Pešorda, Margareta Jelić Percepcija osobina ljudi s obzirom na njihovu odluku o prezimenu prilikom sklapanja braka Tina Krznarić Jaković, Jelena Ogrresta Odrednice komunikacije prilikom sukoba u partnerskim vezama mladih Alan Petranović, Damir Ljubotina Zajedničko objedovanje kao prediktor kvalitete i zadovoljstva romantičnom vezom</p>	■ Dvorana / Room D-1
17.00 – 18.30	<p>Usmena izlaganja – Psihologija obrazovanja 3 <i>Predsjedava:</i> Gordana Kuterovac Jagodić</p> <p>Zrinjka Stančić, Đurđica Ivančić Utjecaj sociodemografskih obilježja učitelja na procjenu pokazatelja kvalitete inkluzije u osnovnoj školi Klara Matejčić, Zrinjka Stančić Suradnja u inkluzivnoj školi - resursi za inkluzivno djelovanje Slavica Šimić Šašić, Mira Klarin Validacija Skala za procjenu osobina darovitih učenika za učitelje i roditelje Ana Kalajžić, Slavica Šimić Šašić, Mira Klarin Koliko se učitelji osjećaju kompetentnima za poticanje samoreguliranog učenja? Darija Peterec Kotar Some factors that influence psychotherapeutic changes in adolescent with severe conduct disorder</p>	■ Dvorana / Room D-2
17.00 – 18.30	<p>Usmena izlaganja – Stavovi / Međugrupni odnosi <i>Predsjedava:</i> Dinka Čorkalo Biruški</p> <p>Tijana Karić, Siniša Lakić, Janko Međedović, Boban Petrović, Sanja Radetić Lovrić, Olivera Radović Does the ethos of conflict structure differ in different contexts? A network analysis Sheruze Osmani Ballazhi The role of peer norms in the relation of intergroup contact and outgroup discrimination Mirta Mornar, Ivana Jugović, Saša Puzić, Iris Marušić, Iva Košutić, Jelena Matić Bojić Učeničke socio-emocionalne kompetencije i stavovi prema imigrantima</p>	■ Dvorana / Room D-3

Petak, 12. travnja 2019. / Friday, April 12th 2019

VRIJEME / TIME	SEKCIJA / SESSION	MJESTO / ROOM
17.00 – 18.30	<p>Jelena Brkić Šmigoc, Amela Mujagić Što vrijednosti imaju s tim? Uloga osobnih vrijednosti u objašnjenju političke (ne)participacije studenata u BiH Ines Sučić, Renata Franc, Tomislav Pavlović Mladi i stavovi prema policiji</p>	■ Dvorana / Room D-3
17.00 – 18.30	<p>Okrugli stol: Uzroci, posljedice i mogućnosti prevladavanja krize replikabilnosti u psihologiji Voditelji: Vladimir Kolesarić, Dražen Domijan, Ljiljana B. Lazarević, Mirjana Tonković, Dragutin Ivanec</p>	■ Vijećnica / Meeting room
14.00 – 18.00	<p>Poster sekcija 2 / Poster session 2 Anamarija Parić, Dalibor Karlović, Anamarija Bogović Dijaković Izvršne funkcije u shizofreniji Dora Pavlinić, Maša Tonković Grabovac Korištenje pametnih telefona i oporavak od posla: Dnevnik studija Tomislav Pavlović Strojno učenje u kontekstu istraživanja odnosa nejednakosti i terorizma Maja Petrošaneć, Sandra Nakić Radoš, Maja Anđelinović Uloga negativnih misli nakon porođaja, ruminacija i metakognicija kao prediktora poslijeporođajne depresivnosti Zora Raboteg-Šarić, Žaklina Vukić Percipirani vršnjački pritisak, obilježja vršnjaka i uporaba sredstava ovisnosti među srednjoškolicima Luna Radević, Matija Jovanović, Bojana Dinić, Marija Branković Psychometric evaluation of the Benign and Malicious Envy Scale (BeMaS)</p>	■ Atrij / Atrium
14.00 – 18.00	<p>Nikolija Rakočević, Dragan Žuljević, Vesna Gavrilov-Jerković Psihološka fleksibilnost kao univerzalni indikator psihološke promjene na psihološkom tretmanu Kristina Randelović, Damjana Panić, Nikola Čirović Aggressiveness as a way to manage social anxiety: The mediation effect of ruminative thoughts Mia Raspudić, Nikolina Šaravanja Ispitivanje Mozartovog efekta na učinak u testu specijalnih sposobnosti Danijela Reljić, Nevena Stanković Odnos uloga učenika u vršnjačkom nasilju i afektivne privrženosti obitelji Lea Skokandić, Silvia Rusac, Ines Vrban Nasilje nad starijima u domovima za starije osobe - perspektiva djelatnika domova Katarina Sokić, Marin Bigović HEXACO personality traits as predictors of values Nevena Stanković, Danijela Reljić Kvaliteta prijateljskih odnosa, samopoštovanje i doživljaj usamljenosti adolescenata Jandre Šarić, Zora Raboteg-Šarić Uloga socijalizacijskog konteksta odrastanja u objašnjenju kriminalnog recidivizma Matea Šoštarić, Tanja Jurin Uloga gađenja u seksualnom ponašanju i doživljavanju Marijana Šuvak-Martinović, Mateo Čovčić Seksualno zadovoljstvo kao medijator odnosa privrženosti i zadovoljstva vezom/brakom Marija Tičić, Adrijana Košćec Bjelajac Stigma traženja pomoći i socijalna podrška kao prediktori kvalitete terapijskog saveza</p>	■ Atrij / Atrium

Petak, 12. travnja 2019. / Friday, April 12th 2019

VRIJEME / TIME	SEKCIJA / SESSION	MJESTO / ROOM
14.00 – 18.30	<p>Maša Tonković Grabovac, Jasminka Despot Lučanin, Iva Černja, Ivana Hanzec Marković Uloga najstarije generacije obitelji u pomoći zaposlenim članovima obitelji: implikacije na radnu i psihološku dobrobit zaposlenih žena i muškaraca Ivana Tucak Junaković, Marina Nekić, Neala Ambrosi-Randić Životna žaljenja u relaciji sa zdravstvenim statusom i subjektivnom dobrobiti starijih osoba Anja Wertag, Ines Sučić, Nataša Juničić Nijanse emocija - empatija, ličnost i fiziološke reakcije Luka Zlatić, Ana Jakopec, Zoran Sušanj Uloga doživljaja pravednosti, ugleda organizacije i identifikacije s organizacijom u predikciji angažiranosti zaposlenika Dragan Žuljević, Nikola Rakočević, Vesna Gavrilov-Jerković Uloga psihološke fleksibilnosti u promjeni opće uznemirenosti tijekom psihološkog tretmana</p>	■ Atrij / Atrium
18.30 – 19.00	<p>Predstavljanje projekata Hrvatske zaklade za znanost <i>Voditelji:</i> Margareta Jelić i Zvonimir Galić</p>	■ Dvorana / Room D-1
20.00 –	Večera i druženje / Conference dinner	■ RESTAURANT Matis Absolut, Trg Stjepana Radića 3 (uz Koncertnu dvoranu Lisinski)

Subota, 13. travnja 2019. / Saturday, 13th April 2019

VRIJEME / TIME	SEKCIJA / SESSION	MJESTO / ROOM
09.30 – 11.00	<p>Simpozij 7: Razvojni rizici u adolescenciji <i>Voditeljica:</i> Marina Ajduković</p> <p>Marina Ajduković, Ines Rezo, Miroslav Rajter, Ivan Rimac Stresni životni događaji kod majki i rizik za zlostavljanje adolescenata Linda Rajhvajn Bulat, Marina Ajduković, Nika Sušac Psihosocijalno funkcioniranje srednjoškolaca u kontekstu različitih sociodemografskih obilježja Nika Sušac, Marina Ajduković, Ines Rezo Dobrobit mladih u kontekstu nepovoljnih životnih događaja u djetinjstvu i ekonomskih teškoća Jelena Ogresta, Ines Rezo, Petra Kožljan Napuštanje srednje škole iz perspektive mladih: uloga obrazovnih iskustava i životnih događaja</p>	■ Dvorana / Room D-1
09.30 – 11.00	<p>Usmena izlaganja – Klinička i zdravstvena psihologija 1 <i>Predsjedava:</i> Doris Čuržik</p> <p>Ana Pavelić Tremac, Nataša Jokić-Begić Provjera psihometrijskih karakteristika AAQ-II upitnika na uzorku psihijatrijskih bolesnika Anamarija Lonza, Tanja Jurin, Marlene Werner Mrežna struktura disfunkcionalnih vjerovanja u podlozi poremećaja ličnosti Lejla Hasandedić-Đapo Cognitive performance and emotional recognition in patients with bipolar disorder, schizophrenia and healthy controls Doris Čuržik, Nataša Jokić-Begić Proširenje kognitivnoga modela paničnoga poremećaja: Čemu nas uči doživljaj vremena? Tatjana Gutić, Maša Vukčević Marković, Marko Živanović, Jovana Bjekić Screening of mental health of refugees in Serbia Ivana Burić, Miguel Farias, Josi Driessen, Inti Brazil Meta-analysis of individual differences in meditation</p>	■ Dvorana / Room D-2

Subota, 13. travnja 2019. / Saturday, April 13th 2019

VRIJEME / TIME	SEKCIJA / SESSION	MJESTO / ROOM
09.30 – 11.00	<p>Usmena izlaganja – Organizacijska psihologija i profesionalna orijentacija <i>Predsjedava: Darja Maslić Seršić</i></p> <p>Jasmina Tomas, Darja Maslić Seršić, Hans De Witte On the relationship between job resources and perceived employability: Evidence from a 3-wave longitudinal study</p> <p>Sandro Kraljević, Nikolina Šaravanja “Go the extra mile” - prediktori radne angažiranosti i zadovoljstva poslom</p> <p>Mitja Ružojčić, Zvonimir Galić Razjašnjavanje učinka implicitne agresivnosti na nepoželjna organizacijska ponašanja - uloga emocija na radnom mjestu</p> <p>Toni Babarović, Iva Šverko, Mirta Blažev, Ivan Dević Promjene u strukturi interesa osnovnoškolaca nakon dvomjesečnog programa profesionalnog usmjerenja</p> <p>Mara Šimunović, Toni Babarović, Iva Šverko Uloga roditeljskog STEM kapitala u određenju profesionalnih interesa srednjoškolac</p> <p>Iva Šverko, Toni Babarović Tranzicija nakon srednje škole: ishodi, odrednice i prikladne intervencije</p>	■ Dvorana / Room D-3
11.00 – 11.30	Stanka za kavu / Coffee break	
11.30 – 12.30	<p>Plenarno predavanje / Keynote lecture <i>Predsjedava / Chairperson: Željko Jerneić</i></p> <p>Zvonimir Galić Mjerenje nesvjesnog: doprinos implicitnih mjera ličnosti razumijevanju (organizacijskog) ponašanja</p>	■ Dvorana / Room D-7
12.30 – 14.00	<p>Simpozij 8: Jezične i čitalačke vještine <i>Voditeljica: Gordana Keresteš</i></p> <p>Francesca Dumančić, Mirjana Tonković, Maja Anđel Efekt stranog jezika na donošenje odluka o moralu</p> <p>Gordana Keresteš, Mirjana Tonković, Anita Peti-Stantić Psiholingvistički prediktori dobi usvajanja riječi</p> <p>Petra Polak, Antonija Vrdoljak, Matea Šošarić, Maša Matuško, Luka Juras, Valentina Čičko, Goranka Lugomer Armano Dobne i spolne razlike u vještinama čitanja i čimbenicima povezanim s vještinama čitanja u ranoj adolescenciji</p> <p>Lucija Šutić, Dubravka Pešorda, Katarina Pera, Barbara Lindić, Kristina Jerković, Tesa Goldstein, Gordana Keresteš Individualni i obiteljski prediktori vještina čitanja u ranoj adolescenciji</p> <p>Luka Juras, Gordana Keresteš Motivacija za čitanje i navike čitanja kao prediktori jezičnih sposobnosti</p>	■ Dvorana / Room D-1
12.30 – 14.00	<p>Usmena izlaganja – Klinička i zdravstvena psihologija 2 <i>Predsjedava: Lidija Arambašić</i></p> <p>Goran Koletić, Jasmina Mehulić, Aleksandar Štulhofer Adolescents' pornography use and attitudes toward condom use: Results from a prospective study</p> <p>Suzana Pavić, Svjetlana Salkičević Pišonić, Ajana Löw Prazno naručuje: spontani pobačaj kao negativan stresni životni događaj</p> <p>Josip Razum, Tena Vukasović Hlupić Razvoj upitnika za procjenu kvalitete života povezane sa zdravljem kod mladih muškaraca koji imaju Alopeciju Androgeneticu</p> <p>Helena Tomljenović, Andreja Bubić, Nikola Erceg Uloga racionalnosti u stavovima o cijepljenju: testiranje dviju hipoteza</p> <p>Ana Petelinšek, Anita Lauri Korajlija Prediktori straha od uzimanja lijekova</p>	■ Dvorana / Room D-2
14.00 – 14.30	Svečano zatvaranje / Closing ceremony	■ Dvorana / Room D-1

PLENARNA PREDAVANJA

KEYNOTE LECTURES

GROUP DYNAMICS IN THE AFTERMATH OF SUCCESSFUL MINORITY INFLUENCE

Radmila Prislin

San Diego State University, San Diego, USA

Social psychological research on minority influence has focused on the cognitive responses to minority advocacy. Important as these responses may be, they are only an intermediary between the advocacy and its ultimate goal of social change whereby minorities become majorities and vice versa. What are the effects of social change on group dynamics? Judging by lack of attention to this question, social psychology seems to subscribe to the adage that the more things change, the more they stay same: Minorities switch place with majorities but the group as a whole remains the same. The gain-loss asymmetry model guiding this program of research postulates the opposite: Because negative reactions to loss of the majority position are stronger than positive reactions to gain of the majority position, the resultant net negative outcome weakens the group. Series of studies probed the postulate in groups in which experimentally created, opinion-based minorities and majorities either remained stable during the entire course of interaction or reversed their positions as a result of successful minority advocacy. Social change rendered groups volatile as both majority and minority factions detached from the group as a unifying entity, preferring to cease mutual interactions, which became adversarial when former minorities and majorities could not avoid each other. Although these social costs of change diminished when former minorities were assured of their newly won majority position, groups are well advised to institute mechanisms that regulate post-change volatility. Such self-correcting mechanisms would ensure that groups are shielded from the social costs of change while potentially capitalizing on the minorities' capacity to innovate.

GRADING IN EDUCATION: FROM ASSESSMENT TO SELECTION

Fabrizio Butera

University of Lausanne, Lausanne, Switzerland

Grading is a pervasive feature of assessment from primary to higher education, and its effects have been widely studied. In this talk I will report on a research program that has studied the effects of grading at different levels, on intra-individual (motivation and goals), intra-group (information sharing), inter-group (social classes) and structural (selection) processes. I will discuss a possible articulation of these levels.

ASSESSING THE UNCONSCIOUS: CONTRIBUTION OF IMPLICIT PERSONALITY MEASURES TO THE UNDERSTANDING OF (ORGANIZATIONAL) BEHAVIOUR

Zvonimir Galić

Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Zagreb, Croatia

Work and organizational psychology research largely relies on self-report instruments where participants self-report about their attitudes, emotions and behaviors. In some aspects of the field, such as the relationship between personality and organizational behavior, overreliance on self-reports may lead to limited understanding of organizational behavior because respondents are either unwilling or unable to self-report about their psychological processes. Recently developed methods for implicit personality assessment might offer new insights into organizational behavior research. Within this presentation I will describe the conditional reasoning tests and implicit association tests, and describe the main findings of our research program where we used the approaches to assess aggressiveness and power motive, important determinants of workplace deviance and leadership behavior.

SIMPOZIJI SYMPOSIA

POČASNI SIMPOZIJ / HONORARY SYMPOSIUM

9TH INTERNATIONAL PSYCHOMETRIC SYMPOSIUM

ALIJA KULENOVIĆ

Convenor: Vesna Buško

Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Zagreb, Croatia

It is a great pleasure to announce the 9th Symposium dedicated to the memory of Professor Alija Kulenović. We have again the opportunity to get together an enthusiastic group of colleagues and researchers devoted to the study of psychological measurement, be they interested primarily in its conceptual, methodological or applied aspects. We are pleased to note that some of the authors to present at the 9th Psychometric symposium never missed the event, many authors took part repeatedly, and still, with every new symposium several new, typically young colleagues join us actively with their novel research contributions. Yet, as always, the whole event is inspired by and an occasion to bring back recalls of the authority of our professor and friend, Alija Kulenović. The program of the 9th Symposium includes nine contributions covering topics that largely fall within three main subject areas. Several talks thus largely center around the problems of comparability of test scores across different circumstances, offering demonstrations of a novel approach to the measurement invariance issues (G. Sočan & G. Zager Kocjan), evaluations of temporal stability of a specific measurement model of face cognition instruments (U. Mikac et al.), consideration of cross-cultural comparisons exemplified by emotional intelligence data (A. Ćosić Pilepić et al.) or the degree of equivalence of test scores over alternate forms of an attitude scale (F. Prot et al.). Two presentations demonstrate the advantages of particular modelling solutions in answering specific research hypotheses (D. B. Ćepulić et al.; B. Rebernjak). The remaining contributions mainly focus on applied issues typically dealing with usability of tests or test batteries for selection purposes (G. Sočan et al.) including other indices of psychometric quality of tests (K. Polgar & D. Ljubotina; N. Erceg et al.).

WHAT DIFFUSION MODELING REVEALS ABOUT INDIVIDUAL DIFFERENCES IN OBJECT COGNITION

Dominik-Borna Čepulić¹, Werner Sommer², Andrea Hildebrandt³

¹*Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia*

²*Humboldt-Universität zu Berlin, Berlin, Germany*

³*Carl von Ossietzky Universität Oldenburg, Germany*

A vast number of experimental and neurophysiological studies analyzing performance speed or accuracy reported specificity in face processing. Recently, it has been suggested that processing of vehicles is also special. Diffusion modeling (DM) offers a framework for jointly analyzing speed and accuracy within persons, which enables valuable insights about cognitive processes. Meyer, Schmitz, Wilhelm, and Hildebrandt (2019) applied diffusion modeling to individual differences in face and house cognition and found face specificity only in the boundary separation parameter. The main aim of the present study was to replicate the results of Meyer et al. (2019) by using an extended set of objects and Bayesian hierarchical drift diffusion model estimator. Special attention was devoted to specificity of faces and vehicles, and the contributions of expertise and sex differences to the variance in these parameters. We sampled 186 individuals and recorded data from a recognition task on 10 different object categories. We also gathered self-evaluations of expertise for each object category. By applying structural equation modeling, we detected a general and nested vehicle factors in boundary separation, a general and specific nested face and vehicle factors in drift rate, and a general factor in non-decision time. Sex differences and expertise explained a substantial amount of vehicle drift rate variance, while expertise was not predictive of face specific processing. Men on average accumulated information about vehicle stimuli faster than women, while women were superior to men in face recognition. The results confirm specificity of vehicle processing in terms of DM parameters, and indicate differential relatedness to expertise in face and vehicle processing. Implications about different mechanism behind face and vehicle specificity are discussed. We also examine possible reasons for diverging results of Meyer et al. (2019) and our study.

DIFFERENT APPROACHES TO CROSS-CULTURAL VALIDATION

Ana Ćosić Pilepić, Tamara Mohorić, Vladimir Takšić

Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rijeka, Croatia

Cross-cultural validation refers to whether measures that were originally generated in a single culture are applicable, meaningful, and thus equivalent in another culture (Matsumoto, 2003). Equivalence is by far the most important concept that researchers need to be aware of when conducting cross-cultural research. It is defined as a state or condition of similarity in conceptual meaning and empirical method between cultures that allows comparisons to be meaningful. Perhaps the most important area in which equivalence needs to be ascertained is measurement. Measurement invariance or equivalence is present if there is no item bias, which is a situation when a test item unfairly favors one group of examinees over another. A biased item will exhibit differential item functioning (DIF). DIF occurs when examinees from different groups with equal knowledge exhibit different probabilities of success on an item. Methods used to determine differentially functioning items are numerous and can be roughly divided into two conceptual frameworks: classical test theory and item response theory. The most basic DIF indices are based on classical test theory and analysis of variance and are no longer recommended for use. Item response theory (IRT) framework is rich with different DIF methods. They all share the use of a matching variable which is an estimate of latent ability rather than the observed score. The general framework involves estimating item parameters separately for the reference and focal groups and then comparing them. Third group of methods are the so-called contingency table methods which range from the relatively simple chi-square based Mantel-Haenszel approach to logistic regression. The advantages and disadvantages of each of the three groups of methods will be discussed and illustrated using the data on emotional intelligence measures collected in samples of different cultural origin.

CAN COGNITIVE REFLECTION MEASUREMENT BE IMPROVED? PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF THE LONGER COGNITIVE REFLECTION TEST

Nikola Erceg, Zvonimir Galić, Mitja Ružojčić, Antun Palanović

Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Zagreb, Croatia

Cognitive reflection test (CRT) assesses reflective thinking ability, i.e. the ability to resist reporting the response that first comes to mind and coming up with correct answer after thinking about the problem more carefully. The distribution of responses on these tasks is bimodal: people give either correct or intuitive, incorrect response. However, the test has several important shortcomings. First, it consists of 3 items only which negatively affects its reliability. Second, the items are generally difficult, often leading to the floor effect. Finally, the test became familiar within general population which impairs its usability. This study aims to address these problems, i.e. to develop and validate a longer version of the test that will be informative for a broader range of the underlying ability than the original. 240 participants solved 17 CRT tasks and, to check the convergent validity of the test, syllogistic reasoning tasks, cognitive ability test, numeracy test and active open-minded thinking questionnaire (AOT). Based on low inter-correlations and discrimination parameters, four items were omitted so that the final version of the test consists of 13 tasks (CRT-13). Compared to the original test (CRT-3), CRT-13 had substantially higher reliability, and preliminary IRT analysis showed that it is informative for a broader range of the latent trait. Correlations between CRT-13 and other measured variables were all in the expected direction and of expected magnitude. Finally, to confirm that CRT-13 is not just another measure of numeracy and cognitive ability, we conducted the regression analysis with syllogistic reasoning score as the outcome. CRT-13 explained significant proportion of the variance in syllogistic reasoning even after controlling for numeracy, cognitive ability and AOT, suggesting that the CRT-13 is a valid measure of cognitive reflection, capable of measuring a wider range of the trait with high precision than the original version.

THE STRUCTURE OF FACE COGNITION MEASURES ACROSS TIME

Una Mikac¹, Vesna Buško¹, Andrea Hildebrandt²

¹*Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Zagreb, Croatia*

²*Department of Psychology, Carl von Ossietzky Universität Oldenburg, Oldenburg, Germany*

Perceiving and memorizing faces are basic processes of face cognition (Bruce & Young, 1986), which is a vital part of everyday communication. People are thought to be experts in face processing, but it is well established that individuals broadly differ in their ability to accurately process the information contained in faces. There are two categories of facial information that become relevant in face to face interactions: The invariant facial cues (e.g., information pertaining to a person's facial identity) and the changeable facial aspects (e.g., emotional expressions, gaze related information). The accuracy of processing such facial cues partly depends on general cognitive abilities, memory, and the general ability of processing complex visual stimuli. However, face cognition is partly a specific ability (Hildebrandt et al., 2011, 2013). Thus, tests measuring specific face cognition abilities are warranted for applied measurement purpose. Wilhelm and colleagues (2010) developed an instrument, the Berlin Face Test (BeFaT), encompassing different ways of measuring the accuracy of face cognition. This instrument also includes measures of general cognitive abilities to enable the estimation of face cognition as an indicator of a specific ability above general cognitive processing (Hildebrandt et al., 2011). This instrument has demonstrated measurement invariance across age groups and gender (Hildebrandt et al., 2010, Sommer et al., 2013). Here, we have further explored the measurement invariance of this instrument, specifically across time and not across groups. The sample consisted of Croatian female students (Mage = 21.2). The data for each participant were collected on two occasions on average five months apart (n1 = 305, n2 = 255). The analyses indicated partial scale invariance. Face cognition abilities showed high average intraindividual stability. The implications for future research, especially on correlates of face cognition will be discussed.

SOME CORRELATES OF COGNITIVE ABILITY TESTS PERFORMANCE UNDER DIFFERENT TIME RESTRICTION

Krešimir Polgar, Damir Ljubotina

Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Zagreb, Croatia

Cognitive ability tests are often used with time restriction. When validating results, it is important to establish how this time restriction and test-taking speed affects the performance, although test theory does not offer a general theoretical framework for the analysis of these effects (Henderson, 2004). Our preliminary research demonstrated that item/task and test speed are related to the underlying ability (including metacognition), mental speed, individual test taking strategies (overall speed of test taking, persistence and tendency to guessing at random, etc.), test taking behaviour (self-estimated sensitivity to time limitation and general sensitivity to distraction) and some personality characteristics, as well as characteristics of the testing context (time limit, motivation, relevance of testing consequences, etc.). Therefore, speed can be considered as a part of the measured ability, but also as a source of construct-irrelevant variance or bias. The goal of the present research was to explore the correlates of test performance and the difference in test performance under different time restriction conditions. To this goal, 60 participants participated in our research on three occasion. Each time one of three parallel version of a mental ability test was administered in one of three different time restriction conditions (15 minutes, 25 minutes, no time restriction). As expected, more time was related to better performance, but there were also significant individual differences in the degree of improvement (9% to even 150% of improvement in total result). Preliminary results demonstrated that degree of improvement was significantly predicted by positive perfectionism, sensitivity to distractors, self-estimated sensitivity of time restriction on self-efficiency and metacognition. The discussion focuses on methodological and conceptual aspects of investigation of time restriction effects and theoretical and practical status of their correlates.

METRIC PROPERTIES OF TWO ALTERNATE FORMS OF SCALE OF ATTITUDES TOWARD JUDO

Franjo Prot¹, Dominik Žanetić², Hrvoje Sertić²

¹*Science and Research Centre of Koper, Koper, Slovenia*

²*Faculty of Kinesiology, Zagreb, Croatia*

Collection of 43 items of attitudes toward Judo evaluated on a five-point scale were given to sample of 209 subjects students (135 males and 74 females) students of Kinesiology who completed regular Judo course prescribed by a curriculum. Centroid method of clustering was applied on this collection of items to obtain two preliminary twenty item forms. In the next step, sixteen highest positive principal loadings of each of forms were selected for two alternate forms of scale of attitudes toward judo. Basic psychometric analysis of metric properties of composite measurement for two alternate forms was done, along with confirmatory factor analyses performed on subscales as composite score indicators pertaining to each of the two forms. Measurement models were specified following the basic assumptions of classical test theory so that the models of parallel, tau-equivalent and congeneric tests could directly be compared and evaluated. The analyses proved that the most restrictive model, i.e., that of parallel tests provided excellent fit to the data. Likewise, on a descriptive level, the row scale scores defined as simple sums of items reflect the obvious status of the measures as parallel forms of Scale of Attitudes Toward Judo: their means were $M_{JusumA} = 61.29$ and $M_{JusumB} = 61.12$ and standard deviations $SD_{JusumA} = 9.93$; $SD_{JusumB} = 9.96$, with the associated student t-test of difference, $t = 0.597$, $p > 0.5$. Correlation between summation scores was 0.922 and correlation between standardized principal components was 0.925. Correlations of summation scores of forms A and B with personal relation to judo used as an external criterion were 0.741 and 0.698, respectively. The presented evidence clearly shows that the two alternate forms can be used as parallel forms of Scale of Attitudes Toward Judo.

TESTING MEDIATION HYPOTHESES WITH TWO WAVE PANEL DATA: COMPARING CLASSICAL AND BAYESIAN APPROACHES

Blaž Rebernjak

Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Zagreb, Croatia

In recent years mediation analysis with cross-sectional data has been deemed inappropriate by many authors (Maxwell, Cole and Mitchell, 2011; Preacher, 2015) in cases where the theoretical framework for postulating the mediation is not well founded. The problem is that the causal direction implicit in the mediation hypotheses is hard to demonstrate with all data observed in only one time point. Even though this problem is not contained to mediation models, it is here that it is perhaps most evident. Having even only two time points has at least two major advantages. Firstly, the time lag can serve to establish one of the criteria for causality (temporal order). Even though this is not conclusive evidence, it can help eliminate possible hypothesized models. Secondly, it allows controlling for stability effects in the outcomes which removes one of the most problematic confounding influences that make the mediation effects spurious. Simulated data is used to explore the classical and Bayesian approaches to specifying and fitting two wave panel mediation models. Path analyses as well as full SEM models are compared and the repercussions for interpretations stemming from mediation model results are discussed. The role of stability coefficients and their controlling effects are the focus of the simulation, exploring how they change the interpretation compared to cross-sectional designs, and how plausible the mediation models are depending on the degree of stability. Bayesian framework makes inferences more straightforward and allows prior information about the variables be utilized to make more accurate estimates (Yuan & MacKinnon, 2009). Data from a longitudinal study of integration of ethnic majority and minority children and adolescents (from the IntegraNorm project) is used to demonstrate the process of fitting and evaluating the models described above on empirical data.

ASSESSMENT OF PREDICTIVE VALIDITY OF A FINAL HIGH SCHOOL EXAMINATION FOR ACADEMIC ACHIEVEMENT IN HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Gregor Sočan, Maja Krebl, Andreja Špeh, Aneja Kutin

Department of Psychology, University of Ljubljana, Ljubljana, Slovenia

If enrolment to university is limited, selection criteria have a significant impact on the candidates' future. In Slovenia, the selection of future students is typically based on a combination of high school grades and the scores on the Matura exam. Matura is a national examination, which all the students must take to successfully complete the general secondary education. Surprisingly, the empirical evidence on the validity of this selection criterion is very scarce. In this study, we investigated the predictive validity of Matura for predicting academic success in study programmes in the area of humanities and social sciences. The main question was whether the predictive validity was similar across study programmes. Although the problem is basically a simple one, at least three methodological challenges emerged: 1. "Academic success" can be operationalized in several meaningful ways; 2. The study programmes under investigation differed massively with respect to the number of students and selection ratio; 3. Some study programmes were taught as dual-subject studies, (i.e., as a combination of two distinct disciplines). We approached the problem both from the traditional correlational perspective and from the multilevel regression perspective. First, we constructed a series of cross-classified hierarchical linear models, which allowed for the separation of within-group and between-group variance, and for inclusion of dual-subject studies. By allowing random regression slopes we checked for the variability of the predictive strength across groups. In the second step, we used a permutation testing procedure to test the hypothesis that the coefficients of predictive validity were the same in all groups. Both approaches led to very similar conclusions. The Matura score turned out to be a relatively strong and robust predictor of later academic achievement, even after controlling for the high school overall grade.

VISUALIZING MEASUREMENT INVARIANCE

Gaja Zager Kocjan, Gregor Sočan

Department of Psychology, University of Ljubljana, Ljubljana, Slovenia

The term “measurement invariance” (MI) denotes the condition where persons with the same level of some latent trait or ability have the same expected test score, regardless of irrelevant characteristics like gender, ethnicity, age, educational level etc. As such, measurement invariance is a necessary condition for a meaningful comparison of test scores across groups. In recent years, awareness about the importance of the MI has increased in the psychological research community. Although several other approaches to establishing MI across groups are available (for instance, alignment optimization, Bayesian modelling etc.), the most popular approach consists of testing the differences in the fit of three nested factor analysis models: configural, metric and scalar model, respectively. The limitation of this approach is that the researcher does not get any specific information about the extent to which the lack of measurement invariance distorts the interpretation of scores of specific persons. While the literature has mostly been concerned with the question of when is it meaningful to compare group means, the question of the impact of the lack of the measurement invariance on the results of individual diagnostics has been largely neglected to date. As a first attempt to fill this gap, we shall present a set of visualizations which are based on the empirical multiple-group factor analytic model and illustrate the effect of the lack of invariance on the comparability of individual test scores across different groups. A particular advantage of our approach is its ability to point out in which range of latent trait values the impact of the lack of invariance is either negligible or very serious. We also propose tests of stability of the obtained results, based on simulation and resampling. We shall illustrate our procedures with real-life examples reflecting different types and amounts of the lack of measurement invariance.

SIMPOZIJ 1 / SYMPOSIUM 1

OBRAZOVNE ASPIRACIJE UČENIKA U PRIJELAZNIM TOČKAMA HRVATSKOG OBRAZOVANJA – LONGITUDINALNA PERSPEKTIVA

Voditelj: Boris Jokić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

U simpoziju se predstavljaju empirijski rezultati znanstvenog istraživačkog projekta Hrvatske zaklade za znanost „Obrazovne aspiracije učenika u prijelaznim razdobljima hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja: priroda, odrednice, promjene“. Cilj projekta je bio istražiti prirodu, odrednice i promjene obrazovnih aspiracija učenika u tri prijelazna razdoblja hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja: ulazak u osnovnoškolsko obrazovanje (1.-2. razred), prijelaz s razredne na predmetnu nastavu (4.-5. razred) i završavanje osnovne, prije prelaska u srednju školu (7.-8. razred). Koristeći integrirani nacrt miješanog modela u kojem su kombinirane kvalitativne i kvantitativne metode prikupljanja podataka, projekt je prvo sustavno longitudinalno istraživanje ove teme u Hrvatskoj. Unutar postavljenog konceptualnog okvira, obrazovne aspiracije se smještaju u središte ekološkog sustava koji seže od neposredne razine pojedinog učenika, preko razine roditelja do razina vršnjaka, učitelja i škole. Istraživanje daje originalni doprinos ispitivanjem obrazovnih aspiracija učenika u vrlo ranoj dobi. Kombiniranjem i integriranjem kvantitativnih i kvalitativnih metoda u svim fazama istraživanja, projekt osigurava nove metodološke pristupe u istraživanju ove teme. U simpoziju se predstavlja četiri rada koja ukazuju na raznolikost istraživačkih tema te metodoloških i analitičkih pristupa korištenih u projektu. Prvi se rad bavi prilagodbom na prijelaz iz razredne u predmetnu nastavu u hrvatskoj školi. U drugom se radu predstavljaju rezultati o prirodi, promjenama i međuodnosu srednjoškolskih i visokoškolskih aspiracija učenika kako se približava kraj osnovne škole. U trećem radu se obrađuje uloga majki i očeva u obrazovanju djece na kraju osnovnog obrazovanja i to iz dječje i roditeljske perspektiva. Završni rad uključuje krajnju sferu ekološkog sustava usmjeravajući fokus na ulogu društvenog statusa, ograničenih mogućnosti i školskog konteksta na visokoškolske aspiracije učenika.

ULOGA MAJKI I OČEVA U OBRAZOVANJU DJECE NA KRAJU OSNOVNOG OBRAZOVANJA: DJEČJA I RODITELJSKA PERSPEKTIVA

Zrinka Ristić Dedić, Boris Jokić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Brojna istraživanja ukazuju da uključenost roditelja u obrazovanje ima pozitivne učinke. U novije vrijeme istraživanja koja se specifično bave ulogom očeva također govore o pozitivnoj povezanosti sa školskim postignućem (Jeynes, 2015.; Kim 2018.). U ovome radu predstavljeni su rezultati istraživanja miješanog modela o ulozi majki i očeva u obrazovanju djece na kraju osnovne škole. Cilj je rada istražiti razlike u ulogama i uključenosti majki i očeva iz perspektive roditelja i djece te utvrditi obrasce tih razlika ovisno o spolu djeteta. Roditeljska perspektiva zahvaćena je kvalitativnom dionicom, u kojoj je provedeno 30 polustrukturiranih razgovora s roditeljima učenika osmih razreda u pet škola (24 majke i 6 očeva). Dječja perspektiva ispitana je kvantitativnom dionicom, primjenom upitnika u 23 škole na 821 učeniku 8. razreda koji žive u obiteljima s oba roditelja. Primijenjena je za potrebe istraživanja konstruirana ljestvica od 10 tvrdnji o ulozi roditelja (posebno za majku i za oca) koja ispituje dva faktora: bliskost i otvorenost odnosa te roditeljsku regulaciju učenja. Rezultati kvalitativne dionice ukazuju da majke i očevi dijele ideje o vrijednosti obrazovanja i obrazovne aspiracije, ali da su majke u većini obitelji više neposredno uključene u učenje od očeva. Rezultati kvantitativne dionice također pokazuju da majke i očevi u velikom mjeri imaju iste obrazovne aspiracije. Rezultati analize varijance u kojima su procjene uloge majki i oca tretirane kao ponavljane mjere (zavisna varijabla), a spol djeteta kao nezavisna varijabla pokazuju da je otvorenost i bliskost odnosa veća s majkom nego s ocem, bez obzira na spol djeteta. Također, dobiveno je da majke više reguliraju učenje djeteta od očeva. Interakcija sa spolom djeteta nije statistički značajna, ali je regulacija učenja oba roditelja veća za mladiće. U radu se raspravlja o značenju i izvorima razlika u ulogama majki i očeva te o mogućnostima školskog sustava za poticanje konstruktivne suradnje.

PRILAGODBA NA PRIJELAZ IZ RAZREDNE U PREDMETNU NASTAVU U HRVATSKOM OBRAZOVNOM SUSTAVU: BIOEKOLOŠKI PRISTUP

Gordana Kuterovac Jagodić¹, Iris Marušić², Inja Erceg¹

¹*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska*

²*Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska*

Početak formalnog osnovnoškolskog obrazovanja, kao i naredni prijelazi na više razine obrazovanja predstavljaju velike životne promjene kako za učenike, tako i za njihove obitelji, donoseći izazove vezane uz školski uspjeh i socio-emocionalni razvoj. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati dovodi li prijelaz iz razredne u predmetnu nastavu u osnovnoj školi do smanjenja školskog uspjeha i pada u akademskoj samoefikasnosti učenika te ovisi li te promjene o njihovom spolu, kao i identificirati determinante prilagodbe učenika obrazovnoj tranziciji unutar Bronfenbrennerovog bioekološkog modela. Uzorak se sastojao od 860 učenika i učenica koji su sudjelovali u sve tri točke mjerenja od 4. do 5. razreda (90.4%; 47.7% djevojčica) iz 23 osnovne škole grada Zagreba. U prvoj točki mjerenja sudionici su bili u 4. razredu dobnog raspona od 10 do 11 godina. Primijenjeni instrumenti izrađeni su za potrebe ovog istraživanja koji je dio većeg istraživačkog projekta. Svi podaci prikupljeni su skalama samoprocjene u tri točke mjerenja. Prikupljeni su sljedeći podaci: socioekonomski status, samopercipirana prilagodba na 5. razred, prosjek ocjena na kraju 4. i 5. razreda, nastavnička podrška u 4. i 5. razredu, osjećaji i očekivanja učenika vezani uz prijelaz iz 4. u 5. razred, akademska samoefikasnost u 4. i 5. razredu te roditeljski nadzor učenja, njihova očekivanja vezana uz obrazovanje i zadovoljstvo školskim uspjehom njihova djeteta. Rezultati ukazuju na mnoge važne osobne karakteristike i resurse, kao i čimbenike u mikrosustavima obitelji i škole, osobito na proksimalne procese između učenika i njihovih učitelja i roditelja koji mogu utjecati na različite aspekte prilagodbe ovoj tranziciji. Implikacije rezultata istraživanja odnose se na potrebu osmišljavanja pripremnih aktivnosti za učenike koje očekuje tranzicija na višu razinu obrazovanja i njihove roditelje kako bi se to razdoblje olakšalo, a negativni učinci na dječju samoefikasnost i školsko postignuće umanjili.

DINAMIČNA PRIRODA I PROMJENE OBRAZOVNIH ASPIRACIJA UČENIKA VIŠIH RAZREDA OSNOVNIH ŠKOLA – LONGITUDINALNI NACRT MIJEŠANOG MODELA

Boris Jokić, Zrinka Ristić Dedić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Predstavljeni su rezultati longitudinalnog istraživanja integriranog miješanog modela u kojem su ispitani priroda, promjene te međuodnos srednjoškolskih i visokoškolskih aspiracija učenika viših razreda osnovnih škola. Istraživanje je provedeno tijekom školskih godina 2016./17. i 2017./18., a sudionici su bili učenici sedmog razreda koji su tijekom istraživanja došli do kraja osnovne škole. Ova točka prijelaza važna je jer su učenici suočeni s odabirom više stotina srednjoškolskih programa u izrazito diferenciranome hrvatskom srednjoškolskom obrazovanju. Srednjoškolska aspiracija te kasniji odabiri izravno su povezani i s željama vezanim uz visokoškolsko obrazovanje. U kvalitativnom dijelu istraživanja sudjelovalo je 30 učenika iz pet zagrebačkih osnovnih škola koji su tijekom dvije godine sudjelovali u 118 polustrukturiranih intervjuua. Kvantitativni dio istraživanja sastojao se od ponavljane primjene upitnika u tri navrata. U sva tri istraživačka vala sudjelovalo je 823 učenika. Analize rasta ukazuju na izrazite promjene srednjoškolskih te stabilnost visokoškolskih aspiracija. Analiza kvalitativnih podataka ukazuje na postojanje pet različitih obrazaca srednjoškolskih aspiracija u Republici Hrvatskoj koja se vežu uz čvrstoću odabira vrste i programa srednje škole te profiliranost interesa. U radu su predstavljena i tri profila visokoškolskih aspiracija od kojih je jedan vezan uz učenike koji visoko obrazovanje vide kao jedini mogući put ostvarivanja životnih ciljeva i ambicija. Nasuprot tome nalazi se profil učenika koji nakon srednje škole žele odmah krenuti u svijet rada. Zanimljivo je da je i kod ovih učenika prisutna visokoškolska aspiracija. Treći se profil strateški postavlja prema dvostrukoj mogućnosti ulaska u svijet visokog obrazovanja i svijet rada. Istraživački nacrt i rezultati pozivaju na rekonceptualizaciju operacionalizacije pojma obrazovnih aspiracija te izrazito proširenje metodoloških pristupa izučavanju ovog znanstvenog koncepta.

VISOKOŠKOLSKE ASPIRACIJE UČENIKA OSNOVNIH ŠKOLA: ULOGA DRUŠTVENOG STATUSA, OGRANIČENIH MOGUĆNOSTI I ŠKOLSKOG KONTEKSTA

Josip Šabić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

U ovom radu razmatramo doprinos varijabli karakterističnih za teorijske modele postizanja društvenog statusa (engl. status attainment) i ograničenih mogućnosti (engl. blocked opportunities), te varijabli školskog konteksta, u predikciji aspiracija za studiranjem kod učenika na kraju osnovne škole. Učenici su longitudinalno praćeni tijekom 7. i 8. razreda (N = 823) te su u tri navrata ispunjavali različite upitničke mjere. U ordinalnom višerazinskom modelu, kao kriterijska varijabla korištena je čestica „U budućnosti želim ići na fakultet“ na Likertovoj skali od 5 stupnjeva (1 - Uopće se ne slažem, 5 – U potpunosti se slažem), na koju su učenici odgovarali na kraju 8. razreda. Kao prediktori na razini učenika korištene su mjere obrazovnog i radnog statusa roditelja, učeničkog posjedovanja vlastite sobe, radnog stola i računala, roditeljskih obrazovnih aspiracija za dijete, roditeljske akademske podrške djetetu, školskog uspjeha, učeničkog zadovoljstva školom, opterećenosti školskim obvezama te akademske samoefikasnosti. Na razini škole, kao prediktori korišteni su prosječni školski uspjeh, veličina škole i razrednih odjela te cijene nekretnina u katastarskoj općini kojoj škola pripada. Spol je korišten kao kontrolna varijabla. Iz rezultata proizlazi da oba teorijska modela doprinose objašnjenju učeničkih aspiracija za studiranjem putem prediktora odmjerenih na individualnoj razini: model postizanja društvenog statusa putem roditeljskih obrazovnih aspiracija za dijete, majčinske akademske podrške i posjedovanja radnog stola, a model ograničenih mogućnosti putem školskih ocjena i zadovoljstva školom. S druge strane, školski kontekst ne doprinosi objašnjenju učeničkih aspiracija za studiranjem. Učenici koji pohađaju različite škole, no imaju slične individualne karakteristike, vjerojatno će imati i slične aspiracije za studiranjem. Nadalje, djevojčice imaju više aspiracije za studiranjem od dječaka. Rad završava komentarom relevantnosti nalaza za obrazovnu praksu.

SIMPOZIJ 2 / SYMPOSIUM 2

RODNI STAVOVI I OČEKIVANJA NOSITELJA OBRAZOVNIH PROCESA – OBLICI I PODRUČJA UTJECAJA

Voditeljica: Aleksandra Huić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Stavovi i očekivanja koje nastavnici imaju od učenika objašnjavaju i do 20% akademskog uspjeha učenika. Među njima posebno mjesto zauzimaju stavovi prema rodnim ulogama djevojčica i dječaka, te učenicima ne-normativnih seksualnih orijentacija. Osobe kojima je povjeren zadatak poučavanja djece i mladih od najranije dobi učenicima predstavljaju važan model za učenje vlastitog rodnog identiteta, te rodno (ne)primjerenih ponašanja. Ovisno o vlastitim stavovima i ponašanju, nositelji obrazovnih procesa mogu (ne)pridonositi razlikama u školskom uspjehu i obrazovnim i karijernim izborima djevojčica i dječaka. Također, stavovi oblikuju i nastavnička ponašanja koja posljedično stvaraju/narušavaju pozitivnu školsku klimu. Ovaj simpozij bavi se navedenim pitanjima kroz perspektivu predškolskih odgajateljica, budućih učitelja razredne nastave i predmetnih nastavnika, te srednjoškolskih nastavnika. Prvo izlaganje (Ujević i Huić) istražuje ulogu stavova prema rodnim ulogama djece u stavovima prema poučavanju znanosti od strane odgojiteljica. Drugo izlaganje (Petrović i Kamenov) bavi se rodnom pristranošću budućih učitelja i učiteljica razredne nastave, te razlikama u interpretiranju i reagiranju na učeničko ponašanje u svjetlu rodnih uloga i stereotipa. Treće izlaganje (Jugović i sur.) bavi se rodnim stereotipima koje budući predmetni nastavnici imaju o nastavničkoj profesiji, te ulogom njihovih socio-emocionalnih kompetencija u objašnjenju tih stereotipa. Posljednje izlaganje simpozija (Pađen i Huić) istražuje odnos stavova prema gejevima i lezbijkama i spremnost srednjoškolskih nastavnika na podržavajuća ponašanja prema učenicima homoseksualne orijentacije, te ulogu samo-efikasnosti nastavnika kao mehanizma u podlozi tog odnosa. Na kraju simpozija, diskutantica Željka Kamenov će komentirati izložene radove u kontekstu njihovih praktičnih implikacija i obrazovanja budućih odgojitelja, učitelja i nastavnika.

RODNI STEREOTIPI O NASTAVNIČKOJ PROFESIJ I SOCIO-EMOCIONALNE KOMPETENCIJE BUDUĆIH NASTAVNICA I NASTAVNIKA

Ivana Jugović¹, Ana Maskalan¹, Iris Marušić¹, Josipa Mihić², Tea Pavin Ivanec³

¹Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

²Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Hrvatska

³Učiteljski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Socio-emocionalne kompetencije su sklop vještina koje omogućuju osobi da prepozna vlastite emocije i njima upravlja, uvažava perspektivu drugih, ostvaruje dobre međuljudske odnose i odgovorno donosi odluke (Jennings, 2011). Dobro razvijene socio-emocionalne kompetencije nastavnika/ca važne su za njihovu osobnu dobrobit i nošenje sa stresom, kao i za dobrobit njihovih učenika/ca (Jennings i Greenberg, 2009). Istraživanja također ukazuju na povezanost ovih vještina s manjom sklonošću rasnim predrasudama (Pashak i sur., 2018; Todd, 2011), dok je njihova važnost u objašnjenju rodni predrasuda i stereotipa još neistražena. Stoga smo željele istražiti ulogu socio-emocionalnih kompetencija budućih nastavnika/ca u objašnjenju njihovih rodni stereotipa o nastavničkoj profesiji, pritom kontrolirajući doprinos roda i rodni uloga. U istraživanju je sudjelovalo 279 budućih nastavnika/ca predmetne nastave koji studiraju na različitim fakultetima u Zagrebu. Instrumenti koji su primijenjeni su Skala rodni stereotipa o nastavničkoj profesiji (Maskalan i Jugović, 2018), Upitnik osobni karakteristika (Spence i sur., 1975), Upitnik emocionalni vještina i kompetentnosti – UEK-15 (Takšić, 2002), subskale Empatične brige i Perspektive iz Indeksa interpersonalne reaktivnosti (Davis, 1980) te Inventar interpersonalni komunikacijskih vještina (Armstrong, 1981). Hijerarhijska regresijska analiza za objašnjenje rodni stereotipa prema nastavničkoj profesiji provedena je s tri bloka prediktora: 1. rod, 2. rodne uloge, 3. socio-emocionalne kompetencije. Rod se pokazao značajnim prediktorom, pri čemu muškarci imaju izraženije rodne stereotipe od žena, dok rodne uloge nisu značajno doprinijele objašnjenju kriterija. U trećem koraku su bolje vještine slušanja i nošenja s emocionalni interakcijama objasnile slabiju sklonost rodni stereotipima. Rezultati upućuju na potencijalnu važnost osnaživanja socio-emocionalni kompetencija budućih nastavnika/ca u smanjivanju njihovih rodni stereotipa.

SAMOEFIKASNOST KAO MEDIJATOR ZNANJA NASTAVNIKA O HOMOSEKSUALNIM OSOBAMA I PRUŽANJA PODRŠKE HOMOSEKSUALNIM UČENICIMA

Helena Pađen², Aleksandra Huić¹

¹Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

²Selectio kadrovi d.o.o., Zagreb, Hrvatska

Nastavnici, kao nositelji obrazovnih procesa, jedan su od ključnih kontekstualnih faktora koji oblikuju razrednu i školsku klimu. Ponašanja nastavnika mogu ili pridonositi učeničkom osjećaju sigurnosti i pripadnosti školi, ili stvarati atmosferu koja potiče nejednakost i diskriminaciju učenika. Učenici iz ranjivih skupina, poput učenika homoseksualne orijentacije česta su meta diskriminacije u školi, te su stavovi i ponašanja nastavnika važan faktor koji oblikuje njihovo školsko iskustvo. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati kakvo je znanje srednjoškolskih nastavnika o homoseksualnoj orijentaciji te istražiti u kakvom su odnosu njihovo znanje, njihova samoeфикаsnost u radu s homoseksualnim učenicima i čestina uključivanja u podržavajuća ponašanja. Ispitivanje je provedeno on-line upitnikom na 267 srednjoškolskih nastavnika metodom snježne grude. Koristili smo Skalu znanja o homoseksualnoj orijentaciji, Skalu samoeфикаsnosti u radu s homoseksualnim učenicima i Skalu podržavajućih ponašanja. Rezultati pokazuju kako nastavnici imaju umjereno znanje o homoseksualnoj orijentaciji te su sigurni u neke ispravne odgovore, ali vrlo često odabiru odgovor „Ne znam“. Oni sudionici koje zanima dodatan edukativni materijal imali su i veće znanje i manji broj odgovora „Ne znam“ u odnosu na one koje nije zanimao edukativni materijal. Nadalje, znanje, samoeфикаsnost i podržavajuća ponašanja međusobno su značajno pozitivno povezani. Što nastavnici imaju veće znanje o homoseksualnosti, češće se uključuju u podržavajuća ponašanja za homoseksualne učenike, a ta je veza posredovana većom samoeфикасноšću u podučavanju o homoseksualnim temama. Ovakvi rezultati ukazuju na važnu ulogu znanja i samoeфикаsnosti u čestini uključivanja u podržavajuća ponašanja za homoseksualne učenike koji su tijekom srednje škole u vrlo ranjivoj fazi i potrebna im je socijalna podrška. Izložene su i praktične implikacije istraživanja.

JESU LI BUDUĆI UČITELJI I UČITELJICE RODNO PRISTRANI? INTERPRETIRANJE I REAGIRANJE NA UČENIČKO PONAŠANJE U SVJETLU RODNIH ULOGA I STEREOTIPA

Dora Petrović, Željka Kamenov

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

Istraživanja u području obrazovanja pokazuju rodnu segregaciju zanimanja usmjeravajući učenike prema STEM području, a učenice prema pomagačkim zanimanjima i humanističkim znanostima. Iako učitelji nastoje biti rodno ravnopravni, implicitno u interakciji s učenicama i učenicima djeluju u sklopu svojih rodni uloga te se iz iskaza učenika primjećuje da u školama postoji rodna neravnopravnost. Učenici se više usmjeruju prema djelovanju i vlastitom uspjehu, a učenice prema zajedništvu i pomaganju drugima. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati postoje li razlike u tumačenju učeničkih postupaka i posljedičnim emocionalnim i ponašajnim reakcijama budućih učitelja razredne nastave prema učenicama i učenicima samo s obzirom na njihov rod. Sudionici istraživanja su studenti i studentice Učiteljskih fakulteta s područja cijele Hrvatske, a ispitivanje je provedeno putem on-line upitnika. Sudionicima su slučajnim rasporedom prezentirane hipotetske situacije u učionici koje su se razlikovale s obzirom na rod učenika, a opisivale su moguću situaciju u kojoj su naglašene karakteristike muške rodne uloge poput asertivnosti, ambicioznosti i usmjerenosti na vlastiti probitak nasuprot zajedništvu i prosocijalnom ponašanju. Zadatak sudionika/ca bio je procjena motivacije učenika, atribucija uzroka učenikovog ponašanja, procjena vlastitih emocionalnih reakcija i spremnost na određeno ponašanje u opisanoj hipotetskoj situaciji. Ispitani su i stav prema rodni ulogama djece, stav o rodnoj ravnopravnosti u obrazovanju te rodni stereotipi prema znanju matematike. U analizama su uspoređeni procjena motivacije, atribucije, emocije i spremnost na ponašanje s obzirom na rod učenika. Također su provedene analize u kojima su provjerene razlike s obzirom na stavove o rodni ulogama, stavove o ravnopravnosti obrazovanja te rodne stereotipe o matematici. Rezultati ukazuju na potrebu za osvještavanjem i educiranjem budućih učitelja o rodnoj problematici u obrazovanju.

STAVOVI ODGOJITELJA O POUČAVANJU ZNANOSTI U VRTIĆU I NJIHOVA POVEZANOST SA STAVOVIMA PREMA RODNIM ULOGAMA

Manuela Ujević, Aleksandra Huić

Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Zagreb, Hrvatska

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje propisuje osam ključnih kompetencija važnih za cjeloživotno obrazovanje, među kojima su matematičke kompetencije i osnovne kompetencije u prirodoslovlju. Jedan od zadataka suvremenih odgojitelja jest poticanje djeteta na otkrivanje, eksperimentiranje i istraživanje u bogatoj vrtićkoj okolini u svrhu razvoja znanstvenog načina mišljenja. Međutim, PISA testiranja iz područja znanosti i matematike već godinama idu u korist dječacima. Opažena razlika posljedica je različitih okolinskih utjecaja prisutnih od najranije dobi. Stav odgojitelja o rodnim ulogama djece može biti povezan sa stavovima o znanstvenim aktivnostima u vrtiću kao tradicionalno „muškim“ aktivnostima rezerviranim za dječake. Cilj ovog rada bio je istražiti stavove odgojiteljica prema poučavanju znanosti u dječjim vrtićima, ali i utvrditi povezanosti sa sociodemografskim varijablama i stavovima o rodnim ulogama djece. U on-line istraživanju sudjelovala je 481 odgojiteljica u rasponu od 23 do 64 godine s prosječno 14 godina radnog iskustva. Njihovi stavovi ispitani su Skalom stavova odraslih prema rodnim ulogama djece i Skalom stavova prema poučavanju znanosti u predškolskim ustanovama te su prikupljeni opći podaci. Rezultati pokazuju kako stavovi prema poučavanju znanosti nisu povezani s dobi, godinama radnog staža ili razinom obrazovanja, već s religioznošću. Nadalje, što odgojiteljice imaju tradicionalnije stavove prema rodnim ulogama, to doživljavaju više anksioznosti i manje ugone prilikom provedbe znanstvenih aktivnosti, percipiraju manju samoeфикаsnost u poučavanju, više su ovisne o kontekstualnim faktorima (npr. postojanju materijala za poučavanje znanosti), znanost percipiraju manje relevantnom i doživljavaju više poteškoća u poučavanju. U radu su raspravljene praktične implikacije i smjernice za buduća istraživanja.

SIMPOZIJ 3 / SYMPOSIUM 3

SCIENCE DENIAL, ATTITUDES TOWARDS SCIENTISTS AND PSYCHOLOGY OF FREEDOM

Convenor: Sara Prot

Coventry University, Coventry, United Kingdom

Science denial is a common phenomenon occurring in various areas such as climate change, vaccine safety, tobacco and violent media effects. It is often accompanied by anger and personal attacks on individual researchers (Lewandowski et al., 2013) as well as development of global negative attitudes towards science and scientists (Prot et al. 2017). This symposium brings together researchers examining science denial, attitudes towards scientists and psychology of freedom. The first talk reports four correlational and experimental studies examining causal factors leading to science denial and attacks on scientists. Next, three talks examine global negative attitudes towards science and scientists. The second talk discusses metric properties of a global measure of attitudes towards scientists (the Attitudes towards Science scale, ATS), demonstrating reliability and validity across two parallel forms of the scale. The third talk examines the factor structure of the Attitudes towards Science scale in a 5-wave longitudinal study and shows evidence of a stable factor structure across time. The fourth talk examines the factor structure of Scale Of Attitudes Towards Scientific Fields (Prot and Anderson, 2015), revealing both global and specific attitudes towards different scientific disciplines (including physics, chemistry, biology, medicine, astronomy, climate science, psychology, sociology, archeology, anthropology and kinesiology). The final talk discusses the current state of the research literature on the psychology of freedom and proposes a new psychometric measure of Personal Perceptions of Freedom. This symposium integrates studies using multiple methodologies (cross-sectional, experimental, longitudinal) and aims to integrate diverse perspectives on science denial, attitudes towards scientists and the psychology of freedom.

METRIC PROPERTIES OF TWO FORMS OF THE ATTITUDES TOWARDS SCIENTISTS SCALE

Ksenija Bosnar¹, Franjo Prot², Goran Sporiš¹, Sara Prot³, Andrej Bedekovic³

¹Faculty of Kinesiology, Zagreb, Croatia

²Science and Research Centre of Koper, Koper, Slovenia

³Coventry University, Coventry, United Kingdom

Past studies suggest links between science denial in specific areas of research (such as climate change and media violence effects) with negative global attitudes towards science (Lewandowsky et al., 2013; Nauroth et al., 2014). However, no well-validated measures have been developed measuring attitudes towards scientists. To address this gap in the literature, a 78-item scale of Attitudes towards Scientists (ATS) was constructed. Metric properties of the initial version of the scale suggested that the scale should be shortened (Prot, 2015). Two 28-item alternate forms of scale were formed using clustering algorithms (Prot & Prot, 2017a, 2017b). The two forms (ATS-A and ATS-B), were measured in a sample of 217 freshmen students from the Faculty of Kinesiology in Zagreb. Participants were measured four times over the course of the semester in four- to five-week intervals. In the fourth time point, attitudes towards specific scientific fields were also measured, including physics, chemistry, biology, medicine, astronomy, climate science, psychology, sociology, archeology, anthropology and kinesiology. Metric properties of ATS-A and ATS-B were determined for items and total results in four time points. The reliability of two scale forms was established by Cronbach's coefficient of internal consistency; all values are high, ranging from 0,88 to 0.95. The validity of the ATS scales was examined by correlations with eleven total results in the Scale of Attitudes towards Scientific Fields and correlations with the first principal component of eleven fields assessment. Correlations with the separate total result of each field are low to medium, highest value is 0,41; correlations with the first principal component are higher, ranging from 0,30 to 0,47. It can be concluded that both forms of the Attitudes towards Scientists scale are instruments with good metric characteristics.

PRELIMINARY VALIDATION OF REPEATEDLY MEASURED ALTERNATE FORMS OF THE ATTITUDES TOWARD SCIENTISTS SCALE

Franjo Prot¹, Sara Prot²

¹Science and Research Centre of Koper, Koper, Slovenia

²Coventry University, Coventry, United Kingdom

Two alternate forms of 29 items each have been derived from pool of 78 items of attitudes toward science (Prot, Prot & Anderson, 2017). Eliminating one pair of equivalently formulated items 28 items in each of the forms remained. In new research, on five occasions, repeated measurement of attitudes toward science with two alternate forms, i.e. A and B were applied on the sample of students of kinesiology at University of Zagreb. For the moment 94 students completed all of five measurements. Means and standard deviations showed that pairwise difference between forms are existing, and that differences are present in between measurements points in forms internally. Preliminary validity of measurements is presented in two steps. For the first step composite score for each of forms and measurement points was derived as unweighted sum of items and their correlations were analyzed. Pairwise validity for each of five measurement of the forms A and B is defined as correlation matrix of order ten. Submatrices of correlations inside repeated measurement of each of forms are symmetric with positive and high values suggesting internal validity and offering possibility for simplex structure testing. Submatrix of correlations between repeated measurements of one of the forms against the other is asymmetric with high positive values having their pairwise validities in main diagonal ($r_{1ab} = 0.813$; $r_{2ab} = 0.866$; $r_{3ab} = 0.897$; $r_{4ab} = 0.901$; $r_{5ab} = 0.887$) and are highest values in respective rows and columns. There is one distinctively big eigenvalue 7.507 of correlation matrix explaining 75.08% of overall variability by the first principal component. In the second step, synthetic measure of validity between sets of repeated measurement is demonstrated by correlation between the first principal components $r_{12k} = 0.954$; the first pair of canonical correlation components $r_{12c} = 0.963$; and the first pair of quasicanonical correlation components $r_{12q} = 0.955$.

SCIENCE DENIAL, ANGER AND AGGRESSION TOWARDS SCIENTISTS: SHORT-TERM AND LONG-TERM CAUSES

Sara Prot¹, Craig A. Anderson², Douglas A. Gentile²

¹*Coventry University, Coventry, United Kingdom*

²*Iowa State University, Ames, United States of America*

Denial of scientific evidence is a fairly common phenomenon which has been documented in various areas such as climate change, evolution, effects of vaccinations, tobacco and violent video game effects. Science denial is often accompanied by anger and aggressive actions towards scientists, leading some authors to label it “war on science” (Lewandowsky, Oberauer & Gignac, 2013). Science denial can be explained, in part, by well-established processes affecting individuals such as belief perseverance, confirmation bias and cognitive dissonance. However, recent research suggests that group processes may also play a key role in denial (Lewandowsky et al., 2013; Nauroth et al., 2014). The current research takes this reasoning a step further and frames science denial in terms of individual processes, group processes and intergroup conflict. Four studies explored predictors of science denial, anger and aggressive actions towards scientists, focusing on individual differences, group processes and intergroup dynamics between scientists and denialists. Study 1 provides initial correlational evidence that threatened social identities can trigger science denial in areas of climate change, vaccine safety and violent video game effects. Study 2 experimentally demonstrates causal short-term effects of intergroup threat from scientists on science denial anger and aggression towards scientists (measured in terms of self-reports and observed behavior). Finally, longitudinal Study 3 reveals long-term negative effects of system justification and paranoid ideation on anti-science attitudes over time. These findings suggest that science denial is a complex phenomenon influenced by a number of individual-level and group-level processes. When research findings threaten a valued social identity and when scientists are perceived as a highly threatening group, people are more likely to derogate the research and express anger and aggression towards researchers.

LATENT STRUCTURE OF THE SCALE OF ATTITUDES TOWARDS SCIENTIFIC FIELDS

Goran Sporiš¹, Franjo Prot², Ksenija Bosnar¹

¹*Faculty of Kinesiology, Zagreb, Croatia*

²*Research Centre of Koper, Koper, Slovenia*

Past research indicates that people's attitudes towards science vary significantly across different scientific areas (Lewandowsky, Oberauer & Gignac, 2013; Diethelm & McKee, 2009). The Scale of Attitudes towards Scientific Fields (Prot & Anderson, 2015) measures attitudes towards ten specific fields: physics, chemistry, biology, medicine, astronomy, climate science, psychology, sociology, archeology and anthropology. Participants are asked to rate each field in terms of four characteristics: "How important (1), useful (2), scientific (3), ethical (4) is this discipline?". Attitudes towards each of the ten disciplines are computed as a sum of the four item ratings. In the current study, the scale was used in a sample of 125 freshmen from the Faculty of Kinesiology in Zagreb. A modified version of the scale was used in which "kinesiology" was added to the list of scientific fields. The component analysis with promax rotation was applied on the eleven summative results. The number of significant components was determined by Guttman-Kaiser criterion; three eigenvalues exceeded 1. The first eigenvalue is 4,928 and explains 44,8% of variance. The second and third eigenvalues are considerably lower, 1,463 and 1,054, respectively. Together, three eigenvalues explain 67,68% of total variance. The solution obtained by promax rotation can be easily interpreted. The correlations of three factors are moderate, ranged from 0,39 to 0,44. The first factor is mainly defined by physics, chemistry, biology and astronomy, and can be recognized as factor of natural sciences. The second factor is defined by psychology, sociology and anthropology and represents social sciences. The third factor is defined by kinesiology and medicine and represents health sciences. The higher order analysis gave one eigenvalue greater than one, explaining 60,2% of variance. Undoubtedly, extracted factor represents general factor of attitude toward sciences.

SIMPOZIJ 4 / SYMPOSIUM 4

IZAZOVI ODRASTANJA U VIŠEETNIČKIM ZAJEDNICAMA: POZITIVNI I NEGATIVNI ISHODI I PROCESI

Voditeljica: Dinka Čorkalo Biruški

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Djeca koja odrastaju u višetničkim zajednicama izgrađuju svoje socijalne odnose u specifičnim okolnostima određenima kontekstom i dinamikom odnosa (etničke većine i manjina). Ovaj simpozij usmjeren je na prikaz rezultata istraživanja u multietničkim zajednicama koja prate međuetničke odnose djece i adolescenata na razini relevantnih međugrupnih stavova (multikulturalnost i asimilacionizam), ali i ponašajnih namjera i samih ponašanja – kako onih često istraživanih negativnih (međugrupna diskriminacija), tako i onih rjeđe istraživanih pozitivnih (prosocijalno ponašanje). Tako će se prikazati razlike u stavovima prema multikulturalnosti i asimilacionizmu kod djece, pripadnika većine i raznolikih manjinskih grupa u Vojvodini, te razlike u prediktivnosti relevantnih identitetnih i kontekstualnih činitelja za ove stavove kod većine i manjine (Mihić i sur.). U drugom radu (Štambuk) identitetni i kontekstualni faktori istraženi su kao prediktori prosocijalnog ponašanja u višetničkoj postkonfliktnoj zajednici Vukovara, te su utvrđeni različiti obrasci prediktivnih sklopova za većinu i manjinu. Odnos međuetničkog kontakta i međugrupnih ponašanja diskriminacije i prosocijalnog ponašanja u četiri višetničke zajednice u Hrvatskoj istražen je u radu Uzelac i sur., pri čemu su identificirani različiti oblici prijetnje kao medijatori ovoga odnosa. Konačno, u istim višetničkim zajednicama u Hrvatskoj Pehar i sur. istražili su longitudinalne efekte izravnog i proširenog međugrupnog kontakta na različite međugrupne ishode, nalazeći da oni ovise i o vrsti kontakta i o specifičnom međugrupnom ishodu. Predstavljanjem rezultata dobivenih u različitim višetničkim kontekstima, na raznolikim uzorcima većine i manjina, istražujući ključne posredujuće procese, kao i dugoročne efekte međuetničkog kontakta ovaj simpozij pruža neke od odgovora na važne izazove suvremenih istraživanja međugrupnih odnosa u adolescenciji.

PREDIKTORI STAVA PREMA MULTIKULTURALIZMU I ASIMILACIJI DJECE I MLADIH U MULTIETNIČKIM SREDINAMA

Vladimir Mihić, Bojana Bodroža, Dragana Jelić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija

Pitanje stava prema multikulturalizmu i asimilaciji svakako je bitan dio socijalizacije i odrastanja djece u multietničkim i multikulturalnim sredinama. Stoga je ovaj rad usmjeren na utvrđivanje prediktora ove dvije vrste stavova kod djece i mladih iz osnovnih i srednjih škola u Vojvodini i to u desetak multietničkih sredina. U svim sredinama u kojima je provođeno istraživanje, postotak manjinske etničke grupe bio je minimalno 25 %, a u nekim sredinama prelazio je i 60 %. Uzorak su bili djeca i mladi (N=1141) u dobi od 12 do 19 godina, od čega 45 % Srba, 27,9 % Mađara, 19,7 % Slovaka i 7,4 % Hrvata. Dječaci su činili 54,8% uzorka. Stav prema multikulturalizmu i asimilaciji mjereno je preko skale koja je kreirana za ovo istraživanje, a modifikacija je dvije prethodno korištene skale. Kao potencijalni prediktori uzeti su snaga etničkog identiteta, etnički i građanski kriteriji identiteta, doživljaj diskriminiranosti vlastite grupe i doživljaj simboličke prijetnje. Rezultati pokazuju da postoji značajna razlika u izraženosti oba stava u odnosu na nacionalnost djece (Srbi kao pripadnici većine imaju najnegativniji stav prema multikulturalizmu i najpozitivniji prema asimilaciji u odnosu na sve tri preostale grupe). Također, ovako postavljen model objašnjava između 10 i 15 % varijance stava prema multikulturalizmu, a najbolji prediktori pozitivnog stava prema multikulturalizmu su snažniji etnički identitet (u sve četiri grupe), niži doživljaj diskriminiranosti (kod Srba i Hrvata) i doživljaj simboličke prijetnje (osim kod Hrvata). Kada je riječ o stavu prema asimilaciji, postotak objašnjene varijance je u rasponu od 6 % (za Hrvate) do čak 25 % (za Slovence), dok su najvažnije varijable bile osjećaj simboličke prijetnje i snažniji doživljaj diskriminiranosti vlastite grupe.

LONGITUDINALNI EFEKTI IZRAVNOG I PROŠIRENOG MEĐUGRUPNOG KONTAKTA NA MEĐUGRUPNE ISHODE

Lana Pehar¹, Dinka Čorkalo Biruški¹, Margareta Jelić¹, Tea Pavin Ivanec³,
Blaž Rebernjak¹, Jasmina Tomašić Humer², Ena Uzelac¹

¹*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska*

²*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska*

³*Učiteljski fakultet, Zagreb, Hrvatska*

Međugrupni kontakt je ključan faktor koji određuje međugrupne odnose. Istraživanja dosljedno pokazuju da su ne samo izravni, već i prošireni kontakti, odnosno sama spoznaja da članovi vlastite grupe imaju kontakte s vanjskom grupom, povezani s povoljnijim međugrupnim ishodima. Međutim, rjeđe su istraživani njihovi longitudinalni efekti, kao i razlike u snazi tih efekata kod manjinskih i većinskih grupa te u različitim međugrupnim kontekstima. Stoga je cilj ovog istraživanja ispitati relativne longitudinalne efekte izravnih i proširenih kontakata na negativne i pozitivne međugrupne ishode: unutargrupnu pristranost, socijalnu distancu, sklonost diskriminaciji i prosocijalno ponašanje te provjeriti jesu li grupni status i međugrupni kontekst moderatori tih efekata. Istraživanje je provedeno u dvije točke mjerenja (T1 i T2), s godinom dana razmaka. Ispitanici su bili učenici osnovnih i srednjih škola (N=1034), pripadnici hrvatske većine te srpske, mađarske, češke i talijanske nacionalne manjine iz četiri višeeetničke zajednice u Republici Hrvatskoj. Provedene analize traga pokazuju da longitudinalni efekti međugrupnih kontakata ovise i o vrsti kontakata i o specifičnom međugrupnom ishodu. Brojniji izravni kontakti predviđaju manju unutargrupnu pristranost i socijalnu distancu kroz vrijeme, dok prošireni kontakti nemaju značajnih longitudinalnih efekata niti na jedan međugrupni ishod. Neki od obrnutih kauzalnih efekata također su značajni: tako je manja unutargrupna pristranost u T1 uvjetovala veći broj izravnih kontakata u T2, a češće prosocijalno ponašanje u T1 dovelo od brojnijih i izravnih i proširenih kontakata u T2. Sklonost međugrupnoj diskriminaciji, kao negativno, ali i rijetko međugrupno ponašanje, nije povezana s mjerama kontakata niti u jednom kauzalnom smjeru. Suprotno dosadašnjim nalazima, longitudinalni efekti niti jedne vrste kontakata se ne razlikuju kod većine i manjine, kao ni u različitim međugrupnim kontekstima.

PROSOCIJALNO PONAŠANJE U SITUACIJAMA MEĐUETNIČKIH SUKOBA: ŠTO ODREĐUJE OTPOR VLASTITOJ GRUPI?

Marina Štambuk

Zavod za menadžment i ruralno poduzetništvo, Agronomski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Tijekom adolescencije jedan od temeljnih razvojnih zadataka je istraživanje i uspostavljanje vlastitog identiteta. U postkonfliktnim i podijeljenim zajednicama kakav je npr. današnji Vukovar, etnički identitet se javlja kao ključna odrednica svakodnevnog života i dinamike društvenih odnosa u zajednici. Održavanju podijeljenosti zajednice i međuetničkim napetostima u velikoj mjeri može pridonijeti ponašanje mladih, posebno u situacijama sukoba vršnjaka različite etničke pripadnosti. Na temelju postavki teorije socijalnog identiteta i teorije međugrupne prijetnje, u ovom je radu provjereno je li moguće predvidjeti prosocijalno ponašanje promatrača u situacijama međuetničkih sukoba na temelju sociodemografskih varijabli dobi i spola, etničkog identiteta i odgoja te doživljaja prijetnji vlastitoj grupi, mjerenih kao simbolička i realistična prijetnja (percepcija diskriminiranosti vlastite grupe). U istraživanju su sudjelovali mladi u dobi od 13 do 18 godina, učenici 8. razreda osnovnih (N = 125) i 2. razreda srednjih škola (N = 433) u nastavi na hrvatskom i na srpskom jeziku u Vukovaru. Prikupljeni su podaci o sociodemografskim pokazateljima, etničkom identitetu, etničkom odgoju, doživljaju diskriminiranosti, simboličkoj prijetnji i prosocijalnom ponašanju promatrača. Hijerarhijska regresijska analiza pokazala je kako izraženije prosocijalno ponašanje promatrača predviđa ženski spol, manje izražen etnički identitet, slabije izražen etnički odgoj i manji osjećaj simboličke prijetnje vlastitoj grupi. Uspješnost predikcije prosocijalnog ponašanja bila je različita za većinski uzorak Hrvata (41% varijance) i manjinskih Srba (16%). Rezultati su interpretirani uzimajući u obzir razlike u odnosima većine i manjine u višetetničkim postkonfliktnim zajednicama. Nadalje, raspravit će se smjernice za intervencije koje mogu pomoći mladima u procesu istraživanja i formiranja etničkog identiteta te razvoja stabilnih i nenasilnih vršnjačkih odnosa u višetetničkim zajednicama.

MEĐUETNIČKI ODNOSI HRVATSKIH ADOLESCENATA: ULOGA KONTAKTA I DOŽIVLJAJA PRIJETNJE

Ena Uzelac¹, Margareta Jelić¹, Dinka Čorkalo Biruški¹, Lana Pehar¹,
Tea Pavin Ivanec², Jasmina Tomašić Humer³, Blaž Rebernjak¹

¹Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

²Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska

³Učiteljski fakultet, Zagreb, Hrvatska

U višeetničkim sredinama kontakt među grupama može voditi ili sukobu ili skladnim međugrupnim odnosima. Kada se vanjska grupa doživljava kao realistična ili simbolička prijetnja, ili susret s njom izaziva tjeskobu, vjerojatnije je da će međugrupni odnosi biti lošiji. Stoga je Cilj provedenog istraživanja bio ispitati posredujuću ulogu prijetnje (operacionalizirane na tri načina – simbolička prijetnja, međugrupna tjeskoba, percepcija diskriminiranosti) u odnosu međugrupnog kontakta i međugrupne orijentacije. Istraživanje je provedeno na uzorku od 836 adolescenata, pripadnika etničke većine te četiriju etničkih manjina koji žive u višeetničkim zajednicama u Hrvatskoj u kojima manjina prakticira svoje pravo na obrazovanje na manjinskom jeziku i pismu. Upitnik primijenjen u osnovnim i srednjim školama sadržavao je mjere izravnog i proširenog kontakta s pripadnicima vanjske grupe, mjere percepcije simboličke prijetnje, međugrupne tjeskobe i percipirane diskriminiranosti vlastite grupe kao pokazatelja doživljaja realistične prijetnje, te dvije mjere međugrupne orijentacije – sklonost međugrupnoj diskriminaciji te spremnost na prosocijalno ponašanje prema članovima vanjske grupe. Rezultati su potvrdili da je prijetnja medijator odnosa međugrupnog kontakta i međugrupne orijentacije, dok je grupni status značajan moderator. Konkretno, za sklonost diskriminaciji, samo je kod pripadnika etničkih manjina dobiven direktni efekt proširenog kontakta, ali i indirektni preko međugrupne tjeskobe. Za odnos izravnog kontakta i diskriminacije utvrđen je i kod manjine i kod većine samo indirektni efekt međugrupne tjeskobe. U odnosu prosocijalnog ponašanja i izravnog kontakta utvrđen je i direktni efekt i indirektni efekt simboličke prijetnje kod manjine, dok je kod većine utvrđen samo indirektni efekt preko međugrupne tjeskobe.

SIMPOZIJ 5 / SYMPOSIUM 5

SOCIJALNOSIHOLOŠKI IZAZOVI INTEGRACIJE AZILANATA U HRVATSKO DRUŠTVO

Voditelj: Dean Ajduković

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Cilj simpozija je razmotriti socijalnopsihološke izazove koji stoje pred hrvatskim društvom zbog novog iskustva dolaska izbjeglica iz drugih kultura, a za koje postoji vjerojatnost da će ostati živjeti u Hrvatskoj dulje vrijeme. Riječ je dakako o izazovima socijalne i kulturne integracije koja se opisuje kao dvosmjerni proces u kojem se došljaci (migranti) prilagođavaju vrijednostima i normama domicilnog društva i njegove kulture, a domicilno stanovništvo i institucije su spremni pomoći migrantima u procesu prilagodbe i pri tome su otvoreni za prihvaćanje različitosti koje suočavanje s drugim kulturama nose sa sobom. U simpoziju će se izložiti četiri rada koji se bave odnosom građana i institucija prema integraciji azilanata. Azilantima se nazivaju državljani trećih zemalja kojima je u Hrvatskoj odobrena međunarodna zaštita (azil) zbog progona ili prijetnje sigurnosti i životu u njihovim državama. Prvi rad, o stavovima građana Hrvatske i njihovoj spremnosti na integraciju azilanata će izložiti Margareta Gregurović. Osobine građana na temelju kojih se može predvidjeti njihova spremnost na bliske odnose i prosocijalno ponašanje prema azilantima predmet su rada kojeg će izložiti Dean Ajduković. Helena Bakić će izlagati o promjenama u spremnosti na integraciju azilanata kod građana Zagreba koje su utvrđene u razdoblju od dvije godine. U posljednjem izlaganju Drago Župarić-Ilić prikazat će nalaze i preporuke velikog kvalitativnog istraživanja o kapacitetu, potrebama i izazovima pred institucijama u lokalnim zajednicama u procesu integracije izbjeglica. U cjelini ovaj simpozij će pokazati u kojem smjeru, gdje i kako treba planirati i provoditi pripremu stanovništva za prihvat i integraciju azilanata jer sadašnji stavovi i zabrinutosti zbog mogućeg ugrožavanja „našeg“ načina života mogu prevagnuti u anti-integracijskom ili pro-integracijskom smjeru, pri čemu lokalne zajednice imaju ključnu ulogu u uključivanju azilanata u hrvatsko društvo.

PREDIKTORI SPREMNOSTI NA BLISKE ODNOSI I PROSOCIJALNO PONAŠANJE HRVATSKIH GRAĐANA PREMA AZILANTIMA

Dean Ajduković¹, Dinka Čorkalo Biruški¹, Drago Župarić-Iljić²,
Margareta Gregurović³, Jelena Matić Bojić⁴

¹Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

²Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

³Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

⁴Institut za društvena istraživanja Zagreb, Zagreb, Hrvatska

Cilj istraživanja je identificirati obilježja hrvatskih građana kojima se može predvidjeti njihova spremnost na prihvaćanje i integraciju azilanata. Ciljna skupina su bili građani (18 do 65 godina) u 12 županija, odnosno u 15 gradova i općina u njima, koje imaju ili će uskoro imati iskustvo s doseljavanjem azilanata. Probabilistički uzorak (N=1.272) omogućio je populacijsku procjenu za 4 regije uz pogrešku od 5 % do 7 %. Provedeno je osobno anketiranje upitnikom sa 67 čestica i skalama vrlo dobrih metrijskih osobina. Postavljen je model predviđanja dvije kriterijske varijable: spremnosti na različito bliske odnose s azilantima i spremnosti na osobno pomaganje azilantima u integraciji pomoću sljedećih prediktora: sociodemografskih varijabli, religioznosti, političkog opredjeljenja, mišljenja o broju azilanata koje zemlja treba primiti, preferencije akulturacijske strategije, kontakta s azilantima, doživljaja realistične i simboličke prijetnje i očekivanja negativnih promjena u zajednici zbog dolaska azilanata. Regresijskim modelom objašnjeno je 56 % varijance socijalne bliskosti i 58 % varijance spremnosti na pomaganje azilantima. Sociodemografska obilježja ne pridonose njihovom objašnjenju. Na veću bliskost i pomaganje spremniji su građani koji zagovaraju povećanje broja azilanata i strategiju integracije. Osobe s više kontakata s azilantima spremnije su im pomoći. Oni koji doživljavaju više prijetnje i očekuju negativne promjene spremni su na manju bliskost i manje su spremni pomoći. Na veću bliskost spremnije su osobe koje nisu praktični vjernici, a žene i osobe lijeve političke orijentacije spremnije su pomoći azilantima. Veća podrška integraciji azilanta može se očekivati ako građani razumiju da njihov dolazak nije prijetnja identitetu i kulturi, ne ugrožava resurse, te neće donijeti negativne promjene u zajednicama. Stoga je važno umiriti građane u pogledu očuvanja resursa i kulture lokalnih zajednica, te stvarati uvjete za povoljne kontakte s azilantima.

ŠTO SE U ZAGREBU PROMIJENILO U SPREMNOSTI NA INTEGRACIJU AZILANATA TIJEKOM DVIJE GODINE?

Helena Bakić¹, Dean Ajduković²

¹Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, Zagreb, Hrvatska

²Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Slike pomaganja, suosjećanja i podrške migrantima prikazivane u medijima tijekom 2015. i 2016. godine, u vrijeme takozvane „Balkanske rute“, u protekle dvije godine sve više zamjenjuju oprez te doživljaj prijetnje. Prijašnja istraživanja pokazala su kako način izvještavanja o tražiteljima azila i migrantima može negativno utjecati na stavove prema njima. Stoga, cilj ovog istraživanja jest utvrditi postoje li promjene u spremnosti na integraciju azilanata između 2016. i 2018. godine. Samoprocjene stava prema azilantima, percepcije realne i simboličke prijetnje, stupanj socijalne bliskosti te podrška zakonom zajamčenim pravima prikupljeni su od dva nezavisna uzorka punoljetnih građana Grada Zagreba. U 2016. godini, istraživanje je provedeno s $N = 387$ sudionika, koji su uzorkovani s obzirom na spol, dob i stupanj obrazovanja, u skladu s populacijskim parametrima Grada Zagreba. U 2018. godini, $N = 262$ sudionika odabrano je po slučaju za sudjelovanje u širem nacionalnom istraživanju stavova prema integraciji azilanata. Rezultati analize kovarijance pokazuju kako se spremnost na integraciju azilanata uglavnom smanjila: stav prema azilantima postao je negativniji ($M_{2016}=2.6$, $SE_{2016}=.051$; $M_{2018}=2.8$, $SE_{2018}=.059$; parcijalna $\eta^2=0.02$), povećala se percepcija simboličke prijetnje ($M_{2016}=3.0$, $SE_{2016}=.057$; $M_{2018}=3.3$, $SE_{2018}=.066$; parcijalna $\eta^2=0.02$) te smanjio stupanj socijalne bliskosti ($M_{2016}=5.3$, $SE_{2016}=.138$; $M_{2018}=4.6$, $SE_{2018}=.203$; parcijalna $\eta^2=0.02$). Nije bilo promjene u percepciji realne prijetnje, dok se podrška zakonom zajamčenim pravima povećala ($M_{2016}=3.7$, $SE_{2016}=.055$; $M_{2018}=3.9$, $SE_{2018}=.064$; parcijalna $\eta^2=0.02$). Ukupno gledajući, tijekom dvije godine došlo je do malih, većinom negativnih promjena u spremnosti na integraciju azilanata. Senzibilizacija lokalnih zajednica i šire javnosti treba uzeti u obzir specifične odrednice negativnih stavova kao i širu društvenu klimu te ulogu medija u oblikovanju javnog mnijenja.

STAVOVI GRAĐANA HRVATSKE I NJIHOVA SPREMNOST NA INTEGRACIJU AZILANATA

Margareta Gregurović¹, Drago Župarić-Iljić², Dean Ajduković³, Jelena Matić Bojić⁴

¹Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

²Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

³Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

⁴Institut za društvena istraživanja Zagreb, Zagreb, Hrvatska

Cilj je istraživanja utvrditi stavove hrvatskih građana i njihovu spremnost za prihvaćanje i integraciju azilanata te provjeriti postoje li razlike između hrvatskih regija u izražavanju ovih stavova. Empirijsko istraživanje metodom ankete (CAPI) provedeno je na probabilističkom uzorku (N=1.272) odraslih građana RH (18 do 65 godina) u 15 gradova i općina koje imaju ili će uskoro imati iskustvo s doseljavanjem azilanta. Gradovi i općine grupirani su u četiri regije: istočnu, središnju i sjeverozapadnu, primorsku i istarsku te dalmatinsku. Primijenjeni anketni upitnik sadržavao je 67 čestica pri čemu se u ovome radu predstavljaju rezultati dobiveni na skalama: Stav prema azilantima, Percepcija prijetnje, Podrška pravima azilanata, Percepcija negativnih promjena u zajednici, Spremnost na pomaganje azilantima, Socijalna bliskost s azilantima te Stav prema obliku akulturacije. Regionalne razlike provjerene su analizom varijance. Prosječni rezultati dobiveni na ukupnom uzorku pokazuju da u pogledu stavova prema azilantima, očekivanih negativnih promjena u zajednici te spremnosti na osobno pomaganje azilantima sudionici iskazuju neutralne stavove. Prilikom procjene percepcije prijetnje, iskazuju blagu realističnu, te nešto izraženiju simboličku prijetnju. Također iskazuju blagu podršku pravima azilanata. Socijalna bliskost koju su sudionici u prosjeku spremni ostvariti s azilantima na razini je prihvaćanja azilanta kao kolege na poslu i susjeda, a kao poželjnu akulturacijsku strategiju najveći broj sudionika odabire integraciju. Analiza regionalnih razlika pokazuje najnegativniju percepciju azilanata među sudionicima iz dalmatinske regije, nakon čega slijede istočna, pa primorska i središnja Hrvatska u kojima su stavovi pozitivniji, a što pokazuje u kojem smjeru i gdje treba s posebnom osjetljivošću planirati i provoditi pripremu stanovništva za prihvata i integraciju azilanata budući da trenutačni stavovi mogu prevagnuti u anti-integracijskom ili pro-integracijskom smjeru.

KAPACITET, POTREBE I IZAZOVI LOKALNIH ZAJEDNICA U PROCESU INTEGRACIJE IZBJEGLICA U HRVATSKO DRUŠTVO

Drago Župarić-Iljić¹, Margareta Gregurović²

¹*Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska*

²*Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska*

Cilj istraživanja je analizirati kapacitete, utvrditi potrebe i očekivanja lokalnih i regionalnih samouprava, te procijeniti izazove s kojima se one mogu susresti prilikom integracije izbjeglica u hrvatsko društvo. Sudionici istraživanja iz 30 lokalnih zajednica u 4 regije (iz 21 grada/općine i 9 županija) djelatnici su u gradskim i županijskim tijelima, stručnim službama, organizacijama civilnog društva, i drugi, koji već jesu, ili će temeljem područja svog djelovanja, biti uključeni u izravan rad s izbjeglicama. Metodom polustrukturiranog intervjua i fokusnih grupa istraživanjem je obuhvaćeno 253 sudionika, od čega i 26 izbjeglica iz različitih zemalja porijekla. Postupkom otvorenog kodiranja provedena je tematska analiza sadržaja transkribiranih intervjua i fokusnih grupa, te su rezultati grupirani u četiri tematska područja koja se odnose na iskustva u integraciji, važnost dimenzija integracije, procjenu kapaciteta, i utvrđivanje potreba. Budući da malo lokalnih zajednica ima direktno iskustvo prihvata i integracije izbjeglica, a neki tek onedavno, postoje razlike u procjeni kapaciteta između unutar i među regijama, s obzirom na mogućnosti smještaja, učenja jezika, obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvenih i socijalnih usluga. Svi dionici integracije ističu da su im pravodobne i vjerodostojne informacije o planovima dolaska i prihvata izbjeglica ključna potreba, kao i to da se na nacionalnoj razini razradi operativni plan sustavnog, ravnomjernog i održivog modela razmještaja. Brojni su izazovi s kojima se lokalne zajednice susreću: od sporih administrativnih postupaka, preko nedostatka financijskih sredstava, prevoditelja i kulturnih medijatora, sve do slabe umreženosti i koordiniranosti. Ipak, kroz priželjkivano sinergijsko djelovanje različitih dionika te usvajanje dobrih praksi očekuje se da to može voditi unapređenju nacionalne integracijske politike, ali i razvijanju i osnaživanju decentraliziranih modela integracije u lokalnim zajednicama.

SIMPOZIJ 6 / SYMPOSIUM 6

SPORTSKA PSIHOLOGIJA: OD DIJAGNOSTIKE DO INTERVENCIJE

Voditeljica: Renata Barić

Kineziološki fakultet, Zagreb, Hrvatska

Psihologija sporta mlada je znanstvena disciplina u okviru psihologije koja koristi teorijska znanja, konstrukte, mjerne instrumente, metode i tehnike psihološke znanosti u istraživanju psiholoških fenomena u sportu, ali i u savjetodavnom radu sa sportašima i ostalim akterima sportskog okruženja. U okviru psihološke pripreme i kroz psihoedukativne aktivnosti sportski psiholozi pomažu maksimizaciji potencijala i ciljeva, usvajanju psiholoških vještina i suočavanju sa stresom, kako bi se pozitivno djelovalo na poboljšanje kvalitete života i doprinijelo mentalnom zdravlju pojedinca. U okviru simpozija prikazat će se različiti modaliteti primjene znanja iz područja sportske psihologije, od diferencijalno dijagnostičkog kao ishodišta za buduće intervencije s ciljanim skupinama, do prikaza praktičnog rada na psihološkoj pripremi ekipe i preporuka za rad sportskog psihologa radi dugoročnog očuvanja mentalnog zdravlja sportaša. Konkretno, prikazat će se jedan model mjerenja emocionalnih i kardiovaskularnih odgovora na natjecateljsku situaciju radi procjene razine stresa roditelja čija se djeca natječu. Nadalje, prikazat će se utjecaj različite motivacijske glazbe na faze oporavka i percepciju psihološke dobrobiti sportaša pri intervalnom treningu visokog intenziteta. Prikazat će se i slučaj rada sportskih psihologa na timskoj motivaciji uz prezentaciju tehnika i modaliteta rada u malonogometnoj ekipi. Istaknut će se i važnost planirane i dugoročne psihološke pripreme s ciljem očuvanja mentalnog zdravlja i prevencije potencijalnih negativnih učinaka stresora i ometajućih čimbenika koji djeluju tijekom sportske karijere. Zaključci simpozija istaknut će preventivnu i djelatnu važnost sportske psihologije, tj. istraživača u području kao i sportskih psihologa – stručnjaka za psihološku pripremu sportaša u identifikaciji i modifikaciji relevantnih faktora koji mogu djelovati na psihološki razvoj, psihološku dobrobit i mentalno zdravlje sportaša, te na koncu i sportski uspjeh.

MENTALNO ZDRAVLJE SPORTAŠA

Matej Fiškuš

IV. osnovna škola Varaždin, Varaždin, Hrvatska

Svjetska zdravstvena organizacija definirala je mentalno zdravlje kao stanje dobrobiti u kojem pojedinac ostvaruje svoje potencijale, može se nositi s normalnim životnim stresom, može raditi produktivno i plodno te je sposoban pridonositi zajednici. U kontekstu sporta, mentalno zdrav sportaš ostvaruje maksimum svojih mogućnosti, prikladno se nosi s pritiskom natjecanja, marljivo trenira i napreduje. Međutim, sportaši često nailaze na određene prepreke koje negativno utječu na mentalno zdravlje. Neki od rizičnih čimbenika su: pretreniranost, ozljede, obaveza sudjelovanja na natjecanjima, postizanje vrhunskih rezultata, završetak karijere, korištenje psihoaktivnih sredstava i mnogi drugi. Rezultati istraživanja na uzorcima elitnih sportaša pa i sportašima niže kvalitativne kategorije pokazuju da se sportaši suočavaju s ozbiljnim izazovima kako očuvati mentalno zdravlje. U nekim istraživanjima dva od tri sportaša su tijekom svoje karijere doživjela barem jednu veliku depresivnu epizodu (sniženo samopoštovanje, gubitak interesa za bilo kakve aktivnosti, smetnje spavanja i hranjenja, želja za odustajanjem od sporta itd.). Slični su nalazi istraživanja koja su ispitivala simptome anksioznosti pri čemu je svaki drugi sportaš imao simptome anksioznosti prije i/ili za vrijeme natjecanja. Neki simptomi ostaju i nakon završetka karijere, a ovisno o tome koliko je sportaš uspješno okončao aktivno bavljenje sportom, ti isti simptomi kasnije mogu biti manje ili više izraženi. Sportski psiholog može pomoći sportašu ponajviše u domeni prevencije narušavanja mentalnog zdravlja, ali i kroz proces savjetovanja u slučaju da dođe do određenih teškoća u psihosocijalnom funkcioniranju. Preporuka je konstantno raditi na psihološkoj pripremi kako bi se spriječili neželjeni učinci koji dolaze "u paketu" sa stalnim izlaganjem natjecanjima i ometajućim čimbenicima u karijeri te kako bi se stekla svojevrsna otpornost na prijetnje mentalnom zdravlju.

UTJECAJ MOTIVACIJSKE POPULARNE GLAZBE NA NEKE PSIHOLOŠKE I FIZIOLOŠKE PROCESSE TIJEKOM IZVOĐENJA VISOKO INTENZIVNOG INTERVALNOG TRENINGA

Matea Karlović, Matija Jakšić, Renata Barić

Kineziološki fakultet, Zagreb, Hrvatska

Do sada je proveden niz istraživanja o utjecaju glazbe na sportsku izvedbu, no rezultati su vrlo nekonzistentni. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati utjecaj slušanja motivacijske popularne glazbe u fazama oporavka na psihološke i fiziološke odgovore sudionika tijekom izvođenja jednostavnog motoričkog zadatka visokog intenziteta u intervalnom režimu rada. Istraživanje je provedeno na uzorku od 17 tjelesno aktivnih studenata Kineziološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Sudionici su izvodili visoko intenzivni intervalni trening (eng. high intensity interval training, HIIT) ukupnog trajanja 10 minuta, u formi jednostavnog motoričkog zadatka odbijanja lopte medicinke o zid, u kojem su se četiri aktivne faze sukcesivno izmjenjivale s četiri pasivne faze odmora, u tri eksperimentalna uvjeta: oporavak bez glazbe, oporavak uz prisutnost brže glazbe (140-160 otkucaja u minuti) i oporavak uz prisutnost sporije glazbe (90-110 otkucaja u minuti). Ispitivani su oporavak srčane frekvencije (eng. heart rate recovery, HRR) tijekom faza odmora, afektivni odgovor na tjelesnu aktivnost (psihološka dobrobit, psihološka uznemirenost i osjećaj zamora) te efikasnost izvedbe u aktivnim fazama izvođenja zadatka odbijanja lopte o zid. U oba uvjeta s glazbom (bržom i sporijom) nađena je značajno viša razina psihološke dobrobiti ($p < 0.017$) te niža stopa oporavka srčane frekvencije ($p < 0.017$), u odnosu na uvjet bez glazbe. Razlike u mjerenim fiziološkim i psihološkim odgovorima tijekom HIIT između dva uvjeta s glazbom (bržom i sporijom) nisu statistički značajne. Rezultati istraživanja sugeriraju da slušanje glazbe u fazama odmora tijekom izvođenja zadatka visokog intenziteta u intervalnom režimu rada može poboljšati razinu percipirane psihološke dobrobiti te utjecati na oporavak srčane frekvencije. Daljnjim istraživanjima potrebno je ispitati i odrediti adekvatan tempo i način izbora glazbe te optimalnu stopu oporavka srčane frekvencije u visoko intenzivnom intervalnom treningu.

EMOTIONAL AND CARDIOVASCULAR REACTIONS OF PARENTS DURING THEIR CHILD'S SPORT COMPETITION

Rebeka Prosoli¹, Marc Lochbaum², Renata Barić¹

¹*Kineziološki fakultet, Zagreb, Hrvatska*

²*Department of Kinesiology and Sport Management, Texas Tech University, Lubbock, TX, USA*

Although researching and documenting cardiovascular patterns in sport situations is nothing new only few studies focused on investigating parental cardiovascular reactions during their children sport competitions (Lochbaum, Prosoli, and Barić, 2017). The aim of this study was to document cardiovascular and emotional responses of parents during their child's sport competition. It was conducted on one pair of parents (mother and father) during a judo club competition. Their daughter had two fights, and she won both of them. Prior to and during the competition parents wore a device made by Firstbeat Technologies which monitored their heart rate and Firstbeat SPORTS Software was used to analyze the results. To measure emotions of the parents before, during and after competition we used PANAS scale (Watson, Clark, and Tellegen, 1988), which they filled 6 times each. Parents completed two open-ended questions, one before and one after the competition, regarding their thoughts and expectations and emotional reactions. The analysis of answers before the competition indicate that the father expected good competition and the mother wanted that her child show her skills as best as she can. After the competition they stated they were both excited and tense, with the mother adding happy to the list. The father reported experiencing low level of stress during the competition while the mother stated that competition was very stressful for her as always. Results indicate that both parents had similar cardiovascular reactions during the fights but their reactions differed in intensity and duration. Emotional profiles indicate differences between emotional patterns of father and mother, with mother reporting stronger emotional reactions. These results along with our past published research suggest that reactions of the parents during the competitions of their children are interesting and important area for further investigation and sports psychology lead parent education program.

PRIKAZ SLUČAJA: MOTIVACIJA U TIMU – RAD S MNK FUTSAL DINAMO

Luka Škrinjarić, Sanja Petrić

Mentalni trening d.o.o., Zagreb, Hrvatska

Što je to što razlikuje uspješne sportske timove od neuspješnih? Da li je motivacija jedna od ključnih komponenti? U usmenom izlaganju biti će prikazan rad sportskih psihologa s jednom od najuspješnijih malonogometnih ekipa u Hrvatskoj - Futsal Dinamo. Psihologija sporta veoma je živo područje primijenjene psihologije koje u zadnjih desetak godina doživljava svoj rast u okvirima hrvatskog sporta. Sportaši, treneri sportaša ali i roditelji mlađih sportaša čine trokut klijenata s kojima sportski psiholozi rade. Svi navedeni sudionici su nezamjenjivi akteri u procesu psihološke pripreme sportaša. Do sada su sportski psiholozi bili mnogo više prisutni u individualnom radu s klijentima, no porastom interesa i prepoznavanjem benefita rada na psihološkoj pripremi sve veći broj klubova i sportskih momčadi otvara se ka suradnji sa sportskim psiholozima. Angažman psihologa s cjelokupnom sportskom momčadi iziskuje rad na mnogo više razina i s velikim brojem sudionika. Neizostavno su u proces rada, osim sportaša uključeni i treneri; dok se oblik rada kreće od individualnih susreta sa svakim pojedinim igračem, preko grupnih radionica, opažanja treninga i nastupa. Uobičajena područja rada s timovima su koncentracija za vrijeme nastupa i treninga, rad na održavanju motivacije kroz sezonu, komunikacija unutar momčadi, učenje tehnika upravljanja mislima i emocijama, poticanje osjećaja samopouzdanja te uspostavljanje i održavanje grupne kohezivnosti momčadi. U izlaganju će biti prezentirano kojim tehnikama i načinima se radilo na timskoj motivaciji unutar godine dana suradnje sa sportskim psiholozima. Dotaknuti ćemo se tema kao što je postavljanje ciljeva, detektiranje timskih vrijednosti, emocionalne i funkcionalne kohezivnosti, motivacije putem angažmana te liderstva u momčadi. Također, istaknuti ćemo uobičajene izazove s kojima smo se susreli u radu s momčadi.

SIMPOZIJ 7 / SYMPOSIUM 7

RAZVOJNI RIZICI U ADOLESCENCIJI

Voditeljica: Marina Ajduković

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Zagreb, Hrvatska

U simpoziju će se predstaviti nalazi recentnih istraživanja razvojnih rizika u adolescenciji i njihovih učinaka na dobrobit mladih koji su proizašli iz longitudinalnog istraživanja „Ekonomske teškoće obitelji, psihosocijalni problemi i obrazovni ishodi adolescenata u vrijeme ekonomske krize“ uz potporu HRZZ. U prvom izlaganju „Psihosocijalno funkcioniranje srednjoškolaca u kontekstu različitih sociodemografskih obilježja“ prikazat će se nalazi trogodišnjeg praćenja internaliziranih i eksternaliziranih problema iste skupine srednjoškolaca s obzirom na njihova ključna sociodemografska obilježja. Praćenje adolescenata od 15 do 17 godina je omogućilo da se uoče neki trendovi značajni pod vidom planiranja ciljanih preventivnih programa. U drugom izlaganju „Dobrobit mladih u kontekstu nepovoljnih životnih događaja i ekonomskih teškoća“ fokus je na odnosu između nepovoljnih životnih događaja i dobrobiti mladih. Treći rad „Stresni životni događaji kod majki i rizik za zlostavljanje adolescenata“ pokazuje da u adolescenciji rizik za doživljavanje nasilja od majki veći kada se one suočavaju s više ekonomskih teškoća i većim brojem ostalih nepovoljnih životnih događaja (npr. problemi s tjelesnim i mentalnim zdravljem). U posljednjem izlaganju, „Napuštanje srednje škole iz perspektive mladih: uloga obrazovnih iskustava i životnih događaja“, temeljem kvalitativnog istraživanja, bit će opisano kako mlade osobe koje napuštaju srednju školu interpretiraju svoja obrazovna iskustva i životne događaje koji su prethodili tom događaju. Posebna pozornost bit će posvećena metodološkim i akcijskim aspektima istraživanja kao što su npr. poteškoće provođenje longitudinalnih istraživanja, doprinos mješovitih istraživačkih nacrti razumijevanju problema adolescenata te načini zagovaranja promjena i unapređenja politika i preventivnih strategija pod vidom znanstvenih spoznaja. Radove će izlagati prof.dr.sc. Marina Ajduković, doc.dr.sc. Linda Rajhvajn Bulat, dr.sc. Nika Sušac i Ines Rezo.

STRESNI ŽIVOTNI DOGAĐAJI KOD MAJKI I RIZIK ZA ZLOSTAVLJANJE ADOLESCENATA

Marina Ajduković, Ines Rezo, Miroslav Rajter, Ivan Rimac

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Zagreb, Hrvatska

Život u ekonomskim teškoćama smanjuje roditeljske kapacitete i mogućnost nošenja sa stresnim događajima, što zajednički može povećati rizik za zlostavljanje djece. Cilj istraživanja je usporediti prisutnost stresnih životnih događaja kod majki s obzirom na ekonomski status u kojem žive te istražiti odnos stresnih životnih događaja, ekonomskih teškoća i rizika za zlostavljanje adolescenata. Istraživanje je provedeno kao dio projekta FEHAP kojeg financira HRZZ. Ukupni uzorak čine 833 majke učenika srednjih škola ($M_{dob}=43,07$; $SD_{dob}=6,194$), a za ovo istraživanje kreirane su dvije ekstremne grupe temeljene na samoprocjenama majki o ekonomskim teškoćama obitelji: 183 majke koje žive u ekonomskim teškoćama te 149 majki koje ne žive u ekonomskim teškoćama. Korištene su mjere nepovoljnih stresnih događaja kreirane za potrebe ovog istraživanja i Inventar rizičnosti za zlostavljanje djece. Rezultati pokazuju da se niz stresnih životnih događaja češće pojavljuje kod majki koje žive u ekonomskim teškoćama: problemi i nasilje u partnerskom odnosu, rastava, vlastita tjelesna i/ili psihička bolest te ovisnost člana obitelji. Rezultati analiza varijance pokazuju razlike u izraženosti rizika za zlostavljanje adolescenata, kao i njegovih subskala, ovisno o prisutnosti ekonomskih teškoća i broja nepovoljnih životnih događaja kod majki adolescenata. Razina ukupnog rizika za zlostavljanje te subskala nezadovoljstva i nesretnosti najviša je kod majki koje žive u ekonomskim teškoćama i istovremeno imaju najviše nepovoljnih životnih događaja. Razina subskala problema s obitelji i s drugima veća je kod majki koje žive u ekonomskim teškoćama i kod onih koje imaju veći broj nepovoljnih životnih događaja, dok je rigidnost veća kod majki koje žive u ekonomskim teškoćama. Dobiveni rezultati će biti razmatrani u okvirima rane identifikacije i intervencija kod majki koje pokazuju rizik za zlostavljanje adolescenata.

NAPUŠTANJE SREDNJE ŠKOLE IZ PERSPEKTIVE MLADIH: ULOGA OBRAZOVNIH ISKUSTAVA I ŽIVOTNIH DOGAĐAJA

Jelena Ogresta, Ines Rezo, Petra Kožljan

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Zagreb, Hrvatska

Napuštanje srednje škole je ishod dugotrajnih procesa koji odražavaju međudjelovanje individualnih i kontekstualnih činitelja. Unatoč bogatim empirijskim spoznajama o činiteljima koji doprinose napuštanja srednje škole, postojeća istraživanja oskudijevaju podacima o životnim iskustvima mladih koji prekidaju srednju školu, socijalnim kontekstima u kojima se taj proces odvija te učincima tog iskustva na njihove životne perspektive. Cilj istraživanja je steći uvid u načine na koji mladi interpretiraju obrazovna iskustva i životne okolnosti koji su prethodili njihovom napuštanju srednje škole. Istraživanje je provedeno kao dio projekta FEHAP kojeg financira HRZZ. Korištena je metoda polustrukturiranog intervjua čija su pitanja slijedila kronološki tijek obrazovanja od osnovne škole do napuštanja srednje škole na uzorku 23 mlade osobe u dobi od 16 do 20 godina s iskustvom prekida srednje škole. Rezultati potvrđuju postojeće spoznaje o mladima koji napuštaju srednju školu kao heterogenoj skupini čija su iskustva obilježena djelovanjem činitelja unutar školskog okruženja kao što su: promjena škole, ponavljanje razreda, loš školski uspjeh, izostajanje, iskustvo međuvršnjačkog nasilja. Nove proizašle spoznaje odnose se na međudjelovanje školskih činitelja i pratećih nepovoljnih životnih događaja (promjena mjesta stanovanja, smrt roditelja, rastava braka roditelja, te narušeno tjelesno ili mentalno zdravlje) na odluku o napuštanju srednje škole. Iskustva djevojaka ukazuju na veći broj doživljenih nepovoljnih životnih događaja i prisutnost internaliziranih problema, dok su iskustva mladića obilježena s dugotrajnijom poviješću problema u obrazovanju, nedostatkom motivacije i nezainteresiranošću za školom te eksternaliziranim problemima. Ovakvo retrospektivno analiziranje odluka o prekidu srednje školu može koristiti u kreiranju intervencija kojima bi se pravovremeno djelovalo na rizične činitelje.

PSIHOSOCIJALNO FUNKCIONIRANJE SREDNJOŠKOLACA U KONTEKSTU RAZLIČITIH SOCIODEMOGRAFSKIH OBILJEŽJA

Linda Rajhvajn Bulat, Marina Ajduković, Nika Sušac

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Zagreb, Hrvatska

Psihosocijalno funkcioniranje adolescenata opisuju problemi u doživljavanju i ponašanju, koje dijelimo na internalizirane (pretjerano kontrolirana ponašanja, usmjerena na sebe) i eksternalizirane probleme (nedovoljno kontrolirana ponašanja, usmjerena na druge) te druga rizična ponašanja koja nije moguće jednoznačno kategorizirati internalno ili eksternalno. Ciljevi rada su pratiti učestalost problema u psihosocijalnom funkcioniranju adolescenata od prvog do trećeg razreda srednje škole te provjeriti postoje li razlike u internaliziranim i eksternaliziranim problemima s obzirom na različita sociodemografska obilježja adolescenata. Istraživanje je provedeno u sklopu projekta „Ekonomske teškoće obitelji, psihosocijalni problemi i obrazovni ishodi adolescenata u vrijeme ekonomske krize“, financiranog od strane Hrvatske zaklade za znanost. Korišten je dvo-etapni neproporcionalno stratificirani klaster uzorak učenika prvih razreda srednjih škola, a isti učenici su praćeni od prvog do trećeg razreda. Sudionici u početnom uzorku su bili u dobi od 14 do 17 godina ($M = 15,18$; $SD = 0,51$), pri čemu je bilo 51% mladića. Korišteni instrumentarij uključivao je Skalu depresivnosti, anksioznosti i stresa, Upitnik samoiskaza rizičnog i delikventnog ponašanja, Upitnik rizičnog seksualnog ponašanja te Upitnik sociodemografskih podataka i materijalnog statusa obitelji. Rezultati istraživanja pokazuju kako se internalizirani problemi i neki teži oblici eksternaliziranih problema smanjuju od srednje ka kasnoj adolescenciji, dok rizična ponašanja kao što su kockanje, konzumacija psihoaktivnih tvari i rizično seksualno ponašanje rastu. U objašnjavanju problema u psihosocijalnom funkcioniranju naročito su se pokazali značajnima spol adolescenata, vrsta škole te percepcija materijalnog statusa obitelji. U raspravi će biti ponuđene moguće interpretacije dobivenih rezultata te naglašene njihove praktične implikacije.

DOBROBIT MLADIH U KONTEKSTU NEPOVOLJNIH ŽIVOTNIH DOGAĐAJA U DJETINJSTVU I EKONOMSKIH TEŠKOĆA

Nika Sušac, Marina Ajduković, Ines Rezo

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Zagreb, Hrvatska

Život u ekonomskim teškoćama, osim što sa sobom nosi svakodnevni stres i nesigurnost, kao i nemogućnost ispunjavanja osnovnog standarda življenja, nosi i povećan rizik za doživljavanje nepovoljnih životnih događaja. Oni pak kod mladih koji ih dožive u djetinjstvu i/ili adolescenciji predstavljaju rizične faktore za njihove razvojne ishode i psihosocijalnu dobrobit. Cilj istraživanja bio je usporediti prisutnost nepovoljnih životnih događaja kod mladih koji žive u različitim ekonomskim prilikama te istražiti odnos između nepovoljnih životnih događaja i dobrobiti mladih. Istraživanje je provedeno kao dio projekta FEHAP kojeg financira HRZZ. Iz ukupnog uzorka istraživanja, koji obuhvaća 1057 učenika ($M_{dob}=16,29$; $SD_{dob}=0,540$), izvučena su dva subuzorka temeljena na samoprocjenama sudionika o ekonomskim teškoćama obitelji: 215 sudionika koji žive u ekonomskim teškoćama te 222 sudionika koji ne žive u ekonomskim teškoćama. Korištene su mjere nepovoljnih životnih događaja u djetinjstvu kreirane za potrebe ovog istraživanja, zatim Skala depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21), Samoiskaz rizičnih i delinkventnih ponašanja mladih te Indeks dobrog djetinjstva kao mjera zadovoljstva životom adolescenata. Rezultati istraživanja pokazali su da postoji razlika u broju doživljenih nepovoljnih životnih događaja u djetinjstvu između adolescenata koji žive u različitim ekonomskim prilikama. Svi nepovoljni životni događaji bili su češći među adolescentima koji žive u ekonomskim teškoćama, osim događaja smrti bliskog člana obitelji. Rezultati analiza varijance ukazuju na razlike u izraženosti internaliziranih problema i zadovoljstva različitim područjima života ovisno o prisutnosti ekonomskih teškoća i broja nepovoljnih životnih događaja, dok je za razlike u izraženosti eksternaliziranih problema adolescenata značajan samo glavni efekt broja nepovoljnih životnih događaja.

SIMPOZIJ 8 / SYMPOSIUM 8

JEZIČNE I ČITALAČKE VJEŠTINE

Voditeljica: Gordana Keresteš

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Jezične i čitalačke vještine međusobno su usko povezane. S jedne strane, fonološka svjesnost i druge sposobnosti fonološke obrade temeljni su preduvjeti stjecanja vještine dekodiranja teksta, a razumijevanje usmenog jezika je, uz sposobnost dekodiranja teksta, jedan od najvažnijih prediktora razumijevanja pri čitanju. S druge strane, čitanje značajno doprinosi razvoju različitih sastavnica jezika, uključujući fonološku svjesnost, gramatička znanja i rječnik. Cilj ovog simpozija je razmotriti povezanosti jezičnih i čitalačkih vještina u interdisciplinarnoj i multi-metodskoj perspektivi. Simpozij obuhvaća pet radova. Francesca Dumančić, Mirjana Tonković i Maja Anđel prikazat će rezultate eksperimenta kojim su ispitale utječe li jezik na kojem je prezentirana moralna dilema na studentske procjene prihvatljivosti kršenja moralnih normi. Gordana Keresteš, Anita Peti-Stantić i Mirjana Tonković izložit će rezultate psiholingvističkog istraživanja prediktora dobi usvajanja riječi. Studenti sudionici 27. Ljetne psihologijske škole u dva će rada, izrađena u koautorstvu s voditeljicama Škole, iznijeti rezultate istraživanja čitalačkih vještina u ranoj adolescenciji. U prvom radu, Petra Polak, Antonija Vrdoljak, Matea Šoštarić, Maša Matuško, Luka Juras, Valentina Čičko i Goranka Lugomer Armano izvijestit će o dobnim i spolnim razlikama u vještinama čitanja i čimbenicima povezanim s vještinama čitanja učenika od četvrtog do sedmog razreda osnovne škole. U drugom radu, Lucija Šutić, Dubravka Pešorda, Katarina Pera, Barbara Lindić, Kristina Jerković, Tesa Goldstein i Gordana Keresteš govorit će o individualnim i obiteljskim prediktorima brzine dekodiranja riječi i razumijevanja teksta. U posljednjem izlaganju Luka Juras i Gordana Keresteš razmotrit će doprinos motivacije za čitanje i navika čitanja predviđanju jezičnih sposobnosti. Simpozij će doprinijeti razumijevanju odnosa između jezika i čitanja i naznačiti mogućnosti praktične primjene spoznaja o tom odnosu.

EFEKT STRANOG JEZIKA NA DONOŠENJE ODLUKA O MORALU

Francesca Dumančić¹, Mirjana Tonković¹, Maja Anđel²

¹Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

²Odsjek za germanistiku, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Efekt stranog jezika odnosi se na razlike u ishodima procesa donošenja odluka ovisno o tome odvija li se on na materinjem ili stranom jeziku. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati postoji li efekt stranog jezika na procjenjivanje etičnosti postupanja u različitim situacijama, odnosno ispitati utječe li jezik na kojem je moralna dilema prezentirana na procjene prihvatljivosti kršenja moralnih normi. Moralne dileme korištene u istraživanju opisivale su širok raspon situacija: od onih s kojima se susrećemo u svakodnevnom životu pa do situacija u kojima je potrebno odlučivati o životima ljudi, a razlikovale su se i s obzirom na to koliko su teški moralni prekršaji koje opisuju. U istraživanju su sudjelovala 93 ispitanika, studenti germanistike Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Oni su po slučaju raspodijeljeni u dvije skupine, jednu koja je ispunjavala upitnike na hrvatskom jeziku i drugu koje je ispunjavala upitnike na njemačkom jeziku. Istraživanje se sastojalo od tri dijela. Prvi dio činio je Upitnik svakodnevnog morala i socijalnih normi, drugi se dio sastojao od tri moralne dileme koje su opisivale moralne prekršaje različitog stupnja težine, a posljednji dio sastojao se od priča koje su opisivale situacije u kojima je bilo potrebno odlučivati o životima ljudi. Zadatak ispitanika bio je da procijene koliko je opisan postupak moralno pogrešan. Rezultati upućuju na postojanje efekta stranog jezika onda kada se radilo o blažim moralnim prekršajima i onda kada je bilo potrebno odlučivati o životima - ispitanici koji su rješavali zadatke na hrvatskom jeziku procjenjivali su opisane situacije više pogrešnima od onih koji su iste zadatke rješavali na njemačkom jeziku. Efekta nije bilo u situaciji velikog moralnog prijestupa kao ni u upitniku svakodnevnog morala i socijalnih normi.

MOTIVACIJA ZA ČITANJE I NAVIKE ČITANJA KAO PREDIKTORI JEZIČNIH SPOSOBNOSTI

Luka Juras^{1,2}, Gordana Keresteš¹

¹Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

²Osnovna škola Sveta Klara, Zagreb, Hrvatska

Jezične sposobnosti i čitanje recipročno su povezani. U ranoj adolescenciji, kad djeca ovladaju osnovnim vještinama čitanja, važno je razumjeti kako čitanje doprinosi jezičnim sposobnostima. Zbog sve veće izloženosti djece tekstovima u digitalnom obliku, spoznaje iz klasičnih istraživanja doprinosa čitanja tekstova u tradicionalnom obliku jezičnom razvoju potrebno je dopuniti ispitivanjem učinaka izloženosti digitalnim tekstovima. Zbog razvoja autonomne motivacije u ranoj adolescenciji, važno je proučiti i povezanost motivacije za čitanje s jezičnim sposobnostima. Cilj ovog rada bio je ispitati ulogu motivacije za čitanje i navika čitanja u predviđanju jezičnih sposobnosti djece u ranoj adolescenciji. U istraživanju je sudjelovalo 814 učenika 4. do 7. razreda. Bogatstvo rječnika i gramatičko znanje ispitani su testovima konstruiranim za potrebe istraživanja, a podaci o intrinzičnoj i ekstrinzičnoj motivaciji za čitanje te navikama čitanja tekstova u tradicionalnom i digitalnom obliku prikupljeni su samoprocjenama. Rezultati su pokazali da bolji uspjeh u testovima poznavanja značenja riječi i gramatike postižu djeca koja imaju visoku intrinzičnu i nisku ekstrinzičnu motivaciju za čitanje te provode više vremena čitajući tekstove u tradicionalnom obliku. Vrijeme provedeno čitajući tekstove u digitalnom obliku nije predviđalo uspjeh u testovima jezičnih sposobnosti. Ekstrinzična motivacija za čitanje moderirala je povezanost navika čitanja tekstova u tradicionalnom obliku i poznavanja gramatike. Djeca s niskom ekstrinzičnom motivacijom za čitanje s porastom vremena provedenog čitajući tekstove u tradicionalnom obliku postizala su bolji uspjeh u testu gramatike, dok kod djece s visokom ekstrinzičnom motivacijom za čitanje vrijeme provedeno u čitanju tekstova u tradicionalnom obliku nije bilo povezano s poznavanjem gramatike. Rezultati istraživanja mogu se primijeniti u intervencijama za poticanje razvoja jezičnih sposobnosti.

PSIHOLINGVISTIČKI PREDIKTORI DOBI USVAJANJA RIJEČI

Gordana Keresteš¹, Mirjana Tonković¹, Anita Peti-Stantić²,

¹Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

²Odsjek za južnoslavenske jezike i književnosti, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Riječi koje se usvoje u ranoj dobi lakše se i brže obrađuju u različitim kognitivnim zadacima te su otpornije na neurološka oštećenja od riječi koje se nauče kasnije. Razlog tomu su njihove bogatije i čvršće semantičke veze s drugim riječima u mentalnom rječniku. Zbog njihove znanstvene i praktične relevantnosti, istraživanja dobi usvajanja riječi i faktora povezanih s tom varijablom sve su češća. Cilj ovog rada je ispitati prediktivnost psiholingvističkih dimenzija (konkretnosti, predočivosti i subjektivne čestoće) te objektivnih karakteristika riječi (duljine i frekvencije pojavljivanja) za subjektivne procjene dobi njihova usvajanja. Podaci su prikupljeni u sklopu projekta Hrvatske zaklade za znanost „Modeliranje mentalne gramatike hrvatskoga: ograničenja informacijske strukture“. Studenti Sveučilišta u Zagrebu procijenili su psiholingvistička obilježja 3000 po slučaju izabranih riječi iz mrežnog korpusa hrWaC (po 1000 imenica, glagola i pridjeva). Svaki sudionik procijenio je 100 riječi, a svaku riječ procijenilo je oko 30 sudionika. Objektivna obilježja riječi preuzeta su iz korpusa hrWaC. Konkretnost, predočivost, subjektivna čestoća i duljina riječi bili su značajni prediktori dobi usvajanja riječi koji su zajedno objasnili 60% varijance tog kriterija. Odvojenim analizama za tri vrste riječi utvrdili smo da konkretnost nije prediktivna za dob usvajanja imenica, već samo glagola i pridjeva te da je objektivna frekvencija prediktivna samo za dob usvajanja glagola. Analize u poduzorcima riječi koje se usvajaju u ranom, srednjem i kasnom djetinjstvu pokazale su da predočivost nije prediktivna za riječi koje se usvajaju u ranom djetinjstvu te da konkretnost nije prediktivna za riječi koje se usvajaju u kasnom djetinjstvu. Dobiveni rezultati doprinose spoznajama o razvoju jezika te mogu poslužiti u kreiranju intervencija namijenjenih proširivanju rječnika i tretmana za obnavljanje rječnika neuroloških pacijenata.

DOBNE I SPOLNE RAZLIKE U VJEŠTINAMA ČITANJA I ČIMBENICIMA POVEZANIM S VJEŠTINAMA ČITANJA U RANOJ ADOLESCENCIJI

Petra Polak¹, Antonija Vrdoljak¹, Matea Šošćarić¹, Maša Matuško¹,
Luka Juras^{1,2}, Valentina Čičko¹, Goranka Lugomer Armano¹

¹*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska*

²*Osnovna škola Sveta Klara, Zagreb, Hrvatska*

Simpozij Jezične i čitalačke vještine. Čitalačka pismenost od iznimne je važnosti za uspjeh u različitim područjima života. Dosadašnja istraživanja ukazuju na prednost djevojčica u odnosu na dječake u vještinama čitanja. Također, razvoj vještina čitanja ne završava usvajanjem sposobnosti dekodiranja teksta već se odvija i u kasnijoj dobi. Budući da na hrvatskom uzorku nema puno istraživanja razvoja vještina čitanja, ovim istraživanjem, provedenim u sklopu 27. Ljetne psihologijske škole, nastojali smo doprinijeti spoznajama o čitalačkim kompetencijama djece u ranoj adolescenciji. Cilj istraživanja bio je ispitati dobne i spolne razlike u vještinama čitanja i individualno-psihološkim čimbenicima povezanim s vještinama čitanja djece u ranoj adolescenciji. Vještine čitanja operacionalizirane su kao brzina dekodiranja riječi i razumijevanje pročitane teksta. Od individualno-psiholoških čimbenika ispitane su motivacija za čitanje, navike čitanja i jezične sposobnosti (poznavanje značenja riječi i poznavanje gramatike). U istraživanju su sudjelovali učenici četvrtih, petih, šestih i sedmih razreda. Konačni uzorak sastojao se od 814 učenika, podjednako dječaka i djevojčica. Djevojčice su, u usporedbi s dječacima, brže dekodirale riječi, bolje su razumjele tekstove koje su čitale, iskazale su više intrinzičnu motivaciju za čitanje, više su vremena provele čitajući tiskane, a manje vremena čitajući digitalne tekstove, bolje su poznavale naslove knjiga, imale su bogatiji rječnik i bolje su poznavale gramatiku. Starija djeca su bolje razumjela tekstove koje su čitala, brže su dekodirala riječi, izvijestila su o nižoj ekstrinzičnoj motivaciji za čitanje i više vremena provedenog čitajući digitalne tekstove te su imala bogatiji rječnik i bolje su poznavala gramatiku. Dobivene dobne razlike u čitalačkim kompetencijama u skladu su s teorijama o razvoju čitanja. Pokazane spolne razlike upućuju na važnost usmjeravanja veće pažnje na razvoj vještina čitanja dječaka.

INDIVIDUALNI I OBITELJSKI PREDIKTORI VJEŠTINA ČITANJA U RANOJ ADOLESCENCIJI

Lucija Šutić, Dubravka Pešorda, Katarina Pera, Barbara Lindić,
Kristina Jerković, Tesa Goldstein, Gordana Keresteš

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Rezultati dvaju međunarodnih istraživanja čitalačke pismenosti (PIRLS i PISA) pokazuju kako su u četvrtom razredu hrvatski učenici iznad, dok su petnaestogodišnjaci ispod međunarodnog prosjeka, što može upućivati na negativan trend u razvoju čitalačkih kompetencija u višim razredima osnovne škole. Budući da je dosad provedeno vrlo malo istraživanja čimbenika povezanih s vještinama čitanja na hrvatskim uzorcima, u sklopu 27. Ljetne psihologijske škole ispitali smo u kolikoj su mjeri individualno-psihološki (motivacija za čitanje, navike čitanja, poznavanje naslova knjiga i jezične vještine) te obiteljsko-kontekstualni čimbenici (obrazovanje roditelja, broj knjiga u kućanstvu, roditeljske navike čitanja i stavovi roditelja prema čitanju) prediktivni za vještine čitanja. Vještine čitanja operacionalizirali smo dvjema mjerama, brzinom dekodiranja riječi i razumijevanjem teksta. U istraživanju je sudjelovalo 814 učenika (51,4% djevojčica) četvrtih, petih, šestih i sedmih razreda iz sedam osnovnih škola u Zagrebu. Provedbom hijerarhijske regresijske analize utvrdili smo kako djevojčice, starija djeca, kao i učenici s višom razinom intrinzične motivacije za čitanje, bogatijeg rječnika te oni koji bolje poznaju gramatiku statistički značajno brže dekodiraju riječi. Veće razumijevanje tekstova pokazale su djevojčice, starija djeca, djeca koja kod kuće imaju veći broj knjiga, učenici koji su manje ekstrinzično motivirani za čitanje, kao i oni koji poznaju više naslova knjiga, imaju bogatiji rječnik, bolje poznaju gramatiku te brže dekodiraju riječi. Prediktorske varijable objasnile su 36,6% varijance brzine dekodiranja riječi i 49% varijance razumijevanja teksta, pri čemu se prediktivni modeli nisu u većoj mjeri razlikovali s obzirom na spol i dob. Dobiveni rezultati podržavaju novije teorijske modele prediktora vještina čitanja i mogu se primijeniti u kreiranju intervencija za podizanje čitalačke pismenosti.

USMENA IZLAGANJA

ORAL PRESENTATIONS

GROWTH CURVE MODELING OF COGNITIVE ENHANCEMENT IN VISUAL ATTENTION TRAINING

Lea Alič, Anja Podlesek

Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia

Many studies focus on the evaluation of the effects of cognitive trainings and their transfer by analyzing the difference in performance on pre- and posttests, but only a few focus on the investigation of individual learning curves and factors of inter-individual variability of the effectiveness of cognitive trainings. The current study examined the learning curves during our own-developed cognitive training of attention and individual differences in those curves. The experimental group ($n = 11$) received a cognitive training that lasted 6 weeks in total, with 3 training sessions per week, each lasting approximately 20 minutes. During the training, participants were solving six attentional tasks. For the purpose of this study, the procedure of linear growth curve modeling was applied to the reaction times in one condition of the attention switching task. The results showed that the quadratic model with random intercept, slope and acceleration parameters was the most appropriate for predicting the reaction times of different participants. Performance on the Switcher task, which is supposed to measure switching between rules, was included in the model of the learning curve as a level-2 predictor to account for the variability in individual learning curves. Results showed that participants with lower performance on the Switcher task had higher centered status (lower performance halfway through training). Performance on the Switcher task also accounted for the variability in the slope (their learning speed) as well as the acceleration (change in their learning speed) parameter. This shows that the efficiency of the training was higher in those with lower performance on the Switcher task. In future studies, a search for other level-2 predictors that would help explain individual differences in cognitive training learning curves should be considered.

ULOGA OSJETLJIVOSTI NA ODBIJANJE U POVEZANOSTI VRŠNJAČKOG I RODITELJSKOG ODBIJANJA TE USAMLJENOSTI

Maja Anđelinović

Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Osjetljivost na odbijanje je dispozicija koja se definira kao povećana tendencija za anksioznim očekivanjem, povećana spremnost za percipiranjem te pretjerano reagiranje na situacije u kojima je odbijanje implicitno ili očito (Downey i Feldman, 1996). Prema modelu osjetljivosti na odbijanje, ista se razvija zbog odbijajućih postupaka značajnih osoba, odnosno kad su želje za bliskošću opetovano nerealizirane. Smatra se značajnim kognitivo-afektivnim rizičnim faktorom za psihološku neprilagođenost koji objašnjava kako socijalna iskustva doprinose razvoju psihopatologije. Međutim, još uvijek nije istražen odnos vršnjačkog i roditeljskog odbijanja, osjetljivosti na odbijanje i usamljenosti. Upravo zbog toga, cilj ovog istraživanja je ispitati medijacijsku ulogu osjetljivosti na odbijanje između retrospektivno procijenjenog vršnjačkog, majčinog i očevog odbijanja te usamljenosti. U longitudinalnom istraživanju s dvije točke mjerenja, čiji je vremenski razmak bio 5 mjeseci, sudjelovalo je 277 studenata (prosječna dob 20,4 godine). Upitnik samoprocjene retrospektivnog vršnjačkog, majčinog i očevog odbijanja te osjetljivosti na odbijanje ispunili su u prvoj točki mjerenja, dok su upitnik usamljenosti procijenili u drugoj točki, odnosno nakon 5 mjeseci. Medijacijska analiza je provedena u PROCESS macro-u gdje su prediktori bili vršnjačko, majčino i očevo odbijanje, medijator je bila osjetljivost na odbijanje, zavisna varijabla usamljenost, dok je spol sudionika bio kovarijat. Rezultati pokazuju da je osjetljivost na odbijanje bila potpuni medijator između prisjećanja majčinog odbijanja i usamljenosti, a djelomični između prisjećanja vršnjačkog odbijanja i usamljenosti. Kad je riječ o očevom odbijanju, nije pronađen ni značajni izravni niti neizravni učinak. Osim novih znanstvenih spoznaja, rezultati ovog istraživanja mogu doprinijeti razvoju praktičnih intervencija koje bi prevenirale ili spriječile štetne posljedice vršnjačkog i roditeljskog odbijanja.

THE CONNECTION BETWEEN REJECTION SENSITIVITY AND ATTACHMENT TO PEERS

Dunja Anzelm¹, Tatjana Gutić²

¹*Ipsos Strategic Marketing, Belgrade, Serbia*

²*Psychosocial Innovation Network, Belgrade, Serbia*

Rejection sensitivity (RS) entails anxious expecting, readily perceiving and overreacting to experiences of rejection. Theoretical grounds for these constructs originate from the attachment theory and emphasize that persons who have negative experiences with rejection from significant others will expect rejections in future relations as well. This research examines the relationship between these constructs and whether dimensions of close relationships with peers could predict RS. The sample consisted of 177 seventh-graders (boys: 48%, girls: 52%) from five Belgrade primary schools. The study was conducted using Rejection Sensitivity Questionnaire (RSQ) and the Serbian version of the Experiences in Close Relationships–Revised (SM–ECR–R) modified to measure attachment in close relationships with peers. Results show a correlation between the total RS score and both Attachment avoidance ($r=.190$, $p<.05$) and Attachment anxiety ($r=.310$, $p<.01$). The levels of Attachment avoidance and anxiety can also predict the level of RS. Regression analysis model explains 13% of the variability ($F(2,174) = 12.665$, $p < .01$). Attachment avoidance has proved to be a significant predictor ($\beta=.17$, $p<.05$), yet Attachment anxiety has a stronger predictive value ($\beta=.30$, $p<.01$). This study confirms the connection between RS and attachment to peers during adolescence. Having in mind that potential negative experiences in relations with peers during this period of development could have a negative impact on future interpersonal relations, it is important for the results of this and similar studies to be applied in practice and used to establish additional support for vulnerable children.

PROMJENE U STRUKTURI INTERESA OSNOVNOŠKOLACA NAKON DVOMJESEČNOG PROGRAMA PROFESIONALNOG USMJERAVANJA

Toni Babarović, Iva Šverko, Mirta Blažev, Ivan Dević

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Cilj rada je utvrditi promjene u strukturalnim obilježjima profesionalnih interesa učenika uslijed sudjelovanja u školskom programu profesionalnog razvoja. Program je imao za cilj upoznati učenike osmih razreda sa svijetom rada, osvijestiti njihove profesionalne preferencije te razviti vještine donošenja profesionalnih odluka. U istraživanju je primijenjen nacrt s eksperimentalnom (N = 119) i kontrolnom (N = 137) skupinom te testiranjem prije i nakon tretmana. Intervencijski program je trajao dva mjeseca i uključivao osam jednosatnih grupnih radionica. Očekivalo se da bi tretman mogao dovesti do bolje diferenciranosti i konzistentnosti interesa, jer je već primijećen pozitivan učinak na smanjenje poteškoća pri odlučivanju te na povećanje profesionalne zrelosti učenika (Babarović, Blažev & Dević, 2019). Kao mjera RIASEC interesa primijenjen je upitnik UPI-48. Kao mjere diferenciranosti korištene su mjere raspršenja interesa te duljina dominantnog vektora na dimenzijama Ljudi-stvari i Podaci-ideje. Mjere konzistencije bazirale su se na bliskosti dva ili tri dominantna tipa interesa, te na mjeri podudarnosti profila interesa s kosinusnom funkcijom. Dodatno, stabilnost interesa provjerena je podudaranjem dominantnih tipova, korelacijama rezultata na RIASEC skalama te promjenom kuta dominantnog vektora između dva mjerenja. Rezultati su pokazali da su se interesi učenika vrlo malo promijenili, odnosno da su ostali stabilni, bez obzira na intervenciju. Promjene u konzistentnosti interesa nisu pronađene, kao niti promjene na većini mjera diferenciranosti. Stoga, iako su dosadašnji nalazi ukazali da ova intervencija može biti korisna za podizanje profesionalne spremnosti učenika, njihovi učinci na formiranje diferenciranijih i konzistentnijih interesa nisu dokazani. Navedeno ide u prilog nalazima da se stabilni profesionalni interesi strukturiraju već u ranoj adolescenciji, te da se pri donošenju prvih profesionalnih odluka može osloniti na interese osnovnoškolaca.

GENERALIZIRANE PREDRASUDE, INTELIGENCIJA I LIČNOST: STUDIJA BLIZANACA

Denis Bratko¹, Jelena Matić Bojić², Ana Butković¹, Tena Vukasović Hlupić¹,
Martina Pocrnić¹

¹Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

²Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja, Institut za društvena istraživanja,
Zagreb, Hrvatska

Predrasude su negativni stavovi prema nekim socijalnim grupama ili njihovim članovima koji nisu utemeljeni na stvarnim iskustvima ili su doneseni prije takvih iskustava. Pripadnici različitih socijalnih grupa mogu biti objekt predrasuda - pretili, mentalno oboljeli, homoseksualci, pripadnici drugih nacija ili religija, itd. Unutar određene populacije postoje individualne razlike u izraženosti predrasuda, a osobe koje imaju izraženije predrasude prema jednoj socijalnoj grupi često imaju izraženije predrasude i prema pripadnicima drugih grupa, što dovodi do hipoteze o generaliziranim predrasudama. Ta hipoteza pretpostavlja korelacije između izraženosti predrasuda prema različitim grupama odnosno postojanje g faktora predrasuda, slično kao i u područjima inteligencije ili ličnosti. Cilj ovog istraživanja je provjeriti plauzibilnost konstrukta generaliziranih predrasuda te provesti univarijatnu i multivarijatnu bihevioralno-genetičku analizu predrasuda prema ateistima, imigrantima i homoseksualcima. Željeli smo i) provjeriti strukturu predrasuda na fenotipskoj razini, kao i na razini latentnih faktora koji doprinose individualnim razlikama u predrasudama; ii) ispitati etiologiju g faktora predrasuda i njegovu povezanost s drugim dispozicijama - kristaliziranom inteligencijom i ličnošću. Istraživanje je provedeno na 439 parova blizanaca koji su ispunili mjerne instrumente predrasuda prema imigrantima, ateistima i homoseksualcima, kao i mjere kristalizirane inteligencije i ličnosti. Rezultati su pokazali slijedeće: i) aditivni genetički, te dijeljeni i nedijeljeni okolinski faktori doprinose individualnim razlikama pojedinačnim predrasudama, kao i u g faktoru predrasuda; ii) genetički i nedijeljeni okolinski faktori su djelomično zajednički, a djelomično specifični dok su dijeljeni okolinski faktori u potpunosti zajednički za različite predrasude; iv) g faktor predrasuda korelira s kristaliziranom inteligencijom i ličnošću, u prvom redu s otvorenošću ka iskustvima.

ŠTO VRIJEDNOSTI IMAJU S TIM? ULOGA OSOBNIH VRIJEDNOSTI U OBJAŠNENJU POLITIČKE (NE)PARTICIPACIJE STUDENATA U BIH

Jelena Brkić Šmigoc, Amela Mujagić

Fakultet političkih nauka, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Suvremena istraživanja naglašavaju važnost uloge osobnih vrijednosti predloženih Schwartzovim modelom (Schwartz, 1992) u objašnjenju različitih oblika političkog ponašanja. Prema ovom modelu, osobne vrijednosti imaju motivacijsku funkciju i pružaju pojedincu razloge za politički angažman. Potvrde ovih pretpostavki mogu se naći u nizu istraživanja provedenih u okviru EVS i WVS projekata, ali ne i u istraživanjima na području BiH. Istovremeno, istraživanja upućuju i na različitu ulogu bazičnih vrijednosti u objašnjenju političke participacije u društvima različitog stupnja demokratizacije (Vecchione i sur., 2014), kao i u vezi objašnjenja različitih oblika participacije (npr. konvencionalni vs. nekonvencionalni aktivizam Chrona i Capelos, 2017). Imajući u vidu prethodno dokumentiranu vrlo slabu uključenost mladih u BiH u bilo koji oblik političke participacije (Žiga i sur., 2015), u ovom istraživanju smo pokušali doznati da li se studenti koji nikada nisu sudjelovali niti u jednom obliku političke participacije razlikuju od svojih vršnjaka koji su to činili, po bazičnim vrijednostima definiranim Schwartzovim modelom, te interesu za politiku i percepciji osobne efikasnosti. Prikazani podaci su prikupljeni u okviru šireg istraživačkog projekta u kojem su sudjelovali studenti sa tri najveća sveučilišta u BiH: Sarajevo, Banja Luka i Mostar. Rezultati ukazuju na nemogućnost objašnjenja političke (ne)participacije studenata u BiH na osnovu osobnih vrijednosti. Interes za politiku i percepcija osobne efikasnosti su se pokazali važnijim za razlikovanje politički neaktivnih i aktivnih studenata nego bazične vrijednosti (sa izuzetkom konformizma i dobrohotnosti, ali ne u očekivanom smjeru). Rezultati su interpretirani u odnosu na polazne teorijske pretpostavke, prethodna istraživanja, ali i specifičnosti BiH društva.

META-ANALYSIS OF INDIVIDUAL DIFFERENCES IN MEDITATION

Ivana Buric², Miguel Farias¹, Josi Driessen², Inti Brazil²

¹Coventry University, Coventry, United Kingdom

²Donders Institute for Brain, Cognition and Behaviour, Radboud University, Nijmegen, Netherlands

A predominant view has been that meditation may only lead to positive transformations, from overcoming mental health problems to having a better understanding of life. However, the effectiveness of meditation varies among individuals; some people reap benefits of the classes and become dedicated long-term practitioners, while others see no effect or might even experience adverse effects. Surprisingly, there is no comprehensive study of individual differences in meditation, and only a limited number of studies have included data on individual differences in responsiveness to meditation. The main goal of this meta-analysis is to examine sources of individual differences in the current literature that have been shown to have an impact on the effects of different types of meditation. We searched databases Psych INFO, MEDLINE, PsycARTICLES in May 2017 using the following algorithm: (meditation OR mindfulness) and (moderator OR predictor OR individual differences OR interaction). Additionally, throughout 2017, we were contacting over 50 experts in the field to enquire about relevant studies and we hand searched all obtained articles to locate studies that were not detected. A total of 75 of studies met our eligibility criteria (participants are over 18 years of age; clinical or non-clinical samples are allowed; a minimum of 10 participants per group; experimental or quasi experimental research design; any type of meditation and published in peer-reviewed journals). Two authors (IBu and JD) independently extracted data related to observed relationship between individual differences and outcomes of meditation. Interrater agreement was high (.89). Following data extraction, categorisation of measures, and rating the quality of studies, the obtained effect sizes were imported into MetaWin to normalise them through a Fisher's z transformation and examine them with random-effects models. The results will be obtained next month, and discussed in this presentation.

ODNOS STATISTIČKE ANKSIOZNOSTI, ANKSIOZNOSTI KAO OSOBINE LIČNOSTI I AKADEMSKE PROKRASTINACIJE

Maja Cukon, Melita Puklek Levpušček

Oddelek za psihologijo, Filozofska fakulteta, Ljubljana, Slovenija

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnose statističke anksioznosti, anksioznosti kao osobine ličnosti i akademske prokrastinacije. U istraživanju je sudjelovalo 512 studenata Sveučilišta u Ljubljani koji u svojim studijskim programima imaju barem jedan predmet koji se odnosi na statistiku, 400 studentica (78,13 %) i 112 studenata (21,88 %). Prosječna dob sudionika je 21,6 godina. Istraživanje je provedeno u formi papir – olovka. Instrumenti korišteni u istraživanju su Upitnik za mjerenje statističke anksioznosti (STARS; Cruise i dr., 1985), Ljestvica akademske prokrastinacije (APS SI; McCloskey, 2011) i Upitnik anksioznosti (STAI – X2, Spielberger i dr., 1983). Ispunjavanje upitnika je trajalo približno 15 minuta. Rezultati su pokazali da su statistička anksioznost i akademska prokrastinacija ispodprosječno izraženi. Studentice imaju višu razinu anksioznosti kao osobine ličnosti i statističke anksioznosti u usporedbi sa studentima, međutim imaju nižu razinu akademske prokrastinacije. Spol i anksioznost kao osobina ličnosti su važni prediktori statističke anksioznosti. Rezultati istraživanja ukazuju na to da se studenti razlikuju u doživljavanju statističke anksioznosti prema načinu na koji doživljavaju matematiku i statistiku. Naime, pokazalo se da oni studenti koji matematiku i statistiku doživljavaju kao prijetnju imaju najvišu razinu statističke anksioznosti, dok oni studenti koji te predmete doživljavaju kao izazov imaju nižu razinu statističke anksioznosti. Rezultati su također pokazali kako se studenti različitih fakulteta uključenih u istraživanje razlikuju u doživljavanju statističke anksioznosti. U okviru istraživanja je preveden upitnik za mjerenje statističke anksioznosti, konfirmatornom faktorskom analizom utvrđena je njegova šest faktorska struktura. Istraživanje predstavlja temelj za daljnje proučavanje statističke anksioznosti i provjeravanje psihometrijskih karakteristika upitnika STARS.

PROŠIRENJE KOGNITIVNOGA MODELA PANIČNOGA POREMEĆAJA: ČEMU NAS UČI DOŽIVLJAJ VREMENA?

Doris Čuržik, Nataša Jokić-Begić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Svrha ovoga istraživanja bila je istražiti osnovne pretpostavke proširenja kognitivnoga modela paničnog poremećaja koje objedinjuje faktore anksiozne osjetljivosti, strepećeg kognitivnog stila, doživljaja stresa i protoka vremena u osoba s paničnim poremećajem. Metodologija: Istraživački uzorak sačinjavali su sudionici kliničke skupine s paničnim poremećajem (N=30) kao i sudionici usporedne skupine (N=30). Istraživački problemi provjereni su kvaziekperimentalnim nacrtom koji je uključivao mjere fiziološke aktivnosti i subjektivne procjene pobuđenosti u situacijama procjene vremena tijekom opuštanja, iščekivanja i primjene stresora. Nadalje, provjeren je odnos osobina anksioznosti, anksiozne osjetljivosti i strepećeg kognitivnog stila te mjera fiziološke i subjektivne pobuđenosti i doživljaja vremena s obzirom na situacije i pripadnost skupini. Rezultati: Osobe s paničnim poremećajem donekle su fiziološki i subjektivno reaktivnije u odgovoru na stresor. Za osobe s paničnim poremećajem vrijeme tijekom stresa teče sporije u odnosu na opuštanje te se kraće zadržavaju u situaciji primjene stresora. Doživljaj sporijega protoka vremena povezan je s izraženošću anksiozne osjetljivosti u ovih sudionika. Subjektivno doživljena promjena pobuđenosti nakon stresora uvećava se s izraženošću osobine strepećeg kognitivnog stila, kao i tjelesnih ili socijalnih strepnji u osoba s paničnim poremećajem. U usporedne skupine ovaj je doživljaj uvećan tek s izraženošću tjelesnih strepnji. Zaključak: Dobiveni nalazi potvrđuju smjer pretpostavki proširenja kognitivnoga modela paničnoga poremećaja. Rezultati ističu potrebu razmatranja uloge distorzija u percepciji vremena i dinamike fiziološke i subjektivne stresne pobuđenosti u nastanku, intenziviranju i održavanju paničnoga poremećaja.

POVEZANOST ISPITA DRŽAVNE MATURE I KVALITETE NASTAVE U SREDNJIM ŠKOLAMA

Natalija Ćurković, Sanja Fulgosi

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Zagreb, Hrvatska

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja je tijekom školske godine 2016./2017. proveo sveobuhvatno ispitivanje kojemu je cilj bio napraviti analizu povezanosti ispita državne mature i nastave u srednjim školama. Kako bi upitnik sadržavao što relevantnije čestice za ispitivanje navedenoga cilja, uz psihologe su na izradi čestica sudjelovale još i tri stručne radne skupine od kojih je svaka bila zadužena za određeno područje ispitivanja. U konačnici je sastavljen upitnik koji se sastojao od zajedničkog dijela te dijela koji su nastavnici ispunjavali ovisno o tome koji predmet predaju. Upitnik je primijenjen on-line na ukupno 4716 sudionika. Od toga je bilo: 3934 nastavnika, 373 ravnatelja te 238 stručnih suradnika. Analizama je utvrđeno da se radi o reprezentativnom uzorku te da je dobivene nalaze moguće generalizirati. Gotovo svi sudionici imali su iskustva u provedbi državne mature te izjavljuju da su s njome dobro upoznati. Rezultati su analizirani izdvojeno za svaku skupinu nastavnika s obzirom na predmet, ali je moguće izdvojiti zajedničke glavne nalaze. (I) Državna matura ima veliki utjecaj na nastavu, osobito u završnom razredu kada se veliki dio satnice koristi kao pripremu za ispite državne mature; (II) državna matura utjecala je na nastavu na način da se u većoj mjeri obrađuju neki sadržaji koji su na maturi visoko zastupljeni (npr. matematičko modeliranje ili vježbanje pisanja eseja). Ovo je ispitivanje također pokazalo da među nastavnicima postoji trend negativnih stavova prema državnoj maturi iako on nije dominantan. Negativni stavovi prema državnoj maturi mogu se pripisati nedovoljnoj informiranosti o pojedinim elementima državne mature, njihovom značenju, dometima i ograničenjima. Ovo istraživanje daje cjelovit uvid u razmišljanja nastavnika, ravnatelja i stručnih suradnika o brojnim pitanjima vezanim za državnu maturu.

EMOCIONALNA I KOGNITIVNA EMPATIJA KAO PREDIKTORI RAZLIČITIH PROSOCIJALNIH TENDENCIJA KOD KASNIH ADOLESCENATA

Marija Džida

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Brojna dosadašnja istraživanja potvrđuju pozitivnu vezu empatije i prosocijalnog ponašanja. Međutim, postoje različite vrste prosocijalnog ponašanja te je moguće da se ta ponašanja razlikuju s obzirom na socioemocionalne i sociokognitivne zahtjeve koji su nužni za njihovo izvođenje. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos emocionalne i kognitivne empatije u predviđanju različitih oblika prosocijalnih tendencija. U ovom istraživanju prosocijalno ponašanje definirano je kao multidimenzionalni konstrukt koji obuhvaća šest različitih prosocijalnih tendencija: altruistične, javne, emocionalne, krizne, anonimne i popuštajuće. U istraživanju je sudjelovalo 227 maturanta iz četiri slavonsko-brodske gimnazije. Primijenjeni su upitnik empatije (dvije subskale: emocionalna i kognitivna), upitnik Prosocijalnih tendencija (šest subskala: altruistične, javne, emocionalne, krizne, anonimne i popuštajuće tendencije) te upitnik socijalno poželjnog odgovaranja. Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza pokazali su da obje komponente empatije predviđaju emocionalne, krizne i popuštajuće tendencije. Emocionalna empatija jedini je pozitivni prediktor anonimnih tendencija, a kognitivna empatija i rod statistički su značajni pozitivni prediktori altruističnih tendencija. Emocionalna empatija u nultoj je vezi s javnim prosocijalnim tendencijama, a kognitivna u negativnoj. Istraživanje upućuje na to da postoje jedinstveni doprinosi emocionalne i kognitivne empatije u predviđanju različitih vrsta prosocijalnih tendencija. Kognitivna empatija pokazuje se važnom za prosocijalna ponašanja koja moguće zahvaćaju neke aspekte moralnog odlučivanja, poput altruističnog i javnog prosocijalnog ponašanja. Emocionalne, krizne i popuštajuće tendencije čini se imaju jedinstvenu motivacijsku osnovu u čijoj su podlozi obje komponente empatije.

COGNITIVE EMOTION REGULATION STRATEGIES AND FATHER-CHILD ATTACHMENT IN CHILDREN

Tatjana Gutić¹, Dunja Anzelm², Ksenija Krstić³

¹*Psychosocial Innovation Network, Belgrade, Serbia*

²*Ipsos Strategic Marketing, Belgrade, Serbia*

³*Department of Psychology, Faculty of Philosophy, Belgrade, Serbia*

The attachment theory research focuses on mother-child attachment. Yet, the role of father is also important for child's development. Emotion regulation (ER) is a set of strategies to cope with emotionally arousing stressors and challenges of adaptation. The research in this domain shows that early experiences are an important factor for child's acquisition of adaptive cognitive ER strategies but no research has directly explored the impact of a father-child relationship to that acquisition. This study examines the relationship between those constructs and if children's attachment dimensions in relation to their fathers could predict their adaptive cognitive ER strategies. Research included 226 students of 3rd and 4th grades of Belgrade primary schools (girls: 47%, boys: 40%; 13% of students did not specify gender). Questionnaires used were Cognitive Emotion Regulation Questionnaire (CERQ-k) and the Serbian version of the Experiences in Close Relationships–Revised (SM–ECR–R) modified to measure attachment in close relationships with fathers. Correlation analysis showed moderately negative correlation between Attachment avoidance and Positive Refocusing (PR) ($r = -.36$, $p < .01$), while other correlations were insignificant. Conversely, Attachment anxiety correlated negatively with PR ($r = -.15$, $p < .05$), but positively with Rumination ($r = .24$, $p < .01$) and Catastrophizing ($r = -.24$, $p < .05$). Using regression analysis, it was possible to set up a predictive model using Attachment avoidance and anxiety that explained 13% of the variance of PR ($F(2,192) = 14.785$, $p < .01$). Attachment avoidance showed to be the only significant predictor ($\beta = -.39$, $p < .01$). The results show that the relationship with father is, although mildly, important for one of the most adaptive ER strategies. Also, it revealed that higher attachment anxiety in this relationship is linked to maladaptive strategies usage. Therefore, we conclude that the importance of father-child attachments needs further examination.

SCREENING OF MENTAL HEALTH OF REFUGEES IN SERBIA

Tatjana Gutić¹, Maša Vukčević Marković¹, Marko Živanović^{1, 2}, Jovana Bjekić^{1, 3}

¹*Psychosocial Innovation Network, Belgrade, Serbia*

²*Department of Psychology, Faculty of Philosophy, Belgrade, Serbia*

³*Institute for Medical Research, Belgrade, Serbia*

Even though there is still a migration flow, along with old and new routes in the Balkan region, there is an overall trend of a longer stay of refugees, asylum seekers and migrants in Serbia in comparison to previous years. In many cases, they spend years in receiving camps or transit countries, which is how Serbia is generally perceived. Social and psychological impacts of conflict and displacement present great challenges for mental health and make refugees highly vulnerable. In order to provide data on the mental health of refugees in Serbia, we conducted a mental health screening using cross-culturally and cross-linguistically adapted questionnaire and norms i.e. cut-offs. Total of 320 participants, mostly men (81.6%) from Afghanistan (42.4%), Iran (33.4%), and Pakistan (16.6%), aged 12-65, completed Refugee Health Screener 15 (RHS-15) that assessed symptoms of depression, anxiety, PTSD and current distress. The results showed that 86% of refugees screened positive i.e. achieved a score above the cut off and should be referred to some sort of psychological support or counselling. Additionally, 72.5% of respondents scored above the cut-off regarding acute distress level, which shows a need for psychological first aid. Regarding symptomatology, most prominent were signs of depression (42%), followed by signs of anxiety (29%) and PTSD symptoms (25%). Further analysis showed the absence of gender differences in psychological vulnerability, as well as the ones between the number of minors and adults that screened positive. These results strongly support the idea that provision of psychosocial support and mental health care needs to include systematic and continuous assessments of mental health of refugees which should then be followed by non-gender/age biased psychosocial support programs.

COGNITIVE PERFORMANCE AND EMOTIONAL RECOGNITION IN PATIENTS WITH BIPOLAR DISORDER, SCHIZOPHRENIA AND HEALTHY CONTROLS

Lejla Hasandedić-Đapo

Psychology Department, Faculty of Letters, Antalya, Turkey

Schizophrenia (SZ) and bipolar disorder (BD) are relatively frequently occurring and impairing disorders that affect around 1% of the population. Schizophrenia is associated with significant cognitive and emotion recognition impairment. Bipolar disorder also presents with cognitive and emotion recognition deficits that are similar to but less severe, than those reported in schizophrenia. Earlier comparisons of cognitive and emotion impairment among patients with BD and SZ have found largely similar profile of deficit, but results have varied between studies. This study aimed to compare the cognitive and emotional recognition deficits shown by adults with schizophrenia or bipolar disorder relative to healthy adults. Fifty (50) out-patients with a DSM IV (American Psychiatric Association, 2000) diagnosis of bipolar disorder and fifty (50) out-patients with schizophrenia disorder were recruited from Psychiatry Department, Clinical Center, and University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina. They were compared with 50 healthy controls on several neuropsychological tests including the Trail Making test (TMT) Part A and Part B, Rey Auditory Verbal Learning Test (RAVLT), Digit span forward and backward, Digit-Symbol-Coding test and Penn emotion recognition test. Both bipolar disorder and schizophrenia patients show significant impairment on measures of executive function, memory, perceptuomotor functions and emotion recognition compared to healthy controls. Patients with schizophrenia performed worse than patients with bipolar disorder, but none of the differences between these two groups of patients were significant. Patients with bipolar disorder show very similar difficulties to schizophrenia patients in terms of their profile, but patients with schizophrenia may have more severe impairments. This research is among first ones of this kind conducted in Bosnia and Herzegovina and those results have important implications for research of the etiology and treatment of both disorders.

POGODI TKO DOLAZI NA VEČERU! (O POTENCIJALNIM SNAHAMA I ZETOVIMA IZ EVOLUCIJSKE PERSPEKTIVE)

Ivana Hromatko, Meri Tadinac, Svjetlana Salkičević Pišonić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Klasična evolucijska hipoteza o konfliktu roditelja i potomaka (Trivers, 1972), a koja se odnosi na raspodjelu roditeljskih resursa i njihovo optimalno ulaganje u što veći broj potomaka (što nije uvijek u interesu svakog pojedinog potomka, iz čega slijedi konflikt), u posljednjih se nekoliko godina uspješno primjenjuje u području istraživanja konflikta roditelja i njihove spolno zrele djece po pitanju izbora reproduktivnih partnera. Utječući na reproduktivni uspjeh svojih potomaka i sami roditelji imaju prilike povećati svoj ukupni reproduktivni uspjeh. Cilj ovog istraživanja bio je istražiti razlike u percepciji (ne)poželjnih karakteristika potencijalnih partnera potomaka, proširiti dosadašnje spoznaje iz ovog područja, ali i zaobići neke od metodoloških nedostataka prijašnjih istraživanja. U većini dosadašnjih istraživanja ispitivani su samo potomci te su oni procjenjivali što misle da bi njihovi roditelji smatrali (ne)prihvatljivim. Stoga smo proveli dijadno istraživanje (N=265 parova roditelja i spolno zrele djece), dobivši tako informaciju o roditeljskim preferencijama izravno od njih, što nam je omogućilo precizniju procjenu konflikta unutar svake dijade. U skladu s nekim prethodnim nalazima, pokazalo se da potomci više nego roditelji vrednuju signale genetske kvalitete potencijalnih partnera, dok je konflikt manje izražen pri vrednovanju signala kooperativnosti i pouzdanosti potencijalnog partnera. Nadalje, roditelji imaju strože kriterije za partnere kćeri nego za partnerice sinova. Ovo se odnosi i na domenu pokazatelja genetski nasljednih značajki i na domenu spremnosti na suradnju. Zanimljivo, iako roditelji dominantno smatraju da nemaju prava utjecati na izbor partnera svoje djece i da njihovo mišljenje po tom pitanju nije važno, ipak imaju prilično jasno i sustavno artikulirane stavove o (ne)prihvatljivim značajkama potencijalnih partnera.

KONTEKSTUALNE ODREDNICE AKTIVNE PARTICIPACIJE UČENIKA U ŠKOLI

Aleksandra Huić¹, Valentina Kranželić², Ana Širanović³, Ivana Jeđuđ Borić²,
Davorka Osmak Franjić⁴

¹Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

²Odsjek za poremećaje u ponašanju, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet,
Zagreb, Hrvatska

³Odsjek za pedagogiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

⁴Ured Pravobraniteljice za djecu Republike Hrvatske, Zagreb, Hrvatska

Konvencija o pravima djeteta jamči prava djece na participaciju u svim okruženjima i stvarima koje ih se tiču. Načini na koje učenici u školi mogu ostvariti svoja participativna prava podrazumijevaju slobodno izražavanje mišljenja od strane učenika, ozbiljno razmatranje tih mišljenja od strane odraslih prilikom donošenja odluka koje se tiču učenika, formalnu participaciju kroz učenička predstavnička tijela, individualni doprinos na razini razreda te sudjelovanje u i predlaganje školskih projekata i aktivnosti. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati u kojoj mjeri učenici u svojoj školi percipiraju postojanje nekih od oblika aktivne participacije, poglavito izražavanje i uzimanje u obzir mišljenja, te sudjelovanje i pokretanje školskih projekata i akcija. Zanimalo nas je i kakvu ulogu pri tome imaju kontekstualni faktori poput podrške vršnjaka i nastavnika, nastavničkih ponašanja, te osjećaj pripadnosti školi. Očekivali smo da će povoljniji kontekst biti povezan s višom razinom učeničke aktivne participacije. Na uzorku od 2720 učenika iz osnovnih škola, gimnazija i strukovnih škola iz svih regija Hrvatske (55% učenica) ispitali smo percepciju razine aktivne participacije učenika u školi, njihov osjećaj pripadnosti školi, percepciju podrške nastavnika i vršnjaka, te kako vide ponašanje nastavnika vezano uz uvažavanje mišljenja različitih grupa učenika. Rezultati su pokazali kako su više razine sudjelovanja u školskim projektima te izražavanja mišljenja povezane s više podrške i od strane nastavnika i od strane učenika, te izraženijim osjećajem pripadnosti školi. Percepcija nastavničkog nejednakog postupanja prema učenicima (favoriziranje miljenika i pridavanje manjeg značaja mišljenju „problematičnih“ i učenika iz ranjivih skupina) povezana je s manje izražavanja mišljenja i osjećajem da se učenička mišljenja ne uzima u obzir, međutim nije povezana sa sudjelovanjem u školskim projektima. U radu su raspravljene praktične implikacije i smjernice za buduća istraživanja.

„BLAGO SIROMAŠNIMA...“: ULOGA SOCIODEMOGRAFSKIH ČIMBENIKA U POVEZANOSTI IZMEĐU RELIGIOZNOSTI I ZADOVOLJSTVA ŽIVOTOM

Veljko Jovanović, Vesna Gavrilov-Jerković, Milica Lazić, Ivan Jerković

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija

Pitanje odnosa između religioznosti i subjektivne dobrobiti predstavlja jednu od tema koje u društvenim znanostima pokreću niz vatrenih rasprava. Dosadašnja istraživanja su dala nedosljedne rezultate o povezanosti između religioznosti i subjektivne dobrobiti, ali pojedini nalazi pokazuju da je religioznost povezana s većom subjektivnom dobrobiti samo kod osoba koje žive u nepovoljnim životnim uvjetima. U ovom istraživanju smo na uzorku punoljetnih osoba u Srbiji provjeravali povezanost između zadovoljstva životom i dva pokazatelja religioznosti: važnosti koju religija ima u životu osobe i učestalosti odlaska u vjerski objekt. Dodatno, ispitano je ovisi li povezanost između religioznosti i zadovoljstva životom o socio-demografskim karakteristikama (prihodu kućanstva, nezaposlenosti, uzrastu, spolu, obrazovanju). Uzorak je činilo 969 osoba (54.3% žena) iz Srbije, starosti od 20 do 82 godine (prosječna starost = 42.89 godina). Ispitanici su popunili mjere zadovoljstva životom (Satisfaction with Life Scale), religioznosti (po jedno pitanje za procjenu dva navedena indikatora) i socio-demografski upitnik. Rezultati su pokazali da postoji niska pozitivna povezanost između zadovoljstva životom i važnosti religije ($r = .12$) i zadovoljstva životom i učestalosti odlaska u vjerski objekt ($r = .09$). Snaga povezanosti između dvije mjere religioznosti i zadovoljstva životom je ostala ista i nakon kontrole socio-demografskih varijabli. Rezultati moderacijske analize su pokazali da nijedna od socio-demografskih varijabli ne moderira povezanost između religioznosti i zadovoljstva životom, odnosno da je povezanost između njih slična kod osoba različitog materijalnog statusa, zaposlenih i nezaposlenih osoba, osoba različite životne dobi, muškaraca i žena i kod osoba različitog stupnja obrazovanja. Nalazi ovog istraživanja ukazuju da u aktualnom društveno-povijesnom trenutku u Srbiji religioznost nema značajnu ulogu u zadovoljstvu životom.

DOES THE ETHOS OF CONFLICT STRUCTURE DIFFER IN DIFFERENT CONTEXTS? A NETWORK ANALYSIS

Tijana Karić¹, Siniša Lakić³, Janko Međedović¹, Boban Petrović¹,
Sanja Radetić Lovrić², Olivera Radović³

¹Institute for Criminological and Sociological Research, Belgrade, Serbia

²Faculty of Philosophy, Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

³Faculty of Philosophy, Kosovska Mitrovica, Serbia

The Ethos of Conflict (EOC) concept, as a factor of protracted conflict in the Middle East, proved very useful in explaining conflicts in its region of emergence. It is comprised of eight societal beliefs, which are the justness of ingroup's goals, peace, victimization, positive self-image, patriotism, security, delegitimizing the opponent and unity. The question arises whether EOC can be considered an invariant concept or its structure changes depending on the context. In the present study, we analysed the structure of the EOC by applying network analysis, which proved as a more complex, yet more informative and more credible. The main goal was to explore potential differences in the structure when referring to different conflicts. The sample consisted of 720 participants (323 from Serbia, 258 from Republika Srpska (RS) and 139 from Kosovo) of Serbian nationality, who were referred to one of the groups they were previously or currently involved in conflict with: Croats, Bosniaks and Kosovo Albanians. The EOC scale was applied, including eight subscales referring to eight societal beliefs. The analysis of associations between nodes has shown that the centrality measures (e.g. strength) are the highest in Serbia and more dispersed in Kosovo and RS. Delegitimizing the opponent is the most central node in all three networks, with Positive self-image, Victimization and Security following. The strength of the Justness of Goals is high in Kosovo and RS samples, however it is distant from the central nodes in Serbia. Peace is one of the central nodes in Serbia, while it is distant in Kosovo and distant and even negatively correlated with other nodes in RS. The question emerges whether EOC can be considered the same concept measured in these samples, or are differences in structure purely contextual. Potential explanations are discussed, including the possibility of differential item functioning and contextual dependence of the concept, with possible solutions proposed.

ASPEKTI MOTIVACIJE, LIČNOSTI I ZADOVOLJSTVA ŽIVOTOM IGRAČA MREŽNIH VIDEO IGARA

Jana Kiralj, Tena Vukasović Hlupić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Igranje video igara popularan je način zabave koji postaje sve dostupniji različitim populacijama ljudi. Dosadašnja istraživanja većinom su se bavila povezanošću igranja nasilnih video igara s agresivnim ponašanjem, mišljenjem i afektom, a rezultati meta-analiza ukazuju na umjerenu snagu efekata igranja nasilnih video igara na pojavu agresije i smanjenje vjerojatnosti prosocijalnog ponašanja. Neki autori bavili su se razvojem ovisnosti o video igrama ili stanja koje s njom graniči. Njihovi nalazi pokazuju da dugotrajna i prekomjerna izloženost video igrama može imati posljedice slične onima koje se javljaju kod ovisnosti o psihoaktivnim tvarima. Odnedavno se fokus psihologije video igara proširio na varijable motivacije, ličnosti i subjektivne dobrobiti igrača. Teorija samodeterminacije pokazala se uspješnom u objašnjavanju motivacije za igranjem video igara, a ličnost igrača najčešće je proučavana iz osobinske perspektive. Cilj ovog istraživanja bilo je ispitivanje razlika u motivacijskim komponentama za igranje mrežnih video igara, zadovoljenosti osnovnih psiholoških potreba, osobina ličnosti i zadovoljstva životom između igrača MMORPG i ne-MMORPG igara te provjera povezanosti između motivacijskih komponenti i osnovnih psiholoških potreba. Igrači MMORPG igara pokazali su značajno višu izraženost motiva za uronjenost u igru, viši stupanj zadovoljenosti potreba za autonomijom i povezanošću te izraženiju otvorenost ka iskustvima. Zadovoljstvo životom negativno je povezano s brojem sati igranja tjedno, a nije nađena razlika između igrača različitih žanrova u njegovom stupnju. Motivacijska komponenta postignuća značajno je povezana s potrebama za povezanošću i kompetencijom, socijalna komponenta povezana je sa sve tri osnovne psihološke potrebe, a komponenta uronjenosti s potrebom za autonomijom. Konačno, osobine ličnosti i broj sati igranja tjedno dodatno doprinose objašnjenju varijance zadovoljstva životom igrača mrežnih video igara.

DOPRINOS EKSPLICITNIH I IMPLICITNIH AKADEMSKIH RODNIH STEREOTIPA PREDVIĐANJU ŠKOLSKIH POSTIGNUĆA UČENIKA I UČENICA OSNOVNIH ŠKOLA

Andrea Kočiš, Iris Žeželj

Odeljenje za psihologiju, Filozofski fakultet, Beograd, Srbija

Rodni stereotipi predstavljaju društveno raširena uvjerenja i sadrže one karakteristike koje se uobičajeno vežu za muškarce i žene. Podrazumijevaju kako fizičke karakteristike, tako i psihološke odlike, sposobnosti, preferencije, interese i socijalne uloge. Specifičan set uvjerenja o rodnim razlikama vezan je za akademski kontekst, te se dječacima često pripisuju talenti za matematiku i prirodne znanosti, a djevojčicama za jezike i društvene znanosti. Ovakva uvjerenja nazivaju se akademskim rodnim stereotipima, a serija istraživanja potvrđuje njihov utjecaj na akademska postignuća učenika i učenica. Na postignuća, međutim, ne utječu samo eksplicitni već i implicitni stereotipi – automatske asocijacije između muškog/ženskog roda i matematičkih/jezičnih koncepata. Stoga smo u ovom istraživanju ispitivali: (a) raširenost eksplicitnih i implicitnih akademskih rodnih stereotipa kod učenika i učenica drugog, petog i osmog razreda osnovne škole (ukupno N=133), a uz to i (b) predviđaju li stereotipi postignuća na testovima i ocjene iz srpskog jezika i matematike, kao i (c) daju li inkrementalan doprinos predviđanju školskih ocjena kada se kontrolira postignuće na testovima. Eksplicitni akademski rodni stereotipi bili su izraženi na ranim, a slabiji na starijim školskim uzrastima, dok implicitni stereotip nije registriran na našem uzorku u cjelini, već samo na jednom od tri ispitivana uzrasta (peti razred). Eksplicitni i implicitni akademski rodni stereotipi pokazali su se kao značajni prediktori postignuća na testovima i prosječnih školskih ocjena, dok su u slučaju predviđanja prosječnih školskih ocjena imali inkrementalni doprinos predviđanju čak i kada je doprinos postignuća na testu iz istog predmeta kontroliran. Razmatrali smo potencijalnu primjenu ovih rezultata u obrazovnom kontekstu.

ADOLESCENTS' PORNOGRAPHY USE AND ATTITUDES TOWARD CONDOM USE: RESULTS FROM A PROSPECTIVE STUDY

Goran Koletić¹, Jasmina Mehulić², Aleksandar Štulhofer¹

¹*Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska*

²*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska*

Easily available online pornography prompted concerns among educational experts and the general public about its adverse effects on adolescent psychosocial and sexual development. Potential links between pornography use and risky sexual behavior, in particular unprotected sexual intercourse, occupy a central position. According to available research, attitudes toward condom use posit an important predictor of the actual condom use. However, relatively few studies have investigated the two pornography-related associations longitudinally. Informed by the social learning theory and the recently developed Acquisition, Activation, Application Model (3AM), this study explores whether adolescents' use of pornography, which usually portrays unprotected sex, predicts attitudes toward condom use and actual condom use. Classroom-based data collection was conducted in the 2015 – 2018 period among high-school sophomores in 14 schools from Rijeka (N = 711; Mage at baseline = 15.81; SD = .52). Cross-lagged path analysis with two measurement points, spaced approximately twelve months apart, was used to assess the target associations. Controlling for psychosocial characteristics and perceived pornography realism, the baseline frequency of pornography use was not related to female adolescents' attitudes toward condom use as well as actual condom use twelve months later. In contrast, a significant association between baseline pornography use and both outcomes was observed among male adolescents at the follow-up. This study's findings point to the importance of comprehensive sexuality education and to the importance of recently proposed pornography literacy programs aimed to address potential pornography-related influences on male adolescents' attitudes toward condom use and sexual risk taking.

KVALITETA SPAVANJA STARIJIH OSOBA U RAZLIČITIM UVJETIMA STANOVANJA

Arijana Koščec Bjelajac¹, Jasminka Despot Lučanin², Damir Lučanin³,
Eva Anđela Delale⁴, Marina Štambuk⁵

¹*Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb, Hrvatska*

²*Odsjek za psihologiju, Hrvatski studiji, Zagreb, Hrvatska*

³*Zdravstveno veleučilište, Zagreb, Hrvatska*

⁴*Institut za antropologiju, Zagreb, Hrvatska*

⁵*Zavod za menadžment i ruralno poduzetništvo, Agronomski fakultet, Zagreb, Hrvatska*

Podaci o spavanju starijih osoba u Hrvatskoj slabo su poznati. Naša dosadašnja istraživanja pokazala su da je kvaliteta spavanja više od 70% korisnika domova za starije osobe značajno oslabljena. Depresivni simptomi i samoprocjena zdravlja značajno su longitudinalno predviđali njihovu kvalitetu spavanja, a značajni transverzalni prediktori bili su zadovoljstvo životom i funkcionalna sposobnost. U ovom istraživanju željeli smo ispitati razlikuje li se kvaliteta spavanja starijih osoba ovisno o tome žive li u vlastitom domu ili domu za starije osobe te koji su prediktori kvalitete spavanja starijih osoba koje žive u vlastitom domu. U istraživanju je sudjelovalo 167 korisnika domova za starije osobe (80% žena, 69-100 godina) i 167 starijih osoba koje žive u vlastitom domu (64% žena, 68-91 godina). Svi sudionici bili su pokretni, bez dijagnoze demencije. Podatke su prikupili uvježbani intervjueri, individualno, strukturiranim intervjuom u domovima za starije osobe i vlastitim domovima sudionika. Uz opće podatke izmjerene su samoprocjena zdravlja, funkcionalna sposobnost, socijalna participacija, zadovoljstvo životom i kvaliteta spavanja. Rezultati su pokazali da je kvaliteta spavanja starijih osoba koje žive u vlastitom domu značajno oslabljena u 50% sudionika. Sudionici koji žive u vlastitom domu u prosjeku su mlađi, funkcionalna sposobnost im je bolja, imaju bolju ukupnu kvalitetu spavanja, spavaju dulje, efikasnost spavanja im je veća i rjeđe koriste lijekove za spavanje nego korisnici domova za starije osobe. Najkonzistentniji individualni prediktor kvalitete spavanja u toj skupini bila je dob, a potom funkcionalna sposobnost. Kvaliteta spavanja starijih osoba koje žive u vlastitom domu očekivano je bolja nego kvaliteta spavanja korisnika domova za starije osobe, no čimbenici koji predviđaju kvalitetu spavanja ovih skupina se razlikuju. Pri oblikovanju intervencija usmjerenih na poboljšanje kvalitete spavanja starijih osoba treba voditi računa o uvjetima stanovanja.

“GO THE EXTRA MILE” - PREDIKTORI RADNE ANGAŽIRANOSTI I ZADOVOLJSTVA POSLOM

Sandro Kraljević¹, Nikolina Šaravanja²

¹Mind Lab d.o.o., Zagreb, Hrvatska

²Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Mostar, Bosna i Hercegovina

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati koji radni, psihološki i socio-demografski faktori utječu na stupanj radne angažiranosti i zadovoljstva poslom. U istraživanju su korišteni upitnici kojima se ispitivala motivacija za rad (Chiang i sur., 2008), angažiranost na radnom mjestu (Gallup, 2006), organizacijska odanost (Opatha i sur., 2015), te iracionalna vjerovanja o poslu (van Wijhe i sur., 2013), uz ostale socio-demografske podatke sudionika. Podaci su prikupljeni online anketiranjem, a u istraživanju je sudjelovalo ukupno 405 sudionika iz radne populacije, prosječne dobi 36,6 godina (SD=8,58), od čega 87% žena. Razlike u radnoj angažiranosti i zadovoljstvu poslom pokazale su se značajnim s obzirom na poziciju na kojoj su sudionici zaposleni, veličinu njihove organizacije i sektor u kojem ona djeluje, dok spolne razlike postoje samo u zadovoljstvu poslom. U analizi rezultata primijenjene su dvije hijerarhijske regresijske analize s pripadajućim testovima, kako bi se ispitali prediktori radne angažiranosti i zadovoljstva poslom. Budući da su ranija istraživanja upućivala na to da su radna angažiranost i zadovoljstvo poslom slični konstrukti, očekivalo se da će isti prediktori predviđati kako radnu angažiranost, tako i zadovoljstvo poslom (Chhetri, 2017). Ispitanici su pokazali relativno visok stupanj zadovoljstva poslom ($M=3,1$), a značajnim prediktorima pokazali su se njihov završeni stupanj obrazovanja, ekstrinzična valencija, afektivna i instrumentalna odanost, te iracionalna vjerovanja o izvedbi i neuspjehu, objašnjavajući ukupno 65,3% varijance. Isti prediktori, uz dob i socio-ekonomski status sudionika, značajno su predviđali i radnu angažiranost, objašnjavajući ukupno 71,3% varijance. Rezultati su interpretirani s obzirom na rezultate ranijih istraživanja u ovom području. Naglasak je stavljen na doprinos iracionalnih vjerovanja u objašnjavanju radne angažiranosti i zadovoljstva poslom, što se nije mnogo ranije istraživalo u ovom kontekstu.

ODREDNICE KOMUNIKACIJE PRILIKOM SUKOBA U PARTNERSKIM VEZAMA MLADIH

Tina Krznarić Jaković¹, Jelena Ogresta²

¹Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

²Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Zagreb, Hrvatska

Sukobi u bliskim odnosima su neizbježni, no ono što je bitno za kvalitetu odnosa je kako se sukob rješava. Dosadašnja istraživanja pokazuju da je obrazac konstruktivne komunikacije povezan sa zadovoljstvom i kvalitetom intimnog odnosa, dok su za razvod i prekid veze prediktivni obrazac uzajamnog izbjegavanja rasprave i suzdržavanja, te obrazac u kojem jedan partner zahtijeva promjene, a drugi se povlači. Cilj ovog istraživanja bio je provjeriti kako atribuiranje uzroka partnerovog negativnog ponašanja, stilovi privrženosti u partnerskom odnosu te ljubomora pridonose objašnjenju komunikacijskih obrazaca u sukobima između partnera. U online istraživanju je sudjelovalo 561 mladih u dobi od 18 do 30 godina ($M = 21.57$, $SD = 2.56$) koji su u partnerskoj vezi. Mjerni instrumenti koji su se koristili su: Multidimenzionalna skala ljubomore, Mjera atribucija u vezi, kraća verzija Inventara iskustava u bliskim vezama te Upitnik komunikacijskih obrazaca prilikom sukoba. Rezultati hijerarhijske regresijske analize su pokazali da dimenzije privrženosti prema partneru predviđaju sva tri obrasca komunikacije prilikom sukoba u partnerskim vezama, te na različite doprinose pojedinih oblika ljubomore i dimenzija atribuiranja uzroka partnerovog negativnog ponašanja. Dobiveni rezultati ukazuju i na različite konfiguracije prediktora u predviđanju obrazaca komunikacije prilikom sukoba između partnera na subzorcima muških i ženskih sudionika. Dimenzije ljubomore su značajni prediktori stilova komunikacije samo kod žena, dok kod muškaraca kao prediktori prevladavaju dimenzije atribucija negativnog ponašanja partnerice. Ujedno više dimenzija atribucija je prediktivno za obrasce komunikacije kod muškaraca u odnosu na žene. Dimenzije privrženosti su kao prediktori podjednako zastupljene kod oba spola.

STABILNOST SUBJEKTIVNE DOBROBITI: PRIMJENA PRISTUPA USMJERENOG NA OSOBE

Milica Lazić, Veljko Jovanović, Vesna Gavrilov-Jerković

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija

U području subjektivne dobrobiti jedna od najznačajnijih konceptualnih dilema je pitanje stupnja stabilnosti dobrobiti. Prema temperamentalnim modelima subjektivna dobrobit je stabilna i determinirana osobnim čimbenicima, dok situacijski modeli govore o izvjesnoj promjenjivosti, odnosno uvjetovanosti stupnja dobrobiti vanjskim čimbenicima. Novija istraživanja ukazuju da se nedosljednost rezultata javlja jer se problemu strukture dobrobiti pristupalo nedovoljno kompleksno. Primjena pristupa usmjerenog na osobe, prema kome se osobe razlikuju ne samo po izraženosti pojedinačnih varijabli, nego i po tome kojem tipu konfiguracije pripadaju, pruža mogućnost adekvatnijeg odgovora na pitanje stabilnosti dobrobiti. Longitudinalno istraživanje je provedeno u okviru MIDUS panel studije, koja je realizirana u vremenskom razmaku od deset godina. U istraživanju je sudjelovalo 2369 ispitanika, koji su u dva navrata popunjavali mjere pozitivnog i negativnog afekta, zadovoljstva životom, ček listu životnih događaja i upitnik crta ličnosti. Primjenom analize latentnih profila je registrirano pet konfiguracija dobrobiti: visoka, srednje visoka i niska dobrobit, visoko i nisko zadovoljstvo životom sa srednjim afektom. Najveća stabilnost je registrirana kod obrasca visoke dobrobiti (93%), dok su ostali obrasci imali srednji stupanj stabilnosti (od 17% do 30%). Dobiveno je da situacijski i dispozicijski faktori ostvaruju različitu ulogu kada je u pitanju stabilnost dobrobiti, ovisno o tome kojoj konfiguraciji su ispitanici prvobitno pripadali. Životni događaji i neuroticizam su bili najznačajniji faktori promjenjivosti kod osoba visoke dobrobiti. Kod osoba visokog zadovoljstva životom, stresori su bili najznačajniji čimbenik promjene. Važnost osobina ličnosti u kontekstu promjene se vidi i kod ispitanika koji pripadaju profilu niske dobrobiti, ali samo u uvjetima malog broja stresora. Rezultati će biti diskutirani u smjeru integracije temperamentalnih i situacijskih modela.

MREŽNA STRUKTURA DISFUNKCIONALNIH VJEROVANJA U PODLOZI POREMEĆAJA LIČNOSTI

Anamarija Lonza¹, Tanja Jurin¹, Marlene Werner²

¹Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

²Amsterdam University College, Amsterdam, Nizozemska

Poremećaji ličnosti predstavljaju dijagnostičke kategorije koje se empirijski pokazuju veoma problematičnima jer su u kliničkoj praksi granice među različitim poremećajima vrlo nejasne te je čest komorbiditet više dijagnoza, kao i dijagnoza nespecifičnog poremećaja ličnosti. Nedostaci kategorijalne klasifikacije i potreba za novom paradigmom postaju sve očitiji, što je vidljivo i u sporim, ali sigurnim promjenama u novijim verzijama DSM-a i MKB-a, koje sve više naglašavaju dimenzionalnu prirodu tih poremećaja. Ovo istraživanje, provedeno na uzorku od 1016 sudionika u dobnom rasponu od 22 do 84 godine, koristi relativno novi, tzv. mrežni pristup psihopatologiji, koji poremećaje konceptualizira kao sustave uzročno povezanih simptoma, kako bi rasvijetlilo mrežnu strukturu ove skupine poremećaja. Pritom polazi od kognitivne paradigme, odnosno disfunkcionalnih vjerovanja u podlozi različitih poremećaja ličnosti, mjerenih Upitnikom osobnih vjerovanja (PBQ-SF). Osim toga, ispituje i položaj ukupnog rezultata na Upitniku anksioznosti, depresivnosti i stresa (DASS-21), kao mjere psihološke patnje i uznemirenosti, u mreži tih vjerovanja. Korištena metoda mrežne analize vjerovanja modelira kao čvorove mreže, dok bridovi predstavljaju njihove parcijalne korelacije. Rezultati pokazuju da se ukupan rezultat na DASS-21 prema očekivanjima povezuje s vjerovanjima poremećaja iz anksioznog klastera, poglavito ovisnog poremećaja ličnosti. Ispitivana vjerovanja ne odvajaju se u tri teorijski predviđena klastera (anksiozni, dramatični i ekscentrični klaster), već u klaster koji više nalikuju crtama ličnosti predloženima u novijem, dimenzionalnom modelu ovih poremećaja, te ista pokazuju izrazita preklapanja među kategorijama, što daje dodatnu podršku potrebi za njihovom rekonceptualizacijom.

SREĆA I ŽIVOTNI DOGAĐAJI: PROMJENE U GODINI DANA

Lana Lučić¹, Tihana Brkljačić¹, Ljiljana Kaliterna Lipovčan¹, Andreja Brajša Žganec¹, Zvezdana Prizmić Larsen²

¹*Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska*

²*Psychological & Brain Sciences, Washington University, St. Louis, USA*

Istraživanje je provedeno u sklopu projekta Longitudinalno istraživanje dobrobiti u Hrvatskoj, koje financira Hrvatska zaklada za znanost. Cilj ovog istraživanja bio je provjeriti što se u godinu dana dogodilo ispitanicima koji su u prvome valu bili najsretniji, odnosno najmanje sretni. U analizi su korišteni rezultati na Skali sreće te Lista životnih događaja i demografske karakteristike. Od ukupnog uzorka ispitanika koji su ispunili i prvi (T1=2016) i drugi (T2=2017) val (N=2466), izdvojene su dvije skupine ispitanika koje pokazuju ekstremno rezultat na Skali sreće u prvoj točki mjerenja. Skupinu 1 (S1) čine ispitanici s najnižim rezultatom na Skali sreće u T1 (N=179, M=2.36, SD=0.75), a skupinu 2 (S2) čine ispitanici s najvišim rezultatom u T1 (N=184, M=10, SD=1.5). U obje skupine većinu čine žene, u prosjeku u 30-tima, visoko obrazovane i s prosječnim primanjima. Rezultati pokazuju da je skupina 1 ostvarila značajan porast u samoprocjeni vlastite sreće u drugoj točki mjerenja ($\Delta M=1.49$, $t(178)=8.91$, $p=.00$), dok je druga skupina postala značajno manje sretna nego godinu prije ($\Delta M=-1.19$, $t(183)=-10.76$, $p=.00$). S obzirom na životne događaje, skupina 1 je u prosjeku doživjela 7.56 događaja u odnosu na skupinu 2 koja je u prosjeku doživjela 8.3 događaja. Pozitivni događaji bili su rjeđi u S1 (4 događaja po ispitaniku) u odnosu na S2 (6 događaja po ispitaniku). Suprotno tome, negativni događaji bili su učestaliji za S1 (2.5 događaja po sudioniku) u odnosu na S2 (1 događaj po ispitaniku). Dodatno, S1 je pozitivne događaje procjenjivala manje pozitivnima (M=7.69, SD=2.62) u odnosu na procjene S2 (M=9.17, SD=1.54). Slično tome, negativne događaje je S1 procjenjivala negativnijima (M=8.14, SD=2.9) u odnosu na S2 (M=7.5, SD=2.7). Rezultati su prikazani i komentirani u okviru broaden-and-built teorije.

HOW TO MOTIVATE ONESELF FOR STUDYING IN ORDER TO EXPERIENCE ACADEMIC FLOW?

Tajana Ljubin Golub

Učiteljski fakultet, Zagreb, Hrvatska

The academic flow refers to tendency to experience flow in the academic domain, i.e. during academic tasks such as studying and preparing seminars. Although academic flow is associated with higher achievement and well-being, it does not occur frequently. Therefore, it is important to study factors which may facilitate experiencing academic flow. Previous research found that besides the basic condition of skills-challenges balance, several factors may facilitate experiencing flow, such as supporting students' need of autonomy, clear goals, feedback, the subjective importance of activity. However, there is lack of knowledge regarding the role of different motivational self-regulation strategies (MRSs) for tendency to experience academic flow. Therefore, the aim of this study was to examine the role of different MRSs in academic flow. It was expected that the higher use of positive MRSs will be positively related to academic flow, and that the relationship between positive MRSs and academic flow will be mediated through cognitive engagement. A sample of 114 female Croatian university students majoring preschool education accomplished questionnaires assessing strategies used for self-regulation of motivation, academic flow and engagement. Data analysis included regression analyses and mediational analyses. The results were in line with hypothesis. Several positive motivational strategies were directly related to academic flow, but only the Mastery self-talk strategy was most strongly and uniquely associated with tendency to experience academic flow. All positive MRSs were also indirectly related to academic flow, via higher cognitive engagement. On the contrary, using negative motivational strategy (strategy of performance avoidance self-talk) was not related to academic flow. The results suggest the importance of increasing study efforts by using positive motivational strategies, especially mastery self-talk strategy.

JESU LI MJERE LOKUSA KONTROLE I POTREBE ZA KONTROLOM U VEĆOJ MJERI POD KONTROLOM PSIHologa ILI SLUČAJA I SUDBINE?

Damir Ljubotina, Lara Domović

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

U psihologiji postoji veliki broj konstrukata i mjera vezanih uz koncept kontrole (Skinner, 1996). Među češće korištene spada lokus kontrole koji predlaže Rotter (1966), a odnosi se na generalizirani doživljaj izvora kontrole osobnoga ponašanja i posljedica koje iz njega proizlaze. Problemi mjerenja lokusa kontrole manifestirali su se u faktorskoj složenosti, sadržajnoj valjanosti i problemu generalnosti konstrukta što je vodilo razvoju mjera za specifične domene (npr. zdravlje ili akademski uspjeh). Burger i Cooper (1979) predlažu drugačiji konstrukt koji nazivaju poželjnost kontrole koji se odnosi na „individualne razlike u stupnju motivacije pojedinca da kontrolira događaje u svom životu“ i predstavlja stabilnu karakteristiku ličnosti. Faktorska analiza upitnika koji su razvili ovi autori rezultirala je s pet dimenzija: opća potreba za kontrolom, odlučnost, prevencija/priprema, izbjegavanje ovisnosti i težnja vodstvu. Cilj ove studije jest razvoj i validacija novih mjera lokusa kontrole (LK) i potrebe za kontrolom (PK). Novi upitnik lokusa kontrole sadrži 20 čestica/ domena relevantnih za populaciju adolescenata (akademski uspjeh, romantične veze, tjelesno i mentalno zdravlje i dr.), a zadatak ispitanika jest da uz svaku domenu procijeni lokus kontrole. U ovom radu prikazani su rezultati preliminarne validacije dva nova upitnika na uzorku od 165 srednjoškolaca i 145 studenata, a koji ukazuju na njihove zadovoljavajuće metrijske karakteristike. Latentna struktura novog upitnika LK ukazuje na jedan generalni faktor, dok faktorska struktura upitnika PK ukazuje na tri latentne dimenzije: planiranje događaja, izbjegavanje rizičnih događaja u kojima je vjerojatnost kontrole neizvjesna te opća potreba za kontrolom. Analize ukazuju na nisku povezanost lokusa i potrebe za kontrolom pri čemu oba konstrukta pozitivno koreliraju sa samopoštovanjem, slikom o sebi i drugim mjerama samopoimanja pri čemu objašnjavaju različite dijelove varijance ovih kriterija.

ULOGA KOGNITIVNE REZERVE U STARIJOJ ŽIVOTNOJ DOBI

Marina Martinčević, Andrea Vranić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Kognitivna rezerva predstavlja konstrukt koji objašnjava razliku između opažene razine kognitivnog funkcioniranja pojedinca i razine koja je očekivana temeljem određenog stupnja oštećenja mozga. Osobe s višom kognitivnom rezervom pokazuju veću otpornost na dobne i neuropatološke promjene, zbog učinkovitijeg korištenja postojećih neuralnih mreža ili stvaranja alternativnih neuralnih obrazaca ili kognitivnih strategija. Kao indikatori kognitivne rezerve, obično se koristi premorbidna inteligencija, razina obrazovanja, zanimanje te uključenost u svakodnevne aktivnosti. Indeks kognitivne rezerve (CRIq; eng. Cognitive Reserve Index questionnaire) je novi upitnik osmišljen kao sveobuhvatna mjera kognitivne rezerve. Sastoji se od tri subskale: Obrazovanje, Zanimanje i Slobodne aktivnosti. Cilj ovog istraživanja bio je validirati CRIq te provjeriti može li kognitivna rezerva biti objašnjena demografskim karakteristikama, fizičkom i svakodnevnom aktivnošću te kognitivnim funkcioniranjem u starijoj dobi. U istraživanju je sudjelovalo N=294 sudionika, raspona dobi od 61 do 91 godinu ($M=75,1$; $SD= 6,40$). Provedene su četiri hijerarhijske regresijske analize, s ukupnim rezultatom i svakom pojedinom subskalom CRIq kao kriterijem. Rezultati su pokazali da sva četiri kriterija mogu biti objašnjena fluidnim rezoniranjem mjerenim Testom neuravnoteženih struktura iz M-serije te uključenošću u svakodnevne aktivnosti mjerenom Upitnikom svakodnevnih aktivnosti (EAQ). Dodatno, spol objašnjava dio varijance ukupnog rezultata CRIq te rezultata CRIq-subskala Obrazovanje i Zanimanje, dok fizička aktivnost mjerena Skalom fizičke aktivnosti za starije osobe (PASE) objašnjava dio varijance subskale CRIq-Slobodne aktivnosti. Rezultati u manjem stupnju odstupaju od originalnih nalaza, no govore u prilog dobroj valjanosti instrumenta i upućuju na važnost kognitivne rezerve za kvalitetu života starijih osoba.

ŠTO JE PONIZNOST HRVATIMA? KVALITATIVNO ISTRAŽIVANJE KONSTRUKTA PONIZNOSTI

Jasmina Mehulić, Željka Kamenov

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Posljednjih desetak godina u svijetu se sve više istražuje poniznost kao važan resurs u suočavanju s izazovima svakodnevnice. Ona je u podlozi niza socijalnih procesa poput uspostavljanja kvalitetnijih odnosa, lakšeg rješavanja sukoba i bržeg opraštanja te usmjerenosti na druge, a doprinosi i dobrobiti grupa i organizacija. Također je bitna za tjelesno i mentalno zdravlje. Kvantitativna istraživanja na hrvatskim uzorcima pokazuju njezin pozitivan doprinos u objašnjavanju zadovoljstva životom i ulaganja u bliske odnose, no istovremeno ukazuju na drugačije funkcioniranje mjera poniznosti u odnosu na strana istraživanja, s naglaskom na njihova drugačija psihometrijska svojstva. Potencijalno objašnjenje te diskrepance je u drugačijem konotativnom značenju pojmova poniznost i ponizan u hrvatskoj kulturi. Stoga je cilj ovog istraživanja bio provjeriti konotativno značenje pojmova ponizan i poniznost u hrvatskom jeziku i kulturi te shodno tome ispitati kako se doživljavaju ponizni ljudi i kako hrvatski sudionici percipiraju poniznost: njezine značajke, korelate i determinante. Naposljetku, ovim istraživanjem pokušalo se definirati poniznost u hrvatskom jeziku i provjeriti valjanost strane definicije poniznosti. Metodom fokusnih grupa (N = 47; 54% žena; dob 21-64 god.) i fenomenološkom analizom sadržaja utvrđena je konotativna složenost pojma poniznosti – ona se doživljava ili kao vrlina vezana uz točnu samopercepciju, usmjerenost na druge i prihvaćanje sebe i drugih, koja doprinosi kvaliteti odnosa i života, ili kao poniženje, tj. karakteristika podčinjenih i karakterno "slabih" ljudi s niskim samopoštovanjem. Definicije poniznosti u hrvatskom jeziku se, prema tome, razlikuju s obzirom na pogled na poniznost, čime se valjanost strane definicije dovodi u pitanje. Nalazi ovog istraživanja nude uvid u doživljaj, determinante i korelate poniznosti te omogućuju konstrukciju skale primjerene hrvatskoj kulturi.

UČENIČKE SOCIO-EMOCIONALNE KOMPETENCIJE I STAVOVI PREMA IMIGRANTIMA

Mirta Mornar, Ivana Jugović, Saša Puzić, Iris Marušić, Iva Košutić,
Jelena Matić Bojić

Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Hrvatska je, kao i druge zemlje EU, posljednjih godina suočena s porastom broja migranata i tražitelja azila. Pritom postojeća istraživanja upućuju na pretežno negativan stav prema imigrantima u Hrvatskoj (Čačić Kumpes, Kumpes i Gregurović, 2012; Gregurović, Kuti i Župarić-Iljić, 2016; Matić, Löw i Bratko, 2018). U takvom društvenom okruženju od posebne je važnosti istražiti kako se oblikuju stavovi mladih prema imigrantima kao društvenoj skupini koja se prema nekim svojim karakteristikama može razlikovati od društvene većine. Kada je riječ o ponašanju i stavovima mladih prema drugima i drugačijima, istraživanja ukazuju na značajnu ulogu socio-emocionalnih kompetencija (Durlak et al., 2011; Taylor et al., 2017). Prema CASEL modelu (Bridgeland, Bruce i Hariharan, 2013), socio-emocionalne kompetencije uključuju sljedeće dimenzije: svijest o sebi, upravljanje sobom, društvenu svijest, vještine međuljudskih odnosa te odgovorno odlučivanje. Cilj rada je ispitati povezanost stavova prema imigrantima s dimenzijama socio-emocionalnih kompetencija učenika. Polazi se od hipoteze da su razvijenije socio-emocionalne kompetencije povezane s pozitivnijim stavovima prema imigrantima. Istraživanje je provedeno tijekom šk. god. 2018./2019. na uzorku od 267 učenika 8. razreda iz 12 zagrebačkih osnovnih škola. Anketnim upitnikom ispitani su stavovi prema imigrantima, a uz njih i usredotočena svjesnost (engl. mindfulness), samokontrola, empatija, brižnost i agresivnost kao indikatori socio-emocionalnih kompetencija. Rezultati hijerarhijske regresijske analize pokazali su da su ključni prediktori pozitivnih stavova prema imigrantima veća brižnost i manja agresivnost. Empatija je također značajan prediktor, no gubi značajnost dodavanjem brižnosti i agresivnosti, dok usredotočena svjesnost i samokontrola nisu značajno doprinijele objašnjenju kriterija. Rezultati ovog istraživanja upućuju na važnost socio-emocionalnih kompetencija u suzbijanju negativnih stavova prema imigrantima.

OSOBINE LIČNOSTI UČENIKA, STRATEGIJE SAMOREGULACIJE UČENJA, OBRAZOVNA RAZINA I ROD KAO PREDIKTORI AKADEMSKOG USPJEHA

Anela Nikčević-Milković¹, Sanja Tatalović Vorkapić²

¹Odjel za nastavničke studije, Sveučilište u Zadru, Gospić, Hrvatska

²Učiteljski fakultet, Rijeka, Hrvatska

Cijeli niz istraživanja potvrđuje povezanost između osobina ličnosti, samoregulacije učenja i akademskog postignuća, iako ove povezanosti nisu jednostavne. Osobine ličnosti važni su prediktori objašnjenja samoregulacije učenja, a i jedni i drugi važni su prediktori objašnjenja objektivnog (GPA) i subjektivnog akademskog postignuća. U ovom istraživanju htjelo se ustanoviti kako osobine ličnosti (prema Big Five modelu), kognitivne strategije samoregulacije učenja, strategije suočavanja sa školskim neuspjehom i traženja socijalne podrške, različita obrazovna razina i rod učenika (kao prediktori) objašnjavaju objektivno i subjektivno akademsko postignuće (kao kriteriji). U istraživanju je sudjelovalo 457 učenika 6. i 8. razreda osnovne škole i 2. razreda srednje škole iz 4 osnovne i 3 srednje škole u Republici Hrvatskoj. Rezultati pokazuju da su osobine ličnosti (osim Neuroticizma), kao i adaptivne strategije samoregulacije učenja i suočavanja sa školskim neuspjehom umjereno pozitivno statistički značajno povezane kako s objektivnim, tako i sa subjektivnim akademskim postignućem. Obrazovna razina negativno je povezana s adaptivnim strategijama učenja i suočavanja sa školskim neuspjehom te s njenim porastom padaju objektivni i subjektivni akademski uspjeh. Savjesnost je značajan pozitivan prediktor objektivnog akademskog uspjeha, a Ugodnost zadovoljstva školom. Svi prediktori zajedno uspjeli su objasniti 29 % objektivnog i 18 % subjektivnog akademskog uspjeha. Očekivano, veći objektivni akademski uspjeh povezan je i s većim zadovoljstvom školom. Otvorenost, Savjesnost, Ekstraverzija i Ugodnost pozitivno su povezani s adaptivnim strategijama učenja i suočavanja sa školskim neuspjehom, kao i traženja instrumentalne i/ili emocionalne podrške od prijatelja, roditelja ili nastavnika.

THE ROLE OF PEER NORMS IN THE RELATION OF INTERGROUP CONTACT AND OUTGROUP DISCRIMINATION

Sheruze Osmani Ballazhi

Study program of Psychology, Faculty of Philosophy, Tetovo, Macedonia

Direct intergroup contact has been well established as a powerful tool for reducing prejudice between groups. However there are studies showing that extended contact can also be effectively used in reducing prejudice, especially in divided communities. The role of social norms may be crucial in explaining why intergroup contact is so effective tool in reducing intergroup prejudice. The purpose of this research is to examine the relation between direct and indirect intergroup contact and outgroup discrimination. We wanted to explore if this relation was mediated by the peer norms. In total, 361 pupils from 8th and 9th grades from the city of Tetovo in the Republic of Macedonia, are included in this research. From the total number, 195 pupils study in Albanian and 166 in Macedonian language. The average age of the pupils is 13.7. Structural equation modeling was used and the hypothesized model appeared to be a good fit to the data. In the model, extended contact predicted the discrimination tendency by affecting peer norms while direct contact was independently associated with discrimination tendency. The indirect effect tests show that peer norms mediate the relationship between extended contact and discrimination tendency. The model accounted for 34% of the variance discrimination tendency. There were differences in model predictions for the groups of different status (i. e. majority and minority). While in Macedonian sample peer norms mediate only the relationship between extended contact and discrimination tendency, in Albanian sample peer norms mediate relationships of both types of contact (direct and extended) and tendency to discriminate. Our results show that both types of intergroup contact – direct and indirect - may be well used in improving intergroup relations and that social norms may be a powerful tool in producing this effects.

PROVJERA PSIHOMETRIJSKIH KARAKTERISTIKA AAQ-II UPITNIKA NA UZORKU PSIHIJATRIJSKIH BOLESNIKA

Ana Pavelić Tremac¹, Nataša Jokić-Begić²

¹Neuropsihijatrijska bolnica „Dr. Ivan Barbot“, Popovača, Hrvatska

²Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

ACT (acceptance and commitment therapy) ili prevedeno na hrvatski, Terapija prihvaćanja i posvećenosti, je terapija temeljena na svjesnom prihvaćanju odluka koja se može primijeniti na mnoge probleme i bolesti. Za opisivanje ovog modela se koristi psihološka fleksibilnost (ili fleksibilnost). Definirana je kao sposobnost potpunog kontakta sa sadašnjim trenutkom i mislima i osjećajima koje on sadrži bez nepotrebne obrane i, ovisno o tome što situacija daje, ustrajnost ili promjena ponašanja u potrazi za ciljevima i vrijednostima. ACT tehnike se sve više koriste za maksimiziranje učinkovitosti ponašanja. Cilj ovog istraživanja je provjeriti psihometrijske karakteristike hrvatske inačice Upitnika prihvaćanja i akcije (Acceptance and Action Questionnaire – AAQ-II: Bond et al., 2011). na kliničkom uzorku. Ovaj je upitnik u širokoj upotrebi u inozemstvu i predstavlja poboljšanje prethodno korištene verzije AAQ-a (Hayes et al., 2004b) za koju se vjerovalo da je generalna mjera nekoliko procesa u sklopu Modela psihološke fleksibilnosti (Hayes et al., 2006). U istraživanju su provjerene mjere pouzdanosti (internalne konzistencije i test-retest), te mjere konstruktne valjanosti (preko povezanosti s mjerama anksiozne osjetljivosti, depresivnosti, anksioznosti i stresa). U istraživanje je uključeno 109 ispitanika sa različitim psihijatrijskim dijagnozama. Baterija upitnika se sastojala od: demografskih podataka, AAQ-II upitnika, Upitnika anksiozne osjetljivosti - ASI-3, i Skale depresivnosti, anksioznosti i stresa (Depression Anxiety Stress Scale – DASS-21). Ponovljeno testiranje AAQ-II upitnikom je provedeno 7 dana nakon prve primjene. Dobiveni rezultati govore o dobrim metrijskim karakteristikama AAQ-II upitnika, te jednodimenzionalnoj strukturi. Radi se o obećavajućem instrumentu koji će svakako naći svoju upotrebu kako u istraživanjima tako i u kliničkoj praksi.

PRAZNO NARUČJE: SPONTANI POBAČAJ KAO NEGATIVAN STRESNI ŽIVOTNI DOGAĐAJ

Suzana Pavić¹, Svjetlana Salkičević Pišonić², Ajana Löw³

¹Hrvatski Telekom, Zagreb, Hrvatska

²Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

³Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Stresni životni događaji mogu imati za posljedicu širok raspon fizičkih i psiholoških problema pri čemu su razna istraživanja u ovom području usmjerena na identifikaciju zaštitnih i rizičnih faktora koji posreduju toj povezanosti. Cilj našeg istraživanja je opisati spontani pobačaj u kontekstu stresnih životnih događaja te opisati iskustvo spontanog pobačaja s obzirom na mjere zadovoljstva životom i psihološke uznemirenosti. Istraživanje također ispituje i ulogu nekih karakteristika spontanog pobačaja kao rizičnih te socijalne i stručne podrške kao zaštitnih faktora. Istraživanje je provedeno online na uzorku od 312 punoljetnih sudionica koje su prošle kroz iskustvo spontanog pobačaja. Podaci su prikupljeni primjenom Skale stresnih životnih događaja, Skale zadovoljstva životom, Upitnika za ispitivanje općih psihopatoloških teškoća, Upitnika socijalne podrške, Revidirane skale utjecaja događaja te upitnika konstruiranog za potrebe istraživanja. Sudionice spontani pobačaj procjenjuju kao izrazito stresan životni događaj pri čemu je procjena stresnosti spontanog pobačaja značajno viša u odnosu na prosječne procjene stresnosti drugih stresnih životnih događaja. Također, sudionice postižu rezultate koji svjedoče o povećanim razinama psihološke uznemirenosti, dok zadovoljstvo životom nije narušeno. Značajnim prediktorima zadovoljstva životom i mjera psihološke uznemirenosti pokazali su se vrijeme proteklo od spontanog pobačaja, procjena stresnosti spontanog pobačaja, percipirana dostupnost socijalne podrške i zadovoljstvo pruženom stručnom pomoći. Što je više vremena proteklo od spontanog pobačaja, što su procjene stresnosti spontanog pobačaja niže i što su sudionice zadovoljnije socijalnom i stručnom podrškom to su zadovoljnije životom te izvještavaju o nižim razinama psihološke uznemirenosti.

POVEZANOST OSOBINA LIČNOSTI I KREATIVNOSTI: MEDIJACIJSKI EFEKTI KREATIVNE SAMOEFIKASNOSTI I KREATIVNOG OSOBNOG IDENTITETA

Matej Pavlič¹, Matea Kramarić², Ana Butković¹

¹Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

²Odsjek za kriminologiju, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Dosadašnja istraživanja dosljedno pokazuju povezanost osobina ličnosti i kreativnosti, pri čemu su najkonzistentniji rezultati dobiveni za faktor otvorenosti ka iskustvu, koja je pozitivno povezana s kreativnosti. Novija istraživanja također ukazuju da prilikom proučavanja odnosa ličnosti i kreativnosti u obzir treba uzeti dva konstrukta vezana za kreativni pojam o sebi, kreativnu samoefikasnost i kreativni osobni identitet, kao potencijalne medijatore navedenog odnosa. U skladu s navedenim, cilj ovog istraživanja bio je provjeriti je li odnos između osobina ličnosti i kreativnosti posredovan kreativnom samoefikasnošću i kreativnim osobnim identitetom. Odnos smo odlučili provjeriti na kreativnim pojedincima koji u okviru „Četiri C“ modela kreativnosti (Kaufman i Beghetto, 2009) pripadaju kategoriji 3. razine kreativnosti, tzv. „Pro-c“ ili profesionalna kreativnost. Ovu razinu karakterizira profesionalna razina stvaralaštva i kreativnosti, iako se radi o pojedincima koji još nisu dosegli prestižan status. Sudionici istraživanja su bili pjevači i pjevačice iz 11 hrvatskih klupa koji su u manjim grupama ispunili anketni upitnik koji se sastojao od BFI-2 upitnika ličnosti (Soto i John, 2017), Kratke skale kreativnog pojma o sebi koja mjeri kreativnu samoefikasnost i kreativni osobni identitet (Karwowski, 2011), te nekoliko pitanja koja se odnose na procjenu kreativnosti i kreativnih postignuća, a koje su autori konstruirali za potrebe ovog istraživanja. Provedene su korelacijske i regresijske analize kako bi se provjerila povezanost između dvije dimenzije kreativnog pojma o sebi i razine kreativnog postignuća te njihova povezanost s osobinama ličnosti, kao i posredujuća uloga kreativne samoefikasnosti i kreativnog osobnog identiteta u odnosu pojedinih osobina ličnosti i kreativnosti.

MOTIVACIJSKA UVJERENJA, USTRAJNOST I UKLJUČENOST U MATEMATIKU KOD UČENIKA RAZLIČITIH GIMNAZIJSKIH SMJEROVA

Nina Pavlin-Bernardić¹, Vanja Putarek¹, Petra Pervan²

¹Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

²Srednja škola Jastrebarsko, Jastrebarsko, Hrvatska

Prema Teoriji očekivanja i vrijednosti (Eccles i sur., 1983; Wigfield i Eccles, 2000), socijalni kontekst, kognitivni procesi i motivacijska uvjerenja su prediktori različitih ponašanja u školskom kontekstu, kao što su školsko postignuće, uključenost u nastavu i učenje te ustrajnost. No, dosadašnja istraživanja u okviru ovog pristupa rjeđe su se bavila ustrajnošću kao kriterijskom varijablom. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati razlike između učenika koji pohađaju različite gimnazijske smjerove u motivacijskim varijablama vezanim uz matematiku (ciljevima postignuća, subjektivnoj vrijednosti matematike i samoefikasnosti u matematici), njihovoj ustrajnosti i uključenosti u učenje i nastavu ovog predmeta. Uz to, cilj je bio ispitati jesu li subjektivna vrijednost zadatka i samoefikasnost medijatori u odnosu između ciljeva postignuća i različitih vrsta uključenosti te ustrajnosti. U istraživanju je sudjelovalo 392 učenika trećih razreda prirodoslovno-matematičkih, općih i jezičnih gimnazija iz Zagreba. Primijenjene su skale samoprocjene za navedene varijable. Pokazalo se da učenici prirodoslovno-matematičkih gimnazija imaju više rezultate na emocionalnoj uključenosti, samoefikasnosti i subjektivnoj vrijednosti matematike od učenika općih i jezičnih gimnazija, kao i u ciljevima ovladavanja putem uključivanja i izbjegavanja te ciljevima izvedbe putem uključivanja. Nadalje, učenici prirodoslovno-matematičkih i općih gimnazija bihevioralno i kognitivno su uključeni od učenika jezičnih gimnazija. U ustrajnosti nisu dobivene značajne razlike s obzirom na vrstu gimnazijskog usmjerenja. Vrijednost zadatka i samoefikasnost su medijatori između svih ciljeva postignuća (osim cilja izvedbe putem izbjegavanja) i različitih oblika uključenosti i ustrajnosti. Nisu dobivene razlike u pristajanju modela za uzorke učenika iz različitih škola.

PERCEPCIJA OSOBINA LJUDI S OBZIROM NA NJIHOVU ODLUKU O PREZIMENU PRILIKOM SKLAPANJA BRAKA

Dubravka Pešorda, Margareta Jelić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Osobno ime i prezime su se u dosadašnjim psihološkim istraživanjima pokazali vrlo bitnima za identitet osobe. Ipak, kroz povijest je vidljivo da se žene, tradicionalno, prilikom sklapanja braka odriču vlastitog prezimena te ga zamjenjuju muževim. U posljednje vrijeme se taj trend polako mijenja te je sve više žena koje zadržavaju svoje prezime ili svom prezimenu dodaju muževo. Budući da je takav postupak protivan dugogodišnjoj tradiciji, postavlja se pitanje kako takva odluka utječe na način na koji percipiramo osobu, to jest, pripisujemo li im određene osobine samo na temelju informacije o prezimenu. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati percepciju osobina ljudi s obzirom na njihovu odluku o prezimenu prilikom sklapanja braka, rod procjenjivane osobe, rod procjenjivača te procjenjivačev stav prema rodnim ulogama (tradicionalan ili egalitaran). Istraživanje je provedeno metodom online upitnika, a u njemu je sudjelovalo ukupno 1036 sudionika; 655 žena i 381 muškarac, prosječne dobi 29 godina, koji su po slučaju raspodijeljeni u jednu od 6 eksperimentalnih situacija. U svakoj eksperimentalnoj situaciji sudionicima je prikazan jedan scenarij, a variran je spol glavnog lika te odluka navedenog lika o prezimenu prilikom sklapanja braka (zadržao/la svoje, svom prezimenu dodao/la partnerovo/ičino, uzeo/la partnerovo/ičino prezime). Sudionici su zadanu osobu procijenili na nizu tipično maskulinih i tipično femininih osobina, ispunili upitnik vlastitih stavova o rodnim ulogama i upitnik sociodemografskih karakteristika. Rezultati dobiveni ovim istraživanjem pokazuju kako postoji razlika u percepciji muškaraca i žena s obzirom na njihovu odluku o prezimenu prilikom sklapanja braka te da ta percepcija ovisi o rodu procjenjivača i o njihovom stavu prema rodnim ulogama.

PREDIKTORI STRAHA OD UZIMANJA LIJEKOVA

Ana Petelinšek¹, Anita Lauri Korajlija^{1,2}

¹Odsjek za psihologiju, Hrvatski studiji, Zagreb, Hrvatska

²Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Nedavna istraživanja procjenjuju da se između 30 do 50% populacije ne pridržava propisane terapije, a jedan od razloga je farmakofobija koja uključuje strah od lijekova te izraženi negativni stav prema lijekovima općenito. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi prediktore straha od uzimanja lijekova, odnosno farmakofobije. U istraživanju je sudjelovalo 700 sudionika pri čemu je 80.9% bilo ženskih sudionika, a raspon godina sudionika kreće se od 19 do 62 godine ($M = 26.5$, $SD = 7.41$). Instrument se sastoji od upitnika koji su procjenjivali: povijest zdravstvenih poteškoća, učestalost korištenja lijekova, stavove prema lijekovima, vjerovanja o lijekovima, emocionalno gađenje, sklonost alternativnim medicinskim navikama te sklonost vjerovanju teorijama zavjera. Isto tako, prikupljeni su i demografski podaci. Istraživanje se provodilo on-line Google Forms anketom postavljenom na društvene mreže te poslanom na studentske mailing grupe. Rezultati su se prikupljali dva tjedna. Od ukupnog broja sudionika, njih 20.3% za sebe je procijenilo da su farmakofobi, dok se ostalih 79.7% sudionika procijenilo farmakofilima. S obzirom na postavljen cilj istraživanja, dobiveni rezultati ukazuju da su prediktori farmakofobije sklonost vjerovanju u teorije zavjera pri čemu veća sklonost vjerovanju u zavjere predviđa i sklonost farmakofobije. Nadalje, preferencija krutih oblika lijekova i preferencija oblika lijekova koji su namijenjeni za unos kroz tjelesne šupljine pridonose u objašnjenju farmakofobije na način da osobe nemaju izraženu preferenciju navedenih oblika lijekova. Prediktor koji najviše doprinosi u objašnjenju varijance je negativno vjerovanje o lijekovima što upućuje na to da se osoba s izraženim negativnim stavom prema lijekovima vjerojatno neće niti pridržavati pripisanih terapija od strane liječnika.

ZAJEDNIČKO OBJEDOVANJE KAO PREDIKTOR KVALITETE I ZADOVOLJSTVA ROMANTIČNOM VEZOM

Alan Petranović, Damir Ljubotina

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Uvjet za preživljavanje čovjeka zadovoljavanje je njegovih temeljnih potreba. Relevantne za ovaj rad i međusobno povezane su potreba za hranom i potreba za bliskošću. Univerzalnost i povezanost dviju spomenutih potreba se očituje u potpuno različitim kulturama. Obroci, a pogotovo zajednički obroci para su potencijalni facilitatori različitih emocionalnih stanja, na svakodnevnoj razini. Budući da potreba za hranom zahtijeva svakodnevno zadovoljavanje, zajedničke obroke partnera, ako ih se redovito prakticira, može se smatrati redovitom zajedničkom aktivnosti. Pretpostavka je da mogu doprinijeti zadovoljstvu i kvaliteti veze, ako su praćeni komunikacijom kojom su partneri zadovoljni, te ih se, ovako interpretirano, može smatrati zaštitnim faktorom za vezu. Tema i cilj ovog istraživanja odnose se na ispitivanje spolnih razlika u doprinosu zajedničkih obroka zadovoljstvu i kvaliteti romantične veze, a razmatrani su prema modelu ulaganja u odnos i prema teorijama socijalne razmjene i jednakosti. Cilj istraživanja bio je ispitati spolne razlike s obzirom na ulogu različitih aspekata prehrane i komunikacije vezane uz zajedničke obroke za kvalitetu i zadovoljstvo romantičnom vezom, uz uvažavanje doprinosa koji na kvalitetu i zadovoljstvo romantičnom vezom ostvaruju seksualnim odnosima te drugi oblici komunikacije i zajedničkog provođenja vremena. Istraživanje je provedeno online, sa sudionicima u dobi između 18-40 god., bez djece, koji žive s partnerom barem jednu godinu. Analiza podataka je provedena uzimajući u obzir spolne razlike. Obje skupine smatraju zajedničke obroke važnima za vezu te se ne razlikuju u stupnju izražavanja privrženosti putem obroka. Zajednički obroci imaju pozitivan učinak na raspoloženje, u većoj mjeri za žene nego za muškarce. U modelu predikcije kvalitete i zadovoljstva vezom, računom hijerarhijske regresijske analize dobiven je značajan doprinos varijable zadovoljstva komunikacijom vezanom uz obrok (žene – 11%, muškarci – 4%).

RODNE RAZLIKE U PROCJENI VLASTITIH I SPOSOBNOSTI RODITELJA KOD HRVATSKIH BLIZANACA

Martina Pocrnić, Denis Bratko, Ana Butković

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Ljudi u svakodnevnom životu često procjenjuju vlastite osobine, kao i osobine drugih ljudi. Pri tome su muškarci skloniji davati više rezultate na samoprocjenama evaluativnih osobina u odnosu na žene. To pokazuju i istraživanja o samoprocjeni inteligencije, a razlike postoje i kod procjena osobina drugih osoba. Cilj ovog istraživanja je ispitati rodne razlike u samoprocjenjenoj inteligenciji te procjeni inteligencije roditelja na uzorku blizanaca, što nam omogućuje i ispitivanje slaganja procjenjivača. Zadatak sudionika je bio da na normalnoj distribuciji s aritmetičkom sredinom 100 i šest standardnih devijacija (-3 do +3) daju procjenu ukupne te multiplih Gardnerovih inteligencija za sebe i za svoje roditelje. Podaci samoprocjena prikupljeni su za 518, a procjene inteligencije roditelja za 483 sudionika. Dobiveni rezultati pokazuju kako osobe muškog spola imaju više samoprocjene ukupne, logičko-matematičke, tjelesno-kinestetičke te prostorne inteligencije. Što se tiče procjene inteligencije roditelja, slaganje parova blizanaca za ukupnu inteligenciju iznosile su .64 za oca i .54 za majku, a prosječna korelacija za procjenu ostalih vrsta inteligencije iznosila je .49. Očevi su procjenjeni inteligentnijima na ukupnoj, logičko-matematičkoj, tjelesno-kinestetičkoj i prostornoj inteligenciji, a majke na inter- te intrapersonalnoj inteligenciji. Pronađen je i efekt roda procjenjivača za ukupnu te inter- i intrapersonalnu inteligenciju - muški procjenjivači bili su skloniji davati više procjene u odnosu na ženske procjenjivače. Zaključno, dobiveni rezultati potvrđuju poznate nalaze o prisutnosti rodnih razlika u samoprocjeni inteligencije te zajedno s dobivenim razlikama u procjeni roditelja upućuju na postojanje stereotipa o tome koje se sposobnosti smatraju više maskulinima, a koje više femininima. Zahvaljujući specifičnom uzorku istraživanja, pokazano je i kako se procjenjivači iz iste obitelji slažu u procjeni inteligencije svojih roditelja.

THE VALUE OF PSYCHOPHYSIOLOGICAL MEASURES FOR PREDICTING THE ACCURACY OF ARITHMETIC TASK SOLUTION

Anja Podlesek¹, Luka Komidar¹, Gregor Sočan¹, Gregor Geršak², Marko Tkalčič³

¹*Department of Psychology, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia*

²*Laboratory for Metrology and Quality, Faculty of Electrical Engineering, Ljubljana, Slovenia*

³*Faculty of Computer Science, Free University of Bozen-Bolzano, Bolzano, Italija*

Cognitive load and emotional stress evoke changes in physiological responses. In the present study, we examined if physiological responses during solving arithmetic tasks of different difficulty can be used for predicting the accuracy of response (correct vs. incorrect response). We selected 39 mental arithmetic tasks of different difficulty. Four types of psychophysiological measures, i.e. skin conductance level, skin temperature, heart rate, and respiration rate, were recorded in 40 participants while solving the tasks. For each of the studied measures, three features--the average value, standard deviation (SD), and root mean square of the successive differences within a given time window (RMSSD)--were calculated and standardized within an individual. Four different generalized hierarchical linear models (GLMM; in our case, two-level nested logistic regression models) were developed (one for each of the studied psychophysiological measures) to predict the accuracy of arithmetic equation solution based on the three standardized features as predictors. The accuracy of prediction increased from 65% in the null GLMM model to up to 69% in different models with predictors. Taking into account strong negative correlations between SD and RMSSD in all four models, selected features of different psychophysiological measures were combined in a joint regression model, but the prediction accuracy of this model was not notably higher. In the joint model, the accurate response was related to lower average skin conductance, higher average skin temperature, larger variability in heart rate, lower mean respiratory rate, and larger respiratory rate variability. The relations between the studied psychophysiological measures and response accuracy support the idea that physiological data can be used for predicting the accuracy of responses, e.g., in tests with time-limited tasks, but due to different methodological issues their added value is relatively weak.

MOTIVACIJA ZA UČENJE MATEMATIKE KOD STUDENATA ELEKTROTEHNIKE I RAČUNARSTVA

Vanja Putarek¹, Nina Pavlin-Bernardić¹, Anamari Nakić²,
Lana Horvat Dmitrović²

¹Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

²Zavod za primijenjenu matematiku, Fakultet elektrotehnike i računarstva,
Zagreb, Hrvatska

Povećanje broja učenika koji odabiru zanimanja u okviru STEM-a (eng. science, technology, engineering, and mathematics) je ključna tema u obrazovnim politikama diljem svijeta zbog važnosti tog područja za razvitak države. Motivacija za učenje matematike važna je za odabir STEM zanimanja te akademsko postignuće u tom području. Prema Teoriji očekivanja i vrijednosti (Wigfield i Eccles, 2000), subjektivna vrijednost zadatka (npr. važnost i korisnost matematike; interes za matematiku) i očekivanja pojedinca medijatori su između socijalnog konteksta (npr. prethodna uspješnost) i kognitivnih procesa (npr. interpretacija prethodnih događaja) s jedne strane te ponašanja u akademskom kontekstu i postignuća s druge strane. Cilj ovog istraživanja bio je provjeriti motivaciju za učenje matematike kod studenata jednog od STEM područja (elektrotehnike i računarstva) te postavke navedene teorije kod ove skupine studenata. U modelu su prediktori bili ocjena na državnoj maturi i zadovoljstvo predznanjem iz matematike, medijator vrijednost zadatka, a ishodi ocjena iz matematike na studiju, kognitivna uključenost te ulaganje truda i organizacija vremena. U istraživanju je sudjelovalo 607 studenata Fakulteta elektrotehnike i računarstva u Zagrebu koji su odslušali kolegij Matematika 1 (73.5% mladića). U istraživanju su primijenjeni skraćena verzija Upitnika motivacijskih strategija za učenje (MSLQ) i sociodemografski upitnik. Dobiveno je da je vrijednost zadatka veća kod djevojaka nego kod mladića te mladići imaju višu ocjenu iz kolegija Matematika 1. Ocjena na državnoj maturi nije bila prediktor vrijednosti zadatka, dok je zadovoljstvo predznanjem iz matematike bilo pozitivni prediktor. Vrijednost zadatka pozitivno je predviđala ocjenu iz kolegija Matematika 1, ulaganje truda i organizaciju učenja te kognitivnu uključenost. U skladu s Teorijom očekivanja i vrijednosti, vrijednost zadatka bila je medijator između percepcije predznanja iz matematike i strategija učenja te postignuća.

RAZVOJ UPITNIKA ZA PROCJENU KVALITETE ŽIVOTA POVEZANE SA ZDRAVLJEM KOD MLADIH MUŠKARACA KOJI IMAJU ALOPECIU ANDROGENETICU

Josip Razum¹, Tena Vukasović Hlupić²

¹Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

²Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Alopecia androgenetica (AGA), odnosno ćelavost muškog tipa, je stanje koje zahvaća više od 30% muškaraca mlađih od 35 godina. Dosadašnja istraživanja pokazuju da je povezano s pogoršanjem slike o vlastitom tijelu, sniženim samopoštovanjem i općenitom zabrinutošću (Cash, 1999; Han i sur., 2012), a njime su najviše pogođeni upravo mladi muškarci. Upitnici kojima se do sada istraživala AGA su bili neprikladni za primjenu na muškarcima koji gube kosu, a nije provedeno niti kvalitativno istraživanje koje bi dalo detaljniji uvid u to stanje. Ovo istraživanje je stoga imalo dva cilja: 1) kvalitativnim istraživanjem dubinski proučiti iskustvo gubitka kose i njegov utjecaj na kvalitetu života i 2) konstruirati i preliminarno validirati upitnik kvalitete života povezan sa zdravljem kod mladih muškaraca s AGA-om. Kvalitativno istraživanje je provedeno metodom dubinskih polustrukturiranih intervjuja na 11 muškaraca mlađih od 35 s AGA-om, a u njemu je pronađeno više tema i podtema: Misli i osjećaji (Gubitak kontrole, Osjećaj da su manje privlačni i Osjećaj da izgledaju starije), Društveni aspekt (Romantični odnosi, Stereotipi i reakcije okoline) i Svakodnevna razina. Korištenjem podataka iz kvalitativnog istraživanja i prethodnih spoznaja kreiran je Upitnik kvalitete života povezan sa zdravljem kod mladih muškaraca koji imaju Alopeciu Androgeneticu (QUALAGA). Upitnik je distribuiran online, a konačan uzorak je sadržavao N=129 muškaraca s AGA-om u dobi od 19 do 35 godina (M=26.49). Provedenim analizama je utvrđeno da upitnik ima visoku pouzdanost i jednofaktorsku strukturu te da pokazuje visoku pozitivnu povezanost sa psihosocijalnom skalom iz Skindexa-17, umjerenu pozitivnu povezanost sa skalom simptoma i umjerene negativne povezanosti sa zadovoljstvom životom i samopoštovanjem. Također, upitnik može razlikovati ekstremne skupine na upitnicima zadovoljstva životom i samopoštovanja. QUALAGA predstavlja prvi specifični upitnik kvalitete života za muškarce s AGA-om.

ODNOS SAMOPOŠTOVANJA I NARCIZMA SA PSIHOPATIJOM – PRIMJER SUPRESIJSKE SITUACIJE

Maja Ribar¹, Anja Wertag¹, Denis Bratko²

¹*Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska*

²*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska*

Supresijska situacija odnosi se na relativno rijetku pojavu u regresijskoj analizi pri kojoj dodavanje novog prediktora u regresijski model unaprjeđuje valjanost, odnosno prediktivnu vrijednost drugog prediktora. Prethodno je utvrđeno da samopoštovanje i narcizam međusobno funkcioniraju kao supresori pri predviđanju različitih mjera antisocijalnog ponašanja, čime je ponuđeno objašnjenje za nekonzistentnost nalaza prethodnih istraživanja o odnosu između antisocijalnog ponašanja i samopoštovanja. Budući da je (subklinička) psihopatija povezana s različitim oblicima antisocijalnog ponašanja cilj ovoga istraživanja bio je ispitati je li i pri predviđanju psihopatije prisutna međusobna supresija samopoštovanja i narcizma. Podaci su prikupljeni on-line, na uzorku od 917 sudionika (80,8% ženskog spola; M_{dob} = 24,19; SD = 6,45), studenata Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kojima je poziv na sudjelovanje bio upućen preko mailing liste informatičke službe. Utvrđena je značajna negativna povezanost između samopoštovanja i psihopatije, kao i značajna pozitivna povezanost između narcizma i psihopatije. Negativan odnos između samopoštovanja i psihopatije bio je jači nakon što je narcizam uključen u regresijski model, a pozitivan odnos između narcizma i psihopatije bio je jači nakon uključivanja samopoštovanja u model. Supresijska hipoteza provjerena je putem testiranja indirektnih efekata pojedinog prediktora koji su u oba slučaja bili statistički značajni indicirajući supresijsku situaciju, odnosno međusobnu supresiju samopoštovanja i narcizma pri predviđanju psihopatije. Dobiveni rezultati u skladu su s prethodnim nalazima te pružaju uvid u pitanje supresijske situacije u domeni ličnosti, kao i u važnost uzimanja ovakvog obrasca u obzir pri planiranju, analizi i interpretaciji nalaza istraživanja.

KAKO OTUĐITI DIJETE: IZ ISKUSTVA OTUĐENIH RODITELJA U HRVATSKOJ

Mia Roje, Gordana Buljan Flander, Ana Raguž

Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, Zagreb, Hrvatska

U RH rastaje se otprilike svaki treći brak. Prema istraživanjima i kliničkoj praksi, oko trećine razvoda braka su visoko-konfliktni, što znači da roditelji imaju dubinske, dugotrajne i intenzivne sukobe koji traju i više godina nakon razvoda braka. Te obitelji posebno su rizične za emocionalno zanemarivanje i zlostavljanje djece, koja se nađu u središtu roditeljskog sukoba i bivaju pogođena manipulacijom, odnosno pokušajima otuđenja, što označava sve svjesne ili nesvjesne postupke jednog roditelja usmjerene ka ometanju odnosa djeteta s drugim roditeljem. Iako je termin sindroma otuđenja djeteta od roditelja kontroverzan u općoj i stručnoj javnosti, nesumnjivo možemo govoriti o manipulaciji djecom. Iz šireg istraživanja o iskustvima i doživljajima roditelja žrtvi manipulacije, odnosno roditelja od kojih je dijete barem u određenoj mjeri (bilo) otuđeno, koje je provedeno u Poliklinici za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba metodom dubinskog intervjua s 15 roditelja (Nm=10), u ovom radu bit će prikazan dio rezultata koji se odnosi na metode manipulacije odnosno otuđenja od strane drugog roditelja. Metode su kategorizirane prema postojećim teorijskim (Warshak, 2008; Woodall i Woodall, 2017) i empirijskim (Baker, 2005; Baker i Darnall, 2006) modelima iz transkripata intervjua uz double-bind postupak. Utvrđene su i neke metode manipulacije koje ranije nisu opisane u modelima otuđenja, a spomenute su od strane više od polovice ispitanika (npr. okretanje drugih osoba protiv otuđenog roditelja, poput učitelja i liječnika djeteta). Rezultati upućuju na to koje su metode manipulacije djetetom u razvodu roditelja zastupljene i na nacionalnom uzorku, što bi bilo poželjno nadalje istraživati i na većem uzorku kvantitativnom metodologijom. Navedeno može imati značajnu praktičnu primjeru u ranom prepoznavanju i sprečavanju manipulativnih ponašanja od strane stručnjaka, kao i za suportivni rad s roditeljima u riziku od otuđenja te trening vještina nošenja s rizičnim situacijama.

RAISING A PSYCHOPATH: DO PARENTAL PSYCHOPATHIC TRAITS INFLUENCE PARENTING PRACTICES AND CHILD PSYCHOPATHIC TRAITS AND PROBLEM BEHAVIORS?

Silvija Ručević¹, Dino Krupić¹, Sandra Vučković¹, Tijana Borovac²

¹*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska*

²*Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Osijek, Hrvatska*

The current study investigated the relationship between parental and child psychopathic traits, parenting practices and child behavior problems over time in a mix-sex community sample (N= 175; 80 boys: MT1 age = 5.28 years; MT3 age = 8.21 years). Measures of parental and child psychopathic traits, and problem behaviors were collected at baseline (T1), parenting practices were collected at 12-month follow-up (T2), and child psychopathic traits and problem behaviors were reassessed at 24-month follow-up (T3). Contrary to study's hypothesis, the relationship between child psychopathic traits as reported by kindergarten and school teachers and parenting practices was not bidirectional. Although child psychopathic traits uniquely accounted for change in parenting practices, once parental psychopathic personality was entered into a model the relationship between the two became non-significant. However, parents high on psychopathic traits reported more negative parenting practices, including hostile, aggressive and neglectful behaviors. In addition, parental psychopathic personality prospectively predicted child psychopathic traits, but not child problem behaviors. By contrast, negative parenting practices uniquely predicted change in child psychopathic traits. Results do not replicate previous findings regarding the association between quality of parenting and prospective change in psychopathic traits, and provide initial evidence that parental psychopathic personality should be taken into account when studying change in parenting practices over time. Thus, screening for psychopathology prior to parents' participation in training programs may help identify those parents who are at risk for engaging in more negative parenting practices (e.g., coercive parenting, harsh discipline etc.) and who may need more specialized, individualized treatment.

RAZJAŠNJAVANJE UČINKA IMPLICITNE AGRESIVNOSTI NA NEPOŽELJNA ORGANIZACIJSKA PONAŠANJA – ULOGA EMOCIJA NA RADNOM MJESTU

Mitja Ružojčić, Zvonimir Galić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Novije spoznaje sugeriraju kako automatski kognitivni procesi koji čine implicitnu ličnost pružaju dodatni uvid u razumijevanje nepoželjnog organizacijskog ponašanja (NOP). Jedna od obećavajućih mjera implicitne ličnosti je Test uvjetovanog rezoniranja za agresivnost (TUR-A; James i LeBreton, 2012). TUR-A zahvaća kognitivne pristranosti koje koriste implicitno agresivne osobe (npr. automatsko pripisivanje neprijateljskih namjera drugima) pomoću niza zadataka induktivnog rezoniranja. Iako dosadašnja istraživanja pokazuju da implicitna agresivnost mjerena TUR-A-om predviđa NOP i povrh upitnika ličnosti, mehanizmi kojima implicitna agresivnost djeluje na NOP nisu još razjašnjeni. Prema teoriji afektivnih događaja (Weiss i Cropanzano, 1996), jedan od razloga zašto se agresivni pojedinci u većoj mjeri upuštaju u NOP mogle bi biti njihove snažnije emocionalne reakcije na događaje na poslu. Stoga je glavni cilj ovog istraživanja bio provjeriti posreduje li doživljena ljutnja na radnom mjestu, temeljna emocija učestalo povezivana s agresivnosti, učinak implicitne agresivnosti na NOP. Istraživanje smo proveli na 360 zaposlenika različitih hrvatskih organizacija koji su ispunili TUR-A i izvijestili o učestalosti kojom doživljavaju ljutnju na radnom mjestu. Podatke o učestalosti NOP-a usmjerenog prema organizaciji i NOP-a usmjerenog prema suradnicima mjerili smo procjenama od strane njihovih suradnika te samoprocjenama koje smo prikupili više od pola godine nakon ispunjavanja osnovne baterije. Provedene analize pokazale su da ljutnja posreduje efekt TUR-A na NOP usmjerena prema suradnicima, neovisno o tome jesu li ona odmjerena samoprocjenama ili procjenama NOP-a. S druge strane, ljutnja nije posredovala efekt TUR-A na NOP usmjerena prema organizaciji. Ukupno, rezultati ukazuju na to da se učinak implicitne agresivnosti na impulzivnije vrste NOP-a, kao što je NOP usmjeren prema suradnicima, može objasniti većom emocionalnošću implicitno agresivnih osoba.

UTJECAJ SOCIODEMOGRAFSKIH OBILJEŽJA UČITELJA NA PROCJENU POKAZATELJA KVALITETE INKLUZIJE U OSNOVNOJ ŠKOLI

Zrinjka Stančić¹, Ivančić Đurđica²

¹Odsjek za inkluzivnu edukaciju i rehabilitaciju, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Hrvatska

²Centar inkluzivne potpore IDEM, Zagreb, Hrvatska

U svrhu utvrđivanja pokazatelja kvalitete inkluzije iz perspektive učitelja osnovnih škola grada Zagreba učinjeno je samovrednovanje pokazatelja za inkluzivno školovanje, temelji se na kategorijama koje daju cjelovitu sliku funkcioniranja škole u područjima inkluzivne kvalitete: inkluzivni etos škole, kurikulum usmjeren na učenika, diferencirano poučavanje i učenje, podrška u praćenju i vrednovanju postignuća učenika, inkluzivna potpora školi, resursi za inkluzivno djelovanje (Ivančić, 2012., Ivančić, Stančić, 2013, Stančić, Pulec Lah, Ivančić, Matejčić, 2018). Cilj ovoga rada bio je provjeriti razlike u procjenama kvalitete inkluzije iz perspektive učitelja predmetne nastave s obzirom na neka sociodemografska obilježja: godine života, godine radnog iskustva u školi, prisustvo osobe s teškoćom u užoj obitelji, iskustvo u radu s učenicima s teškoćama, dodatne edukacije za rad u inkluzivnoj školi. U svrhu utvrđivanja pokazatelja i razlika u procjenama na uzorku učitelja (N=602) iz škola grada Zagreba (N=35) primijenjen je Upitnik o pokazateljima kvalitete inkluzivne osnovne škole (Ivančić, Stančić, 2012). Dobiveni podaci obrađeni su deskriptivnom statistikom te su izračunate korelacije u svrhu ispitivanja povezanosti godina života i godina radnog staža u školi s pokazateljima kvalitete inkluzivne osnovne škole. Primjenom robustne diskriminacijske analize nisu dobivene razlike s obzirom na prisustvo osobe s teškoćom u užoj obitelji učitelja te iskustva u radu s učenicima s teškoćama. Educirani učitelji imaju bolje rezultate na cjelokupnom području pokazatelja kvalitete inkluzivne osnovne škole od needuciranih učitelja. Također je dobiveno da stariji učitelji i učitelji s duljim školskim stažom imaju bolje procjene kvalitete inkluzivne osnovne škole. Rezultati istraživanja predstavljaju značajan doprinos u spoznajnom i metodološkom smislu.

SURADNJA U INKLUZIVNOJ ŠKOLI - RESURSI ZA INKLUZIVNO DJELOVANJE

Klara Matejčić¹, Zrinjka Stančić²

¹Centar inkluzivne potpore IDEM, Zagreb, Hrvatska

²Odsjek za inkluzivnu edukaciju i rehabilitaciju, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Kako bi inkluzivna škola postala uvažavajuća i podržavajuća okolina za svakog učenika, važno je stvoriti kvalitetan krug podrške kojega čine ravnatelj, učitelji, stručni suradnici, pomoćnici u nastavi i roditelji/skrbnici, vršnjaci, prema potrebama i vanjski stručnjaci škole (mobilni timovi, savjetovališta, resursni centri). Pri tome je važno razraditi strategije timskog djelovanja, pratiti i evaluirati poduzete aktivnosti svakog člana stručnog tima škole te po potrebi mijenjati sastav podrške i dogovorene aktivnosti. Cilj prikazanog rada bio je dobiti uvid u perspektivu ravnatelja, učitelja, stručnih suradnika (pedagog, psiholog, edukacijski-rehabilitator, knjižničar), roditelja, pomoćnika u nastavi o ostvarenoj suradnji u inkluzivnoj školi. Kriteriji odabira škole bili su: cjeloviti stručni tim škole, broj učenika škole, broj učenika s teškoćama, vrsta podrške te da je škola ujedno i vježbaonica Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Sudionici intervjua bili su učitelj razredne nastave, stručni suradnik edukacijski-rehabilitator, psiholog, pedagog i knjižničar te roditelj učenika s teškoćama. Za potrebe istraživanja proveden je polustrukturirani intervju. Teme obuhvaćene intervjuom su: opis prisutne suradnje, percepcija vlastite uloge svakog sudionika u opisanoj suradnji, percepcija preduvjeta za uspješnu suradnju, percepcija o utjecaju suradnje učitelja, stručnih suradnika i roditelja na uspjeh učenika te perspektiva buduće suradnje u školi. Sudionici intervjua ispunili su opći upitnik konstruiran u svrhu istraživanja. Intervju je zabilježen audiosnimkom uz prethodnu suglasnost i sporazum sa sudionicima. Iz transkripta audiosnimke, u programu NVivo 12 provedena je kvalitativna analiza odgovora sudionika intervjua te su dobiveni kodovi prvog i drugog reda te kategorije. Interpretacijom odgovora opisana je perspektiva sudionika o njihovoj međusobnoj suradnji što je poslužilo kao jedno od polazišta za kreiranje modela suradnje u inkluzivnoj školi.

MLADI I STAVOVI PREMA POLICIJI

Ines Sučić, Renata Franc, Tomislav Pavlović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Obilježja okoline, osobna iskustva te stavovi prema policijskoj učinkovitosti i pravednosti postupanja determiniraju stupanj povjerenja građana u policiju, percepciju legitimnosti policije, te spremnost na suradnju s policijom. Dosadašnja istraživanja impliciraju kako su upravo mladi najčešće žrtve kriminala, kako u odnosu na starije osobe imaju češće kontakte s policijom, ali da su ujedno i često neopravdano etiketirani kao „rizična“ populacija, te se osjećaju marginaliziranima i češće imaju negativna iskustva i sukobe s policijom. Najveći broj istraživanja vezan uz ispitivanje povjerenja i suradnju s policijom proveden je na odraslim osobama, a rijetko je razmatrana, potovo u europskom kontekstu, pretpostavka o mladima kao posebno vulnerabilnoj populaciji često izloženoj negativnim i kažnjavajućim postupcima autoriteta kao i načini na koji takav odnosa društva prema mladima determinira njihov stupanj povjerenja u policiju i spremnost na suradnju s policijom. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati (1) je li dob moderator povjerenja građana u policiju, odnosno je li dob moderator povjerenja u efikasnost, proceduralnu i distributivnu pravednost policije, te kooperacije s policijom (2) moderira li dob sudionika doprinos socio-demografskih karakteristika i kvalitete kontakta s policijom povjerenju u policiju i kooperaciji s policijom. U istraživanju je provedena sekundarna analiza podataka prikupljenih u sklopu Europskog društvenog istraživanja (www.europeansocialsurvey.org) i to modula Povjerenje u pravosuđe iz 2010. godine. Istraživanje je bilo provedeno u 28 zemalja, uključujući Hrvatsku, na ukupnom uzorku od 52458 sudionika. Podaci su prikupljeni ankteom na nacionalno reprezentativnim uzorcima sudionika starijih od 14 godina. Rezultati su ukazali kako mladi imaju negativniju percepciju kontakta s policijom, te manje povjerenja u policiju i manje su spremni na suradnju s policijom.

KOLIKO SE UČITELJI OSJEĆAJU KOMPETENTNIMA ZA POTICANJE SAMOREGULIRANOG UČENJA?

Ana Kalajžić, Slavica Šimić Šašić, Mira Klarin

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Učiteljska sposobnost poticanja samoreguliranog učenja kod učenika ovisi o samoregulaciji vlastitog učenja učitelja. Ako učitelj nije sposoban samoregulirati vlastito učenje teško će razviti takve kapacitete kod svojih učenika. Prema teorijama samoreguliranog učenja, učiteljske percepcije predstavljaju okvir za prosuđivanje i donošenje odluka o poučavanju. Učiteljske percepcije o učenju i poučavanju mogu se nalaziti na kontinuumu od aktivnosti usmjerenih na učitelja do aktivnosti usmjerenih na učenika, te utječu na razvoj kapaciteta za samoregulirano učenje. Učitelji koji učenje i poučavanje ne doživljavaju kao proces u kojem učenici strukturiraju vlastito znanje teško mogu razviti ove kapacitete. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati učiteljske kompetencije poticanja samoreguliranog učenja i njihov odnos s učiteljskim percepcijama (uvjerenjima), sagorijevanjem na poslu i predanošću poslu. Istraživanje je provedeno na uzorku učitelja razredne i predmetne nastave (N=299). Primijenjeni su sljedeći mjerni instrumenti: Skala učiteljskih kompetencija, Oldenburški upitnik sagorijevanja i Skala učiteljske predanosti. Rezultati pokazuju da su kompetencije vezane za poticanje samoreguliranog učenja po važnosti ali i razvijenosti kod učitelja na 4. mjestu od pet skupina kompetencija, ispred njih su kompetencije vezane za uspješnu komunikaciju i odnose, mišljenje i rješavanje problema, te poznavanje i poticanje učenika, a iza njih stručna znanja. Učiteljske percepcije učenja i poučavanja padaju na sredinu kontinuumu (M=3,33), a najizraženija percepcija je osnaživanje učenika, zatim modeliranje, samokonstrukcija znanja i na kraju transmisija znanja. Učiteljske percepcije pokazuju slabu povezanost s učiteljskim kompetencijama (izuzev percepcije učenika kao biljke koju treba njegovati – osnaživanje). Očekivano učiteljske kompetencije općenito, a i poticanje samoreguliranog učenja negativno su povezane s sagorijevanjem na poslu a pozitivno s predanošću poslu.

VALIDACIJA SKALA ZA PROCJENU OSOBINA DAROVITIH UČENIKA ZA UČITELJE I RODITELJE

Slavica Šimić Šašić, Mira Klarin

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Identifikacija darovitih podrazumijeva utvrđivanje identiteta darovitog djeteta te vrste i stupnja njegove darovitosti. Identifikacija je dinamičan i kontinuiran proces jer se različite vrste darovitosti mogu pojaviti u različito doba kod različitih pojedinaca pa se govori o procesnoj dijagnostici. Također je važna rana identifikacija, kako bi se adekvatnom podrškom razvile potencijalne sposobnosti pojedinca. Dominantan model darovitosti danas je Renzullijev troprstenasti model darovitosti koji uključuje iznadprosječno razvijene opće ili specifične sposobnosti, motivaciju za rad i kreativnost. U procesu identifikacije se uglavnom koriste testovi sposobnosti a potrebno je prikupiti informacije o potencijalno darovitom djetetu iz različitih izvora. Cilj ovog istraživanja bila je validacija skala za procjenu osobina darovitih učenika mlađe dobi za učitelje i roditelje. U procesu validacije sudjelovali su učitelji (N=80) iz 32 osnovne škole na području Republike Hrvatske. Učitelji su procjenjivali učenike na početku 2. razreda osnovne škole (N=1419). Od ukupnog uzorka, za 487 učenika iz pet zadarskih osnovnih škola prikupljeni su podaci o rezultatima učenika na testu kognitivnih sposobnosti, te roditeljske procjene osobina darovitosti. Skale za procjenu osobina darovite djece su pokazale zadovoljavajuća psihometrijska svojstva, drugim riječima pokazale su se kao valjan, pouzdan i diskriminativan mjerni instrument. Učiteljske procjene su se pokazale objektivnijima nego roditeljske. S obzirom da se u praksi u procesu identifikacije darovitih učenika koriste poprilično stari mjerni instrumenti i to za starije učenike, smatramo da Skale za procjenu osobina darovite djece mogu biti korisne u procesu identifikacije darovitih učenika u nižim razredima osnovne škole. Istraživanje je provedeno u sklopu projekta "ZadarZaDar" Doživljajna pedagogija u prirodoslovnim predmetima za razvoj darovitih učenika.

ULOGA RODITELJSKOG STEM KAPITALA U ODREĐENJU PROFESIONALNIH INTERESA SREDNJOŠKOLACA

Mara Šimunović, Toni Babarović, Iva Šverko

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Cilj ovog istraživanja je bio utvrditi u kojoj mjeri roditeljske karijere u STEM području mogu odrediti interese učenika završnih razreda srednje škole. Unutar većeg online istraživanja tranzicije karijere adolescenata, za potrebe ovog rada, u uzorak je uključeno 463 srednjoškolaca (33% mladića) koji su pružili podatke o zanimanju svojih roditelja te ispunili upitnik profesionalnih interesa (PGI-S). Zanimanja očeva i majki kodirana su u skladu s popisom STEM zanimanja u O*Net bazi, u kategorije STEM i ne-STEM zanimanja. Multivarijatnom analizom varijance željelo se utvrditi u kojoj mjeri se učenici razlikuju u svojim interesima s obzirom na zanimanje majke i oca, djeluje li efekt roditeljskih zanimanja u jednakoj mjeri na interese djevojaka i mladića te postoji li dodatni interakcijski učinak kombinacije zanimanja oca i majke na interese učenika. S obzirom na nalaze ranijih istraživanja, kao mjere interesa prema STEM području korištene su skale PGI-a: elektrotehnika, mehanika i instalacije (R), prirodopis (I) te orijentacija prema polu Stvari na dimenziji interesa Ljudi-Stvari. Rezultat, prema očekivanjima, ukazuju na znatno izraženije STEM interese kod mladića, osim interesa za prirodopis gdje spolne razlike nisu pronađene. Učinci zanimanja očeva i majki su slabi, te uz $p < .01$, prisutni tek za očevo zanimanje kod realističnih interesa, odnosno orijentacije prema stvarima. Opaženi učinci roditeljskih zanimanja na interese učenika ne razlikuje se za mladiće i djevojke, odnosno nije utvrđen moderacijski učinak spola učenika na promatrane odnose. Nadalje, pokazalo se da kombinacija zanimanja oca i majke ima određeni dodatni učinak na STEM interese učenika i to na način da su oni izraženiji kada i otac i majka rade unutar STEM područja. Dobiveni rezultati komentirani su s obzirom na teorijska očekivanja i empirijske spoznaje o roditeljskim utjecajima na profesionalni razvoj adolescenata te posebice na razvoj karijera u STEM području.

DOPRINOSI OSOBINA LIČNOSTI OBJAŠNENJU RIZIČNIH PONAŠANJA NA INTERNETU

Daniela Šincek, Ivana Duvnjak, Marija Žigmundić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je provjeriti kako isti set osobina ličnosti doprinosi objašnjenju različitih rizičnih ponašanja na internetu. Izabrana su tri ponašanja: činjenje nasilja preko interneta, problematična upotreba interneta i prekomjerno igranje igrice, a od osobina ličnosti dimenzije HEXACO modela ličnosti i mračne trijade. Pretpostavljalo se da će doprinosi osobina iz mračne trijade biti značajni za činjenje nasilja preko interneta jer ono uključuje nanošenje štete drugima, dok će osobine iz HEXACO modela doprinositi objašnjenju sva tri rizična ponašanja. U istraživanju je sudjelovalo 282 sudionika (190 ženskih) - učenika srednje škole. Raspon dobi kretao se od 15 do 18 godina ($M=16.07$, $SD=0.893$). Učenici su popunili HEXACO upitnik ličnosti, Kratku skalu mračne trijade, Upitnik o nasilju preko interneta, Generaliziranu skalu problematične uporabe interneta 2, Upitnik pretjeranog igranja igrice na internetu te su naveli spol, dob, razred, količinu provedenog vremena na internetu i igrajući online igrice. Prediktorima je objašnjeno ukupno 31.1% činjenja nasilja preko interneta, 30.1% problematičnog korištenja interneta i 43.5% prekomjernog igranja igrice. Sudionici s višim rezultatima na psihopatiji i oni koji provode više vremena na internetu su činili više nasilja preko interneta. Skloniji problematičnoj upotrebi interneta su manje iskreni i ponizni, skloniji emocionalnijem reagiranju, introvertiraniji i manje savjesni te oni koji provode više vremena na internetu prema samo-iskazu. Pretjerano igraju igrice mladi koji su introvertiraniji i manje otvoreni prema iskustvima te oni koji provode više vremena igrajući igrice. Uočava se da je psihopatija važna za objašnjenje činjenja nasilja, dok ekstraverzija pridonosi objašnjenju druga dva rizična ponašanja. Vrijeme provedeno u tim aktivnostima je značajni prediktor, ali se može promatrati i kao obilježje samih rizičnih ponašanja. Podaci ukazuju na osobine pojedinaca koji su podložniji različitim rizičnim ponašanjima na internetu.

SUVREMENI OBLICI DATINGA

Lucija Šutić¹, Margareta Jelić²

¹I. gimnazija, Zagreb, Hrvatska

²Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Partnerski odnosi česta su tema psihologijskih istraživanja, no uglavnom su usmjereni na istraživanje romantičnih veza, odnosno braka. Premda neki autori navode kako danas postoji mnoštvo različitih oblika romantičnih odnosa, istraživanja su se zadržala na tradicionalnim oblicima veza. Budući da je razdoblje odraslosti, prema Eriksonu, obilježeno uspostavom bliskih odnosa, cilj ovog istraživanja bio je opisati suvremene oblike započinjanja romantičnih odnosa koji se javljaju među mladima u dobi od 18 do 25 godina u Republici Hrvatskoj, kao i zadovoljstvo njima. Pritom je primijenjen mješoviti istraživački pristup pa je u prvoj fazi istraživanja korištena kvalitativna, a u drugoj fazi kvantitativna metodologija. U prvoj fazi provedene su četiri fokusne grupe u kojima je sudjelovalo 28 mladih (13 žena), prosječne dobi 23 godine. Trendovi utvrđeni kvalitativnim istraživanjem pokazuju kako se mladi najčešće upoznaju u svakodnevnom okruženju ili preko prijatelja, a zatim počinju izlaziti na spojeve i postaju par ili se upuste u jedan od neformalnih oblika romantičnih odnosa koji se razlikuju s obzirom na emocionalnu uključenost i predanost partnera: poziv na seks, seks bez obaveza ili prijateljstvo s povlasticama. U drugoj fazi provedeno je on-line istraživanje u kojem je sudjelovalo 345 mladih, prosječne dobi 23 godine, od čega 80% žena. Kvantitativno istraživanje potvrdilo je nalaze o uobičajenim načinima upoznavanja te utvrdilo da se mladi danas najčešće odlučuju na tradicionalni partnerski odnos (dating). Ipak, preko 13% njih upušta se u suvremene oblike odnosa, pri čemu nisu utvrđene razlike s obzirom na rod, veličinu mjesta, niti radni status. Nalazi, značajni za bolje teorijsko razumijevanje partnerskih odnosa, razmatrani su pod vidom teorije filtra te rodnih razlika u strategijama odabira partnera.

TRANZICIJA NAKON SREDNJE ŠKOLE: ISHODI, ODREDNICE I PRIKLADNE INTERVENCIJE

Iva Šverko, Toni Babarović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Cilj ovog istraživanja bio je istražiti odrednice i ishode tranzicije nakon srednje škole i saznati koje psihološke osobine i životne okolnosti imaju facilitirajući ili ograničavajući utjecaj u tom procesu. U longitudinalnom je istraživanju sudjelovao 981 sudionik u prvom valu, 568 sudionika u drugom valu te 405 sudionika u trećem valu. U prvom polugodištu završnog razreda srednje škole (prvi val) primijenjene su mjere psiholoških osobina i životnih okolnosti (mjere ličnosti, temeljnih samoevaluacija, socijalne podrške u procesu izbora zanimanja, prosjeka ocjena te socioekonomskog statusa sudionika). U drugom polugodištu završnog razreda (drugi val) primijenjene su mjere profesionalne zrelosti, profesionalne adaptabilnosti te poteškoća u donošenju profesionalnih odluka. Godinu dana nakon završetka srednje škole primijenjene su mjere ishoda tranzicije (uspješnost realizacije željenog profesionalnog cilja te zadovoljstvo, angažiranost i uspješnost u studiju ili poslu). Rezultati su ukazali kako se sudionici koji su uspjeli realizirati svoj željeni profesionalni cilj razlikuju od onih koji to nisu uspjeli po nekim osobnim obilježjima, kao i po svim mjeranim profesionalnim ishodima nakon tranzicije. Konkretno, pojedinci koji su uspjeli realizirati željeni profesionalni cilj su tijekom srednje škole imali viši prosjek ocjena i viši socioekonomski status, iskazali su višu razinu savjesnosti i bolje temeljne samoevaluacije, kao i višu profesionalnu zrelost i adaptabilnost te manje poteškoća u donošenju profesionalnih odluka. Ujedno, oni su imali i povoljnije ishode tranzicije jer su izjavili kako su zadovoljniji, angažiraniji i uspješniji u svojem poslu ili studiju u odnosu na kolege koji nisu uspjeli ostvariti svoj željeni profesionalni cilj. Rezultati ovog istraživanja opisuju ishode tranzicije nakon srednje škole, daju uvid u njihove moguće odrednice te upućuju na prikladne intervencije za pomoć mladima pri izboru i usmjeravanju karijere.

ON THE RELATIONSHIP BETWEEN JOB RESOURCES AND PERCEIVED EMPLOYABILITY: EVIDENCE FROM A 3-WAVE LONGITUDINAL STUDY

Jasmina Tomas¹, Darja Maslić Seršić¹, Hans De Witte^{2,3}

¹*Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Zagreb, Croatia*

²*Research Group Work, Organisational & Personnel Psychology WOPP - O²L, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Leuven, Belgium*

³*Optentia Research Focus Area, North-West University, Potchefstroom, South Africa*

Perceiving many chances of a new job within the current organization (perceived internal employability; PEI) or in another organization (i.e., perceived external employability; PEE) represents a valuable asset to employee career success and well-being. In contrast, knowledge on how these perceptions can be nurtured lags behind. The present study aims to address this void by examining work environmental antecedents of PEI and PEE. In particular, departing from the Conservation of Resources theory and the job demands-resources model, we propose that organizations can enhance PEI/PEE by providing employees job resources that stimulate learning and personal development – job challenge, job autonomy, performance feedback and co-worker cooperation. We also account for the potential dark side of employability enhancement by proposing that those with higher PEI/PEE will in turn be more capable of obtaining additional job resources, a process that leads to increased polarization of the labor market. In all, we hypothesize that (1) job resources enhance PEI/PEE and that in turn (2) PEI/PEE enhance employees' job resources. To test the hypothesized research model, we conducted a 3-wave cross-lagged panel study. Data was collected among Croatian white-collar employees who worked in 29 private sector organizations. Employees completed on-line kamenoquestionnaires three times spaced approximately six months apart (N1 = 2133; N2 = 1847; N3 = 1571). The results of the cross-lagged structural equation modeling partially supported our hypotheses: co-worker cooperation was related to higher PEI and PEE, whereas PEI was related to higher job challenge, job autonomy and performance feedback six months later. These results indicate that organizations can nurture employability perceptions by creating a cooperative work environment. In contrast, individuals with higher PEI are more capable of obtaining high quality jobs characterized by challenging assignments, autonomy and useful feedback.

KONTEKSTUALNI EFEKTI I PRECIZNOST VIDNOG RADNOG PAMĆENJA

Ivan Tomić, Denis Vlašiček, Matej Pavlič, Dragutin Ivanec

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Recentna istraživanja pokazuju kako točnost dosjećanja u zadacima vidnog radnog pamćenja (VRP) ovisi i o podražajnom kontekstu. Elementi u VRP ne reprezentiraju se neovisno jedan o drugome, već se prilikom konstrukcije mentalnih reprezentacija pojedinačnih elemenata koriste statističke informacije o skupu kojega je taj pojedinačni element član. To se naziva učinak privlačenja. Cilj istraživanja bio je ispitati koliko je efekt privlačenja robusan, odnosno ovisan o kontekstualnim učincima koji proizlaze iz manipulacije karakteristikama podražaja i zadatka pri ispitivanju VRP. Provedena su četiri eksperimenta u kojima su sudionici pamtili dva podražaja. U prvom eksperimentu redoslijed dosjećanja odabiran je po slučaju, i to je bila svojevrsna referentna situacija. U drugom eksperimentu, sudionici su trebali samostalno birati redoslijed kojim će se dosjećati, čime se htjelo provjeriti kako metaznanje o točnosti pamćenja može djelovati na učinak privlačenja. U trećem i četvrtom eksperimentu redoslijed dosjećanja je ponovno odabiran po slučaju, no sudionicima je u svakoj podražajnoj sekvenci unaprijed ili unatrag označeno kojeg će se podražaja najvjerojatnije morati dosjetiti prvo čime se htjelo ispitati kako usmjeravanje pažnje ima učinka na pojavu efekta privlačenja. Kriterij točnosti dosjećanja orijentacija podražaja (tj. veličina pogreške) operacionaliziran je kao razlika objektivne orijentacije i danog odgovora. Efekt privlačenja bio je vidljiv u sva četiri eksperimenta, i to pri dosjećanju oba podražaja. Ovo istraživanje demonstrira robusnost efekta privlačenja u VRP u situaciji kada se treba pamtili mali broj podražaja. To implicira da mehanizmi u podlozi tog efekta nisu podložni korekciji, odnosno da su podražaji koji su ili u fokusu pažnje i van njega jednako pod utjecajem preostalih informacija potrebnih za uspješno obavljanje zadatka. Rezultati ovog istraživanja sugeriraju važnu ulogu kontekstualnih informacija u temeljnim procesima kodiranja vidnih podražaja.

ULOGA RACIONALNOSTI U STAVOVIMA O CIJEPLJENJU: TESTIRANJE DVIJU HIPOTEZA

Helena Tomljenović¹, Andreja Bubić², Nikola Erceg³

¹*Translacijska istraživanja u biomedicini, Medicinski fakultet, Split, Hrvatska*

²*Katedra za psihologiju, Filozofski fakultet, Split, Hrvatska*

³*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska*

Do sada je pokazano kako su roditeljski stavovi prema cijepljenju djece povezani s različitim pristranostima u rasuđivanju koji doprinose otporu i izbjegavanju cijepljenja. Međutim, točan doprinos racionalnosti u tim stavovima nije razjašnjen. Cilj ovog istraživanja bio je provjeriti dvije različite hipoteze, tzv. ograničene i ekspresivne racionalnosti, o doprinosu racionalnosti u formiranju stavova o cijepljenju. Unutar upitnika postavljenog na Internetu 823 roditelja je izrazilo svoje stavove prema cijepljenju djece, pri čemu su izmjerene kognitivna, afektivna i biheviorna komponenta tih stavova. Kao prediktore koristili smo povjerenje prema autoritetima i dvije mjere racionalnog mišljenja – test kognitivne reflektivnosti te zadatke heuristika i pristranosti. Rezultati su pokazali kako je povjerenje prema autoritetima snažan prediktor svih triju komponenti stavova o cijepljenju. Glede racionalnosti, kognitivna reflektivnost nije bila značajan prediktor nijedne komponente stavova dok je uspješnost na zadacima heuristika i pristranosti predviđala afektivnu i kognitivnu, ali ne i biheviornu komponentu. Također, pronađen je i moderatorski učinak povjerenja u autoritete na vezu između uspješnosti na zadacima heuristika i afektivne i kognitivne komponente stavova. Dok su roditelji visokog povjerenja u autoritete imali pozitivne stavove o cijepljenju bez obzira na racionalnost, kod roditelja s niskim povjerenjem u autoritete postojala je značajna pozitivna povezanost između uspješnosti na zadacima heuristika i stavova prema cijepljenju. Drugim riječima, čini se da veća sklonost racionalnom mišljenju može donekle ublažiti negativne efekte nepovjerenja u autoritete na stavove i odluke o cijepljenju djece, što je u skladu s predviđanjima teorije ograničene racionalnosti, a suprotno predviđanjima teorije ekspresivne racionalnosti prema kojoj bi racionalnost trebala dodatno naglašavati negativne efekte niskog povjerenja u autoritete i tako doprinositi polarizaciji stavova.

ZNANSTVENI SKEPTICIZAM: AUTORITARNA ANATOMIJA

Milica Vdovic¹, Jasna Milošević Đorđević¹, Živojin Đurić²

¹*Odsek za psihologiju, Fakultet za medije i komunikacije, Beograd, Srbija*

²*Institut za političke studije, Beograd, Srbija*

Nepovjerenje u službene informacije i institucije postalo je globalni fenomen. Ljudi manje vjeruju jedni drugima (Robinson i Jackson, 2001), ali i u vladu, političare (Levi i Stoker, 2000), kao i znanost (Gauchat, 2012). Ovakvo nepovjerenje nastaje zbog sve veće složenosti suvremenog svijeta i teškoće u razumijevanju događaja unutar njega, kao i zbog osjećaja da su događaji izvan naše kontrole (Gidens, 1990). Nepovjerenje u ekspertске sisteme, posebno nepovjerenje u znanost, ima ozbiljne negativne posljedice (Gangarosa i sur., 1998). Iako je znanost oduvijek negovala kritičnost, danas je ona često u fokusu medija, što dovodi do skepticizma opće populacije prema znanosti (Auper, 2012). Obrazovanje i pismenost povezani su s vjerom u znanost, ali je ne objašnjavaju u potpunosti (Allum, Sturgis, Tabourzi i Brunton-Smith, 2008). To je osobito vidljivo pri ispitivanju mišljenja ljudi o znanstvenim temama koje su politički polarizirane, kao što su GMO ili globalno zagrijavanje, gdje prevashodno političko opredjeljenje diktira povjerenje (Kahan i sur., 2012). Koristeći nacionalno reprezentativni uzorak odraslih građana Srbije (N = 1480), od 2018. godine analiziramo povezanost povjerenja u znanost sa: a) autoritarnošću i b) medijskom pismenošću. Kako bismo izmjerili povjerenje u znanost, koristili smo kratku verziju Skale znanstvene podrške, koja se sastoji od dva pokazatelja: globalnog povjerenja u znanost (Alpha = .85) i potpore znanstvenim politikama (Alpha = .83) (McCright, Dentzman, Charters, Dietz, 2013). Rezultati pokazuju da samo medijska pismenost značajno predviđa poverenje u znanost ($R^2 = .046, p < .01$). Međutim, autoritarnost moderira vezu između medijske pismenosti i povjerenja u znanost. Kod visoke autoritarnosti, medijska pismenost dovodi do veće podrške znanstvenim politikama, dok ga niska smanjuje ($R^2 = .048, p < .01$). Takođe, visoka autoritarnost čini povezanost medijske pismenosti sa globalnim povjerenjem u znanost većom ($R^2 = .105, p < .01$).

ODNOS SPOSOBNOSTI EMOCIONALNE INTELIGENCIJE, EMPATIJE I ALTRUIZMA KOD STUDENATA

Bernarda Veseličić, Ana Babić Čikeš, Jasmina Tomašić Humer, Matea Mijić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska

Cilj provedenog istraživanja bio je ispitati međusobni odnos različitih mjera sposobnosti emocionalne inteligencije operacionaliziranih prema modelu Mayera i Saloveya (2016), te njihov odnos s mjerama empatije i altruizma kod studenata. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku od N=331 studenata tri fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku. Za mjerenje emocionalne inteligencije koristila su se dva testa učinka namijenjena mjerenju treće i četvrte razine modela: Test analize emocija (Kulenović, Balenović i Buško, 2000) i Test upravljanja emocijama (Babić Čikeš, Marić i Šincek, 2018). Također je primijenjen i Upitnik emocionalne kompetentnosti (Takšić, 2002), kao mjera samoprocjene emocionalne inteligencije. Dodatno, studenti su popunili kratku verziju Upitnika kvocijenta empatije koji mjeri emocionalnu reaktivnost i kognitivnu empatiju (Wertag i Hanzec, 2016) te Skalu altruizma (Raboteg-Šarić, 1993). Rezultati su pokazali da su mjere emocionalne inteligencije međusobno u niskim do umjerenim korelacijama. Testovi sposobnosti međusobno su više povezani nego sa subskalama upitnika samoprocjene emocionalne inteligencije. Sve mjere emocionalne inteligencije značajno su, nisko do umjerenom, povezane s emocionalnom reaktivnošću. Subskale Upitnika emocionalne kompetentnosti umjerenom su povezane s kognitivnom empatijom i altruizmom, za razliku od mjera učinka koje nisu značajno povezane s tim varijablama. Rezultati hijerarhijske regresijske analize pokazuju kako emocionalna reaktivnost i skale Upitnika emocionalne kompetentnosti (Skala sposobnosti uočavanja i razumijevanja emocija i Skala sposobnosti regulacije i upravljanja emocijama) značajno doprinose objašnjenju varijance altruizma. Spol, dob i mjere učinka emocionalne inteligencije nisu se pokazali značajnim prediktorima altruizma. Rezultati upućuju na divergentnost različitih vrsta mjera emocionalne inteligencije, kako s obzirom na njihov međusobni odnos, tako i s obzirom na varijable empatije i altruizma.

TRENING STRATEGIJE BIZARNOG PREDOČAVANJA U OSNAŽIVANJA PAMĆENJA STARIJIH OSOBA

Andrea Vranić, Marina Martinčević

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Slabljenje kognitivnih funkcija jedan je od temeljnih problema koji se pojačavaju sa starenjem. Jedan od načina suočavanja s ovim problemom su kognitivni treninzi - intervencije osmišljene za osnaživanje oslabljenih funkcija. Ovim smo radom, kroz dva istraživanja, ispitali učinkovitost treninga korištenja bizarnog predočavanja kao strategije za osnaživanje nekih aspekata pamćenja kod starijih osoba. U prvom istraživanju sudionici su podijeljeni u tretmansku ($n=58$; dob $M=73.3$, $SD=7.16$) i pasivnu kontrolnu skupinu ($n=55$; dob $M=72.7$, $SD=6.86$), dok je u drugom istraživanju sudjelovala tretmanska ($n=23$; dob $M=75.8$, $SD=6.34$) i aktivna kontrolna skupina ($n=22$; dob $M=76.8$, $SD=7.12$). U trening su uključeni sudionici koji su pokazali uredno funkcioniranje na Kratkom ispitivanju mentalnog statusa (MMSE). Prije i nakon završetka treninga korišteni su zadaci neposrednog dosjećanja liste riječi, dugoročnog dosjećanje i prepoznavanje smislene priče, pamćenje nizova brojeva i slova, i Skala čestine zaboravljanja. Istraživanje je organizirano u 7 susreta, od kojih su 4 uključivali trening, a prva dva i posljednja dva su korištena za pred- i post-testiranje. Tretmanska skupina je pamtila liste riječi korištenjem mnemotehnike, aktivna kontrolna skupina je pamtila iste liste riječi bez mnemotehnike, dok pasivna skupina nije imala nikakav tretman. U oba istraživanja nije utvrđena razlika između grupa u inicijalnim mjerama. Prvo istraživanje je pokazalo značajnu interakciju na svim objektivnim mjerama pamćenja - tretmanska skupina je značajno napredovala nakon treninga u odnosu na pasivnu skupinu. Drugo istraživanje nije pokazalo dodatnu učinkovitost korištenja mnemotehnike u odnosu na samo pamćenje liste riječi. Obje grupe su pokazale značajan napredak nakon tretmana u svim korištenim mjerama. Rezultati će biti raspravljani s obzirom na važnost kognitivne vježbe i iskustva uspjeha u osnaživanju kognicije u starijoj dobi.

ULOGA RODA I JASNOĆE POJMA O SEBI U ODNOSU IMPLICITNOG I EKSPPLICITNOG SAMOPOŠTOVANJA

Antonija Vrdoljak, Margareta Jelić

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Tradicionalno, mjerenje samopoštovanja počiva na upitničkim, eksplicitnim (kontroliranim, svjesnim) mjerama. S obzirom na probleme, vezane primarno uz psihometrijska svojstva takvih mjera, u području samopoštovanja sve se češće razvijaju i primjenjuju implicitne (nekontrolirane, nesvjesne) mjerne metode. No, implicitne i eksplicitne mjere samopoštovanja redovito imaju niske ili neznačajne korelacije. Stoga se danas istraživački fokus pomiče s procjenjivanja razine povezanosti implicitnih i eksplicitnih mjera na utvrđivanje kada su one povezane. Neki od potencijalnih moderatora tog odnosa su rod i jasnoća pojma o sebi. Cilj ovoga istraživanja bio je proučiti odnose mjera implicitnog i eksplicitnog samopoštovanja s rodom i jasnoćom pojma o sebi te ispitati moderacijske utjecaje roda i jasnoće pojma o sebi na povezanost mjera samopoštovanja. Istraživanje je provedeno u dva dijela, u Zagrebu i u Osijeku. 161 sudionik (od čega 50.3% žena) ispunjavao je Test implicitnih asocijacija za ispitivanje samopoštovanja, Skalu samosviđanja i samokompetentnosti te Skalu jasnoće pojma o sebi. Rezultati pokazuju da osobe s jasnijim pojmom o sebi izražavaju više razine eksplicitnog samopoštovanja. Jasnoća pojma o sebi nije povezana s implicitnim samopoštovanjem, a rodne razlike nisu utvrđene niti u eksplicitnom, niti u implicitnom samopoštovanju. Na razini bivarijantnih korelacija, implicitno i eksplicitno samopoštovanje nisu povezani, no rod moderira njihov odnos. Žene pokazuju nisku do umjerenu povezanost implicitnog i eksplicitnog samopoštovanja, dok za muškarce povezanost mjera nije statistički značajna. Samoprocjena jasnoće pojma o sebi ne moderira odnos implicitnog i eksplicitnog samopoštovanja. Opaženi rezultati razmotreni su u okviru teorija dvostrukih procesa te sugeriraju postojanje različitih, ali nisko povezanih konstrukata u podlozi implicitnih i eksplicitnih mjera samopoštovanja.

ODNOS IZVRŠNIH FUNKCIJA I PROBLEMA U PONAŠANJU KOD DJECE RANE OSNOVNOŠKOLSKE DOBI

Sandra Vučković¹, Silvija Ručević¹, Tijana Borovac², Dino Krupić¹

¹Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska

²Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Osijek, Hrvatska

Cilj istraživanja je ispitati odnos izvršnih funkcija (radno pamćenje, planiranje, regulacija i inhibicija) i problema u ponašanju (agresivnost i simptomi hiperaktivnosti i nepažnje) kod djece rane osnovnoškolske dobi. Budući da su ponašajni problemi u djetinjstvu važni prediktori delinkventnog ponašanja u adolescenciji i kriminaliteta u odrasloj dobi, važno je unaprijediti razumijevanje uloge potencijalnih zaštitnih čimbenika u ranoj osnovnoškolskoj dobi. Istraživanje je provedeno na 175 parova djece ($M_{dob}=8.21$, $SD_{dob}=.569$; 54% dječaci) i njihovih roditelja, uključenih u longitudinalnu studiju ECLAT. Roditelji su ispunili upitnike kojima su procjenjivane djetetove izvršne funkcije (Childhood Executive Functioning Inventory, CHEXY) i ponašanje u različitim kontekstima (Strengths and Difficulties Questionnaire, SDQ). Rezultati su pokazali da su sve izvršne disfunkcije pozitivno i umjereno do visoko povezane s problemima u ponašanju (od $r = .33$ do $.7$; $p < .001$). Dakle, djeca s manifestiranim teškoćama u radnom pamćenju, planiranju, regulaciji i inhibiciji češće su procjenjivana kao ona koja iskazuju simptome agresivnosti te hiperaktivnosti i nepažnje. U svrhu provjere doprinosa uključenih varijabli, provedene su hijerarhijske regresijske analize. Nakon kontrole spola, intelektualnih sposobnosti, empatije i roditeljskog odgojnog stila, deficiti inhibicije, regulacije i planiranja bili su značajni prediktori simptoma agresivnosti. Deficiti inhibicije i regulacije bili su značajni prediktori simptoma hiperaktivnosti i nepažnje. Općenito, deficit inhibicije bio je najznačajniji pozitivni prediktor simptoma agresivnosti te hiperaktivnosti i nepažnje. Deficit radnog pamćenja nije bio značajan prediktor problema u ponašanju. Rezultati istraživanja upućuju da, osim spola, intelektualnih sposobnosti, empatije i roditeljskog odgojnog stila, kognitivne funkcije višeg reda imaju važniju ulogu u predviđanju problema u ponašanju kod djece rane osnovnoškolske dobi.

POSTER SEKCIJA

POSTER SESSION

UTJECAJ OBRNUTE PERSPEKTIVE NA FLEKSIBILNO MIŠLJENJE U ŠAHU

Marko Antolčić, Pavle Valerjev

Odsjek za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Šah je strateška igra koja zahtjeva korištenje raznih kognitivnih procesa. Šahisti kroz iskustvo šahovskih partija i pozicija razvijaju sheme koje im omogućuju efikasno i brzo prepoznavanje i rješavanje problema. Uslijed znatnog iskustva, proučava se kako šahisti postaju rigidniji prilikom donošenja odluka, jer se vode prijašnjim iskustvom, jedan od takvih efekata je Einstellung efekt. On se pojavljuje kada prva zamisao, koja je temeljena na prijašnjem iskustvom i koja se pojavljuje pri poznatim obilježjima problema, blokira uviđaj optimalnog rješenja situacije. Kako bi se reducirao takav efekt, potrebno je koristiti fleksibilnije metode prilikom rješavanja problema u kojima se javlja Einstellung efekt. Cilj istraživanja bio je istražiti hoće li faktor obrnute perspektive utjecati na fleksibilnost mišljenja u šahu. U istraživanju su sudjelovali klupski igrači (N=26) s nacionalnim šahovskim rejtingom - oni su rješavali niz šahovskih problema u kojima se utvrđivalo pojavljivanje Einstellung efekta. Od interesa je bilo uočiti utjecaj konvencionalne i obrnute perspektive na pojavljivanje efekta. Veća zastupljenost neoptimalnih rješenja i duže pogledavanje polja koja su u osnovi Einstellung efekta ukazuje na utjecaj efekta. Analizom podataka, na rezultatima vremena rješavanja, sigurnosti i vremena i broja fiksacija na poljima relevantnim za Einstellung efekt, utvrđeno je kako faktor obrnute perspektive nije bio značajan. Pokazalo se kako su ispitanici s višim rejtingom postizali bolji uspjeh i sigurnost, niže vrijeme rješavanja i vrijeme i broj fiksacije polja. Usprkos izostanku očekivanog efekta, istraživanje daje uvid u samu problematiku i ideju za daljnja istraživanja takve vrste.

POVEZANOST SOCIJALNE PODRŠKE I USKLAĐENOSTI U IZBORU ZANIMANJA IZMEĐU RODITELJA I ADOLESCENTA

Ana Artuković, Ivona Čarapina Zovko

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Mostar, Bosna i Hercegovina

Dosadašnja istraživanja ispitivala su na koji način adolescenti donose odluke pri odabiru karijere. Manji je broj istraživanja koja ispituju povezanost socijalne podrške i karijerne usklađenosti, stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati povezanost socijalne podrške i usklađenosti u izboru zanimanja između roditelja i adolescenta. U središtu interesa su komplementarna usklađenost - osobine pojedinca čine cjelinu, a okolina pridonosi onim što nedostaje (Muchinsky & Monahan, 1987, prema Sawitri, Creed i Zimmer-Gembeck, 2013) tj. pojedinci daju ono što drugi trebaju ili žele. Druga poddomena je suplementarna usklađenost - pojedinci imaju karakteristike slične drugima u okolini tj. pojedinci se percipiraju sličnim drugima oko njih, u pogledu njihovih vrijednosti, ciljeva, osobnosti i stava (Cable & Edwards, 2004., Muchinsky & Monahan, 1987, Sekiguchi, 2004; prema Sawitri, Creed i Zimmer-Gembeck, 2013). U istraživanju je sudjelovalo 122 učenika završnih razreda dvije osnovne škole u Mostaru (M=57, Ž=65) dobi od 14 do 16 godina. Primijenjeni mjerni instrumenti u ovom istraživanju su Sociodemografski upitnik, Skala karijerne usklađenosti roditelj-adolescent (Sawitri, Creed i Zimmer-Gembeck, 2013) i Skala za procjenu socijalne podrške (Abbey, Abramis i Caplan, 1985). Utvrđena je značajna povezanost između obrazovanja oca, obrazovanja majke i suplementarne usklađenosti u odabiru zanimanja između roditelja i adolescenta, te značajna povezanost između školskog uspjeha i komplementarne karijerne usklađenosti između roditelja i adolescenta. Nadalje, utvrđena je značajna povezanost između socijalne podrške i obje poddomene karijerne usklađenosti (komplementarne i suplementarne) između roditelja i adolescenta. Dobiveni rezultati ukazuju na važnost socijalne podrške prilikom odabira karijere te bi se na osnovu dobivenih rezultata mogle pružiti praktične smjernice za profesionalno usmjeravanje učenika osnovne škole i educiranje i uključivanje roditelja.

MEĐUODNOS PSIHOLOŠKE FLEKSIBILNOSTI, TRAUMATIZACIJE U DJETINJSTVU, STILA PRIVRŽENOSTI I RAZLIČITIH PSIHOPATOLOŠKIH ENTITETA

Ivana Bahun, Tea Lukačić

Psijatrijska bolnica Sveti Ivan, Zagreb, Hrvatska

Psihološka fleksibilnost teorijski je konstrukt definiran kao sposobnost svjesnog i aktivnog doživljavanja vlastitih emocija i misli, njihovog prihvaćanja i pridavanja novog značenja situaciji, čak i kada su ta iskustva neugodna (Hayes, 2006). U brojnim inozemnim istraživanjima se pokazalo kako je snižena psihološka fleksibilnost transdijagnostički rizični čimbenik, koji se u različitim poremećajima povezuje s različitim simptomima. U depresivnim poremećajima prisutne su ruminacije koje odražavaju rigidne obrasce mišljenja, u anksioznim poremećajima često se nefleksibilno koristi strategija izbjegavanja neugodnih podražaja što pridonosi njihovom održavanju, a kod osoba s graničnim poremećajem ličnosti pokazalo se da je psihološka nefleksibilnost povezana sa sporijim povlačenjem simptoma depresije i lošijim ishodom. U Hrvatskoj do sada ovaj konstrukt nije bio provjeravan. Cilj ovog rada bio je provjeriti povezanost psihološke fleksibilnosti s traumatizacijom u djetinjstvu i nesigurnom privrženosti kao dva do sada dobro utvrđena rizična čimbenika za mentalno zdravlje te utvrditi izraženost psihološke fleksibilnosti kod različitih psihopatoloških skupina. U istraživanju je sudjelovalo 50 pacijenta hospitaliziranih u psihijatrijskoj bolnici na odjelu za liječenje afektivnih i anksioznih te poremećaja ličnosti. Primijenjeni su instrumenti Ljestvica traumatskih događaja u djetinjstvu, Upitnik privrženosti RQ i AAQ-2 upitnik. Rezultati su pokazali da sudionici koji izvještavaju o traumi u djetinjstvu i nesigurnijoj privrženosti postižu niže rezultate na upitniku psihološke fleksibilnosti. U odnosu na osobe s dijagnozom afektivnih i anksioznih poremećaja, najniže rezultate na mjeri psihološke fleksibilnosti postižu osobe s dijagnozom graničnog poremećaja ličnosti. Rezultati će biti raspravljani u kontekstu različitih psihopatoloških entiteta i mogućnosti njihove praktične primjene.

PRIJEVOD I VALIDACIJA SKALE OVISNOSTI O VIDEOIGRAMA

Tihana Brkljačić, Dolores Aladić, Klara Boraska, Vesna Bošković,
Livia Božiček, Filip Sivrić

Odsek za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Bilić (2010) navodi da 81% hrvatske djece i mladeži igra videoigre, pri čemu mladići igraju više u odnosu na djevojke. Iako istraživanja nalaze i neke pozitivne strane igranja videoigara većina ih je usmjerena na ispitivanje mogućih negativnih posljedica. Na primjer, veliki broj igara zasićen je nasiljem, a prekomjerno igranje povezano je s usamljenošću i depresivnim raspoloženjem. Također, brojni autori upozoravaju da bi igranje video igara moglo dovesti do bihevioralne ovisnosti. Iako ovaj poremećaj nije službeno klasificiran kao specifičan poremećaj u DSM-V, APA ga svrstava u rubriku „Stanja za koja se preporučaju daljnja istraživanja“. Cilj ovog istraživanja bio je validirati Skalu ovisnosti o videoigramima (Lemmens, Valkenburg i Peter, 2009), ispitati povezanost ovisnosti o video igrama i vremena provedenog u igri, te razlike s obzirom na spol i vrstu igre. Istraživanje je provedeno putem mrežnog upitnika. U istraživanju je sudjelovalo 425 sudionika (310 muškaraca), u dobi od 16 do 63 godine. Plasiranjem upitnika na mrežne stranice vezane uz video igre nastojali smo u uzorku prikupiti što više sudionika koji često igraju video igre. Kako bismo ispitali stupanj ovisnosti o igranju video igara preveli smo i primijenili skalu Ovisnosti o video igrama koja se sastoji od 21 čestice koje se faktoriziraju u 7 faktora (preokupiranost, tolerancija, bijeg, smanjivanje, povlačenje, konflikt i problemi). Dodatno smo ispitali spol i dob sudionika, vrijeme koje tjedno provedu igrajući različite vrste igara, te preferiraju li igrati sami ili s drugim igračima na Internetu. Originalna faktorska strukturu Skale ovisnosti o internetskim videoigramima nije potvrđena, već su dobivena četiri faktora: gubitak kontrole, provođenje vremena, osjećaji i bijeg od stvarnosti, a indeks pouzdanosti cijele skale je 0,91. Veću razinu ovisnosti pokazale su osobe koje su više vremena tjedno provodile igrajući video igre, muški sudionici, i oni koji su igrali igre s drugim igračima.

WHAT MAKES TEACHERS ENTHUSIASTIC? THE INTERPLAY OF POSITIVE AFFECT, SELF-EFFICACY AND JOB SATISFACTION

Irena Burić¹, Angelica Moè²

¹Department of Psychology, University of Zadar, Zadar, Croatia

²Department of General Psychology, University of Padua, Padua, Italy

Teacher enthusiasm is a key feature of effective high-quality teaching since it promotes a range of students' cognitive, affective and motivational outcomes (e.g. enjoyment, intrinsic motivation, recall, learning, etc.). Given the importance of teacher enthusiasm, it is useful knowing which individual teacher job-related characteristics can lead to increased teacher enthusiasm. Previous research focused on some of these factors, but failed to take into account their possible dynamic influences in predicting teacher self-efficacy. Therefore, the aim of the present study was to examine the interplay of motivational (i.e. teacher self-efficacy), affective (i.e. positive affect) and well-being factors (i.e. job satisfaction) in shaping teacher enthusiasm over time. A total of 536 Croatian high-school teachers (402 female; $M_{age}=42.61$, $SD_{age}=10.37$) participated in a follow-up study with a time lag of approximately six months. At the first time point, data on teacher positive affect experienced at work, job satisfaction and self-efficacy were collected. At the second time point, in addition to positive affect, job satisfaction and self-efficacy, data on teacher enthusiasm were obtained. The results of a cross-lagged analysis showed that teacher positive affect experienced at work at first assessment point positively predicts both teacher self-efficacy and job satisfaction reported six months later. In addition, higher levels of self-efficacy, positive affect and job satisfaction were related to greater teacher enthusiasm. The results of this study emphasize the importance of teacher positive affective experiences at work that may have the key role in raising teacher job satisfaction and sense of efficacy over time, which, in turn, and in addition to positive affect, contribute to higher levels of experienced teacher enthusiasm. *This work was supported by Croatian Science Foundation (Grant No. UIP-11-2013-5065).

ISPITIVANJE ODNOSA PREFERENCIJA BOJA SA SAMOPOŠTOVANJEM I SAMOZADOVOLJSTVOM

Dorđe Čekrlija, Lana Vujaković, Biljana Mirković

Filozofski fakultet, Banja Luka, Bosna i Hercegovina

Rad se bavi odnosom samopoimanja i preferencije boja. Samopoštovanje i samozadovoljstvo vezano za primarne domene samopomanja su uzeti kao mjere samopoimanja i dovedeni u vezu sa preferencijama boja. Ispitan je 231 ispitanik starosti između 18 i 53 godine. Samopoštovanje je ispitano skalom generalnog samopoštovanja (SISES), a samozadovoljstvo skalom samozadovoljstva (SC-6). Čestice ove skale omogućuju procjenu samozadovoljstva vezanog za pojedinačne primarne domene samopoimanja (kompetencijsko, obiteljsko, socijalno, fizičko, emocionalno, akademsko). U procjeni boja ispitanici su rangirali i odabrali omiljenu od 11 boja (bijela, žuta, narančasta, zelena, plava, crvena, roza, ljubičasta, smeđa, siva i crna). Omiljene boje su razvrstane po kriteriju tople-hladne i primarne-sekundarne boje. U analizi podataka je korištena jednosmjerna analiza varijance. Rezultati pokazuju da je za najviše ispitanika plava (21%) omiljena boja, a najneomiljenije su narančasta (1%) i smeđa (1%). Više ispitanika preferira hladne (48.5%) nego tople (25%) ili akromatske boje (26%), kao i primarne (40%) nego izvedene (33%) i akromatske (26%) boje. Analiza varijance pokazuje samo značajnu razliku u samozadovoljstvu vezanom uz fizičko samopoimanje ($F(10,220) = 1.921$, $p = .04$). Prema rezultatima LSD post-testa ispitanici koji preferiraju sivu boju ostvaruju značajno niže rezultate na zadovoljstvu vezanom uz fizičko samopoimanje od ispitanika koji preferiraju crvenu, zelenu, žutu i bijelu boju. Registrirani su i značajno niži rezultati ispitanika koji preferiraju sivu od ispitanika koji preferiraju crvenu, zelenu, žutu i bijelu boju. Možemo zaključiti da se određene razlike mogu identificirati samo ako se direktno uspoređuju po dvije grupe. Identificirane razlike blažeg nivoa statističke značajnosti nisu takvog intenziteta da mogu utjecati na značajnu ukupnu F vrijednost dobivenu simultanom usporedbom svih grupa ispitanika, a razlike među pojedinačnim grupama se time maskiraju.

POLITICAL PSYCHOLOGY AS A STRATEGY FOR POLITICAL EMANCIPATION: THE CASE OF KOSOVO

Etleva Durmishi

Faculty of Political Sciences and Public Administration, Southeast European University, Macedonia

“Political Psychology as a strategy for political emancipation: the case of Kosovo” is a research topic that aimed to understand the application of political psychology in Kosovo, which is an important but much neglected topic in our society. Kosovo, as a country with a parliamentary democracy, can benefit from the knowledge of political psychology and it can be considered as an effective instrument on improving the way we judge about politics, on creating a healthy inter-social communication, evaluating the leaders, understanding inter-ethnic conflicts and other aspects. This study offers a psychological interpretation of political issues that characterize Kosovo politics, and the results of an empirical research are included. People impact leaders and processes but they are also influenced by them, and this serves as a basis to measure the power of the psychological factors and supporting the psycho-political interpretations. The covered aspects in this study are: the current application of political psychology in the political, academic and social level in the world; Kosovo as a post-communist country under the influence of the old habits; types of leaders and the policies that they create; typical Kosovar political leader and camouflaged autocrats; gender differences in politics; the leader and its influence on the psychology of masses; emotions and collective memory; psychology of the voter and their perception of politics; the power of media content and the category of the viewer; and the role of youth in Kosovo politics. This study aimed to understand the psychology of the voter, the influence of old habits in our society and the ex-communist leadership, the impact of the globalization and its trends in a new-born country such as Kosovo, the gradual building of the new traits, the rediscovering of the political self - which then will be easier for the Governments to construct their policies according to the real needs of its citizens.

TO JE ONO ŠTO TE ČINI PONOSNIM I SRETNIM: DOSJEĆANJE FINALA SVJETSKOG PRVENSTVA U NOGOMETU

Marko Galić, Luka Mustapić, Tea Đula

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Blic pamćenje je izuzetno dobro pamćenje detalja prije, za vrijeme i nakon iznenađujućeg događaja koji ima značajne posljedice za pojedinca i/ili zajednicu. U odgovorima ispitanika ističe se nekoliko podataka koji prate dosjećanje: podatci o tome gdje se osoba nalazila, s kime je boravila, emocionalni odgovor na događaj, kao i što se događalo nakon tog događaja. Istraživanja koja proučavaju blic pamćenje najčešće proučavaju događaje koji bi se mogli označiti kao negativni, u što spadaju prirodne katastrofe, teroristički napadi i smrti važnih osoba. Cilj ovoga istraživanja bio je ispitati blic pamćenje o događaju koji bi se mogao okarakterizirati kao pozitivan – finalu Svjetskog prvenstva u nogometu 2018. Sudionici ovoga istraživanja bile su osobe mlađe i starije životne dobi. Primijenjen je polustrukturirani intervju kako bi se ispitalo dosjećanje finala Svjetskog prvenstva u nogometu 2018. Trajanje intervju bilo je između šest i deset minuta, ovisno o odgovorima ispitanika na otvorena pitanja. Analizom sedamnaest intervjua je utvrđeno da osobe mlađe životne dobi imaju bolje dosjećanje spomenutog događaja u odnosu na starije ispitanike. Kvalitativna analiza odgovora na otvorena pitanja je izabrana kako bi se stekao uvid u osobna iskustva sudionika i njihovu perspektivu ispitanoga događaja te kako bi konačni rezultati istraživanja bili dublji i detaljniji od usporedbe same učinkovitosti dosjećanja odabranoga događaja. Tematskom analizom odgovora sudionika na otvorena pitanja izdvojile su se dvije glavne teme koje se pojavljuju u njihovim odgovorima – značaj samog događaja i raspoloženje za vrijeme događaja. U primjerima odgovora ispitanika vidljive su razlike u percepciji i doživljavanju samoga događaja. Na kraju se navode nedostatci provedenoga istraživanja kao i prijedlozi za buduća istraživanja u ovome području.

ČINI LI RUKOVODEĆA ULOGA RAZLIKU U DOŽIVLJAVANJU (NE)UGODNIH EMOCIJA NA POSLU? DOPRINOS NOVIH NAČINA RADA I KONFLIKTA RADNE NA OBITELJSKU ULOGU

Jelena Gerjević, Petra Klasić, Iva Černja, Maša Tonković Grabovac

Odsjek za psihologiju, Hrvatski studiji, Zagreb, Hrvatska

Jedan od načina ispitivanja radne dobrobiti zaposlenika je mjerenjem emocija koje doživljavaju na poslu. Prijašnja istraživanja na hrvatskim zaposlenicima pokazala su da takvu afektivnu radnu dobrobit možemo predvidjeti mjerama zastupljenosti novih načina rada. Točnije, time koliko zaposlenik ima fleksibilnosti i slobode u izboru mjesta, vremena, sadržaja rada te kanala komunikacije u radu. Poznato je i da je radna dobrobit zaposlenika povezana i s manjim konfliktom između radne i obiteljske uloge. Cilj ovog istraživanja bio je usporedba afektivne radne dobrobiti kod zaposlenika na rukovodećim i nerukovodećim poslovima. Ispitala se i mogućnost predviđanja ugodnih i neugodnih emocija na poslu temeljem novih načina rada i konflikta radne na obiteljsku ulogu, zasebno na rukovoditeljima i nerukovoditeljima. U istraživanju je sudjelovalo 713 zaposlenika različitih organizacija, raznolikih radnih i socio-demografskih karakteristika, od kojih je 170 zaposleno na rukovodećim poslovima. On-line upitnik uključivao je skale novih načina rada, afektivne radne dobrobiti i konflikta radne i obiteljske uloge. Rezultati su pokazali da zaposlenici na rukovodećim poslovima, u odnosu na one na nerukovodećim poslovima, češće doživljavanju ugodne emocije na poslu, dok za neugodne emocije nije nađena razlika između ove dvije grupe. Regresijske analize provedene zasebno za svaki kriterij (ne/ugodne emocije) i poduzorak (ne/rukovoditelji) pokazale su da su novi načini rada i konflikt radne na obiteljsku ulogu najuspješnije predvidjeli radnu dobrobit rukovoditelja, mjerenu ugodnim emocijama. Kod rukovoditelja se najboljim prediktorom obje mjere dobrobiti pokazao konflikt radne na obiteljsku ulogu, dok kod zaposlenika na nerukovodećim poslovima ugodnim emocijama značajno doprinose i kontrola sadržaja rada i kanala komunikacije. Rezultati pružaju temelje za uvođenje više fleksibilnosti i slobode zaposlenicima u organiziranju svakodnevnog rada, neovisno o tome je li njihov posao rukovodeći.

THE RELATIONSHIP BETWEEN WORK CHARACTERISTICS AND SATISFACTION WITH LIFE – MODERATION BY GENDER

Milana Janković, Marija Bojanić, Tamara Stanojković, Damir Bogdan

Department of Psychology, Faculty of Philosophy, Novi Sad, Serbia

The aim of this study was to examine the effects of work characteristics on cognitive judgments of satisfaction with one's life, as well as gender differences in these relations. Six work characteristics were assessed, measured by the UKP - Work characteristics questionnaire: job demands (cognitive, emotional and quantitative), control over work, social support, work role, work environment and workplace changes. On a sample of 160 participants (65% of women) from general population, UKP (Popov, 2017) and Satisfaction with Life Scale – SWLS (Diener, Emmons, Larsen, & Griffin, 1985) were applied. To evaluate the unique contributions of the work characteristics, set of regression analyses were conducted, separately for men and women. Results revealed different patterns of association between the work characteristics and satisfaction with life scores, with percent of explained variance was 41.7 in men and 32.6 in women. Workplace changes predictor was the only statistically significant predictor of satisfaction with life in men ($\beta = -.72$, $p < .002$), meaning that men who experience more stress related to workplace changes are less satisfied with their life. In women social support had a positive effect on satisfaction with life ($\beta = .31$, $p < .03$), while work role was negatively related to satisfaction with life ($\beta = -.38$, $p < .002$). This indicates that more social support renders women less prone to negative evaluation of satisfaction with life when experiencing work related stress. Results suggest that satisfaction with life is more affected by workplace changes stress in men, which supported our hypothesis that men under pressure are more prone to reject organizational change (Vakola & Nikolaou, 2005), while in women satisfaction in life is more related to perceived social support which acts like a stress-buffer (stress-buffer hypothesis) and nonexistence of work role ambiguity (Abramis, 1994).

ETNIČKI IDENTITET I UNUTARGRUPNE NORME O KONTAKTU KAO ODREDNICE MEĐUGRUPNIH STAVOVA ADOLESCENATA

Iva Kapović, Lana Pehar

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Društvene norme su snažne odrednice odnosa među pripadnicima različitih društvenih grupa, a novija istraživanja upućuju na posebnu važnost normi koje opisuju i propisuju prihvatljive kontakte s pripadnicima vanjske grupe. Budući da snažna identifikacija s grupom općenito čini njene pripadnike podložnijima utjecaju grupnih normi, očekivano je da izraženost etničkog identiteta moderira odnos unutargrupnih normi i međuetničkih stavova. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati odnos etničkog identiteta te percipiranih vršnjačkih i obiteljskih normi o kontaktu u predviđanju etničke distance kod adolescenata, te provjeriti postoje li razlike u navedenim konstruktima s obzirom na grupni status i kontekst školovanja. U istraživanju je sudjelovalo 296 učenika, pripadnika većine te dvije nacionalne manjine koji pohađaju javnu i tri vjerske srednje škole u Zagrebu. Regresijska analiza pokazala je da etnički identitet moderira vezu obiteljskih normi i etničke distance, ali ne i vezu vršnjačkih normi i etničke distance. Što se adolescenti više identificiraju s vlastitom etničkom grupom, to percepcija manje podržavajućih obiteljskih normi o međuetničkom kontaktu predviđa veću etničku distancu. Nadalje, rezultati su pokazali da pripadnici manjine procjenjuju vršnjačke i obiteljske norme više podržavajućima od pripadnika većine. Učenici većinske vjerske škole snažnije se identificiraju s vlastitim narodom od učenika iz većinske javne škole, te u odnosu na učenike iz ostalih škola, pokazuju veću razinu etničke distance. Ovi rezultati sugeriraju da su roditelji ključni normativni utjecaj na koji se adolescenti usmjeravaju kada iz pozicije identifikacije s vlastitom grupom razmišljaju o svojim odnosima s drugim etničkim grupama, ali i da je pri proučavanju odnosa različitih etničkih grupa važno uzeti u obzir kontekst u kojem se oni odvijaju.

KOJIM UZROCIMA OBJAŠNJAVAMO KRIMINALNO PONAŠANJE? VALIDACIJA SKALE ZA ISPITIVANJE ATRIBUCIJA KRIMINALNOG PONAŠANJA

Matea Kramarić

Odsjek za kriminologiju, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Hrvatska

U literaturi se najčešće spominju dva faktora atribucija kriminalnog ponašanja: interni i eksterni uzroci. Također, istraživanja dosljedno pokazuju povezanost atribucija sa stavovima prema počiniteljima kaznenih djela i kažnjavanju, pri čemu je naglašavanje internih uzroka povezano s negativnijom percepcijom počinitelja i zagovaranjem strožih kazni. Ipak, neka istraživanja ukazuju na složeniju strukturu atribucija. Jedan od instrumenata za ispitivanje atribucija kriminalnog ponašanja je skala koju su konstruirali Cassese i Weber (2011) koja, sukladno nalazima atribucijskih istraživanja siromaštva, pretpostavlja trofaktorsku strukturu atribucija: individualne, socijalne i socio-kulturalne atribucije. Cilj ovog istraživanja bio je provesti validaciju navedene skale te ispitati povezanost atribucija s nekim od teorijski relevantnih konstrukata. Originalna skala je prevedena i dopunjena novim česticama koje obuhvaćaju neke potencijalne uzroke kriminalnog ponašanja specifične za hrvatski društveni kontekst. U istraživanju je sudjelovalo 600 sudionika starijih od 18 godina, različitog stupnja obrazovanja, radnog i obiteljskog statusa te političke orijentacije. Podaci su prikupljeni putem on-line upitnika koji je uz skalu atribucija sadržavao Skalu stavova prema osuđenim počiniteljima kaznenih djela (Lotar, Kamenov i Lebedina Manzoni, 2010) te nekoliko pitanja koja se odnose na demografske karakteristike sudionika, njihov kontakt sa žrtvama i počiniteljima kaznenih djela, te osobnu viktimizaciju i sankcioniranost za činjenje kaznenih djela. Dobivena faktorska struktura te metrijske karakteristike skale potvrđuju opravdanost proširenja skale kulturalno specifičnim česticama i ukazuju na mogućnost primjene instrumenta u našoj kulturi. Nalazi o atribuiranju kriminalnog ponašanja i odnosu atribucija sa stavovima prema počiniteljima kaznenih djela biti će komentirani u okviru atribucijske teorije te dosadašnjih zaključaka iz područja atribucija kriminalnog ponašanja.

PERCIPIRANA ZAPOŠLJIVOST I PROMJENE U INTENZITETU TRAŽENJA POSLA DIPLOMANATA

Marina Krešić, Ivona Čarapina Zovko

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Mostar, Bosna i Hercegovina

Percipirana zapošljivost vezuje se uz iskustava, aspiracije i percepcije vlastite sposobnosti pojedinaca za natjecanje i zauzimanje pozicije na tržištu rada (Ellis, 2013; Rothwell, Jewell i Hardie, 2009). Cilj ovog istraživanja bio je ispitati povezanost između percipirane zapošljivosti i intenziteta traženja posla diplomanata različitih studija, kao i promjene u intenzitetu traženja posla tijekom vremena. Od ukupno 247 sudionika (60 muškaraca i 187 žena) koji su sudjelovali u istraživanju, njih 149 (30 muškaraca i 119 žena) sudjelovalo je u obje točke istraživanja. Prosječna dob sudionika je 23 godine (sd=1,57). Istraživanje je provedeno u tijekom prosinca 2017. i lipnja 2018. godine. On line putem na sudionicima su primijenjeni Sociodemografski upitnik, Skala Intenziteta traženja posla (Galić, 2011) i Skala samopercipirane zapošljivosti (Mazalin, Parmač-Kovačić, 2015). Na cijelom uzorku nije utvrđena statistički značajna povezanost između percipirane zapošljivosti i intenziteta traženja posla. Utvrđena je statistički značajna pozitivna povezanost između percipirane zapošljivosti i intenziteta traženja posla mjereno u 1. točki istraživanja diplomanata humanističkih studija. Kod diplomanata biomedicinske i biotehničke grupe studija, utvrđena je statistički značajna negativna povezanost između percipirane zapošljivosti i intenziteta traženja posla u 1. točki. Nije utvrđena statistički značajna povezanost između percipirane zapošljivosti i intenziteta traženja posla u obje točke istraživanja diplomanata društvenih i prirodnih i tehničkih studija. Nisu utvrđene promjene u intenzitetu traženja posla diplomanata tijekom vremena s obzirom na različitu percipiranu zapošljivost (manja i veća) i različite grupe studija. Dobiveni rezultati ukazuju na različitu percepciju zapošljivosti studenata s obzirom na područje studiranja te bi na osnovi toga trebalo obratiti pozornost na potrebu za karijernim savjetovanjem studenata i njihovu pripremu za tržište rada.

UPITNIK PRIHVAĆANJA I AKCIJE AAQ-II: STRUKTURALNA VALIDACIJA PRIJEVODA

Igor Krnetić¹, Dragan Žuljević², Nikolija Rakočević³

¹Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Banja Luka, Bosna i Hercegovina

²Fakultet za pravne i poslovne studije Dr Lazar Vrkatić, Novi Sad, Srbija

³Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija

Psihološka fleksibilnost smatra se ključnim mehanizmom psihološke promjene u teorijskom okviru terapije prihvaćanja i posvećenosti (ACT). Ona podrazumijeva kontakt osobe sa sadašnjim trenutkom, kao i mijenjanje ili ustrajanje u ponašanju u službi odabranih vrijednosti na temelju vlastitih mogućnosti. Operacionalizaciju ovog konstrukta ponudili su Bond i suradnici 2011. godine, formulirajući Upitnik prihvaćanja i akcije AAQ-II. Upitnik sadrži 7 čestica Likertovog tipa formuliranih u negativnom smjeru, pri čemu viši rezultat upućuje na nižu psihološku fleksibilnost ispitanika. Cilj našeg rada bio je provjeriti strukturu latentnog prostora mjerenja prijevoda ovog upitnika na srpski jezik. Studija je obuhvatila 1781 sudionika, dobi od 18 do 80 ($M = 30.16$; $SD = 10.31$), od kojih su 54% bili ženskog spola. Zbog odstupanja koeficijenata multivarijatne normalnosti od očekivanih ($Mardia\ g = 39.21$), originalna teorijski pretpostavljena latentna struktura instrumenta provjerena je metodom robusne konfirmacijske faktorske analize u programu EQS 6.1 za Windows. Indeksi pristajanja ovog modela opaženim podacima (Satorra-Bentler corrected $\chi^2 = 27.79$; $df = 11$; Satorra-Bentler corrected $\chi^2/df = 2.53$; RMSEA (90% CI) = .038 (.026 - .052); SRMR = .017; CFI = .99; NFI = .99) sugeriraju savršeno pristajanje upućujući na potpunu replikaciju teorijski zamišljenog latentnog prostora mjerenja od strane autora instrumenta na podacima prikupljenim uporabom prijevoda skale na srpski jezik. Replicirana strukturalna invarijantnost čestica ovog instrumenta upućuje na njegove strukturalne kvalitete, te smo slobodni preporučiti uporabu prijevoda Upitnika prihvaćanja i akcije AAQ-II za potrebe istraživanja konstrukta psihološke fleksibilnosti. Diskutirat ćemo o teorijskim i praktičnim implikacijama rezultata.

ULOGA SIMPTOMA POSTTRAUMATSKOG STRESNOG POREMEĆAJA I DEPRESIJE U ODNOSU ZADOVOLJSTVA POROĐAJEM I POVEZIVANJA S DOJENČETOM

Laura Kuhar¹, Sandra Nakić Radoš¹, Marijana Matijaš¹,
Caroline J. Hollins Martin², Colin R. Martin³

¹Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

²School of Nursing, Midwifery and Social Care, Edinburgh Napier University, Scotland, UK

³Institute for Clinical and Applied Health Research (ICAHR), University of Hull, England, UK

Važnu ulogu u povezivanju majke s dojenčecom ima mentalno zdravlje, posebno s obzirom na različite emocionalne teškoće koje se mogu javiti nakon porođaja. Posttraumatski stresni poremećaj (PTSP) nakon porođaja javlja se kod 3 do 4% svih majki, u visokom je komorbiditetu s poslijeporođajnom depresijom te je povezan s iskustvom porođaja. Recentno istraživanje je pokazalo kako simptoma PTSP-a i depresije nakon porođaja djeluju kao serijalni medijatori između zadovoljstva porođajem i povezivanja majke i dojenčeta (Blažević i sur., 2018). Dosadašnja istraživanja PTSP-a nakon porođaja koristila su općenite mjere simptoma PTSP-a koje nisu pratile nove kriterije prema DSM-5. Cilj ovog istraživanja bio je provjeriti prethodno spomenuti model serijalne medijacije koristeći pritom novu skalu simptoma PTSP-a prema kriterijima DSM-5, specifično razvijenu za žene nakon porođaja. U jednkrotnom korelacijskom istraživanju sudjelovale su majke dojenčadi dobi od 1 do 12 mjeseci (N=590) koje su online ispunile Revidiranu skalu zadovoljstva porođajem (Hollins Martin i Martin, 2014), Skalu porođajne traume City (Ayers i sur., 2018), Edinburški upitnik poslijeporođajne depresivnosti (Cox i sur., 1987) i Upitnik poslijeporođajnog povezivanja (Broockington i sur., 2001). Analizom traga provjeren je model učinka zadovoljstva porođajem na povezivanje majke s dojenčecom, pri čemu su simptomi PTSP-a nakon porođaja bili prvi medijator, a poslijeporođajna depresivnost drugi medijator. Model se pokazao statistički značajnim, pri čemu je zadovoljstvo porođajem imalo neizravan učinak na majčino povezivanje s dojenčecom putem serijalne medijacije simptoma PTSP-a i depresije nakon porođaja. Izravni učinak zadovoljstva porođajem na povezivanje majke s dojenčecom nije se pokazao značajnim. Dobiveni rezultati upućuju na važnost zadovoljstva porođajem za povezivanje majke s dojenčecom te na pripadajuću važnost identifikacije simptoma PTSP-a i depresije nakon porođaja.

RODITELJSKA AKADEMSKA UKLJUČENOST I ŠKOLSKO POSTIGNUĆE ADOLESCENATA

Ivana Macuka¹, Josipa Piuk²

¹*Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska*

²*Osnovna škola „Ravne njive“, Split, Hrvatska*

Unatoč važnim pozitivnim doprinosima roditeljskog poticanja, očekivanja i akademske uključenosti u školskom uspjehu djeteta, potrebno je razmotriti može li previsoka roditeljska akademska uključenost (percipirana od strane djeteta) imati i nepovoljan utjecaj na djetetov školski uspjeh. Preciznije, s obzirom na znatno isticanje važnosti visokog školskog postignuća, potrebno je ispitati kako djeca doživljavaju roditeljska očekivanja vezana uz njihovu školsku uspješnost i koliko se to odražava na njihov školski uspjeh. U skladu s tim, cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos djetetove percepcije roditeljske akademske uključenosti (koncipirane kao nadziranje školskog rada i uspjeha, pomoć oko zadaće, komunikacije s djetetom i roditeljska akademska očekivanja) te školskog postignuća mlađih adolescenata. Kako bi se ispitala percepcija adolescenata o razinama akademske uključenosti njihovih roditelja, u sklopu istraživanja je preveden i validiran Upitnik percipirane roditeljske akademske uključenosti (Perceived Parental Educational Involvement – PPEI) (Carranza, You, Chhuoni I Hudley, 2009). U istraživanju je sudjelovalo 273 mlađih adolescenata, učenika petog do osmog razreda osnovne škole iz Splita. Konfirmatornom faktorskom analizom je potvrđena četverofaktorska struktura Upitnika percipirane roditeljske akademske uključenosti. Korelacijske analize upućuju na značajne obrasce povezanosti roditeljske akademske uključenosti te školskog uspjeha adolescenata. Adolescentice izvještavaju o boljem školskom uspjehu, ali navode i da roditelji više nadziru njihov školski rad i uspjeh te imaju viša očekivanja od njih u odnosu na adolescente. Rezultati općenito ukazuju da pozitivan doprinos roditeljske akademske uključenosti objašnjenju školskog postignuća adolescenata, odnosno adolescenti koji percipiraju akademska očekivanja svojih roditelja višima, ostvaruju bolji školski uspjeh.

TOČNOST PROCJENE TRAJANJA VREMENSKIH INTERVALA S OBZIROM NA SKLONOST KAŠNJENJU I SPOL

Mateja Marić¹, Vanja Topić¹, Kristina Sesar^{1,2}

¹Studij psihologije, Filozofski fakultet, Mostar, Bosna i Hercegovina

²Centar za mentalno zdravlje, Široki Brijeg, Bosna i Hercegovina

Vještine upravljanja vremenom od velike su važnosti u različitim područjima života. Međutim, sve osobe ne pokazuju jednaku uspješnost u upravljanju vremenom. Rezultati nekih do sada provedenih istraživanja pokazuju da osobe koje su sklone kašnjenju imaju tendenciju percipiranja vremena na drugačiji način nego osobe koje dolaze na vrijeme, ali veza između kašnjenja i percepcije vremena još uvijek nije jasno istražena. Cilj ovog istraživanja stoga je bio ispitati postoje li razlike u točnosti procjene trajanja vremenskih intervala kod retrospektivne i prospektivne procjene vremena s obzirom na sklonost kašnjenju kod studenata i studentica. Sklonost kašnjenju ispitivala se pomoću Upitnika sklonosti kašnjenju koji je konstruiran i validiran za potrebe ovog istraživanja (N=151). Upitnik je primijenjen na 257 studenata oba spola te je na osnovu rezultata za potrebe glavnog dijela istraživanja odabrano 20 sudionika koji imaju izraženu sklonost kašnjenju i 20 sudionika koji su imali izraženu sklonost dolaska na vrijeme. U eksperimentalnom dijelu istraživanja, u kojem su se mjerile retrospektivne i prospektivne procjene ispitanika, sudjelovalo je 40 studenata oba spola u dobi od 19 do 24 godine. Nije utvrđena statistički značajna razlika među procjenama trajanja vremenskih intervala s obzirom na sklonost kašnjenju, ni pri retrospektivnim, niti pri prospektivnim procjenama. Međutim, utvrđena je statistički značajna razlika u retrospektivnim procjenama vremenskih intervala između studenata i studentica. Studenti su davali više procjene od studentica te su te procjene bile bliže stvarnom vremenu. Studentice su, retrospektivno gledajući, više podcjenjivale vrijeme. Nije utvrđena statistički značajna razlika između studenata i studentica u prospektivnim procjenama vremena. Rezultati ovog istraživanja mogu poslužiti kao inspiracija za naredne studije kako bi se detaljnije istražila veza između sklonosti kašnjenju i percepcije vremena.

MRAČNA TETRADA U ODNOSU S MANIPULATIVNIM TAKTIKAMA I EMPATIJOM

Marija Međugorac, Zvezdan Penezić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Mračna tetrada je relativno novi koncept u području istraživanja ličnosti. Dosadašnja su istraživanja utvrdila da postoji povezanost među crtama ličnosti makijavelizma, subkliničkog narcizma, subkliničke psihopatije i sadizma. Također je ukazano na postojanje jednog nadređenog faktora pa je ovaj model nazvan mračna tetrada. Navedene crte ličnosti vežu karakteristike sebičnosti, manipulativnosti i beščutnosti, a mračna tetrada pokazuje korelate sa smanjenom empatijom i manipulativnosti. Cilj ovoga istraživanja bio je provjeriti postoji li jedan nadređeni faktor ovim crtama ličnosti te kakav je odnos empatije (afektivne empatije i kognitivne teorije uma) te korištenja manipulativnih taktika i mračne tetrade. U ovom istraživanju sudjelovalo je 252 sudionika (90 muškaraca) koji su on-line ispunjavali skalu mračne trijade, skalu sadizma, skalu korištenja manipulativnih taktika, skalu afektivne empatije te faux pas test koji mjeri kognitivnu teoriju uma. Utvrđeno je postojanje jednog nadređenog faktora crtama ličnosti makijavelizma, subkliničkog narcizma, subkliničke psihopatije i sadizma. Nadalje, dobivena je negativna povezanost afektivne empatije i kognitivne teorije uma s crtama mračne tetrade osim narcizma, za koji ne postoji povezanost s navedenim konstruktima. U hijerarhijskoj regresijskoj analizi se pokazalo da nijedna crta ličnosti nije statistički značajan prediktor afektivne empatije niti kognitivne teorije uma. Također, dobiveno je da su sve crte mračne tetrade pozitivno povezane s korištenjem manipulativnih taktika, ali u hijerarhijskoj regresijskoj analizi samo su makijavelizam i sadizam ostali značajni prediktori korištenja manipulativnih taktika. Konačno, pokazalo se i da se crte mračne tetrade razlikuju s obzirom na vrstu korištenih manipulativnih taktika.

OPTIMIZAM, PESIMIZAM I VELIKIH PET KAO PREDIKTORI NAČINA SUOČAVANJA ZAPOSLENIH SA STRESOM

Biljana Mirković¹, Katarina Suvajdžić², Jelena Dostanić²

¹Filozofski fakultet, Banja Luka, Bosna i Hercegovina

²Odsjek za psihologiju, Fakultet za pravne i poslovne studije dr Lazar Vrkatić, Novi Sad, Srbija

S obzirom da se optimizam i pesimizam nerijetko razmatraju u okviru prostora temeljnih crta ličnosti, osnovni cilj ovog istraživanja bio je ispitati njihovu inkrementalnu valjanost, pored Velikih pet, u predviđanju načina suočavanja zaposlenih sa stresom: problemu usmjereno suočavanje, emocijama usmjereno suočavanje i izbjegavajuća ponašanja. Istraživanje je provedeno na uzorku od 290 zaposlenih u različitim djelatnostima iz Banja Luke (53% žene), starosti između 19 i 64 godine ($M=36.16$, $SD=9.09$). Korišteni su Upitnik Velikih pet (John & Srivastava, 1999), Skala optimizma i pesimizma (Chang, 1994) i Upitnik suočavanja sa stresnim situacijama (Endler & Parker, 1990). U obradi podataka korištena je višestruka regresijska analiza. Rezultati pokazuju da Velikih pet objašnjava 26% varijance problemu usmjerenog suočavanja zaposlenih sa stresom. Optimizam i pesimizam, uključeni u drugom koraku, objašnjavaju dodatnih 4% varijance problemu usmjerenog suočavanja zaposlenih sa stresom. Značajne pozitivne parcijalne prediktore predstavljaju optimizam ($\beta=.217$, $p<.01$) i otvorenost ($\beta=.195$, $p<.01$), dok je neuroticizam ($\beta=-.165$, $p<.05$) značajan negativni prediktor. Također, rezultati pokazuju da Velikih pet objašnjava 24% varijance emocijama usmjerenog suočavanja zaposlenih sa stresom. Optimizam i pesimizam, uključeni u drugom koraku, objašnjavaju dodatnih 3% varijance emocijama usmjerenog suočavanja zaposlenih sa stresom. Značajne pozitivne parcijalne prediktore predstavljaju neuroticizam ($\beta=.334$, $p<.001$), pesimizam ($\beta=.213$, $p<.01$) i otvorenost ($\beta=.192$, $p<.01$). Osim toga, rezultati pokazuju da Velikih pet, optimizam i pesimizam ne predstavljaju značajne prediktore strategije suočavanja sa stresom – izbjegavanje. Dobiveni rezultati sugeriraju da optimizam i pesimizam, iako se najčešće vežu uz temeljne crte ličnosti, posebno prostor ekstraverzije i neuroticizma, daju specifičan doprinos predviđanju načina suočavanja zaposlenih sa stresom. This work was supported by the Serbian Ministry of Education, Science and Technological Development (Project No. 179002).

IZVRŠNE FUNKCIJE U SHIZOFRENIJI

Anamarija Parić², Dalibor Karlović^{1,2}, Anamarija Bogović Dijaković²

¹KBC Sestre milosrdnice Klinika za psihijatriju, Zagreb, Hrvatska

²Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Shizofrenija je psihijatrijski mentalni poremećaj koji ozbiljno narušava život oboljelog pojedinca i cjelokupne društvene zajednice. U Hrvatskoj se pretpostavlja da je broj osoba oboljelih od shizofrenije oko 20 000, a rezultati epidemioloških istraživanja ukazuju na univerzalnost shizofrenije. Deficit izvršnih funkcija koji je karakterističan kod pacijenata sa shizofrenijom najvjerojatnije je posljedica narušenog funkcioniranja dopaminergičkog sustava u prefrontalnom korteksu. Važna sastavnica unutar prefrontalnog korteksa jest katehol-O-metiltransferaza (COMT), gen koji je zadužen za organiziranje i koordiniranje podataka koji pristižu iz drugih dijelova mozga. Varijacije u COMT genu, poglavito mikro-delecije na kromosomskom mjestu 22q11p, povezuju se s visokom stopom shizofrenije. Većina se studija usredotočila na učinke određenih polimorfizama gena COMT, stoga je i u ovom istraživanju učinjeno isto. Izvršne kognitivne funkcije koje se oslanjaju na integritet prefrontalnog korteksa, a uključuju; radnu memoriju, kognitivnu fleksibilnost, brzinu procesiranja, pažnju, verbalno učenje i pamćenje, vizualno učenje i pamćenje, razumijevanje i rješavanje problema te društvena spoznaja, narušene su kod osoba oboljelih od shizofrenije. Slabija izvedba na Wisconsin testu sortiranja karata (WCST) jedan je od pokazatelja disfunkcije frontalnog režnja u shizofreniji, stoga je WCST određen kao mjera uspješnosti izvođenja kognitivnih operacija pod upravljanjem izvršnih funkcija kod oboljelih od shizofrenije. Zbog prisutnosti kontradiktornih rezultata, cilj ovog rada bio je istražiti, po prvi put koristeći se metodom logističke regresije, postoji li povezanost polimorfizma Val/Val, Val/Met, Met/Met gena COMT i kognitivnih sposobnosti mjerenih Wisconsin testom sortiranja karata, kod 93 bolesnika sa shizofrenijom. Razumijevanje uloge genetičkih varijanti enzima COMT, moglo bi uvelike doprinijeti shvaćanju dopaminergičkog sustava za razvoj kognitivnih poteškoća u shizofreniji.

KORIŠTENJE PAMETNIH TELEFONA I OPORAVAK OD POSLA: DNEVNIK STUDIJA

Dora Pavlinić, Maša Tonković Grabovac

Odsjek za psihologiju, Hrvatski studiji, Zagreb, Hrvatska

Iako korištenje pametnih telefona uvelike olakšava rad, postojeća literatura sugerira da korištenje pametnih telefona za rad nakon radnog vremena može imati i negativne posljedice na dobrobit zaposlenika. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati kako je korištenje pametnog telefona nakon radnog vremena u poslovne svrhe povezano s oporavkom od posla. U prvom dijelu dnevnik studije 336 hrvatskih zaposlenika, heterogenih prema osobnim i radnim obilježjima te organizacijama u kojima rade, rješavalo je upitnik koji se sastojao od nekoliko mjera radne i opće subjektivne dobrobiti. Drugom dijelu, petodnevnoj dnevnik studiji ponovljenih mjerenja, pristupio je 81 sudionik. Online upitnik je uključivao Upitnik oporavka od posla (koji uključuje podljestvice Psihološkog odmaka od posla, Opuštanja, Usavršavanja vještina te Kontrole nad slobodnim vremenom) te pitanja o korištenju pametnih telefona. Rezultati su pokazali da samo posjedovanje pametnog telefona nije značajno povezano s oporavkom, ali njegovo korištenje nakon posla jest, tako da je češće i duže korištenje povezano s lošijim oporavkom od posla. Povezanost je bila najviša za psihološki odmak, a među strategijama oporavka od posla jedino se povezanost sa usavršavanjem vještina nije pokazala značajnom. Čini se da se povezanost oporavka od posla s korištenjem pametnog telefona mijenja kroz tjedan ovisno o dnevnom broju minuta korištenja pametnog telefona. Zaposlenici su telefone najviše koristili radi e-maila, a najčešći razlog tome je želja da budu u toku s poslom. Korištenje pametnih telefona bilo je negativno povezano s oporavkom kad je svrha bila priprema za posao, dogovor s kolegama ili provjeravanje e-maila, zbog nedostatka vremena ili očekivanja od strane nadređenog. Premda fleksibilna organizacija rada privlači i organizacije i zaposlenike, nalazi ovog istraživanja praktično predlažu da bi korištenje pametnih telefona u poslovne svrhe u slobodno vrijeme trebalo ograničiti kako bi se očuvala dobrobit zaposlenika.

STROJNO UČENJE U KONTEKSTU ISTRAŽIVANJA ODNOSA NEJEDNAKOSTI I TERORIZMA

Tomislav Pavlović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Dosadašnja istraživanja nejednakosti kao odrednice terorizma nisu polučila dosljedne rezultate, što je dijelom moguće pripisati i sub-optimalnoj istraživačkoj metodologiji. Stoga je cilj ovog rada bio s jedne strane pružiti sažet uvid u nedostatke dosadašnjih istraživanja, a s druge strane primjenom decision tree algoritma, metode strojnog učenja koja omogućava ispravke nedostataka klasičnih regresijskih analiza, provjeriti može li se pojava nacionalnih i transnacionalnih terorističkih napada na razini država ($n = 157$) predvidjeti temeljem makro-pokazatelja nejednakosti. Kao izvor podataka o terorističkim napadima korištena je Global Terrorism Database, dok su kao pokazatelji nejednakosti korišteni različiti indeksi Svjetske Banke, UNDP-a i sličnih institucija i projekata koji ukazuju na društvenu i ekonomsku nejednakost unutar države. Pritom je fokus bio na modernom terorizmu te su podaci prikupljeni za period između 2001. i 2014. Uz utvrđivanje prediktivne efikasnosti pokazatelja nejednakosti na globalnoj razini, provjerena je i njihova prediktivnost za pojave domaćih i transnacionalnih terorističkih napada zasebno na grupi azijskih i afričkih država s velikim udjelom Muslimana te ostalim državama. Rezultati su pokazali da je na globalnom uzorku domaći terorizam bilo moguće predvidjeti samo temeljem razine zaštite ljudskih prava te intenziteta epizoda političkog nasilja, dok drugi pokazatelji nejednakosti nisu pridonosili točnosti predviđanja. No, na uzorku bez država s velikim udjelom Muslimana domaći terorizam nije bilo moguće predvidjeti nijednim pokazateljem nejednakosti, dok se na uzorku država s velikim udjelom Muslimana pojava domaćeg napada mogla predvidjeti interakcijom brojnih pokazatelja društvene i ekonomske nejednakosti. Iako je istraživanjem istaknuta važnost nejednakosti na makro-razini u kontekstu domaćeg terorizma, njezina uloga u transnacionalnom terorizmu nije potvrđena.

ULOGA NEGATIVNIH MISLI NAKON POROĐAJA, RUMINACIJA I METAKOGNICIJA KAO PREDIKTORA POSLIJEPOROĐAJNE DEPRESIVNOSTI

Maja Petrošanec, Sandra Nakić Radoš, Maja Anđelinović

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Depresija nakon porođaja javlja se kod 10-15% žena te je povezana s različitim posljedicama za majku i dijete. Jedna od psiholoških značajki koja se u novije vrijeme sve češće spominje jest pojava negativnih misli nakon porođaja. Prema Wellsovom metakognitivnom modelu (2009) ruminacije i depresije, depresivni pojedinci fokusirani su na negativno razmišljanje te vjeruju da će im njihova ruminacija pomoći riješiti probleme i ne mogu je kontrolirati. Prema nekim istraživanjima moguće je da je sama procjena negativnih misli, a ne sam sadržaj negativnih misli povezan s razinom depresije. To podržavaju nalazi da su ruminacija i metakognicija značajno povezane s depresivnom simptomatikom. S obzirom na to da još uvijek kognitivni model depresije nije dovoljno ispitan u ovom specifičnom razdoblju, cilj ovog istraživanja bio je ispitati prediktivni doprinos negativnih misli nakon porođaja, ruminacija i metakognicije depresiji kod majki dojenčadi. U online istraživanju sudjelovale su majke dojenčadi dobi od 1 do 12 mjeseci (N=603). Majke su ispunile Edinburški upitnik poslijeporođajne depresivnosti, Upitnik negativnih misli nakon porođaja, Skalu odgovora na ruminaciju te Upitnik pozitivnih i negativnih vjerovanja o ruminaciji. Regresijska analiza je pokazala da su najvažniji prediktor poslijeporođajne depresivnosti bile ruminacije, zatim negativne misli nakon porođaja te negativna vjerovanja o ruminaciji, dok se pozitivna vjerovanja o ruminaciji nisu pokazala statistički značajnim prediktorom. Navedenim prediktorima objašnjeno je 59% varijance poslijeporođajne depresivnosti. Ovaj rad pruža smjernice za identifikaciju kognitivnih čimbenika povezanih s depresivnosti kod majki dojenčadi koje bi mogle poslužiti formiranju prigodnih kognitivnih strategija za prevenciju i smanjivanje depresivnosti u ovom osjetljivom razdoblju.

PERCIPIRANI VRŠNJAČKI PRITISAK, OBILJEŽJA VRŠNJAKA I UPORABA SREDSTAVA OVISNOSTI MEĐU SREDNJOŠKOLCIMA

Zora Raboteg-Šarić¹, Žaklina Vukić²

¹Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

²Sveti Križ Začretje, Hrvatska

Cilj istraživanja je ispitati u kojoj mjeri je percipirani vršnjački pritisak u različitim životnim područjima povezan s obilježjima vršnjaka i uporabom sredstava ovisnosti kod adolescenata. U istraživanju je sudjelovalo 249 učenika srednjih škola u dobi od 15 do 18 godina. Primijenjene su prilagođene skale Inventara vršnjačkog pritiska u području rizičnih ponašanja, slaganja s roditeljima i aktivnosti s vršnjacima te skale procjena učestalosti uporabe sredstava ovisnosti i druženja s vršnjacima. Rezultati su obrađeni stupnjevitim regresijskim analizama s mjerama uporabe cigareta, alkohola i droge (zadnjih mjesec dana, godinu dana i u životu) kao kriterijima te percipiranim pritiskom vršnjaka u tri područja, procjenama broja bliskih prijatelja, učestalosti druženja s njima, broja prijatelja koji koriste sredstva ovisnosti, dobi i spolom sudionika kao prediktorima. Muški spol i starija dob sudionika značajni su prediktori učestalijeg pijenja alkohola. Veći broj prijatelja koji konzumiraju sredstva ovisnosti značajan je prediktor češćeg pušenja cigareta, pijenja alkohola i uporabe droge tijekom svih ispitivanih razdoblja, a manji broj bliskih prijatelja i učestalije viđanje s prijateljima povezani su s češćom uporabom droge tijekom života. Doživljaj većeg pritiska vršnjaka u smjeru rizičnih ponašanja povezan je s češćim pušenjem cigareta i konzumiranjem droge, ali ne i alkohola. Učestalije pijenje alkohola među srednjoškolcima povezano je s većim percipiranim pritiskom vršnjaka na sudjelovanje u njihovim aktivnostima, a manjim na slaganje s roditeljskim normama. Značajan prediktor svih indikatora češćeg pušenja cigareta je veći percipirani pritisak na sudjelovanje u aktivnostima s vršnjacima, dok je manji pritisak na slaganje s roditeljima prediktor češćeg pušenja tijekom života. Rezultati ukazuju na važnost istraživanja utjecaja vršnjačkih skupina na zlouporabu sredstava ovisnosti među srednjoškolcima, posebice na pojavnost i navike pijenja alkohola.

PSYCHOMETRIC EVALUATION OF THE BENIGN AND MALICIOUS ENVY SCALE (BEMAS)

Luna Radević¹, Matija Jovanović¹, Bojana Dinić¹, Marija Branković²

¹*Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija*

²*Fakultet za medije i komunikacije-Singidunum, Beograd, Srbija*

The main characteristic of the Benign and Malicious Envy Scale (BeMaS; Lange & Cruisus, 2015) is that it doesn't define envy as an exclusively maladaptive trait, nor as a unidimensional construct. This scale measures benign envy, which manifests as envious' attempt to level themselves up to become as successful as (or even to surpass) the other person, and malicious envy, which includes intention to level the envied person's status down followed by the desire to act maliciously toward the envied person. The main purpose of this study was psychometric evaluation of the Serbian adaptation of the BeMaS. The sample included 404 participants from the general population (50.5% females). Beside BeMaS, Serbian adaptation of Short Dark Triad (SD3) and Short Sadistic Impuls Scale (SSIS) were applied. Results of parallel analysis supported the extraction of two factors which structure was as assumed, and reliability of Benign Envy scale was $\alpha = .84$ and of Malicious Envy scale was $\alpha = .83$. Item discriminations were high and in a range from .51 to .74 for Benign Envy, i.e. from .45 to .70 for Malicious Envy. The correlation between the two scales was relatively low (.33) which indicates that the scales are distinctive. Participants' scores on the Malicious Envy scale ($M = 1.67$, $SD = .74$) were significantly lower than the Benign envy scores ($M = 3.05$, $SD = .99$, Cohen's $d = 2.73$), which suggests it is not as present in general population. All correlations with dark traits were positive and significant. The highest correlations were those between Malicious Envy and Psychopathy (.58) and Sadism (.59). Results supported factor, convergent, and discriminant validity of the BeMaS on a Serbian sample. The research was supported by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia (179006).

PSIHOLOŠKA FLEKSIBILNOST KAO UNIVERZALNI INDIKATOR PSIHOLOŠKE PROMJENE NA PSIHOLOŠKOM TRETMANU

Nikolija Rakočević^{1, 2}, Dragan Žuljević^{2, 3}, Vesna Gavrilov-Jerković¹

¹*Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija*

²*Psihološko savetovalište Centar za ratnu traumu, Novi Sad, Srbija*

³*Fakultet za pravne i poslovne studije Dr Lazar Vrkatić, Novi Sad, Srbija*

Porast psihološke fleksibilnosti smatra se ključnim mehanizmom psihološke promjene u teorijskom okviru terapije prihvaćanja i posvećenosti (ACT). Ona podrazumijeva kontakt osobe sa sadašnjim trenutkom, kao i mijenjanje ili ustrajanje u ponašanju u službi izabranih vrijednosti na temelju vlastitih mogućnosti. Cilj našeg rada bio je istražiti promjenu psihološke fleksibilnosti tijekom psihološkog tretmana, ali bez provođenja bilo kakvih specifičnih tretmanskih postupaka osmišljenih u okviru ACT. Studija je obuhvatila 160 sudionika u besplatnom psihološkom tretmanu u psihološkom savetovalištu Centra za ratnu traumu u Novom Sadu, dobi od 18 do 63 (mod (D) = 27), od kojih su 72.4% bili ženskog spola. Tretman se sastojao od 10 sesija, koje je provelo 19 psiholoških savjetnika teorijske orijentacije REBT-a i transakcijske analize. Za procjenu psihološke fleksibilnosti primijenjen je Upitnik prihvaćanja i akcije - II (AAQ-II; Bond et al, 2011) tijekom prijamnog intervjua dva tjedna prije početka tretmana (n = 160), zatim prije prve sesije (n = 138), na završetku tretmana (n = 64), te tri mjeseca nakon završetka tretmana (n = 48). Analize nisu otkrile značajnu razliku u rezultatima fleksibilnosti prije početka tretmana, kako na ukupnom (t (137) = .77; p = .93; d = .01) tako i na konačnom uzorku (t (47) = -.14; p = .67; d = .04). Pri usporedbi razina fleksibilnosti na početku i na kraju tretmana detektiramo značajne razlike i na ukupnom (t (63) = 3.12; p < 01; d = .45) i na konačnom uzorku (t (47) = 3.08; p < 01; d = .48). Tri mjeseca nakon završetka tretmana u usporedbi sa završetkom tretmana, fleksibilnost nastavlja rasti (t (47) = 3.22; p < 01; d = .14). Rezultati ukazuju na značajan porast psihološke fleksibilnosti u funkciji protoka psihološkog tretmana neovisno o provođenju ACT-a. Možemo zaključiti da promjena psihološke fleksibilnosti predstavlja obećavajući metateorijski fenomen, čija se uloga tek treba detaljnije specificirati.

AGGRESSIVENESS AS A WAY TO MANAGE SOCIAL ANXIETY: THE MEDIATION EFFECT OF RUMINATIVE THOUGHTS

Kristina Randelović¹, Damjana Panić¹, Nikola Ćirović²

¹*Department of Psychology, Faculty of Philosophy, Niš, Serbia*

²*Center for Psychological Research, Faculty of Philosophy, Niš, Serbia*

Although social anxiety is usually associated with submissive and avoidant behavior, there is an empirical support that points to socially anxious persons exhibiting different forms of aggressiveness (e.g., anger, hostility, and vengefulness) aimed at defending against attacks on the good image of the self. Socially anxious individuals can also manifest more subtle forms of aggressive impulses, such as domination as an attempt at asserting one's own opinions. In regards to the aforementioned, as well as to an important role of rumination as one of the key cognitive components of social anxiety, the aim of the research is to examine the mediating role of the ruminative thoughts in the relation between social anxiety and aggressiveness. The sample consisted of 457 participants from different regions of Serbia, aged 19-78 years ($M = 40.18$; $SD = 12.58$; 68.5% of females). Self-report measures used were: Social Anxiety Scale, Ruminative Thought Style Questionnaire, and AVDH Aggressiveness Questionnaire (Anger, Vengefulness, Dominance, and Hostility). The results of the correlational analysis, as well as sets of hierarchical regressions show that social anxiety and rumination correlate positively with anger, hostility, vengefulness, and domination. The association of social anxiety with anger and dominance is fully mediated by rumination, while the association between social anxiety and hostility is partially mediated by rumination. The association between social anxiety and vengefulness is unmediated by rumination. In conclusion, different forms of aggressive behavior can be conceptualized as strategies, activated by ruminative thought style, a person uses to guard against attacks on positive self-image. Future research should examine the issues related not only to mechanisms underlying aggressive behavior, because of risk for dysfunctional interpersonal and mental health outcomes, but also the outcomes they have on indicators of interpersonal relations and wellbeing. This work was supported by the Serbian Ministry of Education, Science and Technological Development (Project No. 179002).

ISPITIVANJE MOZARTOVOG EFEKTA NA UČINAK U TESTU SPACIJALNIH SPOSOBNOSTI

Mia Raspudić, Nikolina Šaravanja

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Mostar, Bosna i Hercegovina

Mozart efekt se definira kao poboljšanje u učinku na testu spacijalnih sposobnosti nakon slušanja Mozartove glazbe, obično Mozartove sonate u D-duru (K448). Rauscher, Shaw i Ky su 1993. u časopisu Nature objavili članak o utjecaju glazbe na izvedbu prostornih zadataka. No, rezultati istraživanja Mozartovog efekta nisu jednoznačni. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati Mozartov efekt na učinak u testu labirinta u kontrolnoj situaciji i situaciji kada su ispitanice prije rješavanja zadatka bile izložene Mozartovoj sonati. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku studenata Filozofskog fakulteta u Mostaru (N=55) dobi od 18 do 24 godine (M=21,5, SD=1,354). U skladu s istraživanjima Nantais i Schellenberg (1999) i u skladu s hipotezom o pobuđenosti (Thompson, Schellenberg i Husain, 2001), pretpostavilo se da će ispitanici imati bolji učinak u testu labirinta neposredno nakon izloženosti Mozartovoj sonati, nego u kontrolnoj situaciji. Prema hipotezi o preferenciji, Mozartov efekt se objašnjava kao posljedica preferencije za određenu vrstu podražaja (Terzin-Laub i Ivanec, 2012), stoga se pretpostavilo da će ispitanici koji više preferiraju Mozartovu sonatu pokazati bolji učinak u spacijalnim zadacima. Nacrt je bio zavisni, svi ispitanici su prošli kroz obje situacije. Rezultati pokazuju da postoji značajna razlika u vremenu prolaska kroz labirint između dvije situacije, gdje su ispitanice imale kraće vrijeme rješavanja labirinta u kontrolnoj situaciji. Nisu utvrđene značajne razlike u broju pogrešaka pri rješavanju labirinta između dvije situacije, kao niti značajna povezanost između vremena rješavanja testa spacijalnih sposobnosti nakon izloženosti glazbi i preferencije prema Mozartovoj glazbi. U ovom istraživanju nije utvrđen Mozartov efekt, što je u skladu s nekim ranijim istraživanjima. Doprinos ovog replikacijskog istraživanja je u tome što se kao zadatak koristio žljebni labirint, a ne inače korišteni zadaci mentalnih rotacija.

ODNOS ULOGA UČENIKA U VRŠNJAČKOM NASILJU I AFEKTIVNE PRIVRŽENOSTI OBITELJI

Danijela Reljić¹, Nevena Stanković²

¹OŠ „Vuk Karadžić“, Šabac, Srbija

²Medicinska škola „Dr Andra Jovanović“, Šabac, Srbija

Istraživanja vršnjačkog nasilja pokazuju da održavanju nasilja pridonose i oni koji ne sudjeluju aktivno kao nasilnici ili žrtve. Oni su određeni kao promatrači, a u nasilnom ciklusu mogu zauzeti različite uloge kojima potiču ili obeshrabruju nasilno ponašanje. Jedan od čimbenika koji može utjecati na učeničke odgovore u situaciji nasilja je stil afektivne privrženosti. Cilj ovog istraživanja bio je ispitivanje odnosa između uloge učenika u nasilnom ciklusu i afektivne privrženosti obitelji. U tu svrhu primijenjen je upitnik PRQ za samoprocjenu uloge u nasilnom ciklusu i upitnik PAVb za procjenu afektivne privrženosti obitelji. Istraživanje je provedeno u prosincu 2018. u Šapcu, na uzorku od 293 učenika u dobi od 11 do 14 godina. Jednofaktorskom analizom varijance utvrđen je značajan utjecaj stila afektivne privrženosti (sigurni, zaokupljeni, plašljivi, izbjegavajući) na stupanj izraženosti svake od uloga u vršnjačkom nasilju (nasilnik, pomoćnik nasilnika, poticatelj, autsajder, branitelj i žrtva). Učenici koji imaju plašljivi stil privrženosti češće zauzimaju ulogu nasilnika u odnosu na sigurne, zaokupljene i izbjegavajuće ($F(3,289)= 17.473, p < .01$). Također, plašljivi češće zauzimaju ulogu pomoćnika nasilnika u usporedbi sa sigurnim ($F(3,289)=3.651, p < .05$), kao i ulogu poticatelja u usporedbi sa sigurnim i izbjegavajućim ($F(3,289)=7.774, p < .01$). Sigurno privrženi učenici su skloniji zauzeti ulogu branitelja nego plašljivi ($F(3,289)=7.696, p < .01$). Učenici sa izbjegavajućim stilom privrženosti češće zauzimaju ulogu autsajdera od sigurnih i plašljivih, a sigurno privrženi učenici češće zauzimaju ovu ulogu u odnosu na plašljive ($F(3,289)=5.904, p < .01$). U ulozi žrtve češće se nalaze učenici sa zaokupljenim stilom u usporedbi sa sigurno privrženim ($F(3,289)=4.014, p < .01$). Na temelju dobivenih rezultata možemo zaključiti da odstupanje od sigurnog obrasca privrženosti povećava mogućnost zauzimanja uloga koje pridonose održavanju nasilnog ciklusa.

NASILJE NAD STARIJIMA U DOMOVIMA ZA STARIJE OSOBE - PERSPEKTIVA DJELATNIKA DOMOVA

Lea Skokandić¹, Silvia Rusac¹, Ines Vrban²

¹Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Zagreb, Hrvatska

²Zaklada "Zajednički put", Zagreb, Hrvatska

Zdravstvene ustanove i ustanove socijalne skrbi bi starijim osobama trebale pružiti visoku kvalitetu njege i podršku. U ustanovama se upravlja njihovom prehranom i medicinskom njegom, pruža im se smještaj i pomaže u obavljanju svakodnevnih aktivnosti. Upravo zbog te ovisnosti, starije su osobe među najranjivijim članovima društva (Shapira, 2000) i kao takve u riziku od nasilja. Cilj ovog istraživanja je bio ispitati senzibilnost djelatnika domova za starije za temu nasilja nad starijima te odnos stavova djelatnika o skrbi za starije osobe, profesionalnog stresa i percepcije učestalosti pojavljivanja nasilja nad starijima u domu. Ovo istraživanje dio je većeg projekta provedenog u suradnji s zakladom Zajednički put i Gradskim uredom za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom. Provedeno je na prigodnom uzorku od 520 djelatnika (stručnih radnika, radnika za njegu i drugog osoblja) iz 9 domova za starije osobe koji su u nadležnosti Grada Zagreba. Primijenjen je upitnik koji se sastojao od nekoliko općih pitanja o nasilju nad starijima, skale zlostavljanja i zanemarivanja nad korisnicima u domovima za starije osobe (Drennan i sur., 2012; Neuberg, 2017), skale percipiranog stresa (Cohen i sur., 1983) i skale stavova o skrbi za starije osobe i samoprocjenjene kompetencije za rad sa starijim osobama (Neuberg, 2017). Rezultati upućuju da su djelatnici tek djelomično upoznati s temom nasilja nad starijima u domovima za starije (41% smatra da ne zna ništa ili zna vrlo malo o tome). Percepcija učestalosti pojavljivanja pojedinog oblika nasilja i zanemarivanja starijih osoba od strane djelatnika u domu značajno je negativno povezana sa percipiranim stresom djelatnika i pojedinim stavovima o skrbi za starije osobe. Značajna pozitivna povezanost stava o dodatnom educiranju za rad sa starijim osobama i percepcije učestalosti nasilja nad starijima upućuje na nužnost dodatnog informiranja o nasilju i educiranja stručnjaka uključenih u pružanje skrbi starijim osobama u domovima.

HEXACO PERSONALITY TRAITS AS PREDICTORS OF VALUES

Katarina Sokić¹, Marin Bigović²

¹*Effectus – College for Law and Finance, Zagreb, Croatia*

²*Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Zagreb, Croatia*

This study examined differential associations between value orientations (self-realization, conventional, and hedonistic), as assessed by the Value Orientation Scale (VOS, Franc, Šakić, & Ivčić, 2002), and HEXACO model of personality, as indexed by the HEXACO-PI-R (Ashton & Lee, 2004; Babarović & Šverko, 2013), in 428 undergraduates (197 men). Personality traits are descriptions of behavioural, cognitive, and affective tendencies, whereas values describe broad motivations or goals. In order to determine the unique contributions of the six HEXACO dimensions to the three value orientations, as well as to explore possible gender differences, three hierarchical linear regression models were computed with either self-realization, conventional, and hedonistic value orientations scores as the criterion. Value orientations were significantly represented at the HEXACO level of personality-in our study, HEXACO dimensions accounted for 18%, 36%, and 19% of the variance in either self-realization, conventional, and hedonistic value orientations. As predicted, Honesty-Humility was strongly negatively related to hedonistic and positively to conventional value orientation. Emotionality was positively associated with self-realization and conventional value orientation. Extraversion positively predicted self-realization, conventional and, hedonistic value orientation. Agreeableness predicted low hedonistic value orientation. Conscientiousness positively predicted self-realisation and conventional value orientation. Openness to Experience was positively related to self-realization value orientation. Gender moderated the relationship between Openness to experience and hedonistic value orientation, although this effect was small. The results of the study suggested that HEXACO personality traits are an important predictor of acquisition of certain values. Additionally, Honesty-humility dimension as relevant to moral behaviour factor provides important insight into understanding values.

KVALITETA PRIJATELJSKIH ODNOSA, SAMOPOŠTOVANJE I DOŽIVLJAJ USAMLJENOSTI ADOLESCENATA

Nevena Stanković¹, Danijela Reljić²

¹ Medicinska škola "Dr Andra Jovanović", Šabac, Srbija

² OŠ "Vuk Karadžić", Šabac, Srbija

Potreba za formiranjem prisnog prijateljskog odnosa u adolescenciji jedna je od primarnih socijalnih potreba ovog razvojnog razdoblja. Uspostavljanje i održavanje zadovoljavajućih prijateljskih odnosa u uskoj je vezi sa samopoštovanjem adolescenta. Cilj ovog istraživanja je bio ispitati doprinos kvalitete prijateljskih odnosa i samopoštovanja doživljaju usamljenosti adolescenata, te utvrditi razlike u ispitivanim varijablama s obzirom na broj bliskih prijatelja. U istraživanju je sudjelovalo 228 učenika srednjih škola u Šapcu, u dobi od 15 do 19 godina. Primijenjeni su sljedeći mjerni instrumenti: Upitnik kvalitete prijateljstva (afekcija, intima, druženje, konflikti), Rosenbergova skala samopoštovanja i kratka verzija UCLA skale usamljenosti. Hijerarhijskom regresijskom analizom, uz kontrolu spola sudionika, utvrđeno je da samopoštovanje i kvaliteta prijateljskih odnosa objašnjavaju 30.1% varijance usamljenosti. Samopoštovanje objašnjava 15.4% varijance, dok se uvođenjem kvalitete prijateljskih odnosa ovaj postotak uvećava za 14.7%. Od indikatora kvalitete prijateljskih odnosa, značajan samostalni doprinos ostvaruje samo intima ($\beta = -.37, p < .01$). Analizom varijance utvrđena je značajna razlika u doživljaju usamljenosti ($F(4,223)=6.765, p < .01$) i intimi ($F(4,223)=5.097, p < .01$) s obzirom na broj prijatelja. Adolescenti koji procjenjuju da imaju 5 ili više bliskih prijatelja pokazuju niži doživljaj usamljenosti od adolescenata koji procjenjuju da imaju 1 i 2 bliska prijatelja. Prisnije odnose s prijateljima ostvaruju adolescenti koji imaju više bliskih prijatelja od onih koji imaju samo 1 bliskog prijatelja. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da adolescenti koji imaju viši stupanj samopoštovanja, i koji s prijateljima ostvaruju prisnije odnose, imaju niži stupanj doživljaja usamljenosti. U adolescentskoj dobi oskudnost prijateljskih odnosa povezana je s izraženijim doživljajem usamljenosti i nižom razinom prisnosti s prijateljima.

ULOGA SOCIJALIZACIJSKOG KONTEKSTA ODRASTANJA U OBJAŠNENJU KRIMINALNOG RECIDIVIZMA

Jandre Šarić¹, Zora Raboteg-Šarić²

¹Zagreb, Hrvatska

²Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Kriminalni recidivizam zatvorenika pod utjecajem je niza činitelja poput socijalizacijskih prilika tijekom odrastanja, osobina ličnosti, uspješnosti izvršavanja kazne zatvora i kvalitete poslijepenalnog prihvata nakon izdržane kazne. Prema nekim autorima, rizični i zaštitni čimbenici imaju odlučujući utjecaj tijekom djetinjstva i adolescencije, kada se formira sklonost devijantnom i kriminalnom ponašanju. Drugi autori drže da postoje jedni zaštitni i rizični čimbenici za uključivanje u kriminalno ponašanje, a drugi za zadržavanje kriminalnog ponašanja. Cilj istraživanja je utvrditi kojim se činiteljima vezanim za socijalizacijski kontekst odrastanja u maloljetnoj dobi, prije izdržavanja prve zatvorske kazne, može najbolje objasniti ponovni dolazak na izdržavanje zatvorske kazne. Istraživanje je provedeno na uzorku od 4271 zatvorenika u dobi od 18 do 75 godina. Tijekom dijagnostike zatvorenika na početku izdržavanja kazne zatvora prikupljeni su podaci o socijalizacijskom kontekstu tijekom odrastanja: sociodemografske varijable (dob sudionika, naobrazba oca i majke, primanja roditelja, struktura obitelji, broj članova obitelji) obiteljske prilike tijekom odrastanja (osuđivanost i alkoholizam roditelja, fizičko zlostavljanje od roditelja), problemi tijekom školovanja (ponavljanje razreda, promjena škole, prekid započete škole) te konzumiranje droge i kaznene sankcije tijekom maloljetništva. Učestalost recidivizma definirana je kao broj izdržanih zatvorskih kazni. Rezultati stupnjevite regresijske analize, uz kontrolu dobi sudionika, pokazali su da su najbolji prediktori učestalijeg kriminalnog recidivizma sukob sa zakonom u maloljetnoj dobi, ponavljanje razreda i promjena započete škole, a uz njih su značajni prediktori i konzumiranje droge, prekid započete škole i doživljeno fizičko zlostavljanje od roditelja. Rezultati se razmatraju u okviru razvojnih teorija kriminalnog ponašanja i s obzirom na praktične implikacije za prevenciju kriminalnog recidivizma.

ULOGA GAĐENJA U SEKSUALNOM PONAŠANJU I DOŽIVLJAVANJU

Matea Šoštarić, Tanja Jurin

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Važnost emocije gađenja zanemarivana je u istraživanjima ljudske seksualnosti. Uloga anksioznosti, anksiozne osjetljivosti i depresivnosti već je proučavana u području seksualnosti, no sveobuhvatnije istraživanje, koje uključuje te varijable i gađenje, ne postoji. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati koju ulogu tri domene gađenja, seksualno, moralno i gađenje na patogene, imaju u seksualnom ponašanju i doživljavanju ljudi – čestini seksualnih odnosa i prakticiranju solitarnih seksualnih aktivnosti, seksualnom zadovoljstvu i seksualnim disfunkcijama, povrh anksioznosti, anksiozne osjetljivosti i depresivnosti. Za potrebe istraživanja napravljen je online upitnik koji je ispunilo 1450 sudionika, 68.1% žena i 31.9% muškaraca. Dobiveni rezultati pokazali su da muškarci i žene s višim seksualnim i moralnim gađenjem te žene s višim gađenjem na patogene imaju niži rezultat u čestini solitarnih seksualnih aktivnosti. Moralno gadjljiviji muškarci i žene imaju viši rezultat na seksualnom zadovoljstvu. Kod žena, više seksualno gađenje povezano je s manje učestalim seksualnim odnosima i više seksualnih disfunkcija, a više gađenje na patogene povezano je sa češćim odnosima. Provedbom hijerarhijske regresijske analize za kriterij solitarnih seksualnih aktivnosti pokazalo se da su važnost vjere i seksualno gađenje značajni prediktori čestine solitarnih seksualnih aktivnosti kod muškaraca. Kod žena, značajni prediktori su važnost vjere, duljina veze, anksiozna osjetljivost i seksualno gađenje. Najveći samostalni doprinos u objašnjavanju čestine solitarnih seksualnih aktivnosti kod oba spola imalo je upravo seksualno gađenje. Ovo istraživanje ukazuje na važnost gađenja za kvalitetne i zdrave intimne odnose, a nalazi se mogu interpretirati u okviru evolucijske teorije, izražene seksualne inhibicije kod gadjljivijih osoba, kao i njihovih negativnijih stavova prema seksualnosti.

SEKSUALNO ZADOVOLJSTVO KAO MEDIJATOR ODNOSA PRIVRŽENOSTI I ZADOVOLJSTVA VEZOM/ BRAKOM

Marijana Šuvak-Martinović, Mateo Čovčić

Studij psihologije, Filozofski fakultet, Mostar, Bosna i Hercegovina

Važnost seksualnog zadovoljstva i stilova privrženosti za opće zadovoljstvo romantičnim vezama do sada je u literaturi dobila značajnu empirijsku podršku. Stilovi privrženosti oblikuju seksualne interakcije pa je seksualna ekspresivnost (ili izbjegavanje iste) u funkciji zadovoljenja interpersonalnih ciljeva specifičnih pojedini stil. Anksiozno i izbjegavajuće privrženi pojedinci obično izvještavaju o nižem seksualnom zadovoljstvu. Rezultati nekolicine istraživanja govore u prilog hipotezi da bi povezanost stilova privrženosti sa zadovoljstvom vezom/brakom moglo biti, barem djelomično, posredovano i seksualnim zadovoljstvom. Cilj ovog istraživanja bio je, dakle, provjeriti potencijalnu medijatorsku ulogu seksualnog zadovoljstva u odnosu (dimenzija) privrženosti i zadovoljstva vezom/ brakom. U istraživanju su sudjelovali 112 žena i 82 muškaraca (prosječne dobi od 23 godine) koji su u vezi, te 165 žena (prosječne dobi od 34 godine) koje su u braku. Primijenjeni su Modificirani Brennanov Inventar iskustava u bliskim vezama (Kamenov i Jelić, 2003), Nova skala seksualnog zadovoljstva (Štulhofer i Buško, 2008) te Skala procjene kvalitete veze (Hendrick, 1988). Rezultati otkrivaju kompleksnu sliku odnosa dimenzija privrženosti, seksualnog zadovoljstva i zadovoljstva romantičnim vezama. Na uzorku osoba u vezi (razlike u zadovoljstvima i privrženosti nisu bile značajne s obzirom na spol) seksualno zadovoljstvo je djelomičan medijator odnosa dimenzije izbjegavanja i zadovoljstva vezom, dok rezultati na dimenziji anksioznosti nisu povezani sa seksualnim zadovoljstvom. Na uzorku žena u braku seksualno zadovoljstvo se pokazalo djelomičnim medijatorom odnosa dimenzije anksioznosti i seksualnog zadovoljstva, a u odnosu dimenzije izbjegavanja i zadovoljstva brakom ova medijacija je potpuna. Seksualni aspekt veze važan je mehanizam utjecaja privrženosti na zadovoljstvo romantičnim vezama, međutim njezova bi uloga mogla biti od posebnog značaja u kontekstu braka.

STIGMA TRAŽENJA POMOĆI I SOCIJALNA PODRŠKA KAO PREDIKTORI KVALITETE TERAPIJSKOG SAVEZA

Marija Tičić¹, Adrijana Košćec Bjelajac²

¹Odsjek za psihologiju, Hrvatski studiji, Zagreb, Hrvatska

²Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb, Hrvatska

Brojni empirijski nalazi upućuju na važnost istraživanja uloge stigme u njezinom djelovanju na terapijski proces, pri čemu je studentska populacija pod pojačanim rizikom za razvoj psihičkih poteškoća i s tim povezane stigme kao i smanjene socijalne podrške. Cilj istraživanja bio je ispitati može li se temeljem percipirane razine društvene stigme traženja pomoći, samostigme traženja pomoći i socijalne podrške predvidjeti kvaliteta terapijskog saveza iz perspektive klijenata u psihoterapiji. U istraživanju je sudjelovalo 143 sudionika/ca u dobi od 18 do 26 godina (90% žena), koje žive i studiraju u Zagrebu. Podaci su bili prikupljeni putem online ankete sadržane od četiri standardna upitnika te Općeg upitnika, koji se sastojao od pitanja o demografskim karakteristikama klijenata, pitanja o psihoterapiji (broju seansi, znanju bliskih osoba o psihoterapiji te njihove pomoći u toj odluci) i pitanja o karakteristikama psihoterapeuta (spolu, procjeni njihovih godina i iskustva, certificiranosti i psihoterapijskog usmjerenja). Rezultati su pokazali da klijenti/ce s većom razinom samostigme u određenoj mjeri percipiraju i veću razinu društvene stigme, nižu razinu socijalne podrške prijatelja te slabiju kvalitetu terapijskog saveza. Nađena je i blaga negativna povezanost društvene stigme i percipirane razine podrške prijatelja, no društvena stigma nije se pokazala povezanom s kvalitetom terapijskog saveza. Klijenti/ce s većom razinom socijalne podrške prijatelja donekle su percipirale i bolju kvalitetu terapijskog saveza. Razina samostigme pokazala se jedinim značajnim pojedinačnim prediktorom kvalitete terapijskog saveza. Rezultati našeg istraživanja ukazuju da samostigma traženja pomoći nije ograničena na period prije traženja pomoći, već se može nastaviti i nakon uključivanja u psihoterapiju. Stoga je važno da psihoterapeuti budu dodatno osjetljivi i na ovaj aspekt klijentovog doživljajnog svijeta, koji može djelovati na kvalitetu terapijskog saveza i terapijske ishode.

ULOGA NAJSTARIJE GENERACIJE OBITELJI U POMOĆI ZAPOSLENIM ČLANOVIMA OBITELJI: IMPLIKACIJE NA RADNU I PSIHOLOŠKU DOBROBIT ZAPOSLENIH ŽENA I MUŠKARACA

**Maša Tonković Grabovac, Jasminka Despot Lučanin, Iva Černja,
Ivana Hanzec Marković**

Odsjek za psihologiju, Hrvatski studiji, Zagreb, Hrvatska

U svakodnevnom životu proširene hrvatske obitelji pomoć najstarijih članova često se podrazumijeva (npr. „baka-servis“), no u znanstvenoj literaturi nema recentnih istraživanja o količini i oblicima pomoći najstarijih članova zaposlenim članovima obitelji, te njenim implikacijama na život svih članova obitelji. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati razinu i načine uključenosti najstarije generacije u pomoć zaposlenim članovima obitelji. Također, istražili smo odnos njihove pomoći s nekim aspektima radne i psihološke dobrobiti zaposlenih muškaraca i žena. U istraživanju je dobrovoljno sudjelovalo 597 hrvatskih zaposlenika, raznolikih organizacija i osobnih i radnih obilježja, koji rade najmanje 30 sati tjedno. On-line upitnik uključivao je skale: zadovoljstva životom, obiteljskim životom i poslom, afektivne radne dobrobiti, radne angažiranosti, konflikta radne na obiteljsku ulogu, te pitanja o socio-demografskim obilježjima i o količini i obliku pomoći od pojedinih članova obitelji. Rezultati su pokazali da zaposlenici primaju relativno malo pomoći najstarijih članova obitelji, bilo kojeg oblika. Ipak, većina sudionika navodi da prima barem neki oblik pomoći od svojih roditelja. U implikacijama pomoći u kućanstvu na dobrobit zaposlenika, nađene su jasne rodne razlike, a osobito kod zaposlenika koji imaju djecu. Kod muškaraca koji imaju djecu (N=80) pomoć u održavanju kućanstva te u vrtićkim ili školskim obavezama djece značajno su negativno povezani s novim načinima rada, kao i čuvanje bolesne djece s konfliktom radne i obiteljske uloge. Kod žena koje imaju djecu (N=159) pomoć partnerovih roditelja i/ili osoba koje plaćaju za pomoć značajno je pozitivno povezana sa zadovoljstvom životom, obiteljskim životom i poslom te afektivnom radnom dobrobiti. Značajni oblici pomoći su čuvanje djece dok one rade te (od)vođenje djece u vrtić ili školu. Dobiveni nalazi upućuju na važnost daljnjeg istraživanja doprinosa najstarije generacije u životu proširenih hrvatskih obitelji.

ŽIVOTNA ŽALJENJA U RELACIJI SA ZDRAVSTVENIM STATUSOM I SUBJEKTIVNOM DOBROBITI STARIJIH OSOBA

Ivana Tucak Junaković¹, Marina Nekić¹, Neala Ambrosi-Randić²

¹Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

²Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije, Pula, Hrvatska

Žaljenje je vrlo često iskustvo i obično se definira kao neugodno kognitivno i emocionalno stanje koje se javlja kao posljedica procjene da smo nešto učinili pogrešno ili da smo propustili učiniti nešto što nam je bilo važno. Intenzivna žaljenja mogu značajno ugroziti subjektivnu dobrobit, zdravlje i kvalitetu života općenito. Kod starijih osoba ograničene prilike za ispravljanje ranijih pogrešaka i poništavanje posljedica krivih životnih odluka mogu pojačati doživljaj životnih žaljenja. Cilj je ovoga istraživanja bio ispitati odnos životnih žaljenja zbog pogrešnih akcija i propuštenih prilika sa zdravstvenim stanjem i nekim indikatorima subjektivne i psihološke dobrobiti u starijih osoba. U istraživanju je sudjelovalo 479 osoba u dobi između 60 i 95 godina. Većina relevantnih konstrukata ispitana je po jednim pitanjem, dok je tzv. uspješno starenje ispitano Skalom samoprocjene uspješnog starenja (Tucak Junaković i Nekić, 2016), a optimizam Skalom optimizma (Life Orientation Test-Revised - LOT-R; Scheier i sur., 1994). Analize rezultata pokazale su da su životna žaljenja i zbog propuštenih prilika i zbog pogrešnih akcija značajno negativno povezana sa samoprocjenom mentalnog zdravlja, zadovoljstvom životom, doživljajem smisla života, uspješnim starenjem i s optimizmom. Žaljenja iz obje domene bila su značajno povezana sa subjektivnom dobi sugerirajući da se osobe koje imaju intenzivnija žaljenja osjećaju starijima. Nadalje, osobe koje su navele da boluju od jedne ili više kroničnih bolesti imale su značajno izraženija žaljenja zbog propuštenih prilika u odnosu na one osobe koje nisu navele niti jednu kroničnu bolest. Rezultati ovoga istraživanja upućuju na značajnu ulogu životnih žaljenja u kontekstu kvalitete života i prilagodbe na promjene povezane s dobi u starijih osoba.

NIJANSE EMOCIJA – EMPATIJA, LIČNOST I FIZIOLOŠKE REAKCIJE

Anja Wertag¹, Ines Sučić¹, Nataša Juničić²

¹*Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska*

²*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska*

Prepoznavanje emocija igra važnu ulogu u našem svakodnevnom životu, i predstavlja preduvjet za empatiju. Empatija se u najširem smislu odnosi na mogućnost razumijevanja i dijeljenja osjećaja druge osobe, te se sastoji od emocionalne i kognitivne komponente. Iako su osnovne (primarne) emocije univerzalne i prisutne u različitim kulturama, postoje individualne razlike u prepoznavanju emocija, a neke osobine ličnosti poput tzv. mračnih crta (psihopatija, makijavelizam, narcizam, sadizam) su povezane sa specifičnim deficitima u prepoznavanju emocija i u pojedinim oblicima empatije. Prijašnja istraživanja uglavnom su koristila mjere samo-procjene kao indikatore empatije te prepoznavanja i reagiranja na emocije. Međutim, pošto su barem djelomično pod svjesnom kontrolom, ove mjere nisu uvijek pouzdani indikatori doživljenih emocija. Također, postoji određena diskrepancija između fizioloških i samo-procjenskih indikatora emocionalnih reakcija. Stoga je cilj ovog istraživanja bio istražiti odnos između mračnih crta ličnosti, empatije i prepoznavanja emocija, koristeći kombinaciju mjera samo-procjene i fizioloških mjera. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku punoljetnih osoba u dvije faze: u prvoj fazi su sudionici popunjavali on-line bateriju upitnika koja je uključivala mjere samo-procjena osobina ličnosti i empatije, dok je druga faza obuhvaćala opažanje i prepoznavanje vrste emocija i dimenzija prikazanih emocija na fotografijama, tijekom čega su sudionicima bilježene fiziološke reakcije (elektroencefalogram i otkucaji srca). Rezultati ovog istraživanja pokazuju kako se individualne razlike u svjesnim procjenama vrste i intenziteta emocija reflektiraju i u nesvjesnim fiziološkim reakcijama, te upućuju na zanimljive obrasce odnosa između fizioloških mjera, automatskog prepoznavanja emocija, empatije i osobina ličnosti.

ULOGA DOŽIVLJAJA PRAVEDNOSTI, UGLEDA ORGANIZACIJE I IDENTIFIKACIJE S ORGANIZACIJOM U PREDIKCIJI ANGAŽIRANOSTI ZAPOSLENIKA

Luka Zlatić¹, Ana Jakopec², Zoran Sušan³

¹Medicinska škola Varaždin, Varaždin, Hrvatska

²Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska

³Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska

Današnje organizacije kontinuirano nastoje povećati energičnost, uključenost i radnu učinkovitost svojih zaposlenika te tako postići konkurentsku prednost i uspjeh na tržištu. Svrha je ovog rada bila ispitati model odnosa organizacijske pravednosti, doživljaja ugleda organizacije, identifikacije s organizacijom i radne angažiranosti. Posebno se u navedenom odnosu provjeravala medijska uloga organizacijske identifikacije. Pretpostavljeni je model utemeljen na pregledu postojećih istraživanja i povezivanju teorija socijalne razmjene, zahtjeva i resursa posla, socijalnog identiteta te grupnog angažmana. Podaci su prikupljeni upitničkim mjerama na prigodnom uzorku od 276 sudionika, zaposlenih u organizacijama različitih djelatnosti iz privatnog i javnog sektora. Rezultati strukturalnog modeliranja potvrđuju medijski efekt identifikacije s organizacijom: percepcija organizacijske pravednosti i doživljaj ugleda organizacije pozitivno doprinose organizacijskoj identifikaciji, koja nadalje pospješuje radnu angažiranost. Pritom doživljaj ugleda organizacije ima pozitivne, direktne i indirektno, putem organizacijske identifikacije, pozitivno doprinosi angažiranosti zaposlenika. Svi prediktori zajedno objašnjavaju više od polovine varijance angažiranosti, što upućuje na model visoke eksplikativne snage. Pravednost i ugled oblikuju pozitivne doživljaje o organizaciji, zadovoljavaju zaposlenikove potrebe za samopoštovanjem i razvojem pozitivne slike o sebi, te tako vode poistovjećivanju pojedinca s organizacijom. Zaposlenici koji se poistovjećuju s organizacijom pokazuju veću angažiranost u obavljanju radnih zadataka jer brinu o dobrobiti organizacije i ostvarenju njenih ciljeva, koje su internalizirali. Osim boljeg shvaćanja konstrukta radne angažiranosti, nalazi ovog rada mogu se koristiti i u planiranju intervencija u svrhu organizacijskog razvoja.

ULOGA PSIHOLOŠKE FLEKSIBILNOSTI U PROMJENI OPĆE UZNEMIRENOSTI TIJEKOM PSIHOLOŠKOG TRETMANA

Dragan Žuljević^{1,3}, Nikolija Rakočević^{2,3}, Vesna Gavrilov-Jerković²

¹Fakultet za pravne i poslovne studije Dr Lazar Vrkatić, Novi Sad, Srbija

²Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Novi Sad, Srbija

³Psihološko savetovalište Centar za ratnu traumu, Novi Sad, Srbija

Porast psihološke fleksibilnosti smatra se ključnim mehanizmom promjene unutar teorijskog okvira terapije prihvaćanja i posvećenosti (ACT). Cilj našeg istraživanja bio je procijeniti potencijal ovog teorijski specifičnog konstrukta u predviđanju smanjenja opće uznemirenosti tijekom trajanja psihološkog tretmana. Naša početna studija obuhvatila je 160 klijenata koji su sudjelovali u besplatnom psihološkom tretmanu u psihološkom savetovalištu Centra za ratnu traumu u Novom Sadu. Uzorak se sastojao od ispitanika dobi od 18 do 63 (mod (D) = 27), od kojih su 72.4% bili ženskog spola. Uzorak je obuhvaćao nekliničke tražioce psihološke pomoći. Tretman se sastojao od 10 sesija, koje je provelo 19 psiholoških savjetnika teorijske orijentacije REBT-a i transakcijske analize. Za procjenu psihološke fleksibilnosti i opće uznemirenosti primijenili smo Upitnik prihvaćanja i akcije - II (AAQ-II; Bond et al., 2011) i Skalu depresivnosti, anksioznosti i stresa - 21 (DASS-21; Lovibond & Lovibond, 1995) tijekom prijamnog intervjua dva tjedna prije početka tretmana (n = 160), zatim neposredno prije prve sesije (n = 138), na završetku tretmana (n = 64), te tri mjeseca nakon završetka tretmana (n = 48). Rezultati regresijske analize na cjelokupnom uzorku sugeriraju da je porast fleksibilnosti slab, ali statistički značajan prediktor smanjenja opće uznemirenosti prije početka tretmana ($\beta = .23$, $p = .02$), kao i nakon završetka tretmana ($\beta = .36$, $p = .04$), a da je tijekom tretmana ta predikcija daleko snažnija ($\beta = .61$, $p < .01$). Možemo zaključiti da naši rezultati doprinose skupu empirijskih nalaza koji naglašavaju ulogu povećanja psihološke fleksibilnosti kao potencijalnog univerzalnog i transteorijskog mehanizma psihološke promjene. Raspravljat će se o teorijskim i praktičnim implikacijama rezultata.

PODUZETNIČKA SAMOEFIKASNOST I EFEKTUALNA LOGIKA U UVJETIMA NEIZVJESNOSTI

Sara Delač

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Osijek, Hrvatska

Cilj ovoga rada bio je ispitati utjecaj doživljene poduzetničke samoefikasnosti na sklonost primjeni efektivne logike kod studenata u uvjetima neizvjesnosti, kao odgovor na oskudan broj istraživanja navedene tematike. Očekivalo se da će skupina sudionika s induciranim višim doživljajem poduzetničke samoefikasnosti postizati veće rezultate na upitniku efektivne logike u uvjetima neizvjesnosti u usporedbi sa skupinom sudionika s induciranim niskim doživljajem poduzetničke samoefikasnosti i kontrolnom skupinom. Provedeno je istraživanje u 3 etape gdje se koristila kombinacija eksperimentalne metodologije i upitničkih mjera. Rezultati su pokazali da je skupina sudionika s induciranim višim doživljajem poduzetničke samoefikasnosti bila sklonija primijeniti efektivnu logiku u uvjetima neizvjesnosti u usporedbi sa skupinom sudionika s induciranim niskim doživljajem poduzetničke samoefikasnosti i kontrolnom skupinom. Navedeni rezultati ukazuju da su samoefikasni poduzetnici početnici bez prijašnjeg iskustva skloni primijeniti efektivnu logiku u uvjetima neizvjesnosti te da se sukladno tomu edukacije i treninzi poduzetničkih vještina trebaju usmjeriti i na vjerovanja o poduzetničkoj samoefikasnosti polaznika. Upravo poduzetnička samoefikasnost omogućuje poduzetnicima početnicima bez prijašnjeg poduzetničkog iskustva vrlo adaptivno nošenje s neizvjesnom poslovnom okolinom kako bi bili uspješniji u svojim odlukama. Iz praktičnog ugla, poduzetnici i institucije koje ih podržavaju (kao što su poduzetnički inkubatori, vladine agencije i investitori) mogli bi profitirati od osiguravanja treninga za poduzetnike početnike, a koji bi bili usmjereni na izgradnju poduzetničke samoefikasnosti. Međutim, važan je oprez pri interpretaciji navedenih rezultata zbog parametrijskih karakteristika upitnika efektivne logike.

ISPITIVANJE PROCESA DONOŠENJA ODLUKA KOD OSOBA S POREMEĆAJEM HRANJENJA I ZDRAVIH OSOBA

Iva Jakšić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

Poremećaji hranjenja sve su više u fokusu istraživanja, ponajviše zbog svoje rasprostranjenosti te su novija istraživanja usmjerena na biološke komponente, odnosno promjene unutar ljudskog tijela, naročito mozga. Poremećaji hranjenja spadaju u ozbiljne i trajne psihijatrijske poremećaje, a karakteriziraju ih ekstremno i nezdravo smanjenje unosa hrane, kao i ozbiljno prejedanje popraćeno osjećajem nelagode ili pretjeranom zabrinutošću izgledom tijela ili težinom. Tri najučestalija tipa poremećaja hranjenja su anoreksija nervoza, bulimija nervoza i kompulzivno prejedanje. S namjerom da se dođe do novih saznanja o patofiziologiji poremećaja hranjenja istraživači pokušavaju kroz studije povezati kognitivno procesiranje i trenutne navike hranjenja. Jedan od načina za postizanje toga je korištenje neuropsiholoških testova, poput Iowa zadatka kockanja. Ovaj test je korišten u svrhu ispitivanja procesa donošenja odluka, kako kod osoba s poremećajem hranjenja, tako i kod zdravih osoba, te je zadatku dodana i izmijenjena verzija u svrhu ispitivanja seta udešenosti. S obzirom da emocionalna stanja mogu utjecati na kognitivnu izvedbu i kognitivnu fleksibilnost, ispitan je utjecaj anksioznosti i depresije na izvedbu. Nadalje, istraživanjem je obuhvaćen i temeljni nivo deklarativnog i metakognitivnog znanja o zadatku, te njegov utjecaj na učinak u zadatku. Dobiveni rezultati upućuju na značajno narušenu izvedbu kod osoba s poremećajem hranjenja u originalnom zadatku, te na neznčajnu razliku, ali različit obrazac izvedbe u izmijenjenom zadatku, u odnosu na kontrolnu skupinu ispitanica. Također, dobivena je umjerena i negativna povezanost depresije u kontrolnoj, te anksioznosti i depresije u kliničkoj grupi s učinkom na pojedinim blokovima Iowa zadatka kockanja. S obzirom na razinu znanja, kontrolna skupina svoje znanje o zadatku procjenjuje značajno višim u odnosu na kliničku skupinu. Razina deklarativnog znanja je značajno umjereno i pozitivno povezana s učinkom na bloku 2 kod kliničke skupine, dok je umjerena i pozitivna korelacija nađena između metakognitivnog znanja i učinka na bloku 4, te između deklarativnog, metakognitivnog znanja i oslanjanja na znanje s blokom 7 kod kontrolne skupine ispitanica.

„MRAČNA“ TRIJADA LIČNOSTI I PREUZIMANJE FINANCIJSKOG RIZIKA

Krešimir Jakšić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

U okviru ishoda koji se istražuju u sklopu modela „mračne“ trijade ličnosti nalazi se i preuzimanje financijskog rizika. Rezultati do danas provedenih studija po ovom pitanju nisu u potpunosti konzistentni obzirom na razlike u metodološkom pristupu istraživanjima. U provedenom istraživanju provjereni su dosadašnji navodi po pitanju odnosa „mračne“ trijade ličnosti i preuzimanja financijskog rizika, te medijacijska uloga konstrukata za koje se, prema empirijskim i teorijskim postavkama, može pretpostaviti da su povezani s „mračnom“ trijadom ličnosti i preuzimanjem financijskog rizika. To su aktivnost bihevioralnog aktivacijskog i inhibicijskog sustava, te vjerovanje u osobnu sreću. Također, obzirom na nedostatak studija u kojima bi se ispitalo mijenja li se odnos dimenzija „mračne“ trijade ličnosti i preuzimanja financijskog rizika obzirom na veličinu uloga, te da li su identični mehanizmi u pozadini odnosa „mračne“ trijade ličnosti i preuzetog financijskog rizika na različitim razinama uloga, dodatno smo se usmjerili i na to pitanje. Proveden je on-line eksperiment na 114 ispitanika iz opće populacije. Rezultati analiza pokazali su da niti jedna dimenzija „mračne“ trijade ličnosti nije povezana s preuzimanjem više razine financijskog rizika, bez obzira na razinu uloga. Jedino su dimenzije bihevioralnog aktivacijskog i inhibicijskog sustava povezane s preuzimanjem više razine financijskog rizika, ali se njihov utjecaj, uz kontrolu sociodemografskih varijabli i varijabli ličnosti, gubi. Od dimenzija „mračne“ trijade ličnosti, jedino je subklinička psihopatija značajan prediktor razlike u preuzetom riziku na različitim razinama uloga. Osobe koje postižu viši rezultat na subkliničkoj psihopatiji na višoj razini uloga riskiraju manje vlastitog novca u odnosu na nižu razinu uloga. Ovaj efekt je direktan, odnosno, aktivnost bihevioralnog aktivacijskog i inhibicijskog sustava, te vjerovanje u osobnu sreću nisu povezani s razlikom u preuzetom riziku.

„NISAM INAČE DOBRA U TOME“: UTJECAJ POGREŠNOG ATRIBUIRANJA FIZIOLOŠKE POBUĐENOSTI NA SAMOPOUZDANJE

Sara Maras

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Cilj istraživanja bio je ispitati utjecaj stresnih matematičkih zadataka na objektivne pokazatelje fiziološke pobuđenosti neposredno nakon rješavanja te pogrešne atribucije fiziološke pobuđenosti na samopouzdanje u vezi s rješavanjem nadolazećih matematičkih zadataka. U istraživanju su sudjelovale 64 studentice Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Kao objektivni pokazatelji pobuđenosti korištene su mjere pulsa i elektrodermalne reakcije izmjerene prije, tijekom i nakon rješavanja zadataka. Fiziološka pobuđenost izazvana je nizom jednostavnih matematičkih zadataka zbrajanja i oduzimanja koji se izmijenjuju velikom brzinom te su sudionicima teški i frustrirajući. Pogrešna atribucija je izazvana puštanjem neugodnog ali beznačajnog tona za koji su sudionicama najavljeni različiti efekti na njihove fiziološke reakcije. Između blokova zadataka, sudionice su ispunjavale upitnik o samopouzdanju vezanom za sljedeći blok zadataka. Upitnik se sastojao od dva pitanja: jedno o njihovom očekivanju o broju zadataka koje će uspjeti riješiti u sljedećem bloku i drugo o njihovom očekivanom uspjehu u odnosu na druge sudionice. Sudionice u obje skupine su pokazale pojačanu fiziološku pobuđenost nakon rješavanja prvog bloka zadataka i tijekom ispunjavanja upitnika na obje mjere objektivnih pokazatelja pobuđenosti. Između sudionica u eksperimentalnoj i kontrolnoj skupini nisu utvrđene značajne razlike ni na jednom od pitanja o samopouzdanju.

OKRUGLI STOL

ROUND TABLE

OBRAZOVANJE PSIHologa ZA SLJEDEĆIH 90 GODINA

Željka Kamenov

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

Cilj okruglog stola je ostvariti raspravu između sveučilišnih nastavnika na studijima psihologije u Osijeku, Rijeci, Zadru i Zagrebu s jedne strane te stručnjaka iz različitih područja psihološke djelatnosti s druge strane, kako bi se usporedile kompetencije psihologa koje im omogućuju sadašnji programi studija psihologije i potrebe za stručnim znanjima u praksi. Takva će usporedba omogućiti identificiranje sadržaja za kojima u praksi postoji velika potreba, a koji su u studijskim programima slabije zastupljeni. Kroz raspravu među sudionicima okruglog stola procijenit će se mogućnosti proširivanja postojećih studijskih programa psihologije takvim sadržajima, razina studija na kojoj bi određene sadržaje trebalo poučavati i prikladni oblici nastave. U prvom dijelu okruglog stola nastavnici sa studija psihologije u Hrvatskoj dat će kratak pregled aktualnih studijskih programa i planiranih promjena, te će predstaviti zahtjeve EuroPsy regulative i usklađenost naših studijskih programa s tim zahtjevima. U drugom dijelu okruglog stola stručnjaci iz prakse će na temelju svojih mentorskih iskustava iznijeti mišljenje o kompetencijama mladih kolega koji završe studij za obavljanje psihološke djelatnosti u području kojim se oni bave. Što u praksi vide kao njihove jake, a što kao slabe strane, a procjenjuju da bi ih studenti psihologije trebali steći za vrijeme studija? Sudionici će također razmijeniti mišljenja o tome što će biti nove teme i profesionalni izazovi psihologa u sljedećem desetljeću. Na okrugli stol će uz sveučilišne nastavnike biti pozvani predstavnici sekcija HPD-a i razreda HPK iz tri najveća područja primijenjene psihologije: organizacijske, kliničke te psihologije obrazovanja. Okrugli stol trebao bi završiti preporukama o tome u kojem smjeru i s kojim sadržajima je potrebno unaprijediti studijske programe psihologije te kako je to moguće ostvariti.

UZROCI, POSLJEDICE I MOGUĆNOSTI PREVLAĐAVANJA KRIZE REPLIKABILNOSTI U PSIHOLOGIJI

Vladimir Kolesarić¹, Dražen Domijan², Ljiljana B. Lazarević³, Mirjana Tonković¹,
Dragutin Ivanec¹

¹Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb, Hrvatska

²Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Rijeka, Hrvatska

³Institut za psihologiju i Laboratorija za istraživanje individualnih razlika,
Filozofski fakultet, Beograd, Srbija

Usporedbom publiciranih znanstvenih radova iz različitih područja pronađeno je da u znanosti postoji sklonost objavljivanju istraživanja koja potvrđuju istraživačke hipoteze. U tom smislu psihologija je pri samom vrhu s procjenom od oko 90%. Takva pristranost lažno pozitivnim nalazima motivirala je skupinu znanstvenika udruženih u projektu Open science collaboration da ponove veliki broj istraživanja i objave 2015. godine za psihologiju poprilično neugodne rezultate o niskoj ponovljivosti. Tek je 37% nalaza od 100 odabranih i ponovljenih istraživanja uspješno replicirano od strane drugih istraživača. Taj je projekt samo jedan u nizu do sada već velikog broja istraživačkih pothvata (npr. ManyLabs projekti) provedenih sa ciljem da se ponove citirana i popularna istraživanja u psihologiji. Ti su pokušaji vrlo često neuspješni i predstavljaju poticaj psiholozima da intenzivno promišljaju širinu i posljedice pitanja ponovljivosti istraživanja kao krucijalnog pokazatelja vrijednosti svojih nalaza i temelja vjerodostojnosti psihologije kao znanosti. Psiholozima, bilo praktičarima, bilo onima koji se primarno bave znanostu, pitanje ponovljivosti istraživačkih rezultata je temelj na kojem grade povjerenje javnosti u psihologiju kao znanost i struku. Trebamo li se zabrinuti? U svakom slučaju trebamo o tom pitanju raspravljati i, na prvom mjestu, dobro razumjeti što znanstvena replikabilnost predstavlja. U tom kontekstu važno je osvrnuti se na: a) događaje koji su podigli svijest javnosti o krizi replikabilnosti u psihologiji, b) moguće uzroke koji su doveli do krize (upitne znanstvene prakse) c) razmjere krize u različitim znanstvenim područjima i d) norme otvorene znanosti i dobre znanstvene prakse (u domeni metodologije i statistike, publiciranja i diseminacije znanstvenih rezultata, i poticaja koji se nude istraživačima).

PRIMJENA PSIHLOGIJE SPORTA U SVAKODNEVNOM ŽIVOTU

Luka Škrinjarić¹, Renata Barić², Rebeka Prosoli², Sanja Petrić¹

¹*Mentalni Trening j.d.o.o., Zagreb, Hrvatska*

²*Kineziološki fakultet, Zagreb, Hrvatska*

Tajna sportskog uspjeha uvijek je vrlo intrigantna tema. Pokušavajući naći odgovor na pitanje što je nedostajalo ili kako su uspjeli, sve se više raspravlja o psihološkoj pripremi sportaša i možemo reći da je psihologija sporta definitivno dobila veliki zamah u Hrvatskoj unutar zadnjih desetak godina. Psihologija sporta je primijenjena znanstvena disciplina u okviru psihologije koja obuhvaća znanstveno proučavanje psiholoških faktora povezanih sa sportskom izvedbom i djelovanjem u okviru sporta, vježbanja i ostalih područja tjelesne aktivnosti. Sve veći broj sportaša prepoznao je važnost uključivanja sportskih psihologa u svoj tim te koristi benefite rada s educiranim stručnjacima u području. Uz sav napredak znanosti u sportu, psihološka priprema je zasigurno područje sporta u kojem se može ostvariti dodatna prednost na sportskom terenu. Sportaši stoga svakodnevno rade na vlastitoj motivaciji, postizanju i održavanju koncentracije, upravljanju mislima i emocijama, samopouzdanju, komunikaciji s članovima tima te mnogim drugim područjima što im može donijeti onu željenu prednost ispred ostalih. Međutim, ova su područja široko poznata i rad na ovim vještinama može donijeti benefite i izvan sporta, na poslu, fakultetu ili socijalnim odnosima općenito. Sudionici ovog okruglog stola imat će priliku čuti iskustva nekoliko stručnjaka, praktičara i znanstvenika koji će im nastojati približiti mentalnu pripremu sportaša. Bit će govora o praktičnim alatima koje sportaši svakodnevno koriste, ali koji su primjenjivi i za ostatak populacije, studente, profesore te ljude iz biznisa. Sudionici će dobiti neke praktične preporuke jer alati psihologije sporta mogu doprinijeti ostvarenju vlastitog napretka i u svakodnevnom životu te pomoći ostvarivanju punog potencijala i podizanju kvalitete života pojedinca.

PREDSTAVLJANJE KNJIGE

BOOK PRESENTATION

PRILOZI POVIJESTI PSIHLOGIJE U HRVATSKOJ

Urednik: Vladimir Kolesarić

Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu 2019.

Prilozi povijesti psihologije u Hrvatskoj zbornik je članaka koji prikazuju razvitak psihologije u Hrvatskoj od njezinih početaka do nedavnih dana u gotovo svim glavnim područjima znanstvene i primijenjene psihologije: eksperimentalna psihologija, razvojna psihologija, psihologija rada, socijalna psihologija, politička psihologija, obrazovna psihologija (predškolska, osnovnoškolska, srednjoškolska, visoko obrazovanje), klinička psihologija, zdravstvena psihologija. Autori priloga – eminentni psiholozi i psihologinje: sveučilišni profesori te praktičari – odabrali su način pisanja prikladan području koje obrađuju, što se očituje i u njihovu osobnom pristupu prikazivanja razvitka toga područja. Neki članci, kao što su oni koji se odnose na početke psihologije u Hrvatskoj, više su vezani uz ličnosti – Ramira Bujasa, Zorana Bujasa te Elze Kučera – dok je pristup u drugim člancima više vezan za sadržaj područja koje se prikazuje. Glavni cilj ovoga zbornika jest popunjavanje praznine u povijesnim prikazima razvitka psihologije u Hrvatskoj. Brojni napisi, dosad objelodanjeni, ne predstavljaju sustavniji prikaz povijesti hrvatske psihologije i, osim toga, uglavnom su prigodničarske naravi. Svi autori izražavaju nadu da će tekstovi u zborniku potaknuti daljnji istraživački rad povijesti psihologije u Hrvatskoj, slijedeći tako trendove u svjetskoj psihologiji.

PREDSTAVLJANJE PROJEKATA

PRESENTATION OF PROJECTS

PREDSTAVLJANJE ISTRAŽIVAČKIH PROJEKATA HRVATSKE ZAKLADE ZA ZNANOST

Margareta Jelić, Zvonimir Galić

Umjesto nekadašnjih projekata Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, središnji oblik financiranja znanstvene djelatnosti u RH predstavljaju projekti koje kroz svoje programe financira Hrvatska zaklada za znanost (HRZZ). Tijekom 2018. za financiranje su odobrena dva višegodišnja projekta čiji glavni istraživači dolaze s Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu: „Integrating refugee children in schools: a mixed-method study on the efficacy of contact-in-school interventions for building positive intergroup relations among refugee and host-society children“ (voditeljica izv. prof. dr. M. Jelić, Hrvatsko-švicarski program istraživanja 2019. - 2022.) te „Implicitna ličnost, donošenje odluka i vođenje u organizacijama“ (voditelj izv. prof. dr. Z. Galić, Istraživački projekti HRZZ 2018. - 2022.). U ovoj sekciji voditelji projekata ukratko će predstaviti ciljeve projekata, istraživačke timove te glavne projektne aktivnosti.

KAZALO AUTORA AUTHOR'S INDEX

Prezime Surname	Ime Name	Stranica Page				Prezime Surname	Ime Name	Stranica Page
Ajdković	Dean	57	58	59	60	Branković	Marija	170
Ajdković	Marina	67	68	70	71	Bratko	Denis	83 120 124
Aladić	Dolores	149				Brazil	Inti	85
Alič	Lea	79				Brkić Šmigoc	Jelena	84
Ambrosi-Randić	Neala	183				Brkljačić	Tihana	105 149
Anderson	Craig A.	50				Bubić	Andreja	139
Anđel	Maja	73				Buljan Flander	Gordana	125
Anđelinović	Maja	80	168			Burić	Irena	150
Antolčić	Marko	146				Burić	Ivana	85
Anzelm	Dunja	81	90			Buško	Vesna	27 31
Artuković	Ana	147				Butera	Fabrizio	25
Babarović	Toni	82	133	136		Butković	Ana	83 115 120
Babić Čikeš	Ana	141				Cukon	Maja	86
Bahun	Ivana	148				Čarapina Zovko	Ivona	147 158
Bakić	Helena	59				Čekrlija	Đorđe	151
Barić	Renata	62	64	65	194	Černja	Iva	154 182
Bedeković	Andrej	48				Čičko	Valentina	76
Bigović	Marin	176				Čorkalo Biruški	Dinka	52 54 56 58
Bjekić	Jovana	91				Čovčić	Mateo	180
Blažev	Mirta	82				Čuržik	Doris	87
Bodroža	Bojana	53				Čepulić	Dominik-Borna	28
Bogdan	Damir	155				Čirović	Nikola	172
Bogović Dijaković	Anamarija	165				Čosić Pilepić	Ana	29
Bojanić	Marija	155				Ćurković	Natalija	88
Boraska	Klara	149				Delač	Sara	187
Borovac	Tijana	126	144			Delale	Eva Anđela	100
Bosnar	Ksenija	48	51			De Witte	Hans	137
Bošković	Vesna	149				Despot Lučanin	Jasminka	100 182
Božiček	Livia	149				Dević	Ivan	82
Brajša Žganec	Andreja	105				Dinić	Bojana	170

Prezime Surname	Ime Name	Stranica Page	Prezime Surname	Ime Name	Stranica Page
Domijan	Dražen	193	Jakopec	Ana	185
Domović	Lara	107	Jakšić	Iva	188
Dostanić	Jelena	164	Jakšić	Krešimir	189
Driessen	Josi	85	Jakšić	Matija	64
Dumančić	Francesca	73	Janković	Milana	155
Durmishi	Etleva	152	Jeđud Borić	Ivana	94
Duvnjak	Ivana	134	Jelić	Dragana	53
Džida	Marija	89	Jelić	Margareta	54 56 117 135 143
Đula	Tea	153	Jerković	Ivan	95
Đurić	Živojin	140	Jerković	Kristina	77
Erceg	Nikola	30 139	Jokić	Boris	37 38 40
Erceg	Inja	39	Jokić-Begić	Nataša	87 113
Farias	Miguel	85	Jovanović	Matija	170
Fiškuš	Matej	63	Jovanović	Veljko	95 103
Franc	Renata	130	Jugović	Ivana	43 110
Fulgosi	Sanja	88	Juničić	Nataša	184
Galić	Marko	153	Juras	Luka	74 76
Galić	Zvonimir	25 30 127	Jurin	Tanja	104 179
Gavrilov-Jerković	Vesna	95 103 171 186	Kalajžić	Ana	131
Gentile	Douglas A.	50	Kaliterna Lipovčan	Ljiljana	105
Gerjević	Jelena	154	Kamenov	Željka	45 109 192
Geršak	Gregor	121	Kapović	Iva	156
Goldstein	Tesa	77	Karić	Tijana	96
Gregurović	Margareta	58 61	Karlović	Dalibor	165
Gutić	Tatjana	81 90 91	Karlović	Matea	64
Hanzec Marković	Ivana	182	Keresteš	Gordana	72 74 75 77
Hasandedić-Đapo	Lejla	92	Kiralj	Jana	97
Hildebrant	Andrea	28 31	Klarin	Mira	131 132
Hollins Martin	Caroline J.	160	Klasić	Petra	154
Horvat Dmitrović	Lana	122	Kočiš	Andrea	98
Hromatko	Ivana	93	Kolesarić	Vladimir	193 196
Huić	Aleksandra	42 44 46 94	Koletiće	Goran	99
Ivančić	Đurđica	128	Komidar	Luka	121
Ivanec	Dragutin	138 193	Košćec Bjelajac	Adrijana	100 181

Prezime Surname	Ime Name	Stranica Page
Košutić	Iva	110
Kožljan	Petra	69
Kraljević	Sandro	101
Kramarić	Matea	115 157
Kranželić	Valentina	94
Krebl	Maja	35
Krešić	Marina	158
Krnetić	Igor	159
Krstić	Ksenija	90
Krupić	Dino	126 144
Krznarić Jaković	Tina	102
Kuhar	Laura	160
Kuterovac Jagodić	Gordana	39
Kutin	Aneja	35
Lakić	Siniša	96
Lauri Korajlija	Anita	118
Lazarević	Ljiljana B.	193
Lazić	Milica	95 103
Lindić	Barbara	77
Lochbaum	Marc	65
Lonza	Anamarija	104
Lów	Ajana	114
Lučanin	Damir	100
Lučić	Lana	105
Lugomer Armano	Goranka	76
Lukačić	Tea	148
Ljubin Golub	Tajana	106
Ljubotina	Damir	32 107 119
Maras	Sara	190
Macuka	Ivana	161
Marić	Mateja	162
Martin	Colin R.	160
Martinčević	Marina	108 142
Marušić	Iris	39 43 110

Prezime Surname	Ime Name	Stranica Page
Maskalan	Ana	43
Maslić Seršić	Darja	137
Matejčić	Klara	129
Matić Bojić	Jelena	58 60 83 110
Matijaš	Marijana	160
Matuško	Maša	76
Međedović	Janko	96
Međugorac	Marija	163
Mehulić	Jasmina	99 109
Mihić	Josipa	43
Mihić	Vladimir	53
Mijić	Matea	141
Mikac	Una	31
Milošević Đorđević	Jasna	140
Mirković	Biljana	151 164
Moè	Angelica	150
Mohorić	Tamara	29
Mornar	Mirta	110
Mujagić	Amela	84
Mustapić	Luka	153
Nakić	Anamari	122
Nakić Radoš	Sandra	160 168
Nekić	Marina	183
Nikčević-Milković	Anela	111
Ogresta	Jelena	69 102
Osmak Franjić	Davorka	94
Osmani Ballazhi	Sheruze	112
Pađen	Helena	44
Palanović	Antun	30
Panić	Damjana	172
Parić	Anamarija	165
Pavelić Tremac	Ana	113
Pavić	Suzana	114
Pavin Ivanec	Tea	43 54 56

Prezime Surname	Ime Name	Stranica Page	Prezime Surname	Ime Name	Stranica Page
Pavlič	Matej	115 138	Rajhvajn Bulat	Linda	70
Pavlin-Bernardić	Nina	116 122	Rajter	Miroslav	68
Pavlinić	Dora	166	Rakočević	Nikolija	159 171 186
Pavlović	Tomislav	130 167	Randelović	Kristina	172
Pehar	Lana	54 56 156	Raspudić	Mia	173
Penezić	Zvezdan	163	Razum	Josip	123
Pera	Katarina	77	Rebernjak	Blaž	34 54 56
Pervan	Petra	116	Reljić	Danijela	174 177
Pešorda	Dubravka	77 117	Rezo	Ines	68 69 71
Petelinšek	Ana	118	Ribar	Maja	124
Peti-Stantić	Anita	75	Rimac	Ivan	68
Petranović	Alan	119	Ristić Dedić	Zrinka	38 40
Petrić	Sanja	66 194	Roje	Mia	125
Petrošanec	Maja	168	Ručević	Silvija	126 144
Petrović	Boban	96	Rusac	Silvia	175
Petrović	Dora	45	Ružojčić	Mitja	30 127
Piuk	Josipa	161	Salkičević Pišonić	Svetlana	95 114
Pocrnić	Martina	83 120	Sertić	Hrvoje	33
Podlesek	Anja	79 121	Sesar	Kristina	162
Polak	Petra	76	Sivrić	Filip	149
Polgar	Krešimir	32	Skokandić	Lea	175
Prislin	Radmila	24	Sočan	Gregor	35 36 121
Prizmić Larsen	Zvezdana	105	Sokić	Katarina	176
Prosoli	Rebeka	65 194	Sommer	Werner	28
Prot	Franjo	33 48 49 51	Sporiš	Goran	48 51
Prot	Sara	47 48 49 50	Stančić	Zrinjka	128 129
Puklek Levpušček	Melita	86	Stanković	Nevena	174 177
Putarek	Vanja	116 122	Stanojković	Tamara	155
Puzić	Saša	110	Sučić	Ines	130 184
Raboteg-Šarić	Zora	169 178	Sušac	Nika	70 71
Radetić Lovrić	Sanja	96	Sušanj	Zoran	185
Radević	Luna	170	Suvajdžić	Katarina	164
Radović	Olivera	96	Šabić	Josip	41
Raguž	Ana	125	Šaravanja	Nikolina	101 173

Prezime Surname	Ime Name	Stranica Page
Šarić	Jandre	178
Šimić Šašić	Slavica	131 132
Šimunović	Mara	133
Šincek	Daniela	134
Širanović	Ana	94
Škrinjarić	Luka	66 194
Šoštarić	Matea	76 179
Špeh	Andreja	35
Štambuk	Marina	55 100
Štulhofer	Aleksandar	99
Šutić	Lucija	77 135
Šuvak-Martinović	Marijana	180
Šverko	Iva	82 133 136
Tadinac	Meri	93
Takšić	Vladimir	29
Tatalović Vorkapić	Sanja	111
Tičić	Marija	181
Tkalčić	Marko	121
Tomas	Jasmina	137
Tomašić Humer	Jasmina	54 56 141
Tomić	Ivan	138
Tomljenović	Helena	139
Tonković	Mirjana	73 75 193
Tonković Grabovac	Maša	154 166 182
Topić	Vanja	162
Tucak Junaković	Ivana	183
Ujević	Manuela	46
Uzelac	Ena	54 56
Valerjev	Pavle	146
Vdovic	Milica	140
Veseličić	Bernarda	141
Vlašiček	Denis	138
Vranić	Andrea	108 142
Vrban	Ines	175

Prezime Surname	Ime Name	Stranica Page
Vrdoljak	Antonija	76 143
Vučković	Sandra	126 144
Vujaković	Lana	151
Vukasović Hlupić	Tena	83 97 123
Vukčević Marković	Maša	91
Vukić	Žaklina	169
Werner	Marlene	104
Wertag	Anja	124 184
Zager Kocjan	Gaja	36
Zlatic	Luka	185
Žanetić	Dominik	33
Žeželj	Iris	98
Žigmundić	Marija	134
Živanović	Marko	91
Žuljević	Dragan	159 171 186
Župarić-Iljić	Drago	58 60 61

E-MAIL ADRESE AUTORA

AUTHORS' E-MAIL ADDRESSES

Prezime Surname	Ime Name	E-mail E-mail
Ajduković	Dean	dean.ajdukovic@ffzg.hr
Ajduković	Marina	marina.ajdukovic@pravo.hr
Alič	Lea	lea.alic@ff.uni-lj.si
Anđelinović	Maja	maja.andelinovic@unicath.hr
Antolčić	Marko	marko.antolcic@gmail.com
Anzelm	Dunja	dunjaanzelm@gmail.com
Babarović	Toni	toni.babarovic@pilar.hr
Bakić	Helena	helena.bakic@uljppnm.vlada.hr
Barić	Renata	renata.baric@kif.hr
Bratko	Denis	dbratko@ffzg.hr
Brkić Šmigoc	Jelena	jelena.brkic.smigoc@fpn.unsa.ba
Buric	Ivana	ivanaburic27@gmail.com
Burić	Irena	iburic@unizd.hr
Buško	Vesna	vbusko@ffzg.hr
Cukon	Maja	majacukon@hotmail.com
Čarapina Zovko	Ivona	carapina.ivona@gmail.com
Čekrlija	Đorđe	djordje.cekrlija@ff.unibl.org
Čorkalo Biruški	Dinka	dcorkalo@ffzg.hr
Čuržik	Doris	doriscrzk@yahoo.co.uk
Čurković	Natalija	natalija.curkovic@ncvvo.hr
Dumančić	Francesca	fdumanci@ffzg.hr
Durmishi	Etleva	etlevad@gmail.com
Džida	Marija	marija.dzida01@gmail.com
Erceg	Inja	inerceg@ffzg.hr
Fiškuš	Matej	matejfiskus@gmail.com
Galić	Marko	galaxymarko1912@gmail.com
Gerjević	Jelena	jelenagerjevic@gmail.com
Gregurović	Margareta	margareta.gregurovic@imin.hr
Gutić	Tatjana	tatjana.psy@gmail.com
Hasandedić-Dapo	Lejla	l.hasandedic@gmail.com

Prezime Surname	Ime Name	E-mail E-mail
Hromatko	Ivana	ihromatk@ffzg.hr
Huić	Aleksandra	ahuic@ffzg.hr
Ivaković	Fanika	fanika@selekcija.hr
Janković	Milana	milana.jankovic.psih@gmail.com
Jokić	Boris	boris@idi.hr
Jovanović	Veljko	veljko.jovanovic@ff.uns.ac.rs
Juras	Luka	ljuras14@gmail.com
Kamenov	Željka	zkamenov@ffzg.hr
Kapović	Iva	ivakapovic@gmail.com
Karić	Tijana	tijanakaric.psi@gmail.com
Keresteš	Gordana	gkerestes@ffzg.hr
Kiralj	Jana	jkiralj@ffzg.hr
Kočiš	Andrea	kocisandrea@yahoo.com
Kolesarić	Vladimir	vkolesar@ffzg.hr
Koletić	Goran	gkoletic@hotmail.com
Košćec Bjelajac	Adrijana	abjelajac@imi.hr
Kraljević	Sandro	sandro@mindlab.hr
Kramarić	Matea	matea.kramaric@erf.hr
Krznarić Jaković	Tina	tkrznari@ffzg.hr
Lazić	Milica	lazic.milica44@gmail.com
Lonza	Anamarija	anamarija.lonza@gmail.com
Lučić	Lana	lana.lucic@pilar.hr
Lukačić	Tea	lukacic.tea@gmail.com
Ljubin Golub	Tajana	tajana.ljubingolub@ufzg.hr
Ljubotina	Damir	dljubotina@ffzg.hr
Macuka	Ivana	ivana.moranduzzo@unizd.hr
Martinčević	Marina	mmartincevic@ffzg.hr
Mehulić	Jasmina	jmebulic@ffzg.hr
Mihić	Vladimir	mihic@ff.uns.ac.rs
Mirković	Biljana	biljana.mirkovic@blic.net
Mornar	Mirta	mirta@idi.hr
Nakić Radoš	Sandra	snrados@unicath.hr
Nikčević-Milković	Anela	amilkovic@unizd.hr
Osmani Ballazhi	Sheruze	sheruze.osmani@unite.edu.mk

Prezime Surname	Ime Name	E-mail E-mail
Parić	Anamarija	paric.anamarija92@gmail.com
Pavelić Tremac	Ana	ana.pavelic-tremac@bolnicapopovaca.hr
Pavić	Suzana	suzana0pavic@gmail.com
Pavlič	Matej	mpavlic2@ffzg.hr
Pavlin-Bernardić	Nina	nbernardi@ffzg.hr
Pavlinić	Dora	dora.pavlinic1994@gmail.com
Pavlović	Tomislav	tomislav.palovic@pilar.hr
Pehar	Lana	lpehar@ffzg.hr
Penezić	Zvezdan	zvvezdan@unizd.hr
Pešorda	Dubravka	dubravka.pesorda@gmail.com
Petelinšek	Ana	ana.petelinsek@gmail.com
Petranović	Alan	alan.petranovic@gmail.com
Pocrnić	Martina	mpocrnic@ffzg.hr
Podlesek	Anja	anja.podlesek@ff.uni-lj.si
Polak	Petra	petrapolak4@gmail.com
Prosoli	Rebeka	rebeka.prosoli@kif.hr
Prot	Sara	ac2215@coventry.ac.uk
Putarek	Vanja	vputarek@ffzg.hr
Raboteg-Šarić	Zora	zora.raboteg-saric@pilar.hr
Radević	Luna	luna.radevic@gmail.com
Rakočević	Nikolija	nikolijara@yahoo.com
Ranđelović	Kristina	kristina.randjelovic@filfak.ni.ac.rs
Raspudić	Mia	miaraspudic4@gmail.com
Razum	Josip	josip.razumzg@gmail.com
Reljić	Danijela	danijela9reljic@gmail.com
Ribar	Maja	maja.ribar@yahoo.com
Ristić Dedić	Zrinka	zrinka@idi.hr
Roje	Mia	mia.roje@poliklinika-djeca.hr
Rucevic	Silvija	s.rucevic.03@cantab.net
Ružojčić	Mitja	mruzojci@ffzg.hr
Sivrić	Filip	fsivric@unicath.hr
Skokandić	Lea	lea.skokandic@pravo.hr
Sokić	Katarina	ksokic@vsfp.eu
Stančić	Zrinjka	zrinjka.stancic@erf.hr

Prezime Surname	Ime Name	E-mail E-mail
Stanković	Nevena	nevena.stankovic@gmail.com
Sučić	Ines	ines.sucic@pilar.hr
Šabić	Josip	josip@idi.hr
Šarić	Jandre	jandre.saric@gmail.com
Šimić Šašić	Slavica	ssimic@unizd.hr
Šimunović	Mara	masimuno@gmail.com
Šincek	Daniela	dsincek@ffos.hr
Škrinjarić	Luka	luka.skrinjaric@mentalnitrening.com
Šoštarić	Matea	mateasostaric95@gmail.com
Štambuk	Martina	mstambuk.agr@gmail.com
Šutić	Lucija	lucija.sutic@gmail.com
Šuvak-Martinović	Marijana	marijana.suvakmartinovic@ff.sum.ba
Šverko	Iva	iva.sverko@pilar.hr
Tičić	Marija	marija.ticic.msg7@gmail.com
Tomas	Jasmina	jasmina.tomas@ffzg.hr
Tomljenović	Helena	helena_tomljenovic@hotmail.com
Tonković Grabovac	Maša	masa.tonkovic.grabovac@hrstud.hr
Topić	Vanja	vanja.topic@ff.sum.ba
Tucak Junaković	Ivana	itucak@unizd.hr
Uzelac	Ena	euzelac@ffzg.hr
Vdovic	Milica	milica.vdovic@fmk.edu.rs
Veseličić	Bernarda	bernarda.veselicic@gmail.com
Vrdoljak	Antonija	antonija.vrdoljak94@gmail.com
Vučković	Sandra	svuckovic@ffos.hr
Wertag	Anja	anja.wertag@pilar.hr
Zlatic	Luka	lukazlatic1@gmail.com
Žuljević	Dragan	drzuljevic@gmail.com
Župarić-Iljić	Drago	dzuparic@gmail.com

Urednice / Editors

Margareta Jelić, Jasmina Tomas

Grafičko oblikovanje / Graphic design

Martina Lipovac, Sandra Stipan

Izdavač / Publisher

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Odsjek za psihologiju /
Faculty of Humanities and Social Sciences, University
of Zagreb, Department of Psychology

Ivana Lučića 3

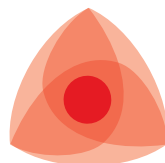
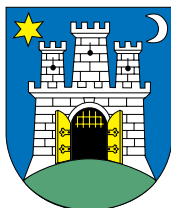
10000 Zagreb, Hrvatska

tel.: +385 1 6120-197

fax: +385 1 6120-037

<http://psihologija.ffzg.hr>

SPONZORI / SPONSORS

ramiro

future<code>

PRAVA FORMULA

www.profin.hr

DEA
www.dea-usluge.hr

KONČAR

ACO

NESCAFÉ

Coca-Cola HBC
Hrvatska

24
D R Z B ■

psihologija.ffzg.unizg.hr/drzb2019

 Dani Ramira i Zorana Bujasa 2019.

 drzbnews 24.DRZB

#DRZB2019